МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ МІЛІЦІЇ
ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
підсумкової науково-теоретичної конференції
наукового товариства курсантів інституту
(Україна, м. Київ, 23 квітня 2015 року)

КИЇВ 2015

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ МІЛІЦІЇ
ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

підсумкової науково-теоретичної конференції
наукового товариства курсантів інституту
(Україна, м. Київ, 23квітня 2015 року)

КИЇВ 2015

Тези доповідей подано в авторській редакції.

Наукові здобутки молодих науковців-правоохоронців [Текст] : тези доп. підсумкової наук.-теорет. конф. (Україна, м. Київ, 23 квітня 2015 року). – К.: ННІПФПМГБПС НГУ НАВС, 2015. – 260 с.

Луцик В.М. курсант 22 групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Тригубенко Г.В.**, к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

ДИСКРИМІНАЦІЯ ТА ЇЇ ВИДИ

У сучасному світі боротьба з дискримінацією вважається першочерговим завданням держави. В реальному житті практично у всіх суспільствах і сферах людина піддається дискримінації як з юридичної, так і з практичної точки зору. Будь-яке заперечення свобод особистості є порушенням прав людини. Дії, які призводять до приниження особистості, втрати нею людської гідності, її придушення, повинні бути виявлені, піддані осуду, компенсовані, а по можливості - відвернені. Зобов'язання захисту особи від дискримінації міститься в загальних і великій кількості спеціальних міжнародних договорах з прав людини [1,2,3,4]. Велику увагу цим питанням приділяє Європейський Союз, який вимагає від кандидатів на членство в даній організації запровадження в національному законодавстві і практиці стандартів про дотримання принципу «рівного ставлення до всіх попри його/її расове чи етнічне походження».

Держава, яка прагне до демократичного рівня розвитку, в першу чергу повинна враховувати і охороняти права і законні інтереси осіб, які проживають на її території, здійснювати їх захист, забезпечувати соціальні гарантії. Одним з найважливіших, фундаментальних принципів у галузі людських прав є принцип рівності, яка визнається загальним правом людських істот. У зв'язку з цим актуальною проблемою стає виявлення шляхів подолання проявів дискримінації та захист осіб, щодо яких порушуються права.

Під дискримінацією розуміють будь-яку відмінність, виключення, обмеження або перевагу за ознакою раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного або соціального походження, майнового положення, народження або іншої обставини, і яка має на меті або як наслідок, знищення або применшення визнання, використання або здійснення всіма особами, на рівних можливостях, всіх прав і свобод. Дискримінація виникає в результаті неповаги до гідності й відмови визнати однакову цінність кожної людини. Права людини не можуть бути забезпечені у випадку, коли їх дотримання заборонено або обмежене за ознакою етнічного походження особи, кольору шкіри, релігії, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, віку, інвалідності чи іншого статусу. Це знайшло своє відображення в самій першій статті Загальної декларації прав людини, яка говорить, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах»[5].

Існують типові різновиди дискримінації, пов'язані зі світоглядом і упередженим дискримінаційним ставленням до певних категорій людей, чи наявністю суб'єктивно оцінюваних уявних переваг. Окремо виділяють «6 голів дискримінації»: стать, вік, расу, колір шкіри, здоров'я, громадянство.

Шовінізм, гомофобія, расизм, ісламофобія та антисемітизм все ще широко поширені на вулицях. Дискримінація приймає різні форми: від образ і нападів до відмови в основних потребах, послугах та реалізації інших прав. Законодавство України розрізняє наступні форми дискримінації: пряма, непряма, підбурювання до дискримінації, пособництво у дискримінації [6]. Проте, яку б форму вона не приймала, дискримінація базується на запереченні чи неприйнятті відмінностей. Дискримінація часто ґрунтується на негативних стереотипах. Оскільки, багато людей бояться того, що їм здається невідомим або дивним, і вони реагують з підозрою або навіть застосовують насильство проти того, чий зовнішній вигляд, культура чи поведінка незвичні, або різняться від власної.

У всьому світі мільйони людей не в силах боротися з дискримінацією, з якою вони зіштовхуються практично скрізь у своєму повсякденному житті. На жаль, як можна було спостерігати в XX ст., політика етнічних чисток, геноциду і політика, заснована на дискримінаційних ідеологіях, призвели до руйнування життів, вигнання і загибелі людей.

Нові технології та підвищення мобільності призвели до того, що народи і країни стають ближчими один до одного. Дискримінація, однак, досі не подолана. Помітні прогалини у національному законодавстві, які повинні бути заповнені; чинне законодавство має застосовуватися набагато ефективніше. Упередження і нетерпимість в офіційних структурах і суспільстві в цілому необхідно долати, а соціальній інтеграції маргінальних груп необхідно приділяти більше уваги.

Нормативно-правові акти, що забороняють прояви дискримінації і затверджують принципи рівності, є необхідними, але недостатніми умовами. Дискримінація не зникне, навіть якщо вона заборонена законом. Необхідна також ефективна дія правозастосовних механізмів. Таке поєднання нормативного регулювання та інструментів реалізації норм права є необхідною передумовою для організації боротьби з дискримінацією в будь-якій її формі.

Отже, розглянувши поняття, види, форми, причини дискримінації та законодавство, що стосується даної проблеми, можна дійти висновку, що незважаючи на гарантії, які закріплені в Конституції, законах, міжнародних актах, проблема має дуже гострий характер і фактично не отримала остаточного вирішення. Усунення дискримінації - одне з найважливіших завдань держав взагалі і України зокрема на сьогоднішній день.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Право України. - 2010. - № 10. – С.215-225.
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року // Забезпечення прав людини. Хрестоматія. – К. – Х., 2005. – С. 38-46.
3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року // Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. – К.: Сфера, 2002. – С. 46 - 58.
4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
5. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. – К.: Сфера, 2002. – С. 9 - 12.
6. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 32. – Ст. 412.

Буховець Д.С., курсант 22 групи ФПФПМГБ
науковий керівник: **Тригубенко Г.В.,** к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ПОБУТОВОМУ НАСИЛЬСТВУ

Побутове насильство є однією з найбільш гострих соціальних проблем, яка тривалий час вважалася прерогативою усталених звичаїв та традицій і залишалася поза сферою правового регулювання. Будь-яке втручання в сімейні стосунки з боку держави та суспільства вважалося грубим порушенням таємниці приватного життя й категорично не припускалося. Таке становище призвело до певного свавілля у сфері сімейних відносин та перетворення їх на сферу латентних правопорушень, які залишалися поза увагою компетентних органів державної влади. Вперше на світовому рівні проблема побутового насильства була висвітлена та актуалізована завдяки активним спільним діям міжнародного руху на захист прав жінок. Отже на початковому етапі запобігання побутовому насильству увійшло в поле зору міжнародного співтовариства як складова подолання насильства щодо жінок взагалі, оскільки саме вони становлять найбільш уразливу групу.

Сучасний період розвитку української держави визначається впровадженням корінних перетворень у суспільстві і потребує ретельного перегляду основних засад, форм та методів діяльності органів влади, зокрема міліції як органу виконавчої влади. Реформування державно-управлінської діяльності передбачає широке, багатоаспектне вдосконалення адміністративної діяльності міліції і, в першу чергу, форм та методів діяльності з охорони громадського порядку, попередження та припинення правопорушень. Кризові тенденції й соціальні негаразди, в тому числі і низький соціально-економічний рівень життя в Україні, негативно позначаються на всіх верствах населення країни, і перш за все, на сім'ї. Об'єктивні явища (безробіття, різке зниження достатку членів родини, матеріальна скрута тощо) та чинники суб'єктивного характеру (роздратованість, неврівноваженість, агресивність тощо) в кінцевому випадку призводять до вчинення насильства в сім'ї. Таким чином, в сфері сімейних відносин намітилися і прогресують негативні тенденції. Зростання насильства в сім'ї є глобальною проблемою, яка потребує пошуків механізмів її вирішення. Тому актуальність проблем протидії насильству в сім'ї не викликає сумнівів.

Насильство в сім'ї – це будь-яка умисна дія/бездіяльність чи погроза застосування будь-якої дії/бездіяльності фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї, який володіє значною фізичною чи психологічною перевагою, по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному, психічному здоров'ю чи економічним інтересам. При використанні цього визначення обов'язковим є роз'яснення значення терміну "сім'я" за допомогою переліку осіб, які належать до членів сім'ї.

Практичне виконання завдань міліції на місцях безпосередньо пов'язано з діяльністю служби дільничних інспекторів міліції, яка здійснює найбільший обсяг профілактичних заходів загальної та індивідуальної спрямованості, зокрема з попередження насильства в сім'ї. Дільничні інспектори міліції відповідають за стан громадського порядку на своїх дільницях, знають майже кожного мешканця, тому саме вони відіграють одну з головних ролей в попередженні насильства в сім'ї.

До основних напрямків попередження насильства в сім'ї належать: загальна профілактика, індивідуальна профілактика та віктимологічна профілактика. Особливий інтерес викликає індивідуальна профілактика до складу якої входять наступні елементи (форми): виявлення осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї; вивчення (перевірка) виявлених осіб, їх способу життя; постановка даних осіб на профілактичний облік; застосування до них заходів примусу; організація індивідуальної профілактичної роботи: вплив на них після вивчення фактів, які

визначають їх протиправну поведінку; постійне спостереження та контроль за поведінкою та життям; оздоровчий вплив на мікросоціальне середовище, яке сприяє виникненню та загостренню конфлікту в сім'ї; профілактичний вплив на потенційних жертв насильства в сім'ї; періодичний аналіз результатів проведених індивідуальних виховних та профілактичних заходів.

Важливим завданням міліції з точки зору захисту прав жінок поряд з попередженням насильства є і розслідування його випадків. Повне розслідування, яке закінчується успішним судовим переслідуванням, може зіграти значну роль у зменшенні рівня даного виду порушень прав людини, запобіганні ним.

Таким чином, побутове насильство дуже поширене в наш час явище, яке займає одне з перших місць серед тих видів правопорушень, відомості про які рідко надходять до правоохоронних органів. Провідна роль у боротьбі з цим явищем законодавством України покладається на органи внутрішніх справ, які покликані в першу чергу попереджати насильство в сім'ї та притягати до відповідальності осіб, які його вчиняють.

Список використаної літератури:

1. Забезпечення прав людини правоохоронними органами: Навчальний посібник / За загальною редакцією О.В. Тягла. Переднє слово Ю.В. Луценка; Дж. Перліна. - Київ-Харків: АйБЇ, 2005. – 101 с.
2. Курс "Побутового насильства": Посібник учасника. – Б.м., 1999. – 264 с.
2. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї: Навч. посіб. / За заг. ред. О.М. Джужі, І.В. Опришка, О.Г. Кулика. – К.: Національна академія внутрішніх справ України.–2005.–124
3. Предместніков О.Г. Деякі типові риси особи жінки, яка потерпіла від насильства в сім'ї // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2005. - №4. Ч.1.–С.164-166.
4. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 10. – Ст. 70.
5. Сидоренко О. Правові та психологічні аспекти вирішення конфліктів, пов'язаних з насильством у сім'ях // Право України. – 2001. - №6. – С. 37-40.

Нерода М.А., курсант 22 групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Тригубенко Г.В.,** к.ю.н.
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

ПРАВА ЛЮДИНИ І ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ

У сучасних умовах ефективне забезпечення прав і свобод людини і громадянина у правоохоронній діяльності органів внутрішніх справ вимагає концептуально нових підходів, що обумовлюють докорінні зміни організаційно-правових засад функціонування органів внутрішніх справ, зокрема, гуманізацію діяльності міліції та підвищення її авторитету, побудову відносин між міліцією і народом на засадах партнерства, удосконалення форм, методів та засобів забезпечення прав і свобод людини тощо. Права людини — об'єктивно обумовлені можливості користуватися матеріальними та культурними благами. Права людини охоплюють громадянські, політичні, економічні, соціальні і культурні можливості. В основі прав людини закладено визнання внутрішньої гідності й цінності людської особистості. Права людини універсальні та невід'ємні. Відтак, їх має кожна людина, жодну людину не можна їх позбавити, жодну людину не можна примусити відмовитися від них, права однакові для всіх – незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного чи соціального походження, майнового стану чи інших факторів.

Права людини перебувають у площині взаємин людини і держави, а міжнародне та національне право регулюють здійснення державою її повноважень по відношенню до людей, наділяють їх певними свободами по відношенню до держави та вимагають від держав забезпечення основних людських потреб всіх осіб під їх юрисдикцією.

Захист прав і свобод людини – це, в першу чергу, відновлення порушеного правового статусу, притягнення порушників до юридичної відповідальності. Необхідність в захисті виникає тоді, коли є перешкоди в здійсненні прав і свобод або погроза їх порушення, а також за необхідності припинення порушення прав людини, усунення перешкод в їх реалізації і відновлення порушеного права. Захист може здійснюватися шляхом втручання органів держави в процес реалізації прав і свобод як охоронна реакція на об'єктивний чинник відхилення від правопорядку.

Одне з головних місць в системі правоохоронних органів України належить міліції, яка виконує значний обсяг роботи щодо захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Законодавством України на органи внутрішніх справ покладено широке коло обов'язків щодо забезпечення окремих прав людини і громадянина та відновлення порушеного права.

Основними напрямками діяльності міліції в механізмі реалізації конституційних прав та свобод громадян є: виявлення і недопущення злочинів, інших правопорушень; застосування засобів захисту з метою відновлення порушених прав та свобод громадян; притягнення правопорушників до відповідальності; застосування до порушників заходів державного примусу. В процесі вирішення завдань міліцією виникають випадки, коли захистити людину і відновити порушене право можна лише

за рахунок тимчасового обмеження прав людини. Міліція тимчасово, в межах чинного законодавства, обмежує права і свободи громадян, якщо без цього не можуть бути виконані покладені на неї обов'язки, й зобов'язана дати їм пояснення з цього приводу.

Діяльність міліції із забезпечення охорони і захисту прав та свобод має зовнішній і внутрішній бік. Зовнішній бік характеризується тим, що міліція: виконує свої завдання неупереджено, у точній відповідності із законом; поважає гідність особи і виявляє до неї гуманне ставлення;захищає права людини і громадянина незалежно від походження, майнового та іншого стану, расової та національної належності, громадянства, віку, мови та освіти, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань; не розголошує відомості, що стосуються особистого життя людини, принижують її честь і гідність, якщо виконання обов'язків не вимагають іншого; тимчасово, у межах чинного законодавства, обмежує права і свободи особи, якщо без цього неможливо виконати покладені на неї обов'язки; забезпечує право на захист та інші юридичні права затриманих і взятих під варту; створює умови для реалізації прав, охороняє і захищає особистість від правопорушень, вживає всіх передбачених законом заходів до поновлення порушеного права.

Внутрішній бік діяльності міліції характеризується тим, що вона: у межах своїх завдань і функцій виконує свої обов'язки; застосовує заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю на законних підставах; використовує правові та організаційні форми і методи діяльності при забезпечені прав людини і громадянина; її працівники не повинні порушувати закони, права і свободи особи.

В умовах демократизації суспільства практична робота охоронців правопорядку повинна відповідати головному принципу - міліція для людей. Оцінка ефективності роботи міліції людьми в період побудови правової держави стає визначальним критерієм її професійної спроможності. А людина тільки в тому випадку задоволена діяльністю міліції, коли остання ефективно виконує свої обов'язки щодо забезпечення прав і свобод особи та не порушує їх в процесі виконання своїх завдань.

Список використаної літератури

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Право України. - 2010. - № 10. – С.215-225.
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року // Забезпечення прав людини. Хрестоматія. – К. – Х., 2005. – С. 38-46.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16 грудня 1966 року // Забезпечення прав людини. Хрестоматія. – К. – Х., 2005. – С. 33-38.

4. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

Суботенко Ю.М., курсант 22групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Тригубенко Г.В.,** к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Одним із найважливіших елементів державного механізму є глава держави. На сьогодні цей термін використовується для означення конституційного органу і водночас вищої посадової особи держави. Глава держави - це найвища посадова особа держави і водночас конституційний орган, який займає найвище місце в системі органів державної влади, здійснює верховне представництво у внутрішній і зовнішній політиці, є символом державності та національної єдності.

Якщо зробити спробу визначити основну роль, функції глави держави, його місце якимись ключовими словами, то можна виокремити дві моделі глави держави, за якими стоять два основних поняття. Перша модель і перша зрозуміла всім функція – це глава держави – лідер країни. Друга модель і друга основна функція, що розуміється й визнана більшістю громадян, – це символ влади, держави. Сучасна світова практика свідчить, що є шість варіантів персоніфікації (реалізації) посади або функції глави держави. Конституції більшості країн юридично закріплюють політичну об'єднувальну роль глави держави, яка полягає в тому, що він є носієм вищої влади, вищим представником держави у міжнародних відносинах, гарантом національної незалежності, територіальної цілісності, символом єдності нації і держави.

У сучасних державах з монархічною формою правління главою держави є монарх, а у державах з республіканською формою правління - президент. І хоча конституційно - правова генеза президентства своїм корінням сягає інституту монарха, їх конституційно-правовий статус суттєво відрізняється.

Конституційний статус монарха характеризується насамперед тим, що він володарює безстроково за власним правом і вважається джерелом усієї влади в країні. На відміну від монарха, глава держави в республіці - президент, який здійснює свої повноваження на підставі мандата, отриманого за результатами виборів. Здебільшого їхні повноваження як глави держави є тотожними. Монарх як глава держави, на відміну від президента, володіє рядом прав і прерогатив.

Глави держав у зарубіжних країнах в основному володіють ідентичними повноваженнями, хоча в кожній країні є свої особливості. Конституції всіх парламентарних країн наділяють главу держави правом участі у формуванні уряду. Повноваження глави держави як верховного головнокомандуючого практично являють собою почесну прерогативу, оскільки оперативне керівництво збройними силами здійснюється генеральним штабом, міністерством оборони, штабами родів військ, які діють згідно з директивами уряду. Важливе місце в повноваженнях глави держави займає право оголошення надзвичайного стану на території всієї країни або її частини. У законодавчій області повноваження глави держави досить великі. Конституційна теорія в ряді зарубіжних держав розглядає главу держави як неодмінного учасника законодавчого процесу. Конституції деяких країн включають главу держави до складу парламенту як його органічну частину. Юридичним вираженням цієї концепції є те, що законопроект отримує силу тільки тоді, коли він санкціонується главою держави. До повноважень глави держави в галузі законодавчої влади належить також його право призначати в деяких країнах членів верхніх, а іноді і нижніх палат парламенту. Зовнішньополітичні повноваження глави держави конституціями зарубіжних країн визначаються приблизно однаково, хоча є цілий ряд подробиць і деталей чисто національного характеру. Глава держави є найвищим представником країни у сфері зовнішніх зносин. Дипломатична практика зазвичай не робить різниці між монархом і президентом у цьому відношенні. Главі держави надано право ведення міжнародних переговорів, він укладає і ратифікує (іноді за згодою парламенту) міжнародні договори.

Відповідальність глави держави як складова його конституційно-правового статусу обумовлюється формою правління в державі. Так, в монархіях глава держави звичайно не несе відповідальності за свої дії, оскільки його особа визнається конституціями священною і недоторканою (Конституція Іспанії: «Особа короля недоторкана і він не підлягає відповідальності»; Конституція Ліхтенштейна: «Князь є Главою Держави… особа його священна і недоторкана»; Конституція Данії: «Король не несе відповідальності, його особа недоторкана»). В парламентарних монархіях діє своєрідна презумпція невинуватості глави держави, відповідно до якої монарх не може помилятися, адже діє за порадами своїх міністрів. За дії монарха по управлінню державними справами політичну відповідальність несуть його міністри.

В країнах з республіканською формою правління частіше за все формулюється принцип невідповідальності президента, що стосується в основному політичної відповідальності не виключаючи при цьому його можливу юридичну (судову) відповідальність за вчинення яких-небудь тяжких правопорушень.

Отже, виходячи із зазначеного, можна констатувати, що у більшості сучасних країнах функціонує одноосібний глава держави, конституційно-правовий статус якого залежить від форми державного правління, прийнятій в тій чи іншій країни, характеру існуючого в країні політичного режиму, а також від інших обставин, у тому числі від звичаїв і традицій.

Список використаної літератури:

1. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (керівник авт.кол.). – К.: Юрінком Інтер, 2002. – С.141-155.
2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. – Тернопіль: Астон, 2003. – С.281-301.
3. Шаповал В.М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. К.: Програма Л, 1995. – С.112-134.
4. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник / 5-е стереотипне видання. – К.: АртЕк, 2002. – С.223-244.

Єременко Б.П., курсант 22 групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Тригубенко Г.В.,** к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного
та міжнародного права НАВС

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ ГРОМАДЯНСТВА ТА ПІДДАНСТВА

Становище індивіда в суспільстві, відображене і закріплене в основному законі, визначається як конституційний статус особи. Його зміст насамперед виявляється в інституті громадянства, принципах і власне конституційних правах і свободах.

Сучасне поняття громадянства історично пов'язане з французькою революцією XVIII ст. Політико-правова концепція «вільного громадянина» слугувала обґрунтуванню ліквідації феодального ладу, розвитку нових політичних та економічних відносин. Ця концепція відтіснила категорію підданства, яка за часів феодалізму позначала васальні відносини залежності окремого індивіда від держави, персоніфікованої в особі монарха. У відповідності з класичним англійським правом піддані зобов’язані бути лояльними по відношенню до корони та на підставі взаємності мають право претендувати на захист з боку останньої. Сучасна англо-американська концепція громадянства підкреслює зв'язок між індивідуальною лояльністю та захистом, який надається індивіду державою. В конституційній державі інститут громадянства, який замінив підданство, став одним із проявів принципу рівноправності усіх членів

суспільства. В наші дні категорія підданства іноді застосовується в державно-політичній практиці країн з монархічними формами правління. В розвинутих країнах за своїм юридичним значенням вона практично не відрізняється від громадянства і, по суті, лише фіксує відповідну форму правління. Навіть в ряді сучасних монархій (Іспанія, Бельгія, Нідерланди) термін «підданство» замінений в конституціях терміном «громадянство».

Громадянство є засобом інституціоналізації принципів взаємовідносин держави і особи. Стан громадянства створює взаємні права і обов'язки. Держава поширює свою владу на громадянина як на своїй території, так і поза її межами, і може вимагати від нього виконання певних дій. Водночас громадянин може претендувати на захист своїх законних інтересів з боку держави або на їх захист від протизаконних дій самих державних органів. Тільки на основі громадянства особа наділяється всією повнотою конституційних прав і свобод. Зокрема, стан громадянства визначає обсяг правоздатності у сфері відносин владарювання. Найбільш поширеним у юридичній науці є визначення громадянства як особливого правового зв'язку між особою і державою, що породжує для них взаємні права і обов'язки.

Характеризуючи поняття громадянства, слід вказати на сталість відповідного правового зв'язку, що виникає між особою і державою. Така сталість існує у просторі і в часі. У просторі вона насамперед виявляється в тому, що стан громадянства зберігається за особою і в разі виїзду її за кордон. Разом з тим деякі зумовлені цим станом права і обов'язки особи під час її перебування за кордоном фактично не реалізуються. Це не означає, однак, що особа втратила такі права. Окремі ж права та обов'язки особи реалізуються саме під час її перебування за кордоном. Сталість громадянства виявляється в його безперервності. Безперервність громадянства означає його наявність з моменту набуття і до моменту припинення. Зміст стану громадянства рухливий і залежить від змісту відповідного законодавства, хоча сам стан при цьому залишається незмінним. Сталість громадянства є головною ознакою, яка відрізняє його від правових зв'язків, що виникають між державою та іноземцями, які постійно або тимчасово проживають на її території.

Рисою громадянства звичайно вважається також те, що воно ґрунтується на фактичному зв'язку особи і держави. Але ця риса не має абсолютного значення. Наявність у особи фактичного зв'язку з державою не завжди свідчить про те, що вона має громадянство. З іншого боку, існують випадки, коли громадянин втрачає зв'язок зі своєю державою, але зберігає громадянство.

Відомі два основних способи набуття громадянства: особа стає громадянином держави або в силу походження, або шляхом натуралізації. Питання набуття громадянства регулюються національним законодавством та рядом міжнародних договорів.

Отже, громадянство є одним із визначальних факторів у характеристиці правового становища особи в державі, одним із найважливіших його елементів. Конституційне право пов'язує з громадянством цілий ряд найважливіших правових наслідків, головним із яких є те, що фізичні особи можуть бути суб'єктами конституційно-правових відносин тільки володіючи правовим статусом громадянина даної країни. Термін «підданство» фактично рівнозначний громадянству і застосовується тільки в країнах з монархічною формою правління.

Література:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. – К.: Сфера, 2002. – С. 9 - 12.
2. Міжнародне публічне право: Навч. посібник / Відп. редактори Ю.С. Шемшученко, Л.В. Губерський – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 640 с.
3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року // Забезпечення прав людини. Хрестоматія. – К. – Х., 2005. – С. 38-46.
4. Погорілко В.Ф. Конституційне право України. – К.: Наукова думка. – 2002. – 734 с.

Тригубенко Г.В., к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права НАВС

ПРЕЦЕДЕНТНА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА В УКРАЇНІ

З набуттям Україні членства у Раді Європи в юридичному сенсі правові цінності та розуміння юридичної природи фундаментальних прав та основних свобод набувають ознак об'єднавчого чинника правової системи України з правовими системами інших країн-членів Ради Європи.

Питання про необхідність використання прецедентного права, створеного суддями Європейського суду з прав людини (далі – Суду), в процесі прийняття рішень українськими суддями з аналогічних питань є надзвичайно актуальним. Прецедентне право засноване на передбаченні того, як суди ухвалюватимуть рішення в аналогічній ситуації. Знання й урахування прецедентних рішень Суду, засвоєння специфіки його професійного мислення - одне з найактуальніших завдань, що постає нині перед суб'єктами захисту прав людини в Україні.

Визнання практики Суду джерелом права в Україні покликано в першу чергу міркуваннями практичної доцільності, оскільки як зазначає Венеціанська Комісія «За демократію через право», за умови обмеженості державних ресурсів набагато краще витрачати фінанси на проведення необхідних реформ, які допоможуть запобігти порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ніж сплачувати справедливу сатисфакцію тим особам, котрі вже потерпають від таких порушень.

Крім того, слід пам'ятати, що є права безпосередньо в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод не сформульовані, а випливають саме з рішень Європейського суду з прав людини. За такого стану речей завжди існує загроза порушення таких прав людини. У цьому зв'язку доречно згадати відомого юриста В. Туманова, який зазначав, що «Суд ніколи не розглядав каталог прав людини як повністю закритий. Принцип еволюційного тлумачення норм Конвенції «у світлі сьогодення» завжди дозволяв йому при незмінності тексту Конвенції розширювати її зміст» [1, 26].

Правові позиції Суду щодо інтерпретації конвенційних норм мають загальну дію, тобто поширюються на невизначене коло осіб і на необмежену кількість подібних ситуацій, випадків, тому Суд в подальшому ними керується, спирається на них при розгляді інших аналогічних справ.

Важливим кроком щодо застосування прецедентного права Суду судами України стало прийняття 23 лютого 2006 року Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», в ст. 17 якого була закріплено положення про те, що «Суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права» [2].

Таким чином, під час здійснення судочинства національні суди повинні посилатися на висновки Європейського суду з прав людини як на безпосереднє джерело права. Вони мають не тільки виходити з формального тлумачення норм права, а й додержуватися притаманної рішенням Суду ідеї справедливості й гуманності і втілювати її у своїх рішеннях.

Проте в силу переваги в Україні позитивістських поглядів на право загалом, та на європейське право з прав людини зокрема, норми національного права щодо визнання практики Суду джерелом права на сьогодні носять здебільшого декларативний характер.

Українські судді в переважній більшості вважають правом лише позитивні конвенційні норми, які були ратифіковані українською державою, та приймають судові рішення всупереч практиці (прецедентному праву) Європейського суду з прав людини, що склалася. Внаслідок цього можуть виникати ситуації, коли Європейський суд

задовольнятиме, по суті, скарги заявника на дії відповідних національних державних (судових) органів влади. Практичне застосування європейських правових стандартів при прийнятті рішень національними судами та у повсякденній практиці органів державної влади сприяє уникненню порушень прав людини в їх правозастосовній діяльності, а отже зниженню ризиків оскарження їх дій в Європейському суді з прав людини.

Для вирішення проблеми застосування правових позицій Європейського суду з прав людини в Україні необхідно: відмовитися від позитивістського підходу щодо сприйняття юридичної природи фундаментальних прав та свобод людини, що дозволить забезпечувати пряму дію норм, що закріплюють права та свободи людини; забезпечити офіційний переклад та опублікування всіх Рішень та Ухвал Європейського суду з прав людини з метою максимального надання доступу населенню та правозастосовчим органам України до правових позицій Суду; закріпити на законодавчому рівні можливість застосовувати практику Суду у правозастосовчій практиці в якості джерела права всіма правозастосовчими органами України; навчати студентів юридичних спеціальностей конвенційному прецедентному праву.

Отже, застосування прецедентного права Європейського суду з прав людини як при визначенні змісту та обсягу відповідних конституційних положень при їх реалізації, так й у правозастосовчій практиці є позитивним чинником, що надасть змогу надати праву України загальноєвропейської гуманістичної спрямованості.

Список використаної літератури:

1. Туманов В. Европейский суд по правам человека. Очерк организации и деятельности. - М.: Издательство НОРМА, 2001.- 304 с.
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради України. – 2006.- №30. – Ст. 260.

Чайківський О. А ., курсант 23групи
ФПФПМГБПС
Науковий керівник: **Тригубенко Г.В.**, к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Більшість населення України і уявлення не має про права дітей, Конвенцію ООН про права дитини, інші міжнародні документи цієї

спеціалізації, тому права дітей дуже легко порушити. Історично склалося так, що права дитини завжди порушувались, до дітей не ставилися як до самостійної особистості.

На початку ХХ століття права дитини розглядались, в основному, як міри по захисту від рабства, дитячої праці, торгівлі дітьми, проституції неповнолітніх, повної влади батьків. Правове регулювання прав дитини бере свій початок з прийняття Лігою Націй у 1924 році Женевської декларації прав дитини. Після Другої світової війни у 1948 році Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) прийняла Загальну декларацію прав людини, в якій зазначалося, що діти мають право на особливе піклування та допомогу [1]. Наступним етапом нормативного закріплення прав дитини стало прийняття в 1959 році ООН Декларації прав дитини, яка мала 10 коротких декларативних статей, програмних положень, які закликали батьків, окремих осіб, державні органи, місцеву владу й уряд визнати викладені в ній права свободи й дотримуватися їх [2]. Це були 10 соціальних й правових принципів, які значно вплинули на політику і справи уряду і людей в усьому світі. У 1979-1989 рр. розробляється Конвенція ООН про права дитини (далі - Конвенція), яка була прийнята 20 листопада1989 року.

Норми даного міжнародного договору діють як складова національного законодавства України з 27 лютого 1991 року, тобто з часу його ратифікації Україною. Ратифікація Конвенції означає, що наша держава взяла на себе зобов'язання забезпечити дитині зростання у безпечних та сприятливих умовах, маючи доступ до високоякісної освіти та охорони здоров'я, високий рівень життя. Україна зобов'язалась поважати та забезпечувати права кожної дитини, яка перебуває в межах її юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин.

В усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага повинна приділятися якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

З метою контролю за забезпеченням прав дитини, закріплених Конвенцією, ООН заснувала Комітет з прав дитини, якому держави-учасниці договору, в тому числі Україна, кожні п'ять років зобов'язані подавати доповіді про вжиті ними заходи щодо закріплення визнаних у Конвенції прав та прогрес, досягнутий у їх здійсненні.

Ще одним механізмом міжнародної допомоги дітям є Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) як постійно діюча структура,

метою якої є задоволення довготривалих потреб дітей. Значимість ролі ЮНІСЕФ як провідника інтересів міжнародного співтовариства по впровадженню в усіх країнах світу положень Конвенції ООН про права дитини полягає перш за все в широкій пропаганді необхідності захисту прав і охорони законних інтересів дітей і мобілізації ресурсів на покращення їх становища.

Ефективна політика в сфері захисту прав дитини в кожній країні повинна базуватись на точному знанні і розумінні справжнього становища дітей, їх потреб і способів найкращого їх задоволення. В той же час очевидно, що виконання державою прийнятих міжнародно-правових зобов'язань не може бути забезпечене без створення постійно діючих механізмів захисту прав дитини.

З метою забезпечення належних умов для реалізації громадянських, економічних, соціальних та культурних прав дітей в Україні, а також враховуючи необхідність особливого піклування про дитину, на виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері прав дитини Президентом України запроваджено інституцію Уповноваженого Президента України з прав дитини. Поряд з цим інститутом, проблемами прав дитини в Україні займаються й інші державні органи, проте проблема дитинства залишається гострою. Положення Конвенції ООН про права дитини часто порушуються, адже не всі знають її зміст.

З метою вирішення проблеми забезпечення прав дитини в Україні створена і діє Загальнодержавна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2016 року [3], метою якої є забезпечення оптимального функціонування цілісної системи захисту прав дітей в Україні відповідно до вимог Конвенції ООН про права дитини.

Отже, Україна як член міжнародного співтовариства бере участь у діяльності зі створення сприятливого для дітей середовища, в якому гідний розвиток і захист їх прав забезпечується з дотриманням принципів демократії, рівності, миру, соціальної справедливості з урахуванням моральних засад та традиційних цінностей українського суспільства, спрямованих на зміцнення сім'ї та морального здоров'я дітей в Україні.

Список використаної літератури:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. – К.: Сфера, 2002. – С. 9 - 12.
2. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року // Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. – К.: Сфера, 2002. – С. 46 - 58.
4. Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2016 року: Закон України від 5 березня 2009 року // Відомості Верховної Ради України – 2009. – №29. – Ст. 395.

Бондарець А.В.
курсант 23 навчальної групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: Тригубенко Г. В., к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ

Незважаючи на численні економічні та політичні проблеми, які підсилені економічною кризою держави, Україна все ж таки намагається втілити в життя власну зовнішньоекономічну стратегію, основою якої є європейський вибір, перспективна мета входження до Європейського Союзу.

Переговори між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС) щодо укладення нової посиленої угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво розпочалися у березні 2007 р. відповідно до Плану дій Україна - ЄС.

На Саміті Україна - ЄС у вересні 2008 р. сторони досягнули домовленості, що нова посилена угода буде називатися Угодою про асоціацію. Протягом 2007-2012 рр. відбувалися переговори щодо Угоди про асоціацію. В грудні 2011 р. на Саміті Україна – ЄС оголошено про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі - Угода). В 2012 р. відбулося парафування Угоди, а в 2013 р. Колегія Європейської Комісії прийняла рішення рекомендувати Раді ЄС підписати Угоду, а також дозволити її тимчасове застосування до завершення процедур ратифікації державами – членами ЄС.

16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, а з 1 листопада 2014 р. здійснюється її тимчасове застосування до моменту набрання нею чинності.

Цілями асоціації України з ЄС є: сприяння поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих

зв’язках, а також поглиблюючи зв’язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах; забезпечення необхідних рамок для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес; сприяння, збереження і зміцнення миру та стабільності у регіональному та міжнародному вимірах; запровадження умов для посилених економічних та торгівельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, та підтримання зусиль України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до acquis ЄС; посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод; запровадження умов для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес [1].

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним Європейським Союзом. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Передбачена Угодою поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС визначатиме правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та ЄС, а також регуляторного наближення, спрямованого на поступове входження економіки України до спільного ринку ЄС.

Угода про асоціацію покликана забезпечити якісно новий, поглиблений формат відносин між Україною та ЄС. Україна розглядає Угоду про асоціацію як важливий крок на шляху наближення в перспективі до наступного етапу – підготовки до вступу в ЄС.

Інтеграція України в ЄС має свої переваги та недоліки. Серед переваг називають політичні (стабільність політичної системи, сприйняття України як важливого суб’єкта політичних відносин), економічні (впровадження стандартів ЄС у виробництві) та соціальні (проведення реформування освіти, охорони здоров’я, соціального захисту). Серед недоліків політичного, економічного та соціального характеру експерти виділяють: часткову втрату суверенітету та підпорядкування територій органам ЄС, погіршення взаємин із країнами СНД, втрату конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін, ускладнення візового режиму із східними сусідами, можливе переміщення до України шкідливих виробництв, використання України як сировинного

придатку та дешевої робочої сили. Отже, інтеграція України в світову спільноту має як позитивні так і негативні наслідки.

На сьогодні політична асоціація та економічна інтеграція України з Європейським Союзом залежатиме від прогресу в імплементації Угоди, а також від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах.

Список використаної літератури:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua
2. Європейська інтеграційна політика: навч. посіб. / [А.М. Поручник, В.І. Чужиков, Д.О. Ільницький, О.А. Федірко]: за заг. ред. В.І. Чужикова. – К.: КНЕУ, 2010. – 451 с.

Козаков М. В., курсант 21 групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Тригубенко**, к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

РЕФЕРЕНДУМ ЯК ФОРМА БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

За Конституцією України народ є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні (ст. 5) [1]. Чинний Основний Закон України вперше визнав право народу здійснювати владу безпосередньо, а також через органи державної влади і органи місцевого самоврядування. Конституційні статті про статус народу та його влади в політичній системі є величезним кроком до демократизації нашого суспільства і держави. Вони вивели Україну до ряду демократичних держав світу і зумовили сприйняття нею міжнародних стандартів безпосередньої демократії. У сучасному світі демократичність держави визначається досягнутим рівнем народовладдя, тобто тим, наскільки реально існуючі процедури волевиявлення та здійснення волі народу впливають на управління суспільними та державними справами.

Однією з важливих форм безпосереднього здійснення влади народом є референдум, за допомогою якого здійснюється розв’язання найважливіших питань з конституційних, законодавчих та інших внутрішніх і зовнішніх проблем.

У науковій літературі референдум трактується як інститут, що забезпечує безпосередній вибір відповідного рішення, яке є предметом голосування.

Референдуму притаманний ряд ознак, зокрема: безпосередня участь громадян у представленні власної позиції, право лише на один голос кожного виборця та визнання волі більшості за основу в процесі прийняття правових актів. Загальними умовами проведення референдумів є чітка фіксація проблеми, з якої вони проводяться.

Референдуми бувають різних видів, а саме: за територією проведення розрізняють загальнонаціональні – проводяться в масштабах усієї країни та місцеві – в межах окремих адміністративно-територіальних одиниць з метою вирішення найважливіших питань місцевого значення. За предметом проведення референдуми поділяються на конституційні – на всенародне голосування виносяться проекти конституцій або конституційні поправки та законодавчі – розглядаються проекти законів або чинні закони. За юридичною силою розрізняють консультативні референдуми, які проводяться з метою виявлення громадської думки щодо питань державного будівництва та імперативні – для вирішення питань, що мають державне значення, результати яких є обов'язковими для виконання на всій території країни.

Законодавче регулювання інституту референдуму в Україні здійснюється на основі норм Конституції України від 28 червня 1996р., міжнародно-правових договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, Закону України „Про всеукраїнський референдум” від 6 листопада 2012 р. та інших законів України.

Положення Конституції України закріплюють право Українського народу на безпосередню реалізацію народного суверенітету шляхом проведення референдуму; суб’єктивне право громадянина на участь у референдумі; питання, які вирішуються виключно шляхом референдуму, і ті, які не підлягають всенародному обговоренню; суб’єктів ініціювання та призначення (проголошення) референдумів. Так, всеукраїнський референдум може призначатися Президентом України, Верховною Радою України та проголошуватися за народною ініціативою.

Норми міжнародно-правових договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, декларують основні принципи безпосередньої демократії і закріплюють право нації на самовизначення та право громадян на участь у безпосередньому управлінні державою, в тому числі й шляхом участі у референдумі.

Закон України «Про всеукраїнській референдум» поряд з Конституцією України визначає правові засади, організацію та порядок проведення всеукраїнського референдуму [2].

Проблемним питанням на сьогоднішній день в Україні залишається питання організації та порядку проведення місцевих референдумів,

вирішення якого можливе лише за умови прийняття відповідного законодавчого акту. Ця прогалина в законодавстві України фактично позбавляє громадян на сьогоднішній день реалізовувати своє право на вирішення питань місцевого значення шляхом участі у місцевому референдумі.

Отже, з метою забезпечення народовладдя і безпосередньої участі громадян в управлінні державними та місцевими справами в Україні на законодавчому рівні передбачено проведення референдуму, який являє собою спосіб прийняття громадянами України шляхом голосування законів України, інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Юрінком, 1996. – 80 с.
2. Про всеукраїнській референдум: Закон України від 6 листопада 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 44-45. – Ст. 634.
3. Про Центральну виборчу комісію: Закон Україну від 30.06.2004 року // Відомості Верховної Ради. - 2004, №36 – ст. 448.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради. - 1997, №24 – ст.170.
5. Загальна теорія держави і права: Навч. Посібник/ А. М. Колодій, В. В Копєйчиков, С. Л. Лисенков,– за ред. В. В. Копєйчикова.– Стер. Вид. -К,: Юрінком Інтер, 2001.-320с.

Кваша В.О. курсант 21 групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Тригубенко Г.В.**, к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

НАСИЛЬСТВО В СІМ’Ї ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Насильство в сім’ї є актуальною проблемою сьогодення. Кризові тенденції й соціальні негаразди призводять до агресії, яка негативно позначається на всіх сферах суспільного життя, і перш за все, на сім’ї. Насильство в сім'ї, виникаючи на фоні сімейних негараздів, набуває загрозливих розмірів. Тому аналіз чинного законодавства України та вивчення історичних аспектів становлення проблеми насильства в сім’ї задля визначення чинників та шляхів подолання проблеми є надзвичайно актуальним завданням для нашої держави на сучасному етапі її розвитку.

Проблема насильства в сім'ї має історичне обґрунтування. Вона довго ігнорувалась на території сучасної України, але високий показник побутового насильства в нашій державі змусив Верховну Раду України в 2001 році прийняти Закон „Про попередження насильства в сім'ї". Слід підкреслити, що даний нормативно-правовий акт зорієнтований саме на попередження цього негативного явища на його початковій стадії, поки конфлікт між сторонами не призвів до невиправних наслідків. У разі, коли насильство в сім'ї мало місце, члени сім'ї, винні в його скоєнні, притягуються до кримінальної, адміністративної або цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Насильством в сім'ї, відповідно до статті 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», визнаються *будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю [1]*. Таким чином, можна виділити наступні обов'язкові ознаки насильства в сім'ї:

1) особами, що страждають від сімейного насильства, можуть бути тільки члени сім'ї (тобто цей Закон не поширюється на сусідів, співмешканців, у тому числі розлучених осіб, що продовжують спільно проживати, осіб, що зустрічаються, але не перебувають у шлюбі тощо);

2) діяння насильника повинне бути протиправним (тобто суперечити нормам чинного законодавства);

3) діяння призвело або могло призвести до порушення прав члена сім'ї як людини та громадянина;

4) вина насильника повинна виявлятися у формі умислу, а не необережності.

Проблема насильства в сім'ї повинна вирішуватися на рівні держави передусім шляхом удосконалення законів, які вже діють на території України, і які повинні розширити законодавче забезпечення прав потерпілих від приниження, побиття, зґвалтування, психологічного тиску тощо.

Необхідно залучати громадські організації до розробки урядової політики та законодавства щодо викорінення домашнього насильства та забезпечувати фінансову та технічну підтримку громадських організацій, які займаються протидією насильству.

Важливе значення у процесі протидії побутовому насильству належить спеціальним службам, які здатні зупинити багато трагедій. Останнім часом в Україні у великих містах відкриваються спеціальні психологічні консультації, спеціальні притулки, кризові центри, куди б могли звертатися потерпілі від побутового насильства. Але це практика здебільшого великих міст. Необхідне створення системи медичних,

психологічних і юридичних консультаційних пунктів у районних центрах, завдяки чому необхідна допомога стала б доступна потерпілим у сільській місцевості.

Отже, законодавство України про попередження насильства в сім'ї наділяє особу досить широкими можливостями щодо звернення до ряду органів та установ за допомогою у ситуації сімейного насильства, що тягне за собою вжиття визначених заходів по його запобіганню, проте не є досконалим. Боротьба з сімейним насильством стане ефективною лише за умови удосконалення правового регулювання протидії цьому явищу, забезпечення всебічної реалізації вже діючих норм права у цій сфері, широкого доступу до інформації з проблем профілактики насильства в сім'ї, плідного співробітництва громадських організацій та органів влади й місцевого самоврядування, а також активної протидії кожного з нас цьому принизливому для людської гідності явищу.

Список використаної літератури:

1. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 10. – Ст. 70.
2. Бова А. Модель факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї // Українській соціум. – 2005. – № 1 (6). – С. 15 – 25.
3. Дмитренко М. І., Тропін М. В., Власов П. О. Попередження насильства у сім'ї: Метод. рекомендації. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. юрид. ін-т МВС України, 2001. – 56 с.

Карпець Р. В., курсант 24 групи ФПФПМГБПС
Науковий керівник: **Тригубенко Г.В.**, к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

ІНСТИТУТ ЕКСТРАДИЦІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

На сьогодні інститут екстрадиції набуває особливого значення. У результаті інтеграційних процесів кордони багатьох держав стали "прозорими". Удосконалилися засоби комунікації. Все це істотно полегшує шлях осіб, які вчинили злочин в одній державі, сховатися в іншій. Ще більш важливо те, що нові умови активно використовуються організованою злочинністю, яка в зростаючій мірі має міжнародний характер. Сучасна злочинність не знає територіальних кордонів, і це диктує необхідність все більш тісної співпраці держав у боротьбі проти неї. При цьому важливою задачею є забезпечення належного балансу між

інтересами держав при вирішенні питань видачі та правами осіб, які видаються.

Про роль інституту видачі в наш час свідчить і зростаюча активність держав у цій галузі: укладаються міжнародні договори, приймаються резолюції міжнародних організацій та національні закони, зростає судова практика.

Екстрадиція – це узгоджений між зацікавленими державами на основі норм міжнародного права акт правової допомоги, що полягає у передачі фізичної особи, яка скоїла злочин міжнародного характеру, іншій державі з ціллю притягнення цієї особи до кримінальної відповідальності або для приведення до виконання вироку, що вступає в силу відносно цієї особи.

В наш час загальновизнано, що видача злочинців – це право держави, а не її обов'язок. Обов'язок видачі може бути тільки за наявності відповідного міжнародного договору із врахуванням визначених умов. Держава, яка направляє запит про видачу, бере на себе обов'язок не притягувати до кримінальної відповідальності і не піддавати покаранню особу за злочинні діяння, видача за які не була передбачена.

Правовими основами екстрадиції є багатосторонні договори по боротьбі з окремими видами міжнародних правопорушень і правопорушень міжнародного характеру, наприклад, Конвенція Ради Європи про видачу правопорушників 1957 року та протоколи до неї, Конвенція Ради Європи про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, Гаазька Конвенція по боротьбі з незаконним захопленням повітряних суден 1970 року. Видача правопорушників здійснюється на підставах, які встановлюються міжнародними багатосторонніми договорами. При цьому варто зазначати ті умови, недотримання яких може бути підставою невидачі осіб. Серед таких умов – можливість застосування смертної кари до особи, що видається іншій державі, недотримання її прав, неповага до людської честі та гідності тощо. Також державам надається право на невидачу власних громадян, невидачу осіб, якщо є підозра про переслідування їх за расовою, етнічною, національною, гендерною ознакою тощо. В наш час поряд з принципом невидачі своїх громадян іноземним державам утвердився принцип невидачі політичних злочинців. Він закріплений в ряді багатосторонніх і двосторонніх договорів про правову допомогу і в національному законодавстві багатьох держав.

Інститут екстрадиції є досить важливим інститутом міжнародного права, який має багато перспектив розвитку. Фактично він являє собою поєднання суверенних прав держави з правами людини. Важливими умовами для здійснення екстрадиції є застосування принципу «подвійної кримінальності», що водночас може бути підставою для невидачі осіб.

Сучасні реалії екстрадиції дозволяють говорити про формування нової концепції, яка іде на зміну концепції правової допомоги. Мова йде про концепцію правових гарантій прав і свобод. Ця нова сучасна концепція екстрадиції все частіше стає необхідною як під час нормативного регулювання питань екстрадиції, так і практики її застосування. Розвиток інституту видачі в напрямку захисту прав людини - закономірна тенденція. Не можна разом з тим не враховувати й інший бік - інтереси боротьби зі злочинністю. Захист прав людини не повинен перетворитися на перешкоду на шляху реалізації принципу невідворотності покарання. Цей момент відзначається і Європейським судом з прав людини, що звертає увагу на необхідність відповідного балансу між захистом інститутів демократії від злочинності як загального інтересу та захистом прав індивіда.

Отже, на даний час інститут видачі продовжує розвиватися. Активний розвиток правового регулювання в даній області пояснюється зростанням значення інституту видачі у боротьбі зі злочинністю та ускладненням його завдань.

Список використаної літератури:

1. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року // Збірка договорів Ради Європи.- К.: Парламентське видавництво, 2000. – С. 341-353.
2. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 10 листопада 1994 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
3. Про деякі питання застосування законодавства, яке регулює порядок і строки затримання (арешту) осіб при вирішенні питань, пов'язаних з їх екстрадицією: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 року №16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
4. Абашидзев А.Х., Васильєв Ю.Г. Інститут екстрадиції у сучасному міжнародному праві // Юрист міжнародник. - 2003. - №3. - С. 11-19.

Пелих Н.А., к.ю.н., професор кафедри конституційного та міжнародного права НАВС

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Останнім часом політики і науковці приділяють багато уваги питанням, які пов'язані із становленням та розвитком громадянського суспільства. Актуальність тематики громадянського суспільства зумовлена в першу чергу тими сучасними процесами реформування в Україні, які

впливають на основні сфери соціального життя, а також на окремі соціальні інститути. Йдеться про конституційну реформу, яка активно триває у всіх її напрямках: парламентському, адміністративному, муніципальному та інших напрямках.

Дійсно, проведення конституційної реформи стає необхідним явищем, оскільки у своєму нинішньому вигляді існуюча система все більше демонструє свою неефективність і, по суті, стала гальмом на шляху демократичної і європейської трансформації суспільства. Справа в тому, що дестабілізаційні процеси, які виявляються через конфлікти між гілками влади, девальвацію ролі законів, а також через різку майнову диференціацію, свідчать про низьку стабілізаційну спроможність України.

Все це є наслідком того, що «законодавча влада» не спромоглася створити належну, цілісну і якісну правову базу економічних та соціальних перетворень, а «виконавча» — не забезпечила достатньо ефективної реалізації навіть прийнятих законів.

Слід звернути увагу та те, що сам інститут громадянського суспільства був предметом дослідження таких вчених сучасності як: В.Копєйчикова, А. Колодія, М. Козюбри, С. Бобровник, П. Рабиновича, В.Погорілка, В. Кременя, Ю.Тодики, В. Селіванова, В. Шаповала, М.Гуренко та багатьох інших.

Цілком слушною є точка зору Ващук О.М., яка до особливостей сучасного суспільного ладу України відносить те, що українське суспільство перебуває на етапі становлення громадянського суспільства, поєднуючи риси нового суспільства з рисами попереднього. Разом з тим, йде формування утвердження та створення зазначеного явища як самостійного, суверенного суспільного ладу відповідно до статусу Українського суспільства.[1, с.15].

Розглядаючи процес становлення та розвиток в Україні громадянського суспільства в аспекті впливу його на суспільний лад України, повною мірою слід врахувати історичний досвід взаємовідносин влади і суспільства. Суспільство на відміну від держави існувало завжди. Але воно не завжди було громадянським.

Існують різні точки зору, щодо поняття “громадянське суспільство”. Досить поширеною є точка зору, що громадянське суспільство охоплює сукупність моральних, правових, економічних, політичних відносин, включаючи власність, працю, підприємництво, організацію і діяльність суспільних об’єднань, систему виховання, освіти, науки і культури, сім‘ю, систему засобів масової інформації, неписані норми людської поведінки, конкретні аспекти політичного режиму.

Термін “громадянське суспільство” вперше вживається у працях Аристотеля, де він вивів його від слова “громадянин”, тобто “суспільство громадянин”, які є вільними і освіченими. Проблема громадянського

суспільства як наукова проблема у XVIII ст. аналізувався у працях Г. Гроція, Т.Гобса, Дж.Локка. У XVIII ст. вагомий внесок у розвиток теорії громадянського суспільства зробили Ж.Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є, В. Гумбольт, Д. Віко та інші мислителі. У XIX ст. питання взаємозв'язку держави і громадянського суспільства вивчав Гегель, який дійшов висновку, що громадянське суспільство являє собою стадію в діалектичному русі від сім'ї до держави. Абсолютна свобода в гегелівській системі отримує втілення в державі, яка співвідноситься з громадянським суспільством, як "небо" і "земля". На відміну від Гегеля англійський філософ Дж. Локк на перше місце ставив не державу, а суспільство і визнавав за державою тільки той обсяг повноважень, який санкціонований суспільним договором між громадянами. Це положення на сучасному етапі державотворення в Україні є досить важливим з погляду співвідношення держави і громадянського суспільства.

Ш.-Л. Монтеск'є , Ж..-Ж. Руссо, А. Фергюсон та інші, по-різному аргументуючи і деталізуючи положення про громадянське суспільство як джерело легітимності держави, підкреслювали його верховенство над державою. Таке бачення є концептуально важливим. Чинна Конституція України (ст.5), закріплюючи положення про те, що народ є першоджерелом влади, виходить саме з цього положення [2, с.189-190]. Саме дана стаття Конституції України чітко визначає, що носієм влади та єдиним джерелом влади в Україні є її народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та місцевого самоврядування. Фактично це означає, що Україна на конституційному рівні визнала і закріпила владу громадянського суспільства. Це вбачається у конституційному положенні про те, що право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові.

Слід також зауважити, громадянське суспільство і держава нерозривно пов'язані між собою. Громадянське суспільство в особі різноманітних об'єднань людей, які виражають та захищають індивідуальні інтереси і права, вступає в особливі стосунки з державою. Що в свою чергу, дозволяє стверджувати, що чим більш розвинене громадянське суспільство, тим з'являється ширша основа для демократичних форм держави. І від того, якими будуть відносини між державою та громадянами (громадянським суспільством) в Україні, залежить не тільки своєчасність та доцільність проведення широкомасштабної політичної реформи в країні, але і сподівань на європейську інтеграцію, а й на розвиток країни в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ващук О.М. Конституційно-правовий статус громадських організацій України. Дис..к.ю.н. –К., - 2004.- 207с.

2. Тодика Ю.М., Журавський В.С. Конституційне право України. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2002.-544 с.

Лапка Оксана Ярославівна
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

Конституційно-правові принципи громадянства

Одним з основних прав людини відповідно до Загальної декларації прав людини є право на громадянство. Саме громадянство є тією підставою, яка дає особі, що має статус громадянина, можливість володіти повним комплексом прав, свобод і виконувати обов’язки, закріплені законодавством певної держави.

В Україні питання громадянства є чітко врегульовані Конституцією України та Законом України «Про громадянство України» 2001р., зміст яких фактично повністю відтворює міжнародно-правові договори у цій сфері: Європейську конвенцію про громадянство 1997 р.; Рекомендаційний законодавчий акт „Про узгоджені принципи регулювання громадянства”, схваленому Міжпарламентською Асамблеєю держав-учасниць СНД 29 жовтня 1992 р. Закріплені в них принципи громадянства з одного боку, характеризують громадянство як цілісний інститут права, а з другого – регулюють конкретні правовідносини, що виникають з приводу громадянства.

Дослідженням інституту громадянства в цілому та принципів громадянства приділялась значна увага як у вітчизняній так і в зарубіжній науковій літературі (Р. Бедрій, Ю. Боярс, Л. Воєводін, Д. Златопольський, С. Косаков, О. Лотюк, В. Мелащенко, В. Погоріло, Я. Подима, Ю. Тодика, В. Федоренко, П. Чалий та ін.). Однак, не зважаючи на вікову історію розвитку даного інституту, наука конституційного права не має єдиної позиції відносно принципів громадянства.

Громадянство є багатоаспектною категорією, яка охоплює широке коло явищ: належність особи до держави, правовий стан; частина правового статусу особи; суб’єктивне право; правовідносини; стійкий, необмежений у просторі та часі правовий зв’язок; правовий інститут. Всі ці прояви громадянства взаємозв’язані та відображають його окремі ознаки. В свою чергу під громадянством України доцільно розуміти правову належність особи до української держави, що породжує між ними стійкі та постійні правовідносини, змістом яких є взаємні права та обов’язки обох сторін.

Сутність, характер і зміст інституту громадянства розкривається у його принципах, адже саме вони є тією основою, яка зв’язує воєдино різноманітні сторони громадянства.

Конституційно-правові принципи, фактично відображаючи основні ознаки принципів права, являють собою керівні засади, встановлені Конституцією та законами України, що визначають зміст, спрямованість та форми конституційно-правового регулювання. Вони, як основні, визначальні ідеї, лежать в основі взаємозв'язків елементів змісту громадянства, взаємовідносин держави і громадянина. Вони становлять єдину систему засад, що лежать в основі громадянства України.

Принципи громадянства концентрують у собі унікальне узгодження інтересів суспільства, держави, людини і громадянина на підставі яких працює механізм захисту інтересів особи і держави, задоволення кожним власних потреб та інтересів без завдання шкоди правам інших осіб. Вони забезпечують ефективне функціонування держави і повноцінне життя в ній громадянина.

Конституційно-правові принципи громадянства являють собою вихідні засади і керівні ідеї, встановлені Конституцією та законами України, що визначають зміст та характерні риси інституту громадянства, встановлюють і регулюють конкретні правовідносини, що виникають з приводу громадянства. Їм властиві такі ознаки: ідеологічний характер; виконують роль регулятора суспільних відносин; відображають закономірності розвитку суспільства і держави; базування на природній справедливості; поєднують стабільність та динамізм; мають імперативний характер; виступають критерієм різнобічної оцінки поведінки і явищ; відзначаються внутрішньою єдністю та ін.

У науковій літературі існують різні погляди науковців щодо систематизації принципів громадянства: одні поділяють їх на загальні та спеціальні (С. Косаков, В. Мелещенко, В. Погоріло, В. Полянський, В. Федоренко); інші – загальні, особливі та спеціальні (О. Лотюк, Я. Подима); деякі не вбачають необхідності проводити класифікацію принципів громадянства або виділяти групи спеціальних принципів (Ю. Боярс, Ю. Тодика, О. Кутафін).

Існуючі варіанти систематизації принципів громадянства дають підстави резюмувати: нині не розроблені єдині критерії формування системи принципів громадянства; здебільшого принципи довільно перелічуються науковцями без наведення класифікаційного критерію виділення.

З погляду науки конституційного права найбільш прийнятним нам вбачається виокремлення в системі принципів громадянства загальноправових, які притаманні громадянству, які і будь-якому іншому правовому явищу. Вони виступають як структуроутворюючі елементи взаємовідносин особи і держави. Зокрема до них доцільно віднести принципи: верховенства права; законності; демократизму; суверенітету держави; поєднання інтересів особи, держави і суспільства; поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову; гуманізму; пріоритетності норм міжнародного права та ін.

В той же час необхідно виділити і групу принципів (спеціальні принципи), які перебувають у більш тісному правовому зв’язку з явищем громадянства. Вони характеризують громадянство як цілісний інституту права та є головними при регулюванні конституційних правовідносин, що виникають з приводу громадянства. Їх доцільно поділити на дві групи: основні, що визначають найбільш узагальнені керівні засади, ідеї, які пронизують увесь інститут громадянства, є його відправними началами (право кожної людини на громадянство; свобода вибору громадянства; рівність громадянства; недопущення позбавлення громадянства; запобігання виникненню випадків безгромадянства; неможливості автоматичного набуття та припинення громадянства; невидачі громадян іноземній державі та ін.); спеціальні (особливі), які деталізують загальні принципи, спрямовують їх на регулювання конкретних правовідносин (принцип єдиного громадянства; поєднання принципу „права ґрунту” і принципу „права крові” при набутті громадянства України; врахування безперервного проживання на території держави при вирішенні питання набуття громадянства; дозвільний порядок виходу з громадянства та ін.).

Така систематизація принципів сприяє повноцінному розумінню правової природи громадянства.

Пікуля Тетяна Олександрівна
доцент кафедри теорії держави та права НАВС

Регіональні та міжнародні механізми регламентації та захисту права на свободу зібрань

Право на свободу мирних зібрань, поряд зі свободою самовираження і свободою об'єднань, лежить в основі будь-якої функціонуючої демократичної системи. Право на свободу зібрань, а також обмеження цього права, чітко викладені в статті 11 Європейской конвенції з прав людини та в Копенгагенському документі ОБСЄ 1990 року. Більшість національних конституцій або основних законів повторює ці документи або встановлює аналогічні принципи.

Підходи до регулювання права на свободу зібрань сильно відрізняються в європейських країнах і в рамках країн-учасниць ОБСЄ. Законодавці різних країн обрали різні моделі. У деяких країнах були прийняті спеціальні закони, що регламентують реалізацію цього фундаментального права, в інших були введені спеціальні положення в цілий ряд відповідних законів, і що найбільш важливо - в закони, що відносяться до поліції і до загального адміністративного права. Це спонукало БДІПЛ і "Венеціанську комісію "розробити" Керівні принципи",

спрямовані на формулювання тих граничних значень, яким повинні задовольняти національні органи влади при регламентуванні даного права.

Міжнародні та регіональні норми у галузі свободи зібрань засновані головним чином на положеннях двох правових інструментів - Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (МПГПП) та Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (ЄКПЛ), а також факультативних протоколів до них. Американська конвенція про права людини також має особливе значення для держав-учасниць Організації американських держав. До числа інших важливих договорів відносяться Конвенція ООН про права дитини, Хартія Європейського Союзу про основні права і Конвенції Співдружності незалежних держав про права та основні свободи людини (Конвенція СНД).

Що стосується регулювання свободи зібрань в національному законодавстві, то її слід забезпечити конституційними гарантіями, які повинні включати, як мінімум, однозначне закріплення цього права і зобов'язання зі сторони держави щодо його захисту. Крім цього, в конституції повинні бути закріплені справедливі процедури, щодо застосування встановлених в ній прав.

У тих випадках, коли держави не дотримуються свої зобов'язання в галузі свободи зібрань, особливо важливою стає роль як місцевих, так і міжнародних захисників прав людини, організацій громадянського суспільства (ОГС) та неурядових організацій (НУО). Такі особи і групи, спільно з національними інститутами, такими як омбудсмен або національні інституції з прав людини (НІПЛ), вирішують життєво важливу задачу, намагаючись забезпечити реалізацію цих прав на практиці і засвоєння деяких уроків в разі їх недотримання. Незважаючи на те, що у таких організацій неминуче будуть різні пріоритети і вони будуть характеризуватися різними рівнями досвіду і знань, організаційних можливостей і ресурсів, їх відповідні зусилля можуть бути використані й об'єднані таким чином, який дозволить практично і ефективно захистити право на свободу зібрань.

До основних регіональних і міжнародних механізмів, за допомогою яких можуть бути виявлені, надані та/або захищені випадки порушення права на свободу зібрань такі:

1. **ОБСЄ / БДІПЛ та «Венеціанська комісія».** Основне завдання БДІПЛ у сфері підтримки законотворчості зводиться до відповіді на запитання країн-учасниць і до забезпечення узгодженості цих відповідей. У загальному випадку підтримка включає в себе аналіз законопроекту у сферах, охоплених людським виміром, з метою забезпечення його відповідності міжнародним стандартам, зокрема, зобов'язанням ОБСЄ. БДІПЛ також надає державам приклади належної практики, які були відібрані за роки роботи з цілою низкою країн. Такі приклади і зразки

законодавства можуть служити джерелом, стимулюючим роботу законодавців в інших областях регіону ОБСЄ. У частині законодавчої підтримки з питання свободи зібрань БДІПЛ, за допомогою своєї Ради експертів зі свободи зібрань, надає консультації країнам-учасницям ОБСЄ зі складання законопроектів, які стосуються цієї області.

Основне завдання «Венеціанської комісії» полягає в наданні окремим країнам, які розробляють або переглядають свої конституції або закони, об'єктивні правової консультації в галузі законодавства, що грає важливу роль в демократичному функціонуванні інститутів цих країн. У загальному випадку запит на вираження думки Комісії направляє сама країна. Запит на вираження думки може також направити Комітет міністрів, Парламентська асамблея, Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи, Генеральний секретар або будь-яка міжнародна організація або орган, що приймають участь у роботі «Венеціанської комісії».

2. **Комітет з прав людини**. Комітет аналізує кожен звіт і виробляє рекомендації державі-учасниці у вигляді «підсумкових результатів». У тих випадках, коли держава, що розглядається є також учасником першого Факультативного протоколу до МОГПП, в Комітет ООН з прав людини може бути подана індивідуальна петиція (не від імені організації або об'єднання), в якій йдеться про порушення країною-учасницею Статті 21 МПГПП (або іншого права з цього Пакту).

3. **Універсальний періодичний огляд.** Рада з прав людини ООН володіє мандатом на перевірку раз на чотири роки стан справ з правами людини в кожній з держав-членів ООН. Цей процес «Універсального періодичного огляду» (UPR), повинен сприяти інтерактивній дискусії між державою, яка перевіряється та іншими державами-членами ООН. Огляди складаються на основі наданих цією державою матеріалів (і держави заохочують до того, щоб при підготовці таких матеріалів вони використовували "Процес широких консультацій на національному рівні з усіма відповідними зацікавленими особами"), звітів незалежних експертів з прав людини і груп, а також інформації від інших зацікавлених осіб. Підсумкові звіти, прийняті Робочою групою, є основою для - наступного аналізу, і Рада приймає рішення про відповідні заходи впливу, якщо держава-учасниця продовжує відмовлятися від співпраці.

4. **Європейський суд з прав людини**. Відповідно до Статті 34 ЄКПЛ, будь-яка фізична особа, неурядова організація або група приватних осіб, які стверджують, що стали жертвами порушення їхніх прав однієї з Високих Договірних Сторін, можуть подати скаргу до Європейського суду з прав людини протягом 6 місяців з дати прийняття остаточного рішення у справі (Стаття 35 (1) ЄКПЛ). Скарга повинна prima facie продемонструвати докази наявності порушення Конвенції, щоб її не можна було розглядати в якості явно необґрунтованою відповідно до Статті 35 (3). Подавач скарги в Європейський суд з прав людини повинен спочатку оскаржити порушення

передбачених Конвенцією прав у відповідних національних судах, дотримуючись при цьому всі формальні вимоги та обмеження за часом, передбачені національним законодавством.

5. Рада Європи, Управління комісара з прав людини. Комісар з прав людини Ради Європи є несудовою організацією тому він не може приймати рішення за індивідуальними скаргами. Тим не менш, Управління комісара прагне заохочувати держави-учасниці Ради Європи до вживання заходів по реформуванню в тих галузях, де були виявлені порушення прав людини. Комісар прагне підтримувати діалог з державами-учасницями і на місці оцінювати ситуацію з правами людини шляхом спеціальних візитів в ці країни. Комісар також надає консультації щодо захисту прав людини і може висловлювати свою думку з приводу розроблюваного законодавства і конкретної практики (на вимогу національних організацій або за власною ініціативою).

Трофімчук Ю.О.
курсант 21 н/г ФПФПМГБПС
Науковий керівник: **Тригубенко Г.Б.**, к.ю.н.,
доцент кафедри конституційного та
міжнародного права НАВС

Права дітей за законодавством України

“Виховуючи дітей, треба пам'ятати, що ми виховуємо їх не для життя в теперішньому, а в майбутньому, кращому стані людського роду, тобто для життя в інших, кращих, умовах життя. Виховуючи ж дітей для майбутнього, кращого устрою світу, ми цим самим покращуємо майбутній устрой світу"

Кант

Система захисту прав дітей в Україні потребує вдосконалення, попри те, що всі сімейно - правові норми стосовно неповнолітніх пронизані однією ідеєю - пріорітетного захисту їх інтересів. При цьому в процесі вдосконалення законодавства, потрібно усвідомлювати , що найважливіші права дитини - жити і виховуватися в сім"ї, адже саме вона є природним і основним осередком суспільства.Такий статус сімї закріплений українськими законами, постановами уряду, міжнародними нормативно - правовими актами і не варто його порушувати.Нажаль декларований інтерес держави до дітей тісно переплітається з безперечним фактом втрати сімєю свого авторитету,послаблення сімейних засад.Іноді традиційні захисні функції сходять на нівець або ж перетворюються на протилежні, створюючи серйозні проблеми для незрілої особистості дитини.Проте загалом,це не означає, що функції батьків держава здатна

виконати краще.Статистичні показники, що характеризують нагляд за виконанням законів про неповнолітніх свідчать про порушення їх прав у всіх основних сферах життя: освіти (17,3 % випадків),праці (47.7 % таких випадків),побуту (45).Таикм чином,недостатнє приділення уваги законодавців щодо врегулювання ключових прав дітей, таких як право на життя і право на виховання в сім»ї,в ході реформування системи,призведе до зростання кількості неповнолітніх,які виховуються у державних установах.Зкагалом система захисту дитинства має включати низку обовязкових моментів і бути орінтованою наохорону життя та здоровя неповнолітніх,їхню освіту та розвиок,захист від іпливу злочинного,антигромадського середовища. Інакше –будь які ініціативи навряд чи виявляться корисними.

1.Аспекти захисту прав і свобод дітей в Україні

На сучасному етапі демократичних перетворень у державі питання прав дитини постає таким, що потребує вирішення як на рівні міжнародних правових відносин, так і на рівні національного законодавства. В Україні на конституційному рівні закріплено права дитини. Конституція, зокрема, проголошує рівність прав дітей (статті 24, 52), охорону дитинства (ст. 51), заборону насильства над дитиною та її експлуатацію (ст. 52), право на життя (ст. 27), захист та допомогу держави дитині, позбавленій сімейного оточення (ст. 52), право на освіту (ст. 53). У багатьох країнах світу створюється та розвивається інститут захисту прав дитини, удосконалюються механізми реалізації цих прав шляхом заснування нових відомств, органів тощо. Так, останнім часом у світі набуває актуальності створення інституту омбудсмена по правам дитини, функціонують спеціалізовані суди у справах неповнолітніх. Україна, на жаль, ще не має аналогічних інститутів та чіткого механізму захисту та реалізації прав дитини, що вказує на неабияку актуальність даної проблеми.

Незважаючи на існування системи актів національного законодавства з питань захисту молоді і дитинства, а також ряду міжнародно-правих актів, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, залишається невирішеним ряд проблем, пов’язаних із гідним рівнем життя неповнолітніх, їх вихованням, навчанням, використанням інших соціальних благ та ін. Першим міжнародним документом, в якому ставилася проблема захисту прав малолітньої людини, була Женевська декларація 1923 р. Уперше в історії людства було сформульовано право дитини на допомогу, виховання, захист, тобто в тих сферах життя, де раніш йшлося тільки про філантропію. Декларація спрямована на створення умов, що забезпечують нормальний фізичний і психічний розвиток дитини. Однак цей документ мав лише декларативний характер, і тому реальний правовий захист був можливий через створення норм національного права на основі прийняття державами міжнародних

договорів. 20 листопада 1959 р. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Декларацію прав дитини, що регулює положення дитини в сучасному суспільстві, основними принципами якої є те, що дитині, незалежно від кольору шкіри, мови, статі, віри, законом повинен бути забезпечений соціальний захист, надані умови та можливості, що дозволили б йому розвиватися фізично, розумово, морально, духовно. 20 листопада 1989 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла та відкрила для підписання Конвенцію про права дитини, яка 27 лютого 1991 року була ратифікована Україною. Основні положення Конвенції знайшли відображення у Законі України "Про охорону дитинства" від 7 березня 2001 р., який визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток, встановлює основні засади державної політики у цій сфері.

Відповідно до ст. 1 Конвенції про права дитини, "дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше".

Зокрема, Конвенція про права дитини формулює громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні права дітей. Серед зазначених категорій прав у ній містяться такі основні права дітей:

- право на життя, виживання і вільний розвиток;
- право на ім'я і набуття громадянства;
- право знати своїх батьків і користуватися батьківською турботою;
- право не розлучатися з батьками всупереч їх бажанню; право підтримувати контакти з обома батьками;
- право на об'єднання з сім'єю, яка перебуває в іншій державі;
- право залишати будь-яку країну і повертатися в свою країну;
- право на захист у випадку незаконного переміщення і повернення із-за кордону;
- право вільно висловлювати свої думки з усіх питань;
- свобода думки, совісті, релігії;
- свобода асоціацій і мирного зібрання;
- право на повну інформацію, яка сприяє благополуччю дитини;
- право на користування послугами системи охорони здоров'я;
- право користуватися благами соціального забезпечення;
- право на освіту;
- право на відпочинок і розваги;
- право на захист від економічної експлуатації;
- право на захист від незаконного зловживання наркотичними засобами і психотропними речовинами, від усіх форм сексуальної експлуатації і сексуальних розбещень;

- право на гуманне ставлення, на захист від незаконного і свавільного позбавлення волі.

В Україні на конституційному рівні закріплено рівність дітей в правах незалежно від походження, а також від того, народженні вони у шлюбі чи поза шлюбом. Розглядаючи особисті (фізичні) права дітей, до них можна віднести право на життя, на першочерговість захисту і допомоги, здорове зростання, право на особисту свободу та недоторканість, неприпустимість таких кримінальних покарань, як довічне тюремне ув'язнення тощо. Найголовнішим невід'ємним правом кожної людини є право на життя. Воно є першоосновою, що дозволяє людині володіти всіма іншими правами та свободами. Наприклад, у Франції навмисне вбивство неповнолітнього до 15 років карається довічним позбавленням волі. У деяких розвинутих країнах, зокрема, у США, є тенденція поширити правовий захист життя та здоров'я навіть на ще ненароджену дитину. Так, у справі Сміта нью-йоркський суд визнав, що жінка, яка вживала наркотики під час вагітності і народила наркотично залежну дитину, скоїла злочин проти здоров'я дитини. Особливістю права на життя дитини є захист державою не лише самої дитини, а й її матері, адже саме мати у період вагітності є джерелом життя та здоров'я для ще ненародженої дитини. Так, ч. 5 ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права містить положення, відповідно до якого смертний вирок не виконується щодо вагітних жінок. Ці норми є досить гуманними і справедливими у відношенні неповнолітніх, адже застосування щодо них довічного ув'язнення позбавить їх права на нормальне життя та розвиток. Конвенція про права дитини, зокрема, на одному рівні виділяє право дитини на виживання та здоровий розвиток. Так, ст. 6 Конвенції проголошує, що держава повинна забезпечувати в максимально можливій мірі виживання та здоровий розвиток дитини.

Стаття 6 Закону України "Про охорону дитинства" містить положення, що "кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я". Держава гарантує дитині право на охорону здоров'я шляхом проведення таких заходів, як зниження рівня смертності немовлят і дитячої смертності, забезпечення надання медичної допомоги всім дітям, боротьби з хворобами і недоїданням, надання матерям належних послуг з охорони здоров'я у до пологовий і післяпологовий періоди тощо. Отже, особливістю права дитини на життя є те, що зміст цього права складає, перш за все, право бути народженою і жити. Однією з особливих рис захисту життя дитини в системі правового статусу особи є заборона участі дітей у воєнних діях і збройних конфліктах. Війна є носієм великої смертності людей, особливо тих, хто безпосередньо бере участь у бойових діях. Тому є неприпустимим втягнення дітей в такі дії як з метою захисту їх життя, так і з метою захисту дитячої психіки від споглядання насильства

та смерті. Так, ст. 30 Закону України “Про охорону дитинства” містить наступне положення: “Участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, створення дитячих воєнізованих організацій та формувань, пропаганда серед дітей війни і насильства забороняється”. Наступним особистим правом дитини є право на захист від усіх форм фізичного чи психічного насильства (рабства). Виходячи з норм ст.ст. 34 – 37, 39 Конвенції про права дитини, ст.ст. 10, 30, 32, 33 Закону України “Про охорону дитинства”, зміст даного права складає право на свободу, особисту недоторканість та захист гідності і передбачає захист дитини від: образи, недбалого і жорстокого поводження, у тому числі з боку батьків; втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин; примушування до жебрацтва, втягнення до азартних ігор тощо; участі у воєнних діях і збройних конфліктах; незаконного переміщення (викрадення дітей, торгівля та контрабанда ними); позбавлення свободи свавільним або незаконним чином; катування та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження чи покарання; сексуальної експлуатації і сексуальних розбещень (дитяча проституція, порнографія); економічної експлуатації. Так, Конвенція про права дитини та прийнятий на її основі Закон України “Про охорону дитинства” є в Україні найефективнішим засобом боротьби з практикою, подібною до рабства, беручи до уваги кількість дітей, що є її жертвами.

Однак, даний закон лише в загальному вигляді освітлює цю проблему. В Україні відсутній нормативний акт, який би прямо вказував на наявність в нашій державі ефективних засобів боротьби із протиправною експлуатацією дітей, конкретизував би їх. Дана проблема поки що вирішується на рівні законодавчо закріплених заборон в різних сферах, наприклад, заборона роботи неповнолітнього у нічний час, встановлення мінімального віку, з якого можливе прийняття на роботу неповнолітніх, тобто, це стосується переважно сфери трудового права і лише в окремих випадках – кримінального.

Отже, права дитини є складовою частиною загального комплексу прав людини, який становить правовий статус будь-якої фізичної особи. Права дитини – це комплекс прав і свобод, який характеризує правовий статус дитини з урахуванням особливостей розвитку людини до досягнення нею віку повноліття.

М’яскалюк Є.А.
курсант 2-го курсу 21н/г ФПФПМГБПС
ННІ ПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чабанюк В.Д. к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального права

СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Винній особі не завжди вдається закінчити задуманий і початий нею злочин з причин, що не залежать від її волі. Наприклад, вбивця тільки придбав зброю для вчинення злочину і був затриманий або, зробивши постріл у потерпілого, промахнувся чи лише поранив його. У цих і подібних випадках виникає питання про відповідальність за злочинні дії на певних стадіях злочину. Стадії вчинення злочину — *це певні етапи його здійснення, які істотно різняться між собою ступенем реалізації умислу, тобто характером діяння (дії або бездіяльності) і моментом його припинення.*

У зв'язку з тим, що злочином є тільки суспільне небезпечне протиправне і винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину (ч.І ст.11), кожна стадія вчинення злочину повинна являти собою саме таке діяння. Тому не є стадіями вчинення злочину той або інший стан свідомості особи, її думки, прояв намірів, їх формування і виявлення. Це ще не діяння, у якому об'єктивується умисел. Тільки суспільне небезпечні діяння можуть бути заборонені кримінальним законом під загрозою покарання, тільки вони можуть розглядатися як стадії вчинення злочину.

Стадії вчинення злочину є видами цілеспрямованої діяльності, етапами реалізації злочинного умислу, досягнення певної мети і тому можуть міститися тільки в злочинах, вчинених з прям и м у м и слом.

Ступінь реалізації умислу відбивається в різних діяннях, які характеризують кожну стадію з об'єктивно існуючими між ними достатньо чіткими межами. Чим більшою мірою реалізований умисел, тим більшою мірою здійснюється злочин, тим більшої шкоди може завдати чи завдає винний. Так, ступінь реалізації умислу вбивці, який прицільно навів зброю на потерпілого (незакінчений замах на вбивство), значно більший за той, коли він лише придбав зброю для вбивства (готування до злочину).

Стадії вчинення злочину різняться між собою і моментом закінчення злочинного діяння. Воно може бути закінчене винним, але його вчинення може і не здійснитися, а, отже припинитися на попередніх етапах (готуванні або безпосередньому вчиненні злочину

КК визнає злочинними і караними три стадії вчинення злочину:

1) готування до злочину;

2) замах на злочин, що разом з готуванням до злочину становлять незакін-чений злочин;

3) закінчений злочин. Ознаки готування до злочину і замаху на злочин передбачені відповідно у ст.14 і ст.15, а закінчених злочинів — у диспозиціях статей Особливої частини КК. Якщо злочин закінчений, то він поглинає всі стадії його вчинення, вони не мають самостійного значення і не впливають на його кваліфікацію'.

Поняття закінченого злочину

Закінченим злочином *визнається діяння, яке містить всі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК* (ч.І ст.13).

У закінченому злочині існує єдність об'єктивної і суб'єктивної сторін. Тут винний повною мірою реалізував умисел, завершив діяння, виконав усі дії, що утворюють об'єктивну сторону складу злочину, заподіяв шкоду об'єкту.

Момент закінчення злочинів із матеріальним, формальним та усіченим складом. Момент закінчення злочину є різним залежно від конструкції складу злочину, описання ознак злочинного діяння в законі. Законодавець використовує три види конструкції складів злочину. У зв'язку з цим розрізняють злочини з матеріальним, формальним та усіченим складами.

Злочин із матеріальним складом вважається закінченим з того моменту, коли настав вказаний у диспозиції статті Особливої частини КК суспільне небезпечний наслідок. Так, крадіжка, грабіж, знищення або пошкодження майна є закінченими з моменту заподіяння майнової (матеріальної) шкоди власності (статті 185, 186, 194), вбивство — з моменту позбавлення життя іншої людини (статті 115-119), а тілесні ушкодження — з моменту завдання різної тяжкості шкоди здоров'ю людини (статті 121-125 і ст.128).

Якщо в злочинах з матеріальними складами не настали зазначені в диспозиції статті КК суспільне небезпечні наслідки, то може йтися тільки про незакінчений злочин (готування до злочину або замах на нього).

Злочин із формальним складом вважається закінченим з моменту вчинення самого діяння незалежно від настання суспільне небезпечних наслідків. Так, розголошення державної таємниці (ч.І ст. 328) вважається закінченим з моменту розголошення відомостей, що є державною таємницею.

Злочини з усіченим складом — це різновид злочинів із формальним складом, тому вони є також закінченими з моменту вчинення самого діяння. Особливість їх полягає в тому, що момент закінчення злочину переноситься законодавцем на попередню стадію, тобто на стадію готування до злочину або замах на злочин. По суті, в усічених складах законодавець передбачає в Особливій частині КК відповідальність за замах на злочин, а іноді і за готування до злочину як за окремі самостійні закінчені злочини. До такої конструкції законодавець вдається щодо найнебезпечніших діянь з метою посилення боротьби з ними на ранніх стадіях. Так. бандитизм (ст. 257) є закінченим злочином з моменту організації озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації або на окремих осіб;

розбій (ст. 187) — з моменту нападу з метою заволодіння чужим майном: вимагання (ст. 189) — з моменту, коли поставлена вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення яких-небудь інших дій майнового характеру. Створення усічених складів дає можливість запобігти пом'якшенню покарання за вчинене готування до злочину або замах на злочин і розглядати стадії готування або замаху на злочин як закінчений злочин.

При вчиненні злочинів з усіченим складом особа, як правило, не зупиняється на стадії юридичне закінченого злочину, не припиняє його, а виконує подальші діяння, що охоплюються цим же складом злочину та спрямовані на той же об'єкт, і завдає йому шкоди. Розбіжність між юридичним і фактичним закінченням злочину має значення при вирішенні ряду питань, зокрема питання про можливість співучасті аж до закінчення фактичного посягання на об'єкт, що перебуває під охороною закону, і т. ін. Наприклад, бандитизм (ст. 257) є закінченим з моменту організації озброєної банди, посібництво ж бандитизму може бути здійснено не тільки в процесі створення банди, але й при вчиненні окремого бандитського нападу.

Поняття готування до злочину, його об'єктивні і суб'єктивні ознаки. *Частина 1 ст. 14 передбачає, що готуванням до злочину є підшукування або пристосування засобів знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину.*

При готуванні до злочину дії винного ще безпосередньо не спрямовані на об'єкт і не ставлять його в безпосередню небезпеку. Суб'єкт ще не виконує того діяння, яке є необхідною ознакою об'єктивної сторони складу злочину. З об'єктивної сторони готування до злочину може проявлятися в різних діях, але спільним для них є те, що всі вони полягають лише у створенні умов для вчинення злочину, який, однак, не доводиться до кінця з причин, які не залежать від волі винного (наприклад, винного затримали органи влади).

З суб'єктивної сторони готування до злочину можливе лише з прямим умислом, тобто особа усвідомлює, що створює умови для вчинення певного злочину і хоче створити такі умови. При цьому винний має умисел не обмежуватися лише готуванням до злочину. а вчинити такі дії, які призведуть до закінчення злочину.

. Поняття замаху на злочин, його об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Відповідно до ст. 15 *замахом на злочин є вчинення особою з прямим УМИСЛОМ діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кодексу, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від и волі.*

Об'єктивними ознаками замаху є: а) вчинення діяння, безпосередньо спрямованого на вчинення злочину: б) недоведення злочину до кінця; в) причини недоведення злочину до кінця не залежать від волі винного.

Під діянням, безпосередньо спрямованим на вчинення злочину. слід розуміти таке діяння, що безпосередньо посягає на об'єкт, що знаходиться під охороною кримінального закону, створює безпосередню небезпеку заподіяння йому шкоди. Тут вже п о ч и н а є т ь ся виконання об'єктивної сторони з л о ч и н у, і, частіше за все, вчиняються діяння, передбачені диспозицією певної статті Особливої частини КК (наприклад, проникнення в житло з метою викрадення майна, спроба запустити двигун з метою заволодіння автомобілем тощо).

Недоведення злочину до кінця вказує на незавершеність його об'єктивної сторони. Вона не отримує свого повного розвитку тобто повною мірою не здійснена. Особа або не виконує всіх дій, що утворюють об'єктивну сторону (наприклад, вбивця не встиг завдати удару потерпілому або натиснути на курок), або не настають наслідки. зазначені у відповідній статті КК (наприклад, смерть потерпілого не настала через те, що вбивця промахнувся або завдав лише незначного поранення).

Замах на злочин — це невдала спроба посягання на об'єкт, діяння винного не спричиняє йому шкоди, злочин не доводиться до кінця з причин, які не залежать від волі винного, переривається, не завершується всупереч бажанню особи довести його до кінця.

Причини недоведення злочину до кінця можуть бути різними (опір жертви, невміння користуватися зброєю, затримання злочинця тощо). Якщо злочин не доведений до кінця з власної волі особи, кримінально-караний замах відсутній внаслідок добровільної відмови (ст. 17).

З суб'єктивної сторони замах на злочин можливий тільки з прямим умислом. Якщо особа не хотіла вчинення злочину, вона не може і здійснити замах на нього, тобто зробити спробу вчинити його. При замаху на злочин особа усвідомлює суспільне небезпечний характер свого діяння, передбачає його суспільне небезпечні наслідки і хоче довести розпочатий нею злочин до кінця з настанням зазначених наслідків. Пленум Верховного Суду України у своїй практиці виходить з того, що замах на вбивство може бути вчинено тільки з прямим умислом, коли винний передбачав настання смерті потерпілого і бажав цього, але такі наслідки не настали з незалежних від його волі обставин'.

Відповідальність за замах на злочин можлива лише при умислі на вчинення певного конкретного злочину. Так, у справах про замах на зґвалтування необхідно встановлювати, чи діяв підсудний з метою вчинення статевого акту і чи було застосоване фізичне насильство або погрозу з метою подолання опору потерпілої. У зв'язку з цим слід відрізняти замах на зґвалтування від інших злочинних посягань на честь,

гідність і недоторканість особи жінки (насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, заподіяння тілесних ушкоджень тощо).

Головко Р.Г.
курсант 2-го курсу 21н/г ФПФПМГБПС
ННІ ПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чабанюк В.Д. к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального права

ПРИЧИННИЙ ЗВ'ЯЗОК У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Багатоплановість проблем причинності у кримінальному праві, їх пов'язаність з філософією і породжує розмаїття поглядів, позицій, теорій, на які багата кримінально-правова наука, але які, на жаль, не завжди допомагають у вирішенні конкретних життєвих проблем.

Причинний зв'язок – зв'язок, коли одна зі сторін (причина) породжує іншу сторону (наслідок). Питання про причинність визначається розходженням основних філософських напрямків - матеріалізму й ідеалізму.

Для матеріалізму причинний зв'язок є об'єктивний, існуючий поза нашою свідомістю зв'язок між явищами зовнішнього світу, він є однією з форм загальної взаємодії природи і суспільства.

З погляду ідеалізму причинний зв'язок - це суб'єктивна категорія, що існує лише у свідомості суб'єкта, що пізнає, (суб'єктивний ідеалізм), чи хоча й об'єктивна категорія, але яка виводиться не з зовнішнього світу, а з об'єктивно існуючого розуму, логіки, ідеї (об'єктивний ідеалізм). Ці ідеї відстоювали Юм, Кант, С. П. Мокринський, Н. С. Тимашев.

Деякі вчені вважають, що потрібно розглядати причинний зв'язок з точки зору істинних життєвих проблем (Р. Маурах, Л. Трегер, С. В. Познишев).

Об'єктивна сторона складу злочину включає такі ознаки: діяння (дія чи бездіяльність), наслідок, причинний зв'язок, спосіб, знаряддя і засоби, місце, час, обстановку вчинення злочину, або поєднання у різних комбінаціях останніх трьох ознак — ситуацію вчинення злочину. Причинний зв'язок — це обов'язкова ознака злочинів із матеріальним складом. Тому чітке визначення цього поняття має велике практичне значення.

Причинний зв'язок у кримінально-правовому розумінні означає, що злочинний наслідок породжується суспільно небезпечним і протиправним діянням суб'єкта злочину. Спрощено це виглядає так: одне явище (суспільно небезпечне діяння) породжує інше явище (злочинний наслідок).

Кримінально-правовою наукою розроблено різні концепції щодо проблеми причинного зв'язку. Зокрема, до основних таких концепцій можна віднести три теорії:

1. “Conditio sine gua non”;
2. адекватності причини;
3. необхідного спричинення.

Остання концепція знайшла найбільшу підтримку з боку науковців, оскільки в основу зазначеної теорії покладено положення матеріалістичної філософії. В цій теорії розрізняють необхідний та випадковий зв’язок.

Кваліфікуючи злочини, об'єктивна сторона яких включає не тільки діяння, але і його результат (матеріальний склад), неминуче виникає питання про причинний зв'язок і теорія кримінального права, і судова практика виходять з того, що визначені шкідливі наслідки лише тоді можуть бути поставлені в провину особі, що притягується до відповідальності, коли вони викликані її дією чи бездіяльністю. Відсутність причинного зв'язку між діянням особи і визначених шкідливих наслідків виключає її відповідальність за ці наслідки.

Хибне встановлення причинного зв’язку являються найбільш поширеною помилкою при розслідуванні та розгляді кримінальних справ про аварії і нещасливі випадки на виробництві, транспорті і т.д., оскільки тут з виправданим виробничим ризиком іноді переплітається випадковість, зв'язана з недоліками в розробці нових конструкцій, механізмів і устаткування, а також по справах, у яких нещасний випадок сполучений з неналежним виконанням окремими працівниками свого професійного обов’язку. Практика показує, що причинний зв’язок по справам цієї категорії має цілий ряд специфічних особливостей.

Підсумовуючи, можна сказати про виняткову важливість виявлення причинного зв'язку між діянням конкретної особи і визначених шкідливих наслідків для правильної кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Конституція України – www.rada.gov.ua
2. Кримінальний Кодекс України - www.rada.gov.ua
3. Закон України Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності: від 15.04.2008 // ВВР, – 2008. – № 24. – Ст. 236.
4. Берзін П.С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія. - К.: Дакор, 2009. - С155-156.
5. Билецкий И. П, Кузь О. Н., Черненко В. А. Логика: Учебное пособие для студентов вузов. - К.: Кондор, 2007. - с. 22.
6. Борисов В.И. Уголовная ответственность за на-рушение правил при

производстве строительных ра-бот. - Харьков, 1977. - С. 51.
7. Брайнин Я. М. Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве. - М., 1963. - С.168.
8. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні. - К., 2002. - С. 295.
9. Дурманов Н. Д. Стадии совершения преступле-ния по советскому уголовному праву. - М., 1955. -С.40.
10. Зинченко Э.Н. Уголовная ответственность за на-рушение правил безопасности горных работ. – Киев - Донецк, 1979. - С. 42-44.
11. *Кудрявцев В.Н.* Объективная сторона преступления: Учебник уголовного права. Общая часть / С.В. Бородин, В.Н. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова [и др.]. – М. : СПАРК, 1996. – 412 с.
12. Кузнецова Н. Ф. Значение преступных послед-ствий для уголовной ответственности. - М. 1958. -С.24.
13. *Малинин В.Б.* Объективная сторона преступления // Энциклопедия уголовного права [в 35 т.] / Под ред. В.Б. Малинина. – Т. 4 : Состав преступления. – СПб. : Издание проф. Малинина, 2005. – 800 с.

Чорнобривцева Ю.І., курсант 2 курсу ННІПФМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Мостепанюк Л.О. к.ю.н., доцент кафедри кримінального права НАВС

НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ

У системі обставин, що виключають злочинність діяння, необхідна оборона займає особливе місце. На відміну від кримінального законодавства, що визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинними, і встановлює міру покарання, інститут необхідної оборони визначає, в яких випадках дія, що підпадає під ознаки злочину, є в деяких випадках суспільно корисною. Більше того, інститут необхідної оборони проголошує право громадян на захист інтересів держави, суспільних інтересів, особистих прав оборонятися від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння шкоди тому, хто посягає, якщо не було при цьому допущено перевищення меж необхідної оборони.

Можливість громадян захищатися від суспільно небезпечних посягань – це одне з найважливіших прав людини і громадянина, що регламентуються Основним законом держави. В Конституції [2] вказано, що кожен має право захищати свої права і свободи всіма способами не

забороненими законом. Кожен має право на захист своїх прав і законних інтересів, прав і законних інтересів іншої особи, суспільства, держави від суспільно небезпечного посягання незалежно від можливості уникнути посягання, або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

Питання про правильне розуміння необхідної оборони і про межі її допустимості набуває в умовах сьогодення виключно важливе значення.

Правильне розуміння інституту необхідної оборони і правильне його застосування на практиці має велике значення в справі боротьби з кримінальною злочинністю, у справі залучення широкої громадськості у боротьбі із злочинами. Все це зобов'язує органи міліції, слідства, суду і прокуратури не допускати помилок у своїй роботі і вміти правильно вирішувати питання про наявність або відсутність у тому чи іншому конкретному випадку необхідної оборони, що виключає суспільну небезпеку діяння, або перевищення меж необхідної оборони.

Будь-яке порушення закону приносить величезний збиток нашій державі, суспільству, а значить – всім і кожному члену нашого суспільства. Вельми активною формою участі громадськості в боротьбі зі злочинністю є здійснення громадянами належного їм права на необхідну оборону.

Захищаючи шляхом необхідної оборони інтереси держави, суспільства й особи від суспільно небезпечних посягань, кожен громадянин має широкі права і надійні гарантії. Треба тільки вміти правильно їх використовувати. Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяних тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони [1].

Для визнання необхідної оборони обставиною, що виключає злочинність діяння, необхідно дотримання наступних умов її правомірності:

1. посягання повинно бути суспільно небезпечним;

2. посягання повинно бути наявним;

3. при необхідній обороні заподіяння шкоди можливе тільки тому, хто посягає;

4. необхідна оборона може здійснюватися для захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави;

5. у процесі необхідної оборони не повинно бути ексцесу оборони, тобто перевищення її меж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131 [Електронний ресурс] http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

2. Конституція України – Київ, 28.06.96р.

Андрусик Т.В. курсантка 2-го курсу 21н/г
ННІ ПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чабанюк В.Д. к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального права

СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Тему складу злочину в науці кримінального права досліджувало досить багато науковців як вітчизняних, так і зарубіжних. Спираючись на їх праці, а також на законодавсво України можна сказати, що склад злочину - це сукупність встановлених у кримінальному законі юридичних ознак (об'єктивних і суб'єктивних), що визначають вчинене суспільно-небезпечне діяння як злочинне.[1] З цього визначення випливає, що визнання того чи іншого суспільно-небезпечного діяння злочином є виключним правом законодавця, тобто Верховної Ради України. Тут саме реалізовано принцип "Немає злочину без вказівки на те в кримінальному законі". З іншого боку, у чинному законодавстві міститься вичерпний перелік тих суспільно небезпечних діянь, що у даний момент визначені як злочинні. Вітчизняний науковець А.Н. Трайнін, він також визначив склад злочину як сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин.[2]

Склад злочину являє собою юридичне поняття про злочини певного виду (склад крадіжки, убивства, зґвалтування, грабежу тощо), у якому об'єднані найбільш істотні, найбільш типові й універсальні їх ознаки. Тому, наприклад, крадіжки, вчинені різними особами, завжди відрізняються тією чи іншою мірою одна від одної особливостями, але склади цих крадіжок є тотожні, однакові.

Існує декілька складів злочину, виділення цих складів злочинів має важливе значення для пізнання окремих складів злочинів і встановлення їх істотних ознак, а в кінцевому підсумку - для точної кваліфікації злочину. Склад злочину класифікується залежно від покладених в основу критерій. Найприйнятнішою є класифікація за П.Л. Фрісом. [4] Вона включає основні види класифікації:

- за ступенем суспільної небезпечності;
- за конструкцією об'єктивної сторони (момент закінчення злочину) в диспозиції конкретної норми Особливої частини КК;
- за структурою

За ступенем суспільної небезпечності склади злочинів поділяються на три види:

- основні види складів злочину;
- кваліфіковані види складів злочину;
- привілейовані види складів злочину.

Склад злочину складається з певних елементів, а саме: об’єкта, об’єктивної сторони, суб’єкта та суб’єктивної сторони. У подальших наукових працях під об'єктами злочинів розуміли подібні явища, зокрема, конкретні відносини, речі та стани осіб чи речей, матеріальні та нематеріальні цінності суспільні інтереси, охоронювані кримінальним правом блага. Проте найпоширеніше поняття об’єкта – це суспільні відносини. Завдяки об'єкту як суспільним відносинам визначається небезпека протиправної поведінки особи, відокремлюється її соціальний зміст - суспільна небезпека. Об'єктивна сторона складу злочину - це сукупність передбачених законом про кримінальну відповідальність ознак, які характеризують зовнішній прояв суспільно небезпечного діяння, що посягає на об'єкти кримінально-правової охорони, а також об'єктивні умови цього посягання. [8] Значення об’єктивної сторони полягає в тому, що вона визначає: у чому полягає злочин, яким чином він скоюється, в яких умовах місця, часу,обстановки він протікає, за допомогою яких засобів вчиняється. Злочин неможливий без особи, яка його вчинила. Тому суб’єкт злочину є обов’язковим елементом складу злочину. Згідно ст. 18 КК України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність. Ю. В. Александров визначив, що в загальному розумінні суб’єкт злочину — це і є злочинець. [7] У вузькому, кримінально-правовому значенні — це особа, здатна нести кримінальну відповідальність у разі вчинення нею суспільно небезпечного діяння, передбаченого КК. Без суб’єкта злочину якого не може наставати кримінальна відповідальність. Суб’єктивна сторона - це внутрішня сторона злочину, тобто психічна діяльність особи, що відображує ставлення невідомості і волі до суспільно небезпечного діяння, котре нею вчиняється, і до його наслідків. [4] Зміст суб'єктивної сторони складу злочину характеризують певні юридичні ознаки. Такими ознаками є вина, мотив та мета вчинення злочину. Вони тісно пов'язані між собою, проте їх зміст і значення у кожному випадку вчинення злочину неоднакові.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 08.12.2004
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001
3. Кримінальне право України, М. І. Бажанов Підручник, Київ, Юрінком Інтер, 2005

4. Фріс П.Л. Кримінальне право України: Загальна частина: [підручник для ВНЗ] | П.Л. Фріс. – 2-е вид. – 2009.–512 с.
5. Кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред.. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. - К.: Істина, 2011
6. Александров Ю.В., Клименко В.А. Кримінальне право України (Загальна частина) Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: МАУП, 2004.

Романець І.Б., курсант 2 курсу ННІПФМГБНГУ
Науковий керівник: Мостепанюк Л.О., к.ю.н., доцент кафедри кримінального права НАВС

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Однією з найбільш актуальних проблем, що обговорюються у період проведення кримінально-правових реформ у сучасних державах світу, зокрема в державах, які утворені на пострадянському просторі, є можливість притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб. Аналіз діяльності юридичних осіб засвідчує, що складна організаційна структура підприємств, значна кількість осіб, залучених у сферу цієї діяльності, а також певна децентралізація управління сприяє збільшенню фактів вчинення протиправних дій з їх боку. Саме тому виникає потреба у запровадженні прямих каральних санкцій безпосередньо до юридичної особи, що стане закономірною спробою посилити контроль за негативними наслідками господарської діяльності передусім великих корпорацій, оскільки з кожним роком в економіці спостерігаються тенденції до укрупнення бізнесу та монополізації, до ігнорування інтересів окремого споживача та суспільства загалом.

Серед українських вчених є як противники, так і прихильники встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб. Аргументи як одних, так і інших давно відомі, будь-якій з їх позицій важко віддати перевагу [1]. Так, одні науковці (серед них С. Б. Гавриш, Н. О. Гуторова, О. О. Дудоров, О. В. Козаченко) висувають наступні аргументи проти встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб:

- це суперечить усталеним традиціям вітчизняного кримінального права, в якому споконвіку суб'єктом злочину визнавали і визнають лише фізичних осіб;

- усі основні інститути кримінального права (вини, кримінальної відповідальності, покарання тощо) сформувалися щодо суб'єкта злочину лише як фізичної особи. Відповідно, запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб потребуватиме перегляду підвалин теорії вітчизняного кримінального права та правозастосовної практики;
- зарубіжний досвід криміналізації посягань юридичних осіб не є сталим та універсальним і не заслуговує на впровадження в Україні. Кримінальна відповідальність юридичних осіб встановлена лише в окремих державах, і вони не досягли завдяки цьому більш-менш значних позитивних результатів у сфері протидії злочинності.

Інші вчені (до них відносяться В. І. Розенко, В. К. Матвійчук, О. О. Романюк, А. В. Савченко, Г. В. Агафонова) наводять доводи на користь встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб. Переважно, ці доводи є дзеркальними щодо аргументів противників цього запровадження і зводяться до такого:

- існують міжнародно-правові зобов'язання України у частині запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб. Без внесення відповідних змін до кримінального законодавства їх виконати неможливо;
- в історії кримінального права кримінальна відповідальність юридичних осіб встановлювалася і успішно застосовувалася на практиці, зокрема, за рішеннями Міжнародного трибуналу в Нюрберзі, які визнали злочинними нацистську партію, ряд інших організацій;
- адміністративно-правові чи цивільно-правові заходи щодо юридичних осіб є недостатньо ефективними;
- інститути вини, кримінальної відповідальності тощо можна реформувати для того, щоб вони могли бути поширені і на посягання юридичних осіб.

Оцінюючи міркування, які наводяться як прихильниками, так і противниками встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб, слід зазначити, що всі вони заслуговують на увагу і жоден із них не може бути категорично відкинутий – їх сукупності врешті-решт рівнозначні. Звідси випливає, що дана проблема не може бути розв'язана в юридичній площині, а потребує вольового політичного вирішення [2].

В українському суспільстві небагато знайдеться тих, хто заперечував би необхідність застосування до юридичних осіб суворих заходів відповідальності за діяння, які спричиняють істотну шкоду не лише суспільству та державі, а й усьому людству та планеті. Перш за все, це стосується корупційних, екологічних правопорушень, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинних шляхом, контрабанду, виготовлення та поширення порнографії (зокрема, дитячої), фінансування тероризму, фіктивне банкрутство тощо [3].

Кримінальна відповідальність юридичних осіб стане можливою в разі:

- встановлення переліку правопорушень, які не вимагають доказів вини;
- дедуктивного висновку про вину корпорації через вину індивідів, відповідальних за кримінальну діяльність в інтересах юридичної особи;
- запровадження в законодавство положень про додаткову відповідальність юридичних осіб;
- встановлення спеціальної відповідальності за злочини, за вчинення яких накладається тільки штраф.

Література:

1. Грищук В. К. Загальні засади відповідальності юридичних осіб за кримінальним законодавством Франції / В. К. Грищук, І. В. Красницький // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – Львів, 2003. – № 3. – С. 66–75.
2. Дудоров О. Проблеми юридичної особи як суб'єкта злочину та її вирішення у проектах КК України / О. Дудоров // Вісник Академії правових наук України. – Х. : Право. – 1999. – Вип. № 2 (17). – С. 133–142.
3. Злотник І. М. Воля юридичної особи / І. М. Злотник // Юриспруденція: теорія і практика. – К. : Центр правових досліджень, 2006. – № 8 (22). – С. 41–48.

Мостепанюк Людмила Олександрівна, доцент кафедри кримінального права НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Довічне позбавлення волі широко розповсюджене практично у всіх країнах світу, причому в Західній Європі воно стало реальною і єдиною перспективою смертної кари. В силу певних національних особливостей кожна держава світу виробила свою законодавчу базу і систему організації вказаного виду покарання, яка передбачає можливість осіб, засуджених до даного виду покарання, бути звільненими від подальшого його відбування.

Помилування довічно засуджених осіб застосується в багатьох розвинутих країнах світу, де лише деякі із вказаної категорії осіб залишаються у місцях позбавлення волі до кінця свого життя, натомість значна їх кількість при дотриманні певних умов може розраховувати на дострокове звільнення. При цьому, після виходу на свободу особи, які були засуджені до довічного позбавлення волі, живуть під наглядом

відповідних органів, а за невиконання ряду встановлених до них вимог (порушення порядку чи вчинення злочину), можуть бути знову направлені в місця позбавлення волі. Тому середня кількість років, яку засуджені до довічного позбавлення волі відбувають в установах виконання покарань за кордоном, становить: у США – 7 років, у Швеції – 9, Великобританії – 14-15, Франції – 17-18, Італії – 21, Польщі – 25.

Можливість дострокового звільнення засуджених до такого виду покарання передбачена також законодавством Японії, Кореї, Південної Америки – після відбуття 10 років покарання, Німеччини – 15 років, Канади – від 10 до 25 років (або не менше 25 років – залежно від тяжкості злочину) [1, с. 121 – 122; 2, с. 20].

Крім того, у більшості країн, законодавство яких передбачає покарання у виді довічного позбавлення волі, існують механізми розгляду пропозиції перегляду вироку після відбування певного мінімального періоду, встановленого законом: Албанії (25 років), Вірменії (20), Австрії (15), Азербайджані (25), Бельгії (15 – з розширенням до 19 або 23 років для рецидивістів), Болгарії (20), Кіпру (12), Чехії (20), Данії (12), Естонії (30), Фінляндії (12), Франції (зазвичай 18, але 30 років – за певні вбивства), Грузії (25), Німеччині (15), Греції (20), Угорщини (20, якщо суд не розпорядиться про інше), Ірландії (попередній огляд Комісією з умовно-дострокового звільнення після 7 років, за винятком деяких видів вбивства), Італії (26), Латвії (25), Ліхтенштейну (15), Люксембургу (15), Молдові (30), Монако (15), Польщі (25), Румунії (20), Росії (25), Словаччини (25), Словенії (25), Швеції (10), Швейцарії (15 років, що зводяться до 10 років), Республіці Македонії (15) і Туреччині (24 роки, 30 – для обтяжуючого довічного позбавлення волі і 36 – для сукупного покарання при обтяжуючих обставинах довічного позбавлення волі).

Таким чином, короткий аналіз викладеного матеріалу дозволяє зробити висновок, що в зарубіжних країнах до засуджених до довічного позбавлення волі може застосовуватися: 1) пом’якшення (зменшення, зниження строку) призначеного покарання; 2) заміна довічного позбавлення волі на позбавлення волі на певний строк, що передбачено законодавством багатьох європейських країн; 3) умовно-дострокове (умовне, дострокове) звільнення від відбування довічного позбавлення волі [3, с. 269].

В Україні одним з найбільш важливих кроків при визначенні ефективної політики в області реалізації і застосування покарання у виді довічного позбавлення волі є розробка справедливої, добре обміркованої та гуманної процедури, що дозволить оцінити готовність тієї чи іншої довічно позбавленої волі особи до виходу на свободу. Міжнародні документи не бачать жодних проблем щодо звільнення такої особи достроково [4].

Питання щодо обговорення необхідності гуманізації чи, навпаки, посилення окремих норм кримінального законодавства стосовно застосування покарання у виді довічного позбавлення волі, виникають постійно, тим паче, що у Верховній Раді України періодично з'являються законопроекти, які слугують достатнім підґрунтям для проведення подібного роду дискусій серед юристів, журналістів і пересічних громадян. Особливу зацікавленість викликає проект Закону України, який розроблено з метою захисту прав та законних інтересів засуджених до довічного позбавлення волі шляхом гуманізації порядку призначення та виконання покарання по цьому виду [4]. Мова йде про законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі» (реєстр. № 1218 від 3.12.2014р.). Зазначений документ передбачає можливість внесення змін до Кримінального кодексу України (далі – КК) та Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК), спрямованих на упорядкування умов відбування покарання особами, що засуджені до довічного позбавлення волі.

На перший погляд, аналіз наведених положень законопроекту дає підстави вважати, що запропоновані в ньому зміни здатні системно вирішити проблемні питання, пов'язані із застосуванням покарання у виді довічного позбавлення волі, зокрема, забезпечити запровадження більш диференційованого підходу до вибору виду покарання та дотримання принципу справедливості й захисту вразливих категорій винних осіб. Зокрема, в проекті Закону пропонується розширення прав засуджених до довічного позбавлення волі, що об'єктивно гуманізує умови тримання засуджених й зменшить негативний вплив ізоляції на стан психічного й фізичного здоров'я засуджених. Водночас це також дозволить забезпечити дотримання гарантованого Конституцією України права на родину та батьківство для таких засуджених та членів їх сімей [11].

Реформувати законодавство, звичайно, потрібно. Але, в першу чергу, варто зменшити кількісні показники щорічного призначення даного виду покарання, ще раз переглянути коло злочинів, за вчинення яких можливе його призначення, більш глибоко вивчати осіб, які є «претендентами» на застосування даного виду покарання, змінити норми КВК. Тому досягнення мети, про яку йдеться в законопроекті, виглядає досить реальним за умови плідної співпраці науковців, законотворців та практичних співробітників всіх правоохоронних органів.

Література:

1. Мостепанюк Л. О. Відбування довічного позбавлення волі в Україні та за кордоном: проблеми і перспективи / Л. О. Мостепанюк // Підприємництво, господарство і право – 2004. – № 5. – С. 121 – 124.

2. Мостепанюк Л. О. Правове регулювання умов і порядку помилування осіб, засуджених до довічного позбавлення волі / Л. О. Мостепанюк // Підприємництво, господарство і право – 2004. – № 10. – С. 20 – 22.

3. Кирись Б. О. Покарання, що полягає у довічному позбавленні засудженого свободи, у кримінальному законодавстві зарубіжних країн / Б. О. Кирись // Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 2. – С. 267 – 270

4. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі» (реєстр. № 1218 від 3.12.2014р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52660

5. Проект Постанови про прийняття за основу проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі» (реєстр. № 1218 від 3.12.2014р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу :http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53265

Власенко Т.І., курсант
2-го курсу ФПФПМГБПС
Науковий керівник: **Габро О.І.**
старший викладач кафедри
кримінального права НАВС

«Причетність до злочину за Кримінальним правом України»

На протязі останніх років в Україні велика увага приділяється проблемам боротьби зі злочинністю. Сучасна злочинність характеризується раніше невідомими рисами, які являють реальну загрозу для безпеки і подальшого розвитку країни. В даній ситуації особливе значення набуває відновлення державної системи попередження злочинів та інших правопорушень, які спрямовані на зменшення рівня кримінального зараження суспільства.

Традиційно в Кримінальному праві України проблема причетності до злочину досліджувався в межах інституту співучасті у злочині. Сучасне кримінальне законодавство не містить в Загальній частині Кримінального Кодексу України 2001 року спеціального інституту причетності до злочину і не користується терміном «причетність». Чинне законодавство не розкриває поняття причетності до злочину, даний термін використовується в теорії кримінального права, але єдиної точки

зору стосовно його змісту немає. Потрібно зазначити, що причетність впливає на кваліфікацію діянь та визначення виду та розміру покарання. Тому цілком закономірним є інтерес науковців до проблеми, які виникають при застосуванні інституту причетності до злочину в кримінальному судочинстві. Його практичним та теоретичним питанням присвячені праці таких вчених, як Баймурзін Г.І., Бушуєв І.А., Вітенберг Г.Б., Губаєв Т.В., Гнетнєв М.К., Зарубін А.В., Зирянов В.Н., Косякова Н.С., Лемешко А.Н., Макаров А.Д., Таганцев С.Н., Піонтовський А.А., Разгільдієв Б.Т., Смірнов В.Г., Хабібулін М.Х., Ігнатов А.Н., та інших.

Процес формування інституту причетності до злочину (поняття, відмінність від співучасті, види) тривав досить довгий період унаслідок різних підходів авторів до поняття співучасті.

Спробу відмежувати причетність від співучасті було зроблено, хоч і на дещо казуїстичному рівні, вже в Соборному уложенні 1649 р., яке передбачало відповідальність за приховування злочинів, недонесення та потурання злочинові. Зокрема, особа винна в недонесенні про державний злочин, каралась на рівні виконавця; щодо інших злочинів, то недонесення каралось штрафом або покаранням, "яким накаже государ".

За уложенням 1845 року, причетність протиставляли співучасті, ніхто не міг бути водночас визнаний і співучасником злочину, і причетним до злочину, при цьому, як зазначає Н. Таганцев, причетність передбачала наявність іншого злочинного діяння. Окрім того, причетні особи повинні були діяти свідомо, тобто умисно і тому необережна причетність була неможливою.

Прийняття Кримінального Кодексу УРСР 1960 року закріпило наявність
інституту причетності в кримінальному праві України. Наступні праці авторів, що стосувались причетності, були спрямовані, в основному, на вдосконалення вказаного інституту, зокрема розробку визначення причетності, її окремих видів, ознак, за якими більш чітко можна провести відмежування причетності до злочину від співучасті.

Кримінальний кодекс України, прийнятий 5 квітня 2001 р., підтвердив наявність інституту причетності до злочину в кримінальному праві України. Новий кримінальний закон встановлює відповідальність за спеціальні види приховування (ст. 209, ст. 256 КК України). Разом з тим, на наш погляд, у новому кодексі дещо необґрунтовано скасовано відповідальність за такий вид причетності, як недонесення про злочин (скасовано відповідальність навіть за недонесення про особливо тяжкі злочини).

Причетність до злочину - це дія чи бездіяльність, яка хоча і пов'язана з вчиненням злочину, але не є співучастю в ньому.Але деякі науковці дають інше визначення. Так, наприклад, А.А. Піонтовський стверджував,

що причетністю є діяння, яке вчинене у зв’язку з вчиненням виконавцем злочину, але при цьому не є однією з причин його вчинення.

У юридичній літературі немає єдиної думки стосовно змісту інституту причетності до злочину. Більшість авторів притримується думки, що поняття причетності охоплює три види злочинної діяльності:

- приховування;
- неповідомлення;
- потурання;

Особливі ознаки причетності до злочину:

- суспільна небезпечність причетних осіб, не будучи співучастю у злочині, завжди пов’язана з основним злочином. Такий зв'язок, варто зазначити, є досить умовним, своєрідним, його неможливо назвати ні причинним ні винним;
- дії причетних осіб не є і не можуть виступати причиною злочинного результату основного злочину;
- в порівнянні зі співучастю причетність до одного й того ж злочину є менш суспільно-небезпечною діяльністю, оскільки остання не знаходиться в причинному зв’язку з фактором скоєння основного злочину;
- діяльність, яка утворює причетність до злочину, завжди пов’язана зі злочинами третіх осіб;
- в діяннях, які утворюють причетність до злочину, на відміну від співучасті, відсутня ознака спільності, в тому числі спільний злочинний результат. А також причинний зв'язок, між спільними діями та спільним злочинним результатом;
- відповідальність причетних до злочину осіб є самостійною і не залежить від відповідальності осіб, винних у вчиненні основного злочину;
- між здійсненням злочину виконавцем і поведінкою причетної особи відсутній винний зв'язок.

Суспільна небезпека причетності до злочину обумовлюється тим, що вона створює умови для вчинення злочинів, не дозволяє органам дізнання та досудового слідства своєчасно виявити припинити та розкрити злочини.

Відповідно до частини 1 ст. 11Кримінального кодексу України злочином є суспільно небезпечне винне діяння(дія або бездіяльність), вчинене суб’єктом злочину. Для того, щоб встановити суспільну небезпечність причетних до злочину діянь, потрібно дослідити їх зв'язок з основним злочином. Визнання суспільної небезпечності будь-якого злочину вирішується з врахуванням того, як оцінює суспільство ту чи іншу поведінку,розповсюдженості явища у суспільстві, актуальності боротьби із ним кримінально-правовими засобами. Поряд із цим для

з’ясування суспільної небезпечності причетних діянь є необхідним також дослідження їх зв’язку з основним злочином.

Причетність до злочину, як і співучасть у злочині, від якої причетність була відмежована, є поняттям універсальним, тобто причетність може бути вчинена щодо будь-якого злочину, без обмеження з об’єкта посягання. З універсальності інституту причетності до злочину та можливості причетності до будь-якого злочину випливає значна поширеність зазначеного явища у суспільстві, адже в разі збільшення кількості тих чи інших злочинів, завжди наявні причетні діяння (приховування злочину, потурання злочину чи неповідомлення про нього), які супроводжують основний злочин. При цьому на фоні значної поширеності діянь, причетних до злочину, не всі вони достатньою мірою обурюють суспільну думку, так, на приклад, суспільство схильне пробачити особі, яка приховує вбивство з необережності, проте те саме суспільство глибоко засуджує дії особи, яка приховує умисне вбивство.

Про те, що суспільна небезпечність причетності до злочину за своїм ступенем є меншою, ніж суспільна небезпечність основного злочину, засвідчує також КК України, який встановлює кримінальну відповідальність за приховування лише тяжкого та особливо тяжкого злочину, при цьому розмір покарання за приховуваний злочин є значно вищим, ніж за саме приховування. Цікавою при цьому плані є ст. 452 Кримінального кодексу Іспанії, яка визначає покарання за приховування злочину і вказує, що за приховування злочину не можуть встановлюватись заходи позбавлення волі, строк яких перевищує строк позбавлення волі на приховуваний злочин.

З позицій залежності суспільної небезпечності приховування злочину від суспільної небезпечності основного злочину цілком закономірною є та обставина, що причетність не до всіх злочинів буде кримінально-караною: у низці випадків причетність не матиме необхідного ступеня суспільної небезпечності. Зокрема, кримінально-карана причетність до злочину має встановлюватись лише щодо злочинів, вчинених умисно, адже, на нашу думку, ступінь суспільної небезпеки причетності до необережних злочинів не досягає ступеня суспільної небезпеки, який є необхідним для встановлення кримінальної відповідальності за причетність до необережних злочинів.

Поняття причетності звичайно досліджують в зв’язку з характеристикою співучасті у злочині. Це обумовлено наявністю певних суміжних ознак. Насамперед - це участь кількох суб’єктів злочину. Якщо причетність має місце тоді, коли є предикатний злочин, вчинений іншою особою і самостійна злочинна діяльність, то це означає, що при причетності слід давати оцінку діяльності кількох суб’єктів. Існує і певний суб’єктивний зв’язок між такими суб’єктам, як співучасть, так і причетність можливі лише щодо умисних злочинів.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/013.php [Електронний ресурс]
2. http://apdp.in.ua/v67/92.pdf [Електронний ресурс]
3. http://www.naiau.kiev.ua/books/mnp_tkz/Files/L3/L3_10.htm [Електронний ресурс]
4. https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0CCwQFjAD&url=http%3A%2F%2Fstudopedia.org2F110232.html&ei=4W79VJuiKMG_ywPc5YGABA&usg=AFQjCNGxIMf19G8V_IqrhmXaamsoC64iNg&bvm=bv.87611401,d.bGQ [Електронний ресурс]
5. http://pravouch.com/ugolovnoe-pravo-ua/105-prichetnist-zlochinu.html [Електронний ресурс]
6. http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/689/54/

Школьніков В.І., 27 н/г ФПФПМГБ
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Габро О.І.
викладач кафедри кримінального права НАВС

ПРОВОКАЦІЯ ЗЛОЧИНУ

Історичні корені провокації як правового явища виходять із законів Древнього Риму, якими встановлювалося правило “provocatioadpopulum” - процедура прямої апеляції до народу громадянина, засудженого судом магістрату.

Кримінальний кодекс Українивстановлює кримінальну відповідальність тільки за провокацію підкупу (ст. 370 КК). Але провокаційна діяльність можлива щодо фактично будь-якого умисного злочину: провокації підкупу; незаконного обігу зброї та наркотичних засобів, психотропних речовин, вчинення викрадень, зґвалтувань, вчинення податкових злочинів і т.д.

У літературних джерелах більшість учених під провокацією злочину визнається ситуація, коли особа підбурює (провокує) виконавця чи інших співучасників на вчинення злочину з метою його подальшого викриття.

Провокаційна діяльність, у свою чергу, це діяльність особи, спрямована на виникнення у іншої особи бажання до вчинення різного роду дій, що тягнуть для останнього настання шкідливих наслідків.

Провокація, на думку окремих учених, є єдиним або більш ефективним засобом виявлення злочинного наміру, запобігання більш

тяжким злочинам, розкриття вчинених кримінально караних діянь [5, с. 157-159].

Досить вдало визначив суспільну небезпечність провокації Ю.В. Гродецький, а саме: суспільна небезпечність провокації злочину – це реальна можливість заподіяти істотну шкоду фізичній або юридичній особі, суспільству чи державі шляхом створення особою обставин та умов, що зумовлюють учинення злочину [6, с. 172].

Провокація у формі діяльності на практиці знаходить своє вираження також як провокаційна діяльність правоохоронних органів.

За своїм змістом провокація злочину з боку правоохоронних органів є найбільш близькою до виконання спеціального завдання з попередження злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 43 КК). Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 43 КК України) є обставина є єдиною нормою серед передбачених у розділі VIII КК України, яка може охоплювати випадки провокаційної діяльності. З ч.1 ст.43 ККУ випливає, що особа, яка виконує провокаційні дії, фактично переслідує мету, по-перше, приховати свій зв’язок із правоохоронними органами, по-друге, попередити злочинну діяльність організованої групи чи злочинної організації та розкрити їх незаконну діяльність.

Попередження злочинності — це система заходів, що вживаються державними органами,громадськими організаціями , представниками влади та іншими особами, спрямованих на протидію процесам детермінації злочинності, що мають на меті ресоціалізацію потенційних злочинців, запобігання вчиненню нових злочинів.

Найголовнішою ознакою попередження злочинності є запобігання новим злочинам, тобто будь-які нові порушення Кримінального Кодексу України недопустимі

Тобто, будь-яке вчинення злочину не залежно від ступеню його тяжкості не відповідає меті провокації – запобігання вчиненню злочинності, а навпаки створює нові злочини. А це відповідно не відповідає суспільним інтересам. Можна провести аналогію з оперативною закупівлею наркотичних речовин правоохоронними органами.

Проблема оперативних закупок наркотичних засобів характеризується тим, що агенти правоохоронних органів застосовуються для провокування особи на скоєння злочину. На підставі отриманих від агентів доказів суди в подальшому виносять обвинувальні вироки. За умови, що раніше не було зафіксовано фактів збування наркотичних засобів особою, щодо якої винесена постанова про проведення оперативної закупки, їй достатньо заявити про наявність провокації збуту наркотичних засобів зі сторони оперативних працівників, у результаті чого було порушено її права на справедливий судовий

розгляд, закріплені ст. 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини, якою передбачено, що "кожен ... при встановленні обґрунтованості кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий і відкритий розгляд ... незалежним і безстороннім судом. Саме так розцінюється поліцейське підбурювання Європейським Судом з прав людини.

Оперативна закупівля наркотичних засобів пов'язується з високою криміногенною ситуацією в країні, з високим рівнем наркоманії та відповідно з неготовністю правоохоронних органів здійснювати ефективну боротьбу з наркоманією із-за великих об'ємів роботи.

Як факт, в судовій практиці в кримінальних справах доволі часто доводиться стикатись з випадками, коли вчинення особою злочинного діяння спровоковане самими працівниками правоохоронних органів.

Як висновок, потрібно виділити провокацію як окремий вид злочину за який передбачено відповідальність відповідно до Кримінального кодексу України. Провокація злочину по суті має місце, коли співробітники правоохоронних органів не обмежуються переважно пасивним встановленням обставин можливого вчинення особою злочину з метою збору відповідних доказів і, за наявності на те підстав, притягнення її до відповідальності, а підбурюють цю особу до вчинення злочину. При визначенні того, обмежилися чи співробітники правоохоронних органів переважно пасивним встановленням обставин можливого вчинення злочину, Європейський суд з прав людини розглядає два фактори: наявність підстав для проведення відповідних заходів та роль співробітників правоохоронних органів у скоєнні злочину.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. (станом на 18.04.2013 р.).: [Електронний ресурс] – http://zakon2.rada. gov.ua
2. Иванов В.Д. Предупреждение и пресечение органами внутреннихделподготавливаемыхпреступлений: Учеб. пособ. – Хабаровск: Хабар. ВШ МВД СССР, 1984. – 64 с.
3. Радачинский С.Н. Ответственность за провокацию взятки либокоммерческогоподкупа: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Ростов-н/Д, 1999. – 188 с.
4. Говорухина Е.В. Понятие и правовыепоследствияпровокации в уголовном праве: Автореф. Дис. К. ю.н. 12.00.08. – Ростов-н/Д, 2002. – 18 с.
5. Навроцький В.О. Провокація хабара як можливий спосіб боротьби з корупцією // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – № 4. – С. 157-159.
6. Гродецький Ю.В. Суспільна небезпечність провокації злочину // Проблеми законності. – 2009. – № 102. – С. 164-172.

Татарчук А., курсант 2-го курсу ФПФПМГБ
Науковий керівник: Габро О.І., старший
викладач кафедри кримінального права НАВС

Поняття та принципи кримінального права

Кримінальне право України як галузь права - це сукупність нормативно-правових актів, у яких визначаються підстави і принципи кримінальної відповідальності, злочинність і караність діянь, а також підстави звільнення особи від кримінальної відповідальності і покарання.

Поняттям "кримінальне право як галузь права" охоплюється власне Кримінальний кодекс України (далі - КК), а також рішення Конституційного Суду України, міжнародно-правові договори України, інші нормативно-правові акти, які регулюють кримінально-правові відносини. Наприклад, рішенням Конституційного Суду України від ЗО жовтня 2003 року N 18-рп/2003 (справа N 1 -24/2003 про службових осіб підприємств, установ та організацій) про офіційне тлумачення частини другої статті 164 Кримінального кодексу України 1960 року роз'яснено зміст поняття "службова особа"; Законом України "Про ратифікацію Європейської конвенції про видачу правопорушників, 1957 рік" від 16.10.1998 р. врегульовано порядок видачі іншим державам осіб, котрі вчинили злочин (екстрадиція).

Кримінальне право України як юридична наука - це система наукових ідей, теорій, поглядів на кримінальне право як галузь права. Такі ідеї, теорії, погляди викладаються вченими в галузі кримінального права (їх називають криміналістами), у монографіях, наукових статтях, інших публікаціях. Серед найбільш відомих криміналістів минулого можемо назвати Гуго Грецію (голландець, 1583-1645р.), Чезаре Беккаріа (італієць, 1738-1794р.)

Кримінальне право України як навчальна дисципліна - це система знань про галузь кримінального права і його науки, які вивчаються в ході навчального процесу.

Завдання законодавства про кримінальну відповідальність (тобто КК). Вони описані в ч. 1 ст. 1 КК: "Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам".

Ці завдання реалізується шляхом регулятивної функції кримінального права. Зміст цієї функції полягає: а) в тому, що КК бере під охорону найважливіші суспільні відносини шляхом визначення суспільно небезпечних діянь злочинами та встановлення за них покарання.

Наприклад, таємне викрадення чужого майна визнано крадіжкою (ст. 185 КК) і за цей злочин передбачено відповідне покарання; б) в тому, що КК визначає певний алгоритм для осіб (наприклад, порядок екстрадиції (тобто видачі) осіб, котрі вчинили злочин; поведінку при необхідній обороні (тобто визначає, як особа повинна захищатись від вчинюваного суспільно небезпечного посягання); загальні засади призначення покарання (тобто як призначати покарання); в) в тому, що КК самим своїм фактом існування запобігає злочинам. Соціологічні досліджування підтверджують це. За самими песимістичними результатами, близько 25% осіб не вчиняють злочини через боязнь зазнати покарання.

Систему кримінального права України утворюють Загальна частина кримінального права України та Особлива частина кримінального права України. В Загальній частині кримінального права України встановлені підстави і принципи кримінальної відповідальності та підстави звільнення особи від кримінальної відповідальності і покарання. Наприклад, в Загальній частині кримінального права визначається кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації. Особлива частина кримінального права України визначає діяння злочинами та встановлює за них покарання. Так, починаючи зі ст. 109 КК, і закінчуючи ст. 447 КК, (за виключенням ст. 401 КК) наведено перелік злочинів із визначеними за них покараннями.

Принципи кримінального права України - це основні начала (положення), що характеризують суть кримінального права. В чинному КК вони не закріплені, проте виводяться зі змісту КК. Назвемо, зокрема, такі принципи кримінального права України.

Як свідчить багатовікова історія людства, злочинність є постійним супутником його існування та розвитку, більше того, в останні століття у переважній більшості країн спостерігається зростання рівня найбільш небезпечних злочинів.

Певне збільшення кількості таких злочинів, перш за все організованих, насильницьких та корисливих, спостерігається і в Україні. Значною мірою це зумовлено складним перехідним етапом розвитку держави та багатьма іншими, як суб'єктивними, так і об'єктивним чинниками.

У цих умовах проблема боротьби зі злочинністю вийшла на загальнодержавний та міжнародний рівні і має виключно важливе значення. Свідченням цього є і Декларації ООН «Про злочинність та суспільну безпеку», затверджена резолюцією 51/60 Генеральної Асамблеї ООН віл 12 грудня 1996р., у якій зазначається, що держави-члени цієї організації повинні прагнути захищати безпеку держави, шляхом здійснення ефективних національних заходів щодо боротьби з небезпечною транснаціональною злочинністю, утому числі з організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків і зброї,

контрабандою таких предметів, організованою торгівлею людьми, терористичними злочинами тощо.

Боротьба зі злочинністю в нашій державі здійснюється за допомогою політичних, економічних, законодавчих та інших заходів. Але тільки кримінальне законодавство створює необхідну правову основу для боротьби зі злочинністю.

Для вирішення цих важливих питань важливо, щоб не тільки саме це законодавство було досконалим, а й щоб його глибоко і ґрунтовно вивчали ті, хто його застосовуватиме, впроваджуватиме в практику.

Таким чином, викладене вище зумовлює актуальність дослідження курсової роботи.

Об'єктом дослідження роботи є кримінальне законодавство України.

Предметом дослідження є поняття та система кримінального права.

Метою цієї роботи є дослідження поняття, принципи та система кримінального права.

Мета роботи передбачає виконання таких завдань:

- визначити теоретичні засади дослідження кримінального права
- здійснити аналіз системи та принципів кримінального права.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування, конкретизація, моделювання, спостереження.

Основою для написання роботи стало практичне вивчення конституційного та кримінального законодавства України.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.

2. Кримінальний кодекс України. - К. 2005.

3. Коржанський М.И. Кримінальне право і законодавство України: Частина Загальна: Курс лекцій. - К.: Атіка, 2010.

4. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / Відп. ред. Я.Ю. Кондратьев. - К.: Правові джерела, 2009.

Чорнобривцева Ю.І.,
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
Науковий керівник: Горбунова О.Ю. к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Організаційно-правові засади здійснення дозвільної системи органами внутрішніх справ України

Підсумовуючи вищезазначене, ми можемо зробити висновок про те, що під правовим регулюванням діяльності органів внутрішніх справ по здійсненню дозвільної системи слід розуміти комплекс юридичних засобів, за допомогою яких держава визначає їх права та обов'язки в зазначеній сферію.

Правову основу здійснення органами внутрішніх справ дозвільної системи становлять чисельні нормативні акти різної юридичної сили. Сучасне законодавство України йде шляхом розширення повноважень органів дозвільної системи. Так, змінами, які було внесено до Положення про дозвільну систему, з кола її предметів вилучили наркотичні, психотропні й радіоактивні речовини. Тепер порядок обігу цих речовин повністю врегульований відповідними законами й підзаконними нормативними актами відомчої спрямованості.

Повноваження органів внутрішніх справ у сфері забезпечення виконання правил дозвільної системи врегульовано численними нормативними актами різної юридичної сили, тільки наказів МВС України серед них нараховується більше двадцяти. Їх необхідно систематизувати, що дозволить уніфікувати ряд положень, усунути розбіжності, повторення, прогалини і, врешті-решт, полегшити використання правових норм, які регулюють здійснення дозвільної системи.

Підводячи підсумки слід зазначити, що дозвільна система — це регламентований правом порядок виготовлення, придбання, обліку й використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави й безпеки громадян.

В Україні з метою охорони безпеки й порядку дозвільна система діє в різних сферах економічного, адміністративно-політичного та культурного життя. Так, у інтересах забезпечення безпеки судноплавства суднохідні інспекції дозволяють або забороняють плавання суднам, спорудження мостів, запруд та інших надводних чи підводних, а також берегових споруд; дозволяють або призупиняють рух суден, які не укомплектовано екіпажем або не обладнано згідно з чинними правилами, або судна, технічний стан яких загрожує безпеці судноплавства та людей і майна, що перебувають на ньому. Дозвільну систему застосовують також з метою використання нових лікувальних засобів, радіоактивних речовин тощо.

Основне значення діяльності органів внутрішніх справ по здійсненню дозвільної системи полягає у її профілактичній спрямованості. При цьому мається на увазі попередження не тільки і не стільки

адміністративних правопорушень, а й багатьох злочинів, на що звертається увага в кримінологічній літературі.

Отже, дозвільна система, яку здійснюють органи внутрішніх справ, відіграє важливу роль в їх повсякденній, безперервній діяльності по охороні правопорядку і боротьбі з правопорушеннями, і ця роль має тенденцію до постійного зростання.

Виходячи із сказаного можна зробити висновок, що адміністративна діяльність органів внутрішніх справ (зовнішня) - це визначена нормативними актами виконавчо-владна діяльність, спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів організацій та практичне здійснення встановлених державою заходів по охороні громадського порядку, громадської безпеки та боротьбі з правопорушеннями.

Результатом наукової роботи, виконаної на основі аналізу чинного законодавства України та практики його застосування, теоретичного осмислення низки наукових праць, є сформульовані автором висновки, пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ у сфері здійснення дозвільної системи. Основними з них є:

1. Дозвільна система займає важливе місце в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ, проте вона не може бути зведена тільки до особливої форми цієї діяльності. На нашу думку, дозвільну систему можна розглядати в трьох площинах. З одного боку, це, так би мовити, «дозвільний порядок», який регламентує певні юридичні дії, що здійснюються різними суб'єктами, з іншого – специфічна діяльність державних органів з організації нагляду та контролю за здійсненням спеціальних правил функціонування деяких об'єктів господарювання, а також поводження з предметами та речовинами підвищеної небезпеки, безконтрольне зберігання та використання яких може завдати суттєвої шкоди суспільним інтересам. В третьому випадку дозвільну систему доцільно розглядати як засіб забезпечення реалізації фізичними та юридичними особами прав щодо використання (користування) предметів, матеріалів та речовин, які знаходяться в обмеженому використанні.

2. Правову основу здійснення органами внутрішніх справ дозвільної системи становлять чисельні нормативні акти різної юридичної сили. Сучасне законодавство України йде шляхом розширення повноважень органів дозвільної системи. Так, змінами, які було внесено до Положення про дозвільну систему, з кола її предметів вилучили наркотичні, психотропні й радіоактивні речовини. Тепер порядок обігу цих речовин повністю врегульований відповідними законами й підзаконними нормативними актами відомчої спрямованості.

3. Повноваження органів внутрішніх справ у сфері забезпечення виконання правил дозвільної системи врегульовано численними

нормативними актами різної юридичної сили, тільки наказів МВС України серед них нараховується більше двадцяти. Їх необхідно систематизувати, що дозволить уніфікувати ряд положень, усунути розбіжності, повторення, прогалини і, врешті-решт, полегшити використання правових норм, які регулюють здійснення дозвільної системи.

4. Потребує удосконалення правове регулювання порядку видачі дозволів органами внутрішніх справ, оскільки в наш час такий порядок врегульовано багатьма нормативними актами, причому, різної юридичної сили, зокрема Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, МВС України. Такий стан речей навряд чи можна визнати задовільним. Адже, наприклад, правила видачі дозволів на придбання та зберігання (носіння) вогнепальної зброї визначено наказом МВС, а газової зброї – постановою Кабінету Міністрів, що, звичайно є нелогічним. Тому, на нашу думку, правове регулювання дозвільних адміністративних послуг повинно бути закріплене в єдиному законі, наприклад, у Законі України «Про адміністративні послуги населенню» або Адміністративно-процедурному кодексі України.

5. Більш чіткого нормативного врегулювання потребують повноваження органів внутрішніх справ щодо здійснення контролю за обігом наркотичних, психотропних, сильнодіючих і отруйних речовин, дозволи на виробництво, реалізацію, придбання, зберігання та використання яких видаються іншими державними органами, однак контролюючі функції покладаються також на органи внутрішніх справ.

6. Автор вважає за недоцільне прийняття на сьогоднішньому етапі розвитку суспільства проекту Закону України «Про дозвільну систему у сфері поводження з і спеціально визначеними видами зброї, бойовими припасами, засобами індивідуального захисту, активної оборони, вибуховими матеріалами промислового призначення». Даний законопроект «абсолютно не на часі». Наші громадяни ще не готові до цього, і ухвалювати такі рішення в суспільстві, враженому безробіттям, низькими зарплатами, алкоголізмом і низьким рівнем загальної культури, в тому числі правової, не є доречним.

Трофімчук Ю.О.
курсант 21 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Куліков В.А. к.ю.н., доцент,
начальник кафедри організації охорони
громадського порядку

СПЕЦІАЛЬНИЙ ПІДРОЗДІЛ СУДОВОЇ МІЛІЦІЇ «ГРИФОН»

Під час виконання покладених на них завдань працівники спецпідрозділу здійснюють:

-Забезпечення згідно з чинним законодавством виконання Правил пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів, затверджених спільним наказом Державної судової адміністрації України та МВС України від 12.09.2005 N 102/765, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 02.11.2005 за N 1322/11602, підтримання порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, охорони приміщень суду, виконання функцій щодо державного захисту суддів, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу, а також працівників Антимонопольного комітету України та уповноважених осіб Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України при виконанні ними службових повноважень.

- Забезпечення заходів безпеки при розгляді судових справ у всіх інстанціях, працівників правоохоронних органів, інших органів, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції, членів їх сімей і близьких родичів.

- Уживають необхідні заходи для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї, збереження їх майна, якщо від судді надійде відповідна заява.

- Уживають необхідні заходи для забезпечення безпеки при надходженні заяви учасника кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича, звернення керівника відповідного Державного органу.

- Забезпечення охорони приміщень і територій установ судових експертиз Міністерства юстиції України і Міністерства охорони здоров'я України, а також режиму утримання осіб, які перебувають під вартою і направлені на судово-психіатричну експертизу.

- Здійснювати оперативно-розшукову діяльність з метою отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб.

- Вивчення рішень (постанов) про застосування спеціальних заходів безпеки осіб, узятих під захист, а також інших матеріалів, які зумовили прийняття такого рішення, а також розробку план-розрахунку ГУМВС, УМВС на здійснення спеціальних заходів безпеки та підготовку клопотання перед відповідними органами про їх скасування.

- Обмін інформацією із зацікавленими органами та підрозділами внутрішніх справ, іншими органами виконавчої влади з питань забезпечення безпеки осіб, відносно яких здійснюються заходи особистої безпеки.

Особовий склад спецпідрозділу комплектується з числа найбільш професійно підготовлених працівників міліції, які мають необхідний рівень бойової і фізичної підготовки та особами, що пройшли дійсну строкову військову службу в підрозділах внутрішніх військ МВС України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної

прикордонної служби України, з часу звільнення яких у запас минуло не більше одного року.

На посади середнього начальницького складу спецпідрозділу призначаються особи, які мають неповну вищу освіту. На посади старшого начальницького складу призначаються особи, які мають вищу освіту, як правило, юридичну.

Командир спецпідрозділу призначається на посаду та звільняється з посади наказом начальника ГУМВС, УМВС за погодженням з МВС України.

Виконання службових обов'язків особовий склад спецпідрозділу здійснює в повсякденній або спеціальній формі одягу, екіпірованій знаками розрізнення та символікою спецпідрозділу судової міліції "Грифон", яка є єдиною для всіх регіонів України. В окремих випадках службові обов'язки можуть здійснюватися в цивільному одязі, визначеному командиром спецпідрозділу.

Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації рядового і начальницького складу спеціального підрозділу здійснюються в навчальних закладах системи МВС України.

Командир спецпідрозділу є прямим начальником підпорядкованого особового складу і відповідає за організацію оперативно-службової діяльності підрозділу, забезпечення його постійної готовності до виконання покладених завдань, а також за використання за призначенням сил і засобів, збереження озброєння, боєприпасів, автотранспорту, іншої техніки та спеціальних засобів, фінансово-господарську діяльність, комплектування спецпідрозділу і проведення виховної роботи з підлеглими.

Командир спецпідрозділу зобов'язаний:

всебічно знати дійсний стан справ у спецпідрозділі і вживати заходів до вивчення та впровадження у його діяльність досягнень науково-технічного прогресу, передових форм і методів роботи, сприяти підвищенню ефективності діяльності особового складу;знати стан оперативної ситуації на території регіону, вносити керівництву ГУМВС, УМВС пропозиції щодо найбільш ефективного застосування підпорядкованих сил і засобів;

дбати про безпечні умови служби підлеглих, здійснювати контроль за дотриманням ними необхідних заходів безпеки під час поводження з табельною зброєю, спеціальними засобами, технікою; організовувати проведення й особисто брати участь в інструктажах нарядів міліції, здійсненні контролю за несенням служби підлеглими; у встановленому порядку організовувати роботу щодо добору, розстановки, виховання та атестування особового складу спецпідрозділу, знати ділові й моральні якості підлеглих, уживати заходів до підвищення їх професійного рівня, недопущення порушень законності, надзвичайних подій серед особового складу; удосконалювати бойову підготовку працівників спецпідрозділу,

брати безпосередню участь у проведенні занять; забезпечувати постійну готовність особового складу до дій у разі ускладнення обстановки, у тому числі під час відбиття збройного чи іншого нападу, прищеплювати йому професійні навички володіння зброєю, спеціальними засобами та психологічну готовність упевнено діяти в умовах ускладнення обстановки; здійснювати тісну взаємодію з керівниками оперативних служб органів внутрішніх справ, працівниками правоохоронних органів у виконанні завдань, покладених на спецпідрозділ; вести щомісячний аналіз результатів роботи спецпідрозділу, про що інформувати керівництво міліції громадської безпеки ГУМВС, УМВС; щоквартально аналізувати стан додержання дисципліни і законності серед особового складу спецпідрозділу, уживати заходів реагування до порушників, а також їх керівників; щомісячно організовувати проведення спеціальних цільових перевірок, у тому числі негласних, дотримання особовим складом законності під час несення служби і вживати необхідних заходів реагування; забезпечити дотримання фінансово-господарської діяльності спецпідрозділу згідно діючих нормативно-правових актів; постійно піклуватися про покращання соціальних і житлово-побутових умов працівників спецпідрозділу та членів їх сімей, у встановлений розпорядком дня час здійснювати їх приймання у особистих питаннях.

Командир спецпідрозділу має право:

видавати в межах своєї компетенції накази, розпорядження, вказівки з питань організації роботи спецпідрозділу, установлювати щоденний режим роботи особового складу;

визначати форму одягу та екіпірування особового складу, виходячи з характеру завдань, які вирішує спецпідрозділ;

надавати особовому складу спецпідрозділу відпустки та матеріальну допомогу в межах асигнованих на це коштів;

застосовувати заохочення і накладати дисциплінарні стягнення в межах прав, наданих йому Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України;

вносити пропозиції керівництву ГУМВС, УМВС про призначення, переміщення та звільнення з посад працівників спецпідрозділу;

здійснювати у встановленому порядку атестування працівників спецпідрозділу, направляти керівництву ГУМВС, УМВС подання про присвоєння їм чергових звань.

Особовий склад спецпідрозділу в повному обсязі користується правами і соціальними гарантіями, передбаченими для працівників міліції Законом України "Про міліцію", іншими Законами та нормативно-правовими актами України.

Працівники спеціального підрозділу в межах повноважень, наданих Законами України "Про міліцію", "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів", "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть

участь у кримінальному судочинстві", "Про статус суддів", цим Положенням несуть дисциплінарну відповідальність. Відповідальність іншого виду визначається законодавством України.

Фінансування і матеріально-технічне забезпечення спецпідрозділу, заходів безпеки осіб, узятих під державний захист, здійснюються відповідно до ст. 27 Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві".

Матеріально-технічне забезпечення спецпідрозділу здійснює ДРЗ МВС України через підрозділи ресурсного забезпечення ГУМВС, УМВС згідно із затвердженими нормами штатної належності.

Пасько Ігор Васильович,
курсант 36 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації
охорони громадського порядку

ДІЯЛЬНІСТЬ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ МІЛІЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Успішне вирішення оперативно-службових завдань багато в чому визначається спроможністю працівників патрульної служби міліції установлювати відповідні взаємовідносини з громадянами і це одна із

Патрульно-постова служба міліції - це діяльність спеціальних нарядів міліції по охороні громадського порядку та безпеки, боротьбі з правопорушеннями на вулицях, площах, в парках, на транспортних магістралях, в портах, аеропортах та інших громадських місцях, а також при проведенні масових заходів, ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійних лих.

Патрульна служба є головною ланкою міліції в сфері охорони громадського порядку в містах, інших населених пунктах, на транспорті. Від ефективності її діяльності в основному залежить стан охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю.

Міністерством внутрішніх справ України здійснено цілий комплекс заходів по реорганізації цієї служби: удосконалена її організаційна структура; в МВС (УМВС в областях) створені апарати управління цією службою; утворені стройові підрозділи, призначені виключно для охорони правопорядку в громадських місцях, «пости довіри» тощо.

Основними завданнями патрульної служби міліції є:

- забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів;

- запобігання правопорушенням та їх припинення;

- охорона громадського порядку і громадської безпеки;

- виявлення, запобігання, припинення та розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;

- захист власності від протиправних посягань.

Патрульні і постові наряди, забезпечуючи належний громадський порядок і безпеку в громадських місцях, відповідно до чинного законодавства здійснюють нагляд за виконанням громадянами та посадовими особами законів України, указів і розпоряджень Президента, постанов Кабінету Міністрів та загальнообов'язкових рішень органів місцевого самоврядування, прийнятих ними в межах своєї компетенції з питань охорони громадського порядку. У межах своїх прав вони надають допомогу народним депутатам, представникам органів місцевого самоврядування і об'єднанням громадян в їх законній діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників.

Важливе значення в запобіганні злочинам має правовиховна робота серед населення. З цією метою патрульна служба міліції повинна систематично виступати з доповідями й бесідами в трудових колективах, на підприємствах, в установах, роз'яснювати громадянам законодавство з питань охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю, інформувати їх в необхідних випадках про скоєні злочини, про злочинців, які розшукуються, й заходи, які вживаються міліцією до їх затримання.

Література:

1. Закон України «Про міліцію». - Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 4. - Ст. 20.

2. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Статут патрульно-постової служби міліції України: Наказ МВС України від 28 липня 1994 р. №404 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0213-94

4. Фатхутдінов В. Г. Особиста безпека працівників ОВС при проведенні масових заходів// Юридические науки. – 2011. – № 63. – С. 179–185.

Волков Станіслав Олексійович,
курсант 36 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В. к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони
громадського порядку

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Україна вступила на шлях побудови правової держави та створення якісно нового суспільства, в якому домінують пріоритети загальнолюдських цінностей. Таким чином, наша держава законодавчо задекларувала першорядність принципів, що визнані у цивілізованому світі – захист прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина.

Здійснюючи аналіз щодо участі громадян в охороні громадського порядку та їх взаємодії з органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними органами, слід зауважити, що цей процес поступово набуває подальшого розвитку, але очікуваного результату ще не досягнуто, оскільки цьому заважає не досконала правова база і відсутність чітко визначених форм співпраці між ними в цілому.

Конституція України, прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, проголосила і гарантувала право громадян захищати своє життя і здоров'я, права і свободи, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами.

Відтак, одним із найважливіших завдань сьогодення є вдосконалення громадського суспільства шляхом оптимізації механізму його взаємодії з державою:

1. Згідно з визначеними завданнями у курсовому дослідженні проаналізовано історичні загальнотеоретичні та нормативно-правові основи виникнення, діяльності та сутності порядку взаємодії громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, держави. Діяльність громадських формувань правоохоронного та правозахисного напрямків є важливою формою участі громадян в управлінні справами суспільства та держави, боротьбі з правопорушеннями та іншими протиправними діями в Україні.

Правова основа функціонування громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону повинна забезпечувати реалізацію їх головних функцій – правоохоронної та правозахисної – шляхом надання їм права контролю за зобов’язаннями держави щодо гарантії громадянам їх прав і свобод.

2. Правоохоронна та правозахисна діяльність громадських формувань була відома на всіх етапах існування та розвитку будь-якого суспільства.

Як свідчить історія, правоохоронні і правозахисні громадські формування ще в царській Росії суттєво впливали на забезпечення належної охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями. Важко переоцінити роль та внесок у справу охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями, в т.ч. й зі злочинністю, правоохоронних і правозахисних громадських формувань

(добровільних народних дружин, бригад сприяння міліції, комсомольських оперативних загонів тощо) у радянський період.

Побудова правової держави потребує удосконалення всіх суспільних відносин і, в першу чергу, відносин, що складають зміст громадського порядку.

Література:

1. Джафарова О. В. Євро-2012: роль ОВС України у забезпеченні громадського порядку та громадської безпеки// Співпраця поліції, органів адміністрації та місцевої громадськості задля забезпечення безпеки під час масових заходів Євро-2012. – 2009. – № 2 . – С. 67–70.

2. Закон України «Про міліцію». - Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 4. - Ст. 20.

3. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. Організаційно-правові засади управління органами внутрішніх справ при забезпеченні масових заходів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / М.В. Возник; Акад. упр. МВС України. - К., 2010. - 20 с.

Іванов Володимир Володимирович,
курсант 35 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Куліков В.А. к.ю.н., доцент,
начальник кафедри організації охорони
громадського порядку

ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ

Правопорушення, здійснені неповнолітніми, - це небезпечне соціальне явище, оскільки, по-перше, негативно впливають на формування особистості; по-друге, завдають значної шкоди суспільству через втрату трудових ресурсів (лише третина покараних повертаються до повно цінного суспільного життя); по-третє, відіграють значну роль у формуванні рецидивної злочинності (дві третини рецидивістів розпочинають свій злочинний шлях ще неповнолітніми).

Одним із напрямів у боротьбі зі злочинністю взагалі та злочинністю неповнолітніх, зокрема, є профілактична діяльність. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх в Україні проводиться зусиллями соціально-психологічних служб, педагогів, співробітників соціальних

служб, служб у справах неповнолітніх, працівниками право охоронних органів [6].

Загалом, під профілактикою правопорушень розуміють діяльність державних органів і громадськості, що має системний характер як за комплексом заходів, так і за колом суб'єктів, які її здійснюють, спрямовану на недопущення виникнення, усунення, послаблення або нейтралізацію причин та умов злочинності, окремих її видів та конкретного злочину .

У процесі дослідження проведеного центрами соціальних служб для молоді, було виявлено, що причинами скоєння злочинів самі підлітки вважають: не усвідомлення наслідків своїх вчинків - 67 %; надмірне вживання алкоголю, наркотиків - 28 %; незнання законів України - 5 %; недостатнє виховання та увага з боку батьків - 59 %; вплив друзів, негативної компанії - 50 %; важке матеріальне становище - 18,5 % .

Отже, серед ключових чинників ризику щодо можливості скоєння злочинів неповнолітніми можна назвати такі: недостатній рівень правосвідомості та правових знань; брак організованої системи дозвілля; вживання алкогольних та наркотичних речовин; низький рівень правових знань батьків та недостатня увага з їхнього боку до виховання тощо. Відповідно до чинників ризику можна визначити напрями профілактики правопорушень [3].

Фактором ризику щодо можливості скоєння правопорушень неповнолітніми є не тільки необізнаність в правовій сфері, а й відсутність системи дозвілля, тобто проведення вільного часу без певної мети та заняття.

Однією з можливостей організації профілактики протиправних дій неповнолітніх у вільний від навчання час може бути робота в літніх таборах. Часто спеціальні програми відпочинку розробляються для дітей із девіантною поведінкою. Таборування має значні переваги в роботі з під літками. Це зумовлено зміною звичного соціального середовища, вплив якого часто є негатив ним [5].

Методи, що застосовуються для профілактики протиправних дій неповнолітніх у рамках напряму організації дозвілля, частково збігаються з методами правового виховання в навчальних закладах. Діти краще сприймають інформацію, коли вона надасться в активній формі (ігри, тренінги тощо). А лекції та інші вербальні методи є традиційними для інформування різних вікових категорій. У цьому напрямі застосовуються також консультації, які дають змогу проводити індивідуальну роботу з дитиною, здійснювати психологічну корекцію, надавати правову допомогу тощо.

Оскільки серед причин і умов скоєння правопорушень підлітками є вживання наркотичних речовин (до 70 % протиправних дій скоюється у стані сп'яніння), то профілактика правопорушень серед неповнолітніх не

матиме бажаних наслідків, якщо комплекс профілактичних заходів не буде включати роботи з позбавлення неповнолітніх наркогенних звичок [2].

Отже, профілактична діяльність щодо попередження правопорушень серед неповнолітніх може проводитись як у рамках навчального процесу, так і в позашкільний час. Форми та методи роботи мають відповідати віку дітей, викликати в них зацікавлення та спонукати до роздумів.

Профілактика правопорушень відбувається також за методикою «рівний-рівному», коли самі неповнолітні отримують правову підготовку та проводять заходи для своїх однолітків, організовують їхнє дозвілля, здійснюють консультування.

Реалізація в Україні програм профілактики правопорушень серед неповнолітніх характеризується такими особливостями: не систематичністю (вони проводяться за запитом навчальних закладів, рідко - за планом), фрагментованістю охоплення дітей (критеріями відбору неповнолітніх до участі у подібних програмах часто є рішення адміністрації навчального закладу, особисті зв'язки людини, яка проводить заняття, тощо), зосередженістю на дітях з девіантною поведінкою [4].

Головними напрямами профілактики правопорушень серед неповнолітніх можна вважати: правове виховання, організація дозвілля, профілактика вживання алкоголю та наркотиків.

Для поліпшення проведення профілактики правопорушень серед неповнолітніх в навчальних закладах, рекомендуємо наступне:

1.Налагоджувати співпрацю з організаціями, що працюють у сфері попередження протиправних дій неповнолітніх, залучати до співпраці громадські організації.

2. Урізноманітнювати форми та методи профілактики, збільшувати застосування вербальних методів: окрім лекцій та бесід, які передбачають пасивне сприйняття інформації, використовувати диспути, дискусії, вікторини, які активніше залучають слухачів, а також інтерактивні методи подання інформації (тренінги, сюжетно-рольові ігри, вправи).

3. Сприяти розробці та впровадженню програм, які організовують дозвілля підлітків.

4. Залучення правоохоронців до спільних заходів дозвілля дітей (спортивних змагань, конкурсів) та для проведення сюжетно-рольових ігор з метою ознайомлення з роботою правоохоронних органів

5. Підготовка волонтерів, які можуть стати контактними особами для дітей, схильних до девіантної поведінки.

6. Проведення заходів з правової освіти фахівцями та за методикою «рівний-рівному» - самими неповнолітніми [1].

Практика застосування як виховних так і попереджувальних заходів, які раніше проводились державою, показала свою здатність протидіяти злочинності неповнолітніх. Тому було б корисно прийняти до уваги набутий, що виправдав себе, досвід роботи всіх тих органів та установ,

громадських формувань та організацій, різноманітних об’єднань, товариств, спілок.

Література:

1. Головченко В. Правове виховання учнівської молоді: питання методології та методики.- К.: Наук, думка, 1993.- 134 с

2. Запорожан І. Правове виховання молодших школярів: Навч.-метод, посібник.- Ужгород-Тсрнопіль: Мистецька лінія, 2002.- 158 с

3. Оржеховська В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: Навч.-метод, посібник.- К.: ВіАН, 1996.- 351 с

4. Карнейчик А., Смагипа Л., Царик И. Содержание работы в 5-9-х классах // 100 уроков по правам ребенка: Учеб.-метод, пособие.- Минск, 1999.- С. 38-70.

5. Соціальна робота в Україні: теорія та практика: Посібник для підвищення кваліфікації працівників соціальних служб для молоді. 4-а частина / За ред. А.Я. Ходорчук.- К.: ДЦССМ, 2003.- 272 с

6. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи / За заг. ред. І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової.- К.: УДЦССМ, 2000.- Вип. 1.- 276 с

Будаква А.А. курсант 36 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В. к.ю.н., старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку

УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОВС

Міліція громадської безпеки є провідним підрозділом у структурі Міністерства внутрішніх справ України з питань охорони громадського порядку та громадської безпеки.

Побудова правової держави потребує удосконалення всіх суспільних відносин і, в першу чергу, відносин, що складають зміст громадського порядку. Питання охорони громадського порядку завжди були, є і будуть актуальними для цивілізованого суспільства. Вони мають як наукове, так і практичне значення, оскільки зміст громадського порядку, активність його охорони впливають на стабільність прав громадян, всебічне задоволення їх матеріальних і духовних потреб. Демократизація України, використання світових стандартів захисту прав і свобод людини і громадянина, прагнення України стати повноправним учасником світової спільноти роблять наукові дослідження з питань охорони громадського порядку надзвичайно актуальними [1, с. 11].

Аналіз основних документів, що регламентують всю діяльність міліції в сфері охорони громадського порядку, дозволяє вести мову про зосередження відповідних повноважень по лінії діяльності Департаменту адміністративної служби міліції МВС України і очолюваної ним системи суб'єктів нагляду. Це доводиться підкреслювати знову, оскільки на охорону громадського порядку залучаються також інші служби органів внутрішніх справ, включаючи і Національну Гвардію України, а також слухачі й курсанти навчальних закладів системи МВС України [2, с. 34].

Головним завданням органів і підрозділів МВС України, покликаних забезпечувати охорону громадського порядку і громадську безпеку є забезпечення внутрішнього правопорядку в державі [7, с. 231]

Визначаючи критерії забезпечення органами внутрішніх справ охорони громадського порядку на вулицях, площах, та в інших громадських, місцях, слід вважати, що головний принцип цієї роботи повинен полягати у визначенні оптимальної кількості працівників міліції (стройових підрозділів) для несення служби на території, що обслуговується, і досягнення максимальної їх мобільності з метою забезпечення прибуття до місця події та порушення громадського порядку у найкоротший термін.

У зв’язку з тим, що законодавство України не забезпечує чіткого та системного визначення громадського порядку, проглядається необхідність розробки проекту Закону «Про охорону громадського порядку в Україні» (аналогічні закони прийняті та діють в Англії, Норвегії, Македонії та інших державах), в якому необхідно сформулювати поняття громадського порядку та механізм його забезпечення в громадських місцях, коло суб’єктів на яких покладається функції його охорони [8, с. 9].

Важливу роль у виконанні завдань по охороні громадського порядку повинна відігравати патрульна служба, її працівники перебувають в максимально тісних повсякденних контактах з населенням, які являють собою увесь спектр соціальних, освітянських і професійних категорій, політичних переконань і релігійних поглядів. Патрульні виконують різні поліцейські функції: усувають порушення громадського порядку, виявляють та припиняють злочини, здійснюють профілактичні заходи, регулюють і контролюють дорожній рух, беруть участь в розшуку злочинців, збирають інформацію, необхідну для інших галузевих служб, надають допомогу громадянам в екстремальних ситуаціях, не пов’язаних із правопорушеннями.

Суттєвою характерною рисою є те, що функції патрульних нарядів не повинні обмежуватися охороною порядку лише на вулицях і в інших громадських місцях, а розповсюджуються і на житловий сектор. Патрульних доцільно наділити більш широкими повноваженнями [3, с. 209].

Особлива увага повинна приділятися технічному забезпеченню патрульної служби, зокрема її інформаційному забезпеченню, яке надасть можливість з патрульної машини отримувати в короткий час будь-яку інформацію з банку відомостей інформаційного центру міліції.

А також, необхідно оснастити кожний наряд міліції що несе службу з вогнепальною зброєю та спеціальними засобами індивідуальними засобами неперервної зйомки (натільними відеокамерами), що дасть змогу доводити обґрунтованість дій співробітників правоохоронних органів за допомогою відеозаписів [4].

Необхідно зазначити й ефективність камер спостереження,які необхідно встановити у великих містах на вулицях,на приватних територіях, у місцях масових зборів громадян, парках відпочинку,найбільш криміногенних місцях тощо. Для того щоб забезпечувати моніторинг цих камер потрібно задіяти центр з моніторингу за оперативним стану. Таким чином центр з моніторингу може корегувати маршрути та направляти наряди міліції на місця можливого вчинення правопорушення з метою його недопущення або на місце вчиненого правопорушення з метою затримання підозрюваної особи та надання необхідної допомоги потерпілому,якщо така знадобиться. Це дасть змогу контролювати більшу ділянку патрульної зони та зменшити навантаження на патрулі [5].

Отже, громадський порядок охороняється державою, громадськими формуваннями та безпосередньо громадянами. В основу державних гарантій дотримання загальнообов'язкових правил поведінки покладено кримінальну та адміністративну відповідальність .

У правовій державі відносини, регульовані нормами права, встановлюються державою, захищаються її авторитетом, а також правовими засобами. Серед правових норм основну регулятивну роль виконують норми конституційного та адміністративного права - саме вони разом із кримінально-правовими нормами визначають заборони й відповідальність за порушення громадського порядку. Перелік суб'єктів, які формують загальнообов'язкові правила поведінки у сфері правопорядку, слід доповнити і самоврядними інституціями.

Література:

1. Авер'янов В. Б. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції // Право України. - 2006. - № 5. - С. 11-17.

2. Бандурка О.М. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. - Х.: Вид-во Ун-ту внутр. справ, «Еспада», 2000. - 368 с.

3. Битяк Ю.П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: Монографія. - Х.: Право, 2005. - 304 с.

4. Інтернет газета «newsru» [Електронний режим] // Режим доступу: http://txt.newsru.ua/world/09jan2014/viddeoi.html

5. Інтернет видання «Тиждень» від 12 серпня 2011 року [Електронний режим] // Режим доступу: http://dev.tyzhden.ua/News/28494

6. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьев, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. - К.: Концерн «Видавничий Дім «ІнЮре»", 2005. - Т. II. Права людини у контексті поліцейської діяльності. - 1224 с.

7. Олефір В.І. Адміністративно-правове регулювання протидії нелегальній міграції та торгівлі людьми: Монографія. - К.: Друкарня МВС України, 2004. - 308 с.

8. Організаційно-правові засади управління органами внутрішніх справ при забезпеченні масових заходів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / М.В. Возник; Акад. упр. МВС України. - К., 2010. - 20 с.

Осипова А.В. курсант 36 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В. к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони
громадського порядку

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах держава спрямовує свою діяльність на побудову громадянського суспільства, за якого людські цінності є найголовнішими, а їх охорона набуває першочергового значення.

Одним з органів, діяльність якого спрямовано на захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, природного середовища, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань, є міліція як державний озброєний орган виконавчої влади. У процесі реалізації покладених на неї завдань міліція має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю у випадках і порядку, передбачених чинним законодавством України.

За умов зростання правопорушень істотно збільшилася кількість випадків протиправної поведінки громадян, які стали на шлях правопорушень, щодо працівників міліції. Дії таких правопорушників відзначаються особливою зухвалістю, а також грубим фізичним насильством. При затриманні вони чинять фізичний опір працівникам міліції, що примушує працівників міліції використовувати надане їм право

застосовувати силу та спеціальні засоби для забезпечення особистої безпеки, захисту конституційних прав, свобод життя та здоров’я громадян.

У працях вчених, що стосується дослідження адміністративно-примусових заходів, питання специфіки застосування спеціальних засобів не знайшли належного відображення. Проблеми правових підстав застосування працівниками міліції сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї певним чином висвітлювалися у публікаціях О.М. Бандурки, Д.Н. Бахраха, Б.Б. Боровікова, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, М.М. Дорогих, Р.А. Калюжного, А.П. Клюшніченка, Б.П. Кондрашова,А.Н. Коржа, О.І. Остапенка, Є.Ф. Побігайла, О. С. Фролов, Х.П. Ярмакі та ін.

До охорони громадського порядку приєднуються заходи забезпечення громадської безпеки, які включають дотримання правил поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими, сильнодіючими отруйними і радіоактивними речовинами, правил дорожнього руху, протипожежних, санітарних та інших правил, безпосередньо пов'язаних з охороною життя та здоров'я людей, їх майна.

Громадська безпека включає такі відносини, які попереджують або усувають шкідливі для життя та здоров'я людини наслідки, що можуть бути заподіяні в результаті дій людей штучним, або природним джерелом підвищеної небезпеки.

Законодавець акцентує увагу на застосуванні спеціальних засобів під час суспільно небезпечного, протиправного діяння, такого, що порушує нормальний устрій суспільних відносин та паралізує нормальну життєдіяльність, а саме протиправного захоплення земельних ділянок. Також вказується на можливість застосування спеціальних засобів під час учинення інших дій, що паралізують роботу транспорту, життєдіяльності населених пунктів, посягають на громадський спокій, життя і здоров’я людей.

Отже, здебільшого застосування спеціальних засобів поєднано із застосуванням сили до правопорушників і навіть зброї та відповідними діями працівників міліції в умовах застосування спеціальних засобів. Відповідно до Закону України «Про міліцію», виділяються такі групи ситуацій, в яких передбачається: а) захист працівника міліції або інших осіб від протиправного посягання, в тому числі і небезпечного для життя або здоров’я; б) охорона громадського порядку від протиправних дій в різних умовах; в) усунення небезпеки, що загрожує громадянам або працівникам міліції; г) припинення протиправних дій та обмеження фізичної активності порушника.

Безумовно, окреслена нами проблематика потребує ґрунтовнішого вивчення на науковому рівні питання щодо застосування спеціальних засобів працівниками органів внутрішніх справ, що дозволяла б внести

відповідні зміни до нормативних актів, як законодавчого, так відомчого рівня.

Література:

1. Бандурка О.М. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. - Х.: Вид-во Ун-ту внутр. справ, «Еспада», 2000. - 368 с.
2. Закон України «Про міліцію». - Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 4. - Ст. 20.
3. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю: Наказ МВС України від 07 березня 2011 року № 657.

Будаква О.Є. курсант 36 навчальної групи ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В. к.ю.н., старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПІДГОТОВЧІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Побудова стабільної правової держави є першочерговим завданням у період демократичних змін суспільного життя, реформування та становлення державних інститутів. Впровадження принципів, що засновані на визнанні загальнолюдських цінностей, на гідному ставленні до особи, визнанні її пріоритету у взаємовідносинах з державою є головним завданням демократичної держави, де важливу роль відведено правоохоронним органам.

Проблемними питаннями зміцнення законності та порядку в цілому, що мають важливе значення і для удосконалення діяльності міліції щодо протидії порушенням громадського порядку, присвятили свої праці вчені з різних галузей права: Є.В. Білозьоров, Я.М. Когут, І.М. Копотун, М.В. Корнієнко, М.І. Логвиненко, М.В. Лошицький, О.М. Музичук, Ю.С. Небеський, О.В. Негодченко, В.І. Олефір, А.С. Поклонський, А.В. Сергєєв, А.В. Серьогін, В.М. Цикалевич тощо.

Проблема полягає в тому, що розбудова усіх сфер нашого життя супроводжується підвищенням соціальної й політичної активності, зростанням свідомості населення. Водночас, у перерізі цих процесів, за певних умов, в поведінці окремих громадян можуть проявлятися негативні

явища. Саме це і буде визначати особливості організації охорони громадського порядку та громадської безпеки.

Масові заходи відбуваються лише у спеціально відведених місцях (у будівлях, на майданах, на стадіонах тощо), які офіційно прийняті до експлуатації державними комісіями, і за умови дотримання всіма організаціями (які беруть участь у цих масових заходах) норм і правил відповідних інструкцій. Масові заходи проводять відповідно до затверджених планів, положень про їх проведення, програм, правил, регламентів і вимог щодо безпеки учасників.

Відповідно до чинного законодавства органи внутрішніх справ вирішують покладені на них завдання як у звичайних, так і в особливих умовах. Особливі умови охорони громадського порядку та безпеки являють собою виникає при певних обставинах підвищену за ступенем небезпеки для життя і здоров'я людей, збереження матеріальних і культурних цінностей обстановку, яка вимагає від органів внутрішніх справ прийняття спеціальних заходів правового та організаційного характеру.

Зазначені обставини детермінуються виникненням різних надзвичайних ситуацій. В умовах мирного часу до них відносяться: стихійні лиха, епідемії, епізоотії, техногенні та екологічні катастрофи, соціальні конфлікти, а також проведення великих масових заходів.

Спільними завданнями ОВС для забезпечення громадського порядку при проведенні масових заходів є: забезпечення оперативно-службової та мобілізаційної готовності, безперервний збір даних оперативно-службової обстановки, підготовка управлінських рішень, інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення управлінських рішень, підготовка проектів та організація реалізації комплексних програм і планів, своєчасне виконання підрозділами та службами завдань, наказів і розпоряджень, контроль за виконанням підрозділами і службами поставлених завдань і надання їм практичної та методичної допомоги, організація всіх видів зв'язку, засобів автоматизації та обчислювальної техніки; вивчення, узагальнення та поширення позитивного досвіду службової та службово-бойової діяльності, інформування начальників і штабів підлеглих, які взаємодіють і сусідніх органів внутрішніх справ про нових даних оперативної обстановки, організаційно-штатна забезпечення органу внутрішніх справ, правове забезпечення діяльності органу внутрішніх справ, забезпечення міжнародного співробітництва органу внутрішніх справ, організаційно-методичне забезпечення роботи нижчестоящих штабів органів внутрішніх справ, організація і вдосконалення системи управління органами внутрішніх справ, забезпечення її безперебійної роботи, охорони, маскування, захисту від радіоелектронного придушення; організація вивчення громадської думки про стан правопорядку і ефективності діяльності органу внутрішніх справ.

Вирішення проблеми охорони громадського порядку у громадських місцях та забезпечення безпеки громадян вимагає зваженого проведення керівництвом держави реформ в означеній сфері, а також усвідомлення усіма суб'єктами охорони громадського порядку необхідності впровадження цих реформ у життя. Саме відновлення довіри громадян до органів державної влади, забезпечення взаємної відповідальності держави й суспільства, гарантування застосування принципу верховенства права зумовлює проведення подальших адміністративно-правових досліджень щодо удосконалення охорони громадського порядку у сучасних умовах розбудови української державності

Література:

1. Закон України «Про міліцію». - Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 4. - Ст. 20.

2. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Лошицький М.В. Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2002. – 181 с.

4. Лошицький М.В. Охорона громадського порядку в сучасних умовах / Олефір В.І., Черній В.В., Лошицький М.В.: Навч.-метод. посіб. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2003. – 133 с.

5. Організація охорони громадського порядку: Навчально-методичний комплекс для слухачів Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання // МВС України. КНУВС // Уклад. С.Г. Братель, С.Ф. Константінов, М.В. Лошицький, М.К. Павлівський – К., 2007. – 8 с.

Рибальченко Д.Б. курсант 36 навчальної групи ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В. к.ю.н., старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЛІЦІЇ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Україна стоїть на шляху побудови правової держави та створення якісно нового суспільства, в якому забезпечуються пріоритети загальнолюдських цінностей. Тобто, вона претендує на визнання її іншими

державами світу цивілізованою країною, яка іде у своєму розвитку шляхами пріоритетності прав людини і верховенства закону.

Здійснені в Україні масштабні перетворення пов'язані зі змінами в економічній, соціальній та політичній сферах, формуванням у громадян держави принципово нових ціннісних орієнтацій та установок, призвели до перебудови державних інституцій та вимагають від юридичної науки якісно нових досліджень державотворчих процесів.

Аналізуючи суть та зміст принципу законності в діяльності міліції громадської безпеки, слід зазначити два аспекти.

З одного боку, здійснюючи організаційні і практичні заходи з охорони громадського порядку, захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави, міліція, тим самим, забезпечує законність в країні; з другого боку – вся діяльність міліції з охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки повинна базуватися на суворому дотриманні законності, яка є основним принципом цієї діяльності і важливою умовою ефективного виконання завдань, що поставлені перед міліцією.

Законність в діяльності міліції громадської безпеки забезпечує правовий і соціальний захист громадян, впевненість в тому, що їх права та свободи, честь і гідність надійно захищається державою.

Міліція громадської безпеки захищає людину незалежно від її громадянства, місця проживання, соціального, майнового та посадового стану, віку, статі, освіти і мови, відношення до релігії, політичних та інших переконань.

Працівникам міліції громадської безпеки забороняється вдаватися до крайніх заходів у поведінці, яка принижує гідність людини. Вони зобов’язані стримано та гідно ставитись до неправомірної поведінки з боку правопорушників. В усіх випадках обмеження прав і свобод громадян працівник міліції повинен пояснити підстави такого обмеження, а також права та обов’язки, що виникають у зв’язку з застосуванням обмежень.

Адміністративно-правове реґулювання діяльності міліції громадської безпеки являє собою механізм імперативно-нормативного впорядкування організації й функціонування її підрозділів (адміністративних служб) та об'єктів управління з метою формування стійкого правового порядку та забезпечення громадської безпеки. Головним же призначенням такого реґулювання є спонукання відповідних суб'єктів права діяти самостійно та здійснювати свої права й виконувати обов'язки в межах установлених режимів забезпечення стабільності їх функціонування.

Здійснювані державою та її органами великомасштабні комплексні заходи з протидії злочинності й іншим правопорушенням є ще недостатніми для ефективного впливу на зміцнення правопорядку в суспільстві. Закони, які приймаються, поки що не забезпечують вирішення

сьогоденних потреб реґулювання та охорони суспільних відносин, забезпечення надійної громадської безпеки.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30.
2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Навчальний посібник/ За заг. ред. Моісеєва Є.М. / Сущенко В.Д., Олефір В.І., Константінов С.Ф. та ін. – К. : КНТ, 2012.
3. Ануфрієв М.І. Партнерство ОВС з населенням: стратегія, сучасний стан і досвід // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. Збірник наук.статей. - №2. – Донецьк, 2010. – с. 7-16.
4. Когут Я.М. Імплементація міжнародних стандартів у процес формування органів місцевої міліції в Україні // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС, навчальному процесі, взаємодії з іншими службами: Науково-практичний семінар. Львів, 7 грудня 2007 р. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2007. – С. 220–223.
5. Небеський Ю.С. Адміністративно-правові засади охорони громадського порядку та забезпечення безпеки громадян у сучасних умовах : Дис... канд. наук: 12.00.07 – 2009 – С. 9.

Мельник О.М. курсант 25 навчальної групи ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В. к.ю.н., старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ

Адміністративно-правовий статус працівника міліції – це правова категорія, що характеризує його місце в системі суспільного розподілу праці, визначає межі діяльності працівника щодо інших суб’єктів правовідносин, врегульованих адміністративно-правовими нормами.

Ця правова інституція належить до спеціальних правових статусів особи, з регламентацією яких законодавець пов’язує покладання на особу додаткових повноважень тощо. Норми, що закріплюють адміністративно-правовий статус працівника міліції, обмежують правоздатність громадян. До складу адміністративно-правового статусу працівника міліції входять права, обов’язки та адміністративна відповідальність працівника міліції.

Як один з різновидів правового статусу індивіда адміністративно-правовий статус працівника міліції характеризується низкою специфічних ознак:

– рівністю для всього особового складу міліції;

– превалюванням в ньому владних повноважень, реалізація яких пов'язана з обмеженням прав та свобод громадян, застосуванням заходів адміністративного примусу;

– реалізацією незалежно від часу та місцеперебування повноважень, пов'язаних з попередженням та припиненням правопорушень, затриманням осіб, які підозрюються у їх вчиненні, наданням допомоги потерпілим тощо. Такий юридичний припис утворює особливий режим не тільки службової діяльності, але й всього життя працівників;

– покладанням додаткових повноважень при настанні особливих умов діяльності, пов'язаних з ускладненням оперативної обстановки, проведенням масових заходів, виникненням аварій, епідемій, епізоотій, вчиненням терористичних актів тощо.

Адміністративно-правовий статус працівника міліції, будучи системним явищем, входить до систем більш високого рівня, до яких належать і правовідносини. Статус характеризує структуру правовідносин, де обов'язки і права утворюють правові зв'язки між сторонами правовідносин.

Досліджуючи адміністративно-правові обов'язки працівників органів внутрішніх справ нами було виявлено окремі недоліки в їх правовому регулюванні.

Крім того, на нашу думку, було б доцільно доповнити статті Закону України "Про міліцію", які регламентують владні повноваження працівників міліції детальним визначенням підстав та порядку їх реалізації. Таким чином було б досягнуто вичерпне закріплення кореспондуючих прав та обов'язків правозастосовника, з одного боку, та інших суб'єктів права, з іншого, забезпечено вже на рівні правового регулювання захист прав та свобод громадян від зловживань та порушень з боку працівників міліції. Також слід надати працівнику міліції право з метою встановлення особи та забезпечення обов'язків громадян щодо участі в провадженні у справах про адміністративні правопорушення та кримінальному судочинстві, перевіряти документи у осіб, які підозрюються у вчиненні правопорушень, свідків, потерпілих, а також осіб, що постраждали від інших суспільно-небезпечних подій і перебувають у безпорадному або іншому хворобливому стані, який виключає керування своїми діями.

Виключними мають визнаватись обставини, що викликають обґрунтовані підозри в існуванні реальної загрози життю, здоров'ю працівника міліції, оточуючих або особи, яка оглядається, та загрози знищення доказів у справі про вчинене правопорушення.

Оскільки вилучення речей і документів значно обмежує права громадянина, їх власника, доцільно законодавчо закріпити необхідність складання окремого протоколу про вилучення із закріпленням вимог до його змісту. Одним із моментів, який необхідно відобразити в протоколі, є вимога детального опису вилучених речей і документів із зазначенням їх індивідуалізуючих ознак, точною вказівкою кількості (ваги) предметів або речовин та їх ідентифікаційних ознак.

Отримання працівником міліції у зв'язку з виконанням функцій держави незаконної винагороди в межах мінімального розміру благ, послуг, пільг або інших переваг, прийняття якого не вважається корупційним діянням, та розміру винагороди, яка не вважається хабаром, і буде підставою для кваліфікації такого діяння як корупційного.

Підставою притягнення працівника міліції до відповідальності в межах адміністративно-правового статусу є службове правопорушення. Воно може визнаватися або злочином, або адміністративним проступком, або дисциплінарним проступком залежно від ступеня та характеру суспільної небезпеки. В чинному законодавстві необхідно закріпити норму щодо неможливості притягнення працівника міліції одночасно до кількох із зазначених видів правової відповідальності. Це має бути досягнуто шляхом встановлення можливості притягнення працівника міліції до дисциплінарної відповідальності за службове правопорушення тільки якщо ці правопорушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до чинного законодавства адміністративної або кримінальної відповідальності (як більш суворих видів юридичної відповідальності).

Література:

1. Адміністративна діяльність. Частина особлива: Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, "Еспада", 2000. – 368 с.
2. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / за ред. : Є. М. Моісеєва, Ю. І. Римаренка, В. І. Олефіра. – К. : КНТ, 2008. - 216 с.
3. Закон України «Про міліцію». - Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 4. – Ст. 20.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
5. Конституція України: прийнята Верховною Радою України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30.

Самойленко К.В., курсант 36 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

Науковий керівник: Чиж Ю.В. к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації
охорони громадського порядку НАВС

Покращення правових засобів охорони громадського порядку

Конституційні гарантії прав і свобод людини визначають зміст і спрямованість сучасної державно-владної діяльності, а утвердження і забезпечення цих прав і свобод є головним обов'язком держави. Водночас реалії сьогодення свідчать про невдоволеність більшої частини населення України станом захисту вказаних прав і свобод, низьким рівнем заробітної платні, відсутності належного й оперативного реагування компетентних органів на існуючі недоліки в суспільно-економічній сфері життєдіяльності суспільства в цілому. Головна ознака невдоволення громадян проявляється в проведенні ними заходів соціального протесту в громадських місцях. Всі ці протести ведуть до того, що порушується громадський порядок.

Внаслідок нестабільної економічної ситуації, «війни» на Сході України, анексії Криму в державі зростає соціальна напруга, все більше громадян просто не довіряють чиновникам, які є представниками держави. Саме всі ці події ведуть до того, що підвищується значення функції держави щодо охорони громадського порядку.

Щоб правильно зрозуміти всю сутність охорони громадського порядку потрібно звернутись до Основного Закону Конституції України, а саме до статті 19, в якій зазначено: «Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. А органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставах , у межах повноважень та у спосіб , що передбачені Конституцією та законами України».

Отже, як видно з цієї норми, правопорядок є не тільки обов'язковою ознакою правової держави, але й вимагає від органів публічної влади діяти виключно у суворій відповідності з законами. Останнє повною мірою стосується їх діяльності в охороні громадського порядку.

На думку дослідника Н.М. Оніщенка, такі категорії як «правопорядок», «громадський порядок», «законність», «режим законності», «забезпечення правопорядку», «охорона правопорядку», «соціальна безпека» на даний час є ключовими у правовій науці і правозастосовній практиці. Вчена акцентує на тому що незважаючи на те, що розгляд сутності цих категорій є специфічним компонентом правової науки, в юриспруденції поки що немає відповідної чіткості ні в дефініціях визначених категорій, ні в їх змістовному розмежуванні, ні в теоретичному

обґрунтуванні, без якого не можливе практичне їх значення та застосування.

Завданням охорони громадського порядку є припинення правопорушень та притягнення винних до відповідальності, а також попередження правопорушень і тим самим створення сприятливих умов для реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод.

Таким чином, можемо погодитися з більшістю науковців з даного питання, що незважаючи на достатньо широку теоретичну розробку проблем охорони громадського порядку, поняття громадського порядку та охорони громадського порядку потребують подальшого наукового вдосконалення у зв'язку з соціально-політичними змінами та динамічністю розвитку демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Адміністративно-правове та організаційне забезпечення міліцією правопорядку під час виборчого процесу: Навчально-практичний посібник / За заг. ред. Олефіра В.І. – К.: КНТ, 2010. - 161 с.
2. Закон України «Про міліцію» від 20 груд. 1990 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу :http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main.
3. Коментар Закону України «Про міліцію»: науково-практичний посібник // За заг. ред. проф. Моісеєва Є.М. – К.: КНТ, 2010. – 304 с.
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main.
5. Організація діяльності міліції громадської безпеки: навч. посіб. / За заг. ред. Олефіра В. І. - К.: КНТ, 2010. – 264 с.

Андрусик Т.В., курсантка 2-го курсу 21н/г
ННІ ПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Радзівон С.М. к.ю.н.,
доцент кафедри організації охорони
громадського порядку

Адміністративно-правове забезпечення прав затриманих і взятих під варту осіб

Наказ МВС України «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України» від 02.12.2008 року регламентує, що ізолятори тимчасового тримання є спеціальними установами міліції для роздільного тримання:

- затриманих за підозрою в скоєнні злочину осіб;

- узятих під варту осіб на термін до 3 діб (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора у цей строк неможливе через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть триматися в ІТТ не більше 10 діб);

- підсудних (засуджених), які прибули із СІЗО й установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих дій;

- адміністративно заарештованих за відсутності спеціального приймальника для осіб, підданих адміністративному арешту;

- осіб, затриманих за бродяжництво, на строк, необхідний для їх доставляння до приймальника-розподільника для осіб, затриманих за бродяжництво, але не більше 3 діб.

Затримані та взяті під варту особи мають право:

- На захист своїх прав всіма не забороненими чинним законодавством способами.
- На ознайомлення з власними правами й обов'язками, які оголошуються адміністрацією ІТТ під час поміщення до спеціальної установи.
- На щоденну прогулянку тривалістю одна година. Вагітним жінкам і жінкам, які мають при собі дітей, неповнолітнім, а також хворим з дозволу лікаря та за їх згодою тривалість щоденної прогулянки встановлюється до двох годин.
- Одержувати передачі або посилки та грошові перекази на особовий рахунок у порядку, визначеному Законом України "Про попереднє ув'язнення".[3]
- Купувати за безготівковим розрахунком продукти харчування та предмети першої необхідності, письмове приладдя, газети, книги через торговельну мережу, на замовлення відповідно до чинного законодавства.
- Продукти харчування й предмети першої необхідності для осіб, які тримаються, купуються працівниками ІТТ у підприємствах місцевої торговельної мережі.

Права осіб, затриманих і взятих під варту регламентуються наказом МВС України від 2 грудня 2008 року № 638 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України».

Суб'єкти забезпечення прав затриманих та взятих під варту осіб мають право без спеціального дозволу відвідувати ІТТ, а саме:

- Президент України;
- Прем'єр-міністр України;
- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;

- народні депутати України;

- Генеральний прокурор України, а також уповноважені ним прокурори і прокурори, які здійснюють нагляд за дотриманням законності в ІТТ на відповідній території;

- слідчі органів внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки України й особи, які провадять дізнання, слідство;

- посадові особи органів внутрішніх справ, які здійснюють інспектування або контроль за організацією й несенням служби щодо охорони затриманих і взятих під варту осіб;

- інші працівники міліції, які беруть участь у кримінальному процесі, у супроводі слідчого або особи, яка веде дізнання;

- захисники – при пред'явленні посвідчення і документа про їх допуск до участі в справі – у кабінети для проведення слідчих дій;

- медичні працівники, які прибули в ІТТ за викликом чергового для надання медичної допомоги особі, яка її потребує.

Спосіб захисту прав та свобод громадян – це сукупність ознак правового характеру, що охоплюють сутність порушеного права та особливостей процесу його відновлення, а також виду юридичної відповідальності, яка застосовується до правопорушника.

До способів захисту прав та свобод людини і громадянина належать:

- конституційне право громадян на оскарження;

- судовий контроль та нагляд по захисту прав та свобод громадян;

- загальний нагляд прокуратури, представництво прокурором інтересів громадян в адміністративному судочинстві [1].

Працівники міліції та інші правоохоронні органи повинні забезпечувати захист прав та свобод людини. Їх компетенцію складають певні функції: від створення безпечних умов реалізації прав та свобод людини у громадських місцях до захисту від злочинних порушень та посягань на права та свободи людини. Нормативно-правові акти регулюють роль органів внутрішніх справ та їх працівників щодо забезпечення прав та свобод людини, вони встановлюють межі їхньої правозастосовної діяльності.

Затримання осіб та взяття їх під варту повинно ґрунтуватися на принципі законності, дотримуючись усіх норм, встановлених законодавством. Підставою для приймання в ІТТ осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину є протокол про затримання за підозрою у вчиненні злочину, складений відповідно до кримінально-процесуального законодавства прокурором, слідчим або особою, яка провадить дізнання.

Список використаних джерел

1. Конституція України, 8 грудня 2004 року.

2. Наказ МВС України №638 від 02.12.2008 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України».
3. Закон України від 30.06.1993 «Про попереднє ув'язнення».
4. Закон України від 20.12. 1990 «Про міліцію».
5. Закон України від 05.11. 1991 «Про прокуратуру».
6. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 року.
7. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). - К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. - 584 с.

Остренко М.В. курсант 37 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник:
Фещенко Леся Олександрівна, к.ю.н., доцент
кафедри організації охорони громадського порядку

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Останні події в суспільному житті України викликають значну низку проблем соціального, економічного, правоохоронного характеру, що актуалізує необхідність використання заходів з ліквідації й усунення потенційних загроз реалізації прав і свобод громадян. Наявність надзвичайної ситуації підвищує рівень небезпеки на відповідній території і зумовлює потребу у запровадженні правового поля особливого характеру з метою її усунення у найкоротші строки.

Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб дослідити особливості реалізації прав і свобод громадян при введенні в державі або окремих її територіях правового режиму надзвичайного стану.

Об'єктом дослідження є національне законодавство України з питань введення та врегулювання правового режиму надзвичайного стану.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян,

нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Визначення правового статусу громадян під час дії режиму надзвичайного стану необхідне для: забезпечення дотримання Конституції України та міжнародно-правових зобов'язань, взятих на себе Україною; підтримання легітимності режиму надзвичайного стану; виконання зобов'язань влади перед громадянами щодо дотримання їх прав та свобод в умовах дії режиму надзвичайного стану; створення необхідного політичного, економічного та психологічного клімату на території, де оголошений режим надзвичайного стану.

Більшість конституцій сучасних держав та міжнародно-правових актів про права людини закріплюють недоторканність та абсолютний пріоритет загальних прав людини. Ці принципи закріплює і Конституція України, у ст. 3 якої визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищими соціальними цінностями. Права людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави[1]. Таким чином, реальне забезпечення прав і свобод громадян та безпеки особистості відноситься до життєво важливих інтересів української держави.

Стаття 64 Конституції України закріплює, що конституційні права та свободи людини й громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією. В умовах дії надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Зазначений в Конституції України перелік прав, що не можуть бути обмежені в умовах дії режиму надзвичайного стану, розширеному тлумаченню не підлягає. Всі інші права можуть бути обмежені залежно від виду надзвичайної ситуації, що зумовлює введення режиму надзвичайного стану[6].

Зокрема, законодавство передбачає: заборону зміну Конституції України; проведення виборів Президента України, також виборів до Верховної Ради України і органів місцевого самоврядування; проведення всеукраїнських та місцевих референдумів; запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи у встановлені години доби); заборона призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома відповідного військового комісаріату; обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі; тимчасове вилучення у громадян

зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів; регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування; особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі; встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження свободи пересування по території, де вводиться надзвичайний стан; обмеження руху транспортних засобів та їх огляд; посилення охорони громадського порядку та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства; заборона проведення масових заходів, крім заходів, заборона на проведення яких встановлюється судом; заборона страйків; примусове відчуження або вилучення майна у юридичних і фізичних осіб [2].

Таким чином, адміністративний примус під час дії режиму надзвичайного стану стає основою правового регулювання суспільних відносин і він немов проникає в усі суспільні відносини: трудові, цивільно-правові, конституційно-правові та інші. З метою якнайшвидшого усунення впливу негативного фактора на населення території, де був введений режим надзвичайного стану, застосовуються правові заходи надзвичайного характеру, що викликають інтенсивні обмеження прав і свобод громадян, які знаходяться на даній території [6].

Науковці наголошують, що дія приписів щодо обмеження прав і свобод в умовах дії режиму надзвичайного стану поширюється не на конкретних осіб, а на населення всієї території, де діє режим. У надзвичайних умовах такий вид регулювання стає переважаючим [3, с. 226-227].

В той же час слід зауважити, що усі правові обмеження, які застосовуються під час дії режиму надзвичайного стану, не поширюються на Президента України [1], народних депутатів України [4], суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та його представника у справах захисту прав військовослужбовців. Необхідно зазначити, що на працівників засобів масової інформації теж не поширюються деякі правові обмеження, що запроваджуються у зв’язку з введенням режиму надзвичайного стану. Так, згідно з Законом України від 16.11.1992 р. “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”, журналіст має право, по пред’явленні редакційного посвідчення чи іншого документа, що засвідчує його належність до друкованого засобу масової інформації, перебувати в районі стихійного лиха, катастроф, в місцях аварій, масових безпорядків, на мітингах і демонстраціях, на територіях, де оголошено режим надзвичайного стану [5]. Також, відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року, що ратифікована Указом Президії Верховної Ради СРСР від 11.02.64 року,

на іноземних громадян, які мають дипломатичний імунітет, не розповсюджуються обмеження, які запроваджуються у зв'язку з введенням режиму надзвичайного стану.

Таким чином, нами було встановлено, що під час введення режиму надзвичайного стану в межах всієї держави,чи окремих її територій права громадян частково, а в певних випадках повністю обмежуються. Разом з цим необхідно зазначити, що повноваження деяких владних інститутів залишаються, а в деяких випадках обсяг їх повноважень навіть збільшується. В цьому може полягати слабке місце законодавства України, адже заборона зловживання режимом надзвичайного стану описана лише однією статтею ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану». На сьогодні законодавець повинен мати на меті створення спеціального закону або окремих статей за окремі злочини у сфері зловживання чи перебільшення повноважень під час дії правового режиму НС.

На нашу думку, з метою забезпечення реалізації прав і свобод громадян України необхідно вдосконалювати і оптимізувати національне законодавство із запобігання надзвичайним ситуаціям.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.-1996.- №30.- ст. 141.

2. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р. [Електронний ресур] // Режим доступу: http: //zakon.rada.gov.ua/.

3. Кузніченко С.О. Адміністративний примус у змісті надзвичайних правовий режимів // Держава і право. – 2002. – № 15. – С. 223–229.

4. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 3. – Ст. 17.

5. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

6. Басов А.В. Адміністративно-правовий режим надзвичайного стану: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Басов Андрій Віталійович; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2006. - 228 с.

Школьніков В., курсант 27 навчальної групи ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Фещенко Л.О. к.ю.н., доцент кафедри організації охорони громадського порядку

ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ДОКУМЕНТ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Згідно ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Захист порушених прав людини неможливий без закріплення суті правопорушення та фактів, які призводять до встановлення юридичних наслідків. Про випадки порушення адміністративного законодавства свідчать складання документів, які містять обставини та факт вчинення адміністративного проступку.

Протокол є процесуальним документом, який офіційно засвідчує факт неправомірних дій (бездіяльності), за які передбачена адміністративна відповідальність, та основним джерелом доказів [4, с.3].

Відомий вчений–адміністративіст Ю. П. Битяк вказує, що стадія порушення справи про адміністративне правопорушення полягає у складанні протоколу уповноваженою на те особою або представником громадської організації, а його наявність свідчить про те, що є підстави для порушення справи [1, с. 226].

На думку А. І. Миколенка, на стадії порушення провадження у справі про адміністративне правопорушення відбувається не тільки порушення адміністративної справи, але й адміністративне розслідування, складається протокол, який уже містить формулу обвинувачення [3, с. 154]. Тобто, протокол є підставою для початку адміністративного провадження. Це дозволяє застосовувати норми адміністративного права відповідно до вимог законності, одна з яких – це належне й ефективне застосування норм адміністративного права, що передбачає якісне застосування законодавства про адміністративні правопорушення, а також здійснення активної боротьби з правопорушниками[2, с. 129]. Відповідно до цієї вимоги, підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності є виявлення факту скоєного проступку та його фіксація у протоколі про адміністративне правопорушення.

КУпАП детально регламентує в главі 19 питання, що пов'язані зі складанням протоколу про адміністративне правопорушення. Також ці питання регулюються підзаконними нормативно-правовими актами, які видаються органами, що наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями. Це, передусім, Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах внутрішніх справ України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.10.2013 року № 950, Інструкція з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про

адміністративні правопорушення, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.09.2013 №898, Інструкція з оформлення органами державної податкової служби матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена наказом Державної податкової адміністрації України від 28.10.2009 року №585 тощо.

Оскільки протокол є важливим процесуальним документом, який офіційно засвідчує факт неправомірних дій, за які передбачена адміністративна відповідальність, то він має бути оформлений належним чином, містити в собі всі дані, необхідні для своєчасного та об'єктивного вирішення питання про наявність у діях (бездіяльності) особи складу адміністративного проступку. В статті 256 КУпАП закріпено зміст протоколу про адміністративне правопорушення. Відповідно до цієї норми всі відомості про адміністративне правопорушення можна розділити на три групи.

До першої групи належать обставини, які характеризують адміністративне правопорушення. Так, у протоколі зазначають місце та час його вчинення, сутність адміністративного правопорушення.

До другої групи належать відомості, що стосуються форми протоколу. У ньому зазначаються дата і місце складання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол, прізвища свідків і потерпілих, якщо вони є.

До третьої групи відомостей належать обставини, що характеризують особу, яка притягається до адміністративної відповідальності. У статті 256 КУпАП зазначено, що у протоколі мають бути вказані дані про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення). Проблемне питання складання проколу становлять випадки, коли не виявлено особи, яка вчинила адміністративний проступок. Важливе значення в цьому випадку має правильна дія посадової особи, пов’язана з необхідністю визначитись складати чи не складати протокол про адміністративне правопорушення.

Такі науковці як Л. Коваль, М. Городиський, В. Гуменюк, С. Гладун, Ю. Битяк, А. Миколенко та інші єдині в тому, що *відповідно до статті 258 КУпАП* протокол має складатися в обов'язковому порядку, крім випадків, прямо передбачених діючим законодавством. В даній нормі не вказано, що протокол не складається у разі невиявлення правопорушника. Крім того, не існує правових процедур, які регламентували порядок оформлення інших адміністративних процесуальних документів про вчинення адміністративного правопорушення невстановленою особою. Тому, протокол залишається єдиним доказом вчинення адміністративного правопорушення та підставою для притягнення винного до відповідальності.

Головною підставою для складання протоколу службовою особою у разі невиявлення правопорушника є вчинення адміністративного

правопорушення в присутності службової особи під час виконання функціональних обов'язків та неможливості затримати правопорушника, який зник з місця скоєння правопорушення. Наприклад, стаття 51 КУпАП регламентує адміністративну відповідальність за дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати. Крадіжка — це викрадення, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілого чи інших осіб. Майже в усіх випадках особу, яка вчинила крадіжку, не встановлено. В цьому випадку складання протоколу дозволить зафіксувати факт вчиненого правопорушення, розмір завданої матеріальної шкоди, виявити свідків та потерпілого. Це в свою чергу дозволить при виявленні особи, яка вчиняла дрібні крадіжки протягом тривалого часу, наприклад, в одному і тому ж громадському місці, як зупинка, відшкодувати завдану матеріальну шкоду потерпілим за вчинені крадіжки та притягнути її до відповідальності за більш кваліфікований склад правопорушення. В цьому випадку складання протоколу, як вже було відмічено, повинно здійснюватися, коли службова особа була присутня чи знаходилася неподалік вчинення адміністративного правопорушення передбаченого статтею 51 КУпАП. В усіх інших випадках потерпілий повинен самостійно заявити про факт крадіжки до ОВС. Крім того, повинні бути свідки вчинення адміністративного правопорушення, потерпілий та завдана матеріальна школа, яка прямо фіксується в протоколі про адміністративне правопорушення.

Як висновок, протокол про адміністративне правопорушення – це комплексне джерело доказів. Він містить відомості, отримані з різних джерел, та є найголовнішим серед засобів, за допомогою яких встановлюються фактичні дані, наявність чи відсутність у діянні особи складу адміністративного правопорушення, вина особи у його вчиненні, інші обставини, які мають значення для правильного вирішення справи. Протокол повинен складатися і при невстановленні винної особи при наявності таких ознак як присутність посадової особи під час вчинення адміністративного правопорушення, наявність свідків, потерпілого та заподіяння матеріальної шкоди. В усіх інших випадках складання протоколу є безпідставною та такою, що не відповідає завдання КУпАП - забезпечення охорони прав і свобод громадян, власності.

Література:

1. Адміністративне право України : підручник / [за ред. Ю. П. Битяка]. - Х. : Право, 2003. - 576 с.

2. Ктіторов М.О. Принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення та забезпечення їх реалізації в діяльності ОВС: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Ктіторов Максим Олександрович. – Київ, 2009. –207 с.

3. Миколенко А. І. Адміністративний процес і адміністративна відповідальність в Україні / А. І. Ми-коленко. - Х. : Одіссей, 2006. - 351 с
4. Ярмак О.М. Протокол про адміністративне правопорушення як джерело доказів у провадженні в справах про адміністративні правопорушення: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 „Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" О.М. Ярмак; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. – Х., 2014. – 27 с.

Липко І.В. курсант 2 курсу
ННІПФПМГПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Куліков В.А. к.ю.н.,
начальник кафедри організації охорони
громадського порядку

ЗДІЙСНЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Останніми роками, нового імпульсу набула розбудова демократичної, правової держави, головним завданням і змістом діяльності якої є утвердження, забезпечення і захист прав та свобод людини і громадянина. Виконання цього завдання пов'язане із вирішенням ряду складних політичних, економічних, соціальних і правових проблем, оскільки реальний стан справ в державі і суспільстві ще далекий від вимог часу. Україна переживає важку соціально-економічну кризу, одним з найбільш небезпечних соціальних лих залишається криміногенна ситуація. Все це призводить до погіршення життєвого рівня населення, рівня його захищеності, зростання кількості протиправних посягань на права і свободи громадян, власність, громадський порядок і громадську безпеку, інші об'єкти правоохорони, серед яких особливу тривогу викликають злочини та інші правопорушення, пов'язані із зброєю, вибуховими матеріалами, наркотичними, сильнодіючими, отруйними речовинами, спеціальними засобами, які через свої небезпечні властивості вилучені або обмежені у цивільному обігу.

За цих умов велике значення з боку держави і суспільства надається підвищенню ефективності правоохоронної діяльності, провідна роль в якій належить органам внутрішніх справ. На ці органи покладається широке коло завдань щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав, свобод та законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, охорони і забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, захисту власності від протиправних посягань, притягнення правопорушників до відповідальності тощо. Переважну більшість зазначених завдань органи внутрішніх справ виконують під час здійснення

адміністративної діяльності, тобто діяльності, врегульованої адміністративно-правовими нормами і спрямованої на їх реалізацію.

Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ має складний, різноплановий характер і виконується за багатьма напрямками, із використанням різноманітних засобів як правового, так і організаційного змісту. Одним із таких напрямків є здійснення дозвільної системи, під час якого забезпечується контроль за відкриттям та функціонуванням об'єктів, що становлять потенційну небезпеку для громадського порядку. Демократизація суспільства сприяла розвитку правового статусу громадян, в тому числі значному розширенню їх майнових прав, що, в свою чергу, призвело до суттєвого збільшення обігу різних видів зброї, засобів самооборони, інших предметів та речовин, на які поширюється дозвільна система. Разом з тим чинне законодавство в регулюванні багатьох питань здійснення зазначеної системи відстало від потреб часу, не в усьому його вимогам відповідає і практична діяльність органів внутрішніх справ у цій сфері.

Важливе місце в охороні громадського порядку та громадської безпеки займає дозвільна система, яка передбачає обов'язкове отримання дозволів на здійснення певних дій підприємствами, установами та організаціями, а також окремими громадянами. Це організаційно-правова діяльність, що здійснюється державою з метою забезпечення своїх економічних та соціально-політичних інтересів, для створення необхідних умов нормальної діяльності державних та громадських організацій, додержання законності, охорони власності та забезпечення громадської безпеки. Для цього держава закріплює в законодавчих та інших нормативних актах певний порядок суспільних відносин, забезпечення якого покладено на органи виконавчої влади, в тому числі й на органи внутрішніх справ. Зміст дозвільної системи пояснюється не тільки наявністю встановленого порядку, а також і тим, що цей порядок необхідно забезпечити певними правовими засобами і дотримуватись усім учасникам зазначених правовідносин, а це, як правило, передбачає здійснення функцій контролю та нагляду з боку органів виконавчої влади, яким надано право видавати дозволи.

Питання, що стосуються проблем дозвільної системи, в основному знаходить своє відображення тільки в спеціальних відомчих нормативних актах, тому що коло суспільних відносин, які вони регулюють, віднесені до розділу спеціальної адміністративної діяльності органів внутрішніх справ. Разом з тим тільки діяльністю цих органів здійснення дозвільної системи не обмежується, хоча майже в усіх підручниках з адміністративного права автори розглядають питання зазначеної системи виключно як вид діяльності органів внутрішніх справ, що звичайно, призводить до невірного уявлення про цю систему в цілому як про специфічну форму діяльності всього державного апарату управління.

Поняття «дозвільна система» в науці адміністративного права з’явилось на підставі аналізу вченими-адміністративістами деяких правовідносин, котрі складаються в сфері державного управління. Необхідно також відзначити, що формулювання із застосуванням терміну «система» в юридичній літературі та нормативних актах зустрічаються досить часто (виборча система, судова система, паспортна система тощо). Проте на відміну від деяких з них, дозвільна система довгий час не мала нормативного визначення і аналізувалася тільки в навчальних посібниках та авторських публікаціях.

Так, наприклад, по одному з них, під дозвільною системою рекомендувалося розуміти спеціальний порядок регулювання виготовлення, зберігання, продажу або застосування певних видів матеріалів, предметів або виробів, які мають особливе значення з точки зору охорони державної безпеки або громадського порядку.

Разом з тим існує велика кількість нормативних актів, в тому числі й законодавчого характеру, які містять цілий ряд правових норм, що передбачають необхідність отримання дозволу на здійснення певних дій в інших сферах державного або суспільного життя. Загальновідомі вимоги про необхідність офіційних дозволів на проведення вибухових робіт, на відстрілювання диких тварин, на виділення земельної ділянки тощо, перелік яких можна було б продовжити.

Література:

1. Зброя: придбання, зберігання, використання: збірка нормативних актів/уклад.: А.С.Мацко, І.В.Бойко.-К.:Юрінком Інтер, 1998.-С.163
2. Інструкція про порядок видачі медичних довідок громадянам України на право придбання спеціальних засобів самооборони заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, можливість займатися недержавною охоронною діяльністю // Комп'ютерна правова система Liga.
3. Інструкція про порядок видачі медичних довідок громадянам України на право придбання спеціальних засобів самооборони заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, можливість займатися недержавною охоронну діяльністю.
4. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів. Затверджена наказам міністерства внутрішніх справ України від 21.07. 1998 р. № 622.
5. Положення про порядок видачі народним депутатам України та окремим посадовим особам апарату Верховної Ради України у тимчасове користування вогнепальної зброї, її обліку і зберігання: затверджено Наказом МВС України № 524 від 24.07.1996.

6. Положення про відзнаку Президента України "Іменна вогнепальна зброя":затверджено Указом Президента України № 341 від 29.04.1995.

Кириленко Б.М., курсант 3 курсу ФПФПМГБ
Науковий керівник: Капля О. М., к.ю.н.,
доцент кафедри організації
охорони громадського порядку

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Відповідно до Конституції України [1] та Закону України “Про міліцію»[2] до обов’язків міліції входить профілактика, недопущення та припинення масових заворушень.

Масові протиправні дії та заворушення можуть супроводжуватись блокуванням шляхопроводів, адміністративних та державних будівель, перешкоджанням роботи усіх організацій, які знаходяться у відповідній зоні. Ці заворушення можуть супроводжуватись масовими бійками, підпалами домів, автомобілів, пограбуванням магазинів, мародерством та іншими груповими противоправними діями насильницького характеру. У ході припинення масових заворушень може бути застосування спеціальних засобів.

Спеціальний засіб – визначені в установленому порядку засоби примусу, що перебувають на озброєнні органів і підрозділів внутрішніх справ, військових частин і підрозділів внутрішніх військ: пристрої, речовини, зброя нелетальної дії, механізми (за виключенням вогнепальної зброї та бойової техніки) і службові тварини, які застосовуються або використовуються згідно з вимогами нормативних актів України (законодавчими, відомчими). Основним призначенням таких спеціальних засобів є здійснення фізичного та психологічного впливу на людей і тварин.

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначають з урахуванням обстановки, що склалася, характеру правопорушення та особи правопорушника. Повний перелік спеціальних засобів, а також правила їх застосування встановлює Кабінет Міністрів України за висновком Міністерства охорони здоров'я України й Генеральної прокуратури України; їх має бути опубліковано в засобах масової інформації.

Зокрема, згідно з Правилами застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Україні спеціальними засобами, які застосовують під час охорони громадського порядку, є:

-засоби індивідуального захисту: шоломи (сталеві армійські, "Сфера", каска захисна пластмасова), бронежилети, протиударні та броньові щити;

-засоби активної оборони: гумові кийки; наручники; електрошокові пристрої; патрони та пристрої для них вітчизняного виробництва, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії; ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами ("Черемуха-1", "Черемуха-4", "Черемуха-5", "Черемуха-6", "Черемуха-7", "Черемуха-10", "Черемуха-12", "Сирень-1", "Сирень-2", "Сирень-3"); балончики, патрони, гранати та інші спеціальні засоби з препаратами сльозоточивої та дратівної дії [5].

Рішення про застосування спеціальних засобів приймає службова особа, відповідальна за забезпечення громадського порядку, або керівник конкретної операції. Працівники міліції, які діють індивідуально, приймають такі рішення самостійно. Про застосування цих засобів вони в письмовій формі доповідають безпосередньому начальникові із зазначенням коли, де, проти кого, за яких обставин застосовували спеціальні засоби та наслідки їхнього застосування.

В умовах виникнення масових заворушень органам внутрішніх справ доводиться використовувати інші, ніж у повсякденних умовах, організаційні форми, тактичні прийоми, залучати додаткові сили й засоби, щоб якнайшвидше поновити нормальну життєдіяльність населеного пункту, ліквідувати шкідливі наслідки.

Під час масових заворушень працівникам органів внутрішніх справ доводиться розв'язувати проблеми і виконувати обов'язки, з якими у повсякденні вони майже не стикаються (рятування людей і майна, надання допомоги потерпілим, блокування окремої території, застосування спеціальних засобів і т. п.). Саме тому в кожному органі внутрішніх справ повинна проводитись підготовча робота на випадок дій в особливих умовах, у тому числі і при масових заворушеннях.

При організації патрульно-постової служби в місцях масового перебування населення з самого початку треба детально вивчити обстановку, склад людей, які там збираються, виявити, з боку яких саме громадян, на якому ґрунті можуть виникнути конфлікти.

Необхідно підтримувати постійну взаємодію між патрульно-постовими нарядами, оперативними апаратами і дільничними інспекторами, щоб швидко локалізувати і ліквідувати конфлікти.

Для несення патрульно-постової служби в місцях масового перебування населення, з урахуванням характерних особливостей і розмірів місцевості направляти наряди, які б змогли забезпечити постійний нагляд за територією і швидко попередити правопорушення у разі їх виникнення. До складу таких нарядів повинні призначатися найбільш

досвідчені і підготовлені працівники органів внутрішніх справ, здатні самостійно виконувати службові завдання у складних обставинах.

Бажано, щоб керівники органів внутрішніх справ при організації охорони громадського порядку в місцях масового перебування населення обов'язково виходили на місце, знайомились з обстановкою, особисто визначали порядок організації та несення служби.

Важливо забезпечити кваліфікований інструктаж працівників органів внутрішніх справ, призначених для несення служби в місцях масового перебування населення.

Інструктаж цих працівників необхідно проводити окремо від інших, звертаючи особливу увагу на те, які можуть виникнути інциденти, як їх подолати і як потрібно діяти, коли вони виникнуть[4].

Разом з тим, на нашу думку, першочергове завдання міліції при виникненні масових заворушень полягає в тому, щоб у максимально стислі строки, використовуючи сили та засоби органів внутрішніх справ і можливості громадськості, з самого початку ліквідувати конфліктну ситуацію, попередити масові безпорядки.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 4, ст. 20
3. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів освіти /М. І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Сташис, І. О. Зінченко та ін.; За ред. професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К.: Юрінком Інтер; Х.: Право, —2002. — 496 с.
4. Наказ МВС України від 28.07.95 №404 «Про затвердження статуту патрульно-постової служби міліції України»
5. Наказ МВС України від 10.09.94р. №141 дск “Про затвердження норм належності спеціальних засобів”

Капля Олександр Миколайович
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
доцент кафедри організації охорони громадського порядку ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

ДО ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Принцип змагальності в адміністративному судочинстві, як і в інших процесуальних галузях права, займає надзвичайно важливе місце, адже це той принцип, який дає можливість сторонам доводити суду свою позицію з метою прийняття обґрунтованого і законного рішення, що в свою чергу є основним завданням правосуддя.

Відповідно до статті 129 Конституції України змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості відноситься до основних засад судочинства [1].

Принцип змагальності сторін у судовому процесі у своєму звичному уявленні полягає в тому, що правовий спір ведуть між собою дві сторони — позивач і відповідач, які фактично змагаються в доведенні правомірності своїх вимог та спростуванні позицій інших учасників справи.

Тобто, сутність даного принципу полягає в тому, що сторони повинні мати абсолютно рівні можливості в доведенні суду своєї позиції, наданні доказів на підтвердження своїх вимог та спростування доводів інших учасників процесу. А суд виступає незалежним та неупередженим арбітром, який покликаний вирішити спір за своїм внутрішнім переконанням на підставі наданих сторонами та наявних у справі доказів.

Змагальністю, як вважає М. Штефан, визначається весь процес відбору, подання, витребування, залучення тощо фактичного матеріалу, необхідного для вирішення судом справи [3].

Інші вчені вказують на те, що змагальність являє собою положення, в силу котрого на сторони покладається обов’язок доказувати обставини, на які вони посилаються на обґрунтування своїх вимог чи заперечень [4].

Змагальність це така форма процесу, в якій спір рівних сторін вирішується незалежним судом, а протиріччя, що існують між ними, виступають рушійною силою процесу [5].

Зміст принципу змагальності характеризується двома складовими. По-перше, змагальність означає таку побудову судового процесу, яка дозволяє всім особам – учасникам певної справи обстоювати свої або представлені ними права та законні інтереси, свою позицію у справі . По-друге, кожна із сторін повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог та заперечень . Тобто змагальність – це активна форма участі сторін у доказуванні правильності своєї правової позиції [6].

Сутність даного принципу полягає насамперед у тому, що він є гарантією реалізації громадянином свого права на судовий захист. Саме через посередництво принципу змагальності громадянин може доводити свої міркування суду і на рівних виступати з органом влади перед судом.

Стаття 11 Кодексу адміністративного судочинства України визначає, що розгляд і вирішення справ в адміністративних судах здійснюється на засадах змагальності сторін та свободи в наданні ними доказів і у

доведенні перед судом їх переконливості, ст. 71 визначає, що «… суд може збирати докази з власної ініціативи»[2].

Особливістю адміністративного судочинства є саме визначена законодавством можливість суду витребувати докази з власної ініціативи, що є досить позитивним моментом, оскільки ставить фактично нерівні сторони (суб'єктів владних повноважень і громадянина) в рівне становище перед судом.

Така особливість визначає сутність і значення принципу змагальності в адміністративному судочинстві, оскільки в цій галузі він існує нібито з незначним порушенням у зв'язку з наданням суду повноважень здійснювати активну діяльність у збиранні необхідних доказів. Однак, слід враховувати що такі повноваження надаються судовому органу з метою правильного вирішення справи та є гарантією прийняття законного і обґрунтованого судового рішення. Це не означає що суд буде підтримувати ту сторону, яка не надала докази та звертається з клопотанням про їх витребування. Як правило більшість доказів у адміністративних справах знаходиться у суб'єктів владних повноважень, тому суд зобов'язаний забезпечити можливість їх дослідження в судовому засіданні у разі ненадання цих доказів з поважних причин тією стороною, яка на них посилається. Однак оцінка доказів судом повинна здійснюватися на підставі безпосереднього, всебічного, повного та об'єктивного дослідження.

В адміністративному судочинстві принцип змагальності сторін має свою специфіку реалізації, яка відрізняє цей принцип від його реалізації в інших галузях права.

Реалізації принципу змагальності на практиці стоїть на заваді недосконаліть чинного процесуального законодавства, адже законодавчого визначення терміна «змагальність» не існує [3].

Вагомою перепоною у забезпеченні даного принципу є також менталітет судових органів, які досить часто не виконують тієї активної ролі, яка надана їм законодавством про адміністративне судочинство. У той же час не визначені підстави для витребування судом необхідних доказів з власної ініціативи.

У багатьох категоріях адміністративних справ суб'єктами владних повноважень, що є відповідачами, свідомо порушується принцип змагальності. Ігноруються не лише запити позивачів, а й вимоги суду щодо витребування доказів (особливо письмових доказів – документів), на які надаються відповіді про їх відсутність, пошкодження, відправлення до інших інстанцій, втрату або взагалі направляється інформація не по суті цих запитів. У той же час питання притягнення посадових осіб органів влади до відповідальності за невиконання вимог суду порушуються досить рідко.

Таким чином принцип змагальності в адміністративному судочинстві має певні особливість та специфіку, які полягають в наданні суду повноважень брати активну участь у формуванні доказової бази та забезпечувати сторонам можливість доведення своїх вимог або заперечень.

Література:

1. Конституція України / Відомості Верховної Ради України.– 1996.– №30.– Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України / Відомості Верховної Ради України.–2005.–№ 35-36.– 37.– Ст.446.
3. Лунін С. В. Поняття принципу змагальності у судовому процесі. – Право України. - № 3. – 2010. – с. 127.
4. Тимченко Г. П. Принцип змагальності в судочинстві України: історичний і теоретичний аспекти. Юридичні і політичні науки. – № 48. – 2010. – с. 316-321.
5. Маркуш М. А. Принцип змагальності в кримінальному процесі України: Монографія. – Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. – с. 10-15.
6. Грибок І. О. Оскарження рішень органів виконавчої влади в адміністративному порядку: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 /НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького . – Київ, 2006. – с. 53-54.

Братков С.І.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративної діяльності НАВС

Види адміністративного нагляду, що здійснюється органами внутрішніх справ

Адміністративний нагляд має виключно зовнішній характер і здійснюється щодо суб’єктів, які не знаходяться в організаційній чи іншій підпорядкованості, але на яких відповідними законами чи підзаконними актами покладений обов’язок дотримуватися певних правил.

Метою адміністративного нагляду є забезпечення точного та неухильного проведення в життя загальнообов’язкових правил, попередження та припинення правопорушень, а також забезпечення виконання вжитих щодо порушників відповідних державних або громадських заходів впливу.

Загальний нагляд здійснюється:

а) стосовно невизначеного кола осіб (фізичних і юридичних) за дотриманням ними загальнообов’язкових правил, наприклад, рішень місцевих рад з питань охорони громадського порядку;

б) стосовно певного кола суб'єктів і з певного кола питань, наприклад, нагляд за дотриманням правил зберігання зброї, вибухових матеріалів, сильнодіючих речовин на підприємствах, в установах і організаціях, безпеки дорожнього руху тощо.

Таким чином, можна визначити, що загальний адміністративний нагляд міліції – це систематичне спостереження працівниками міліції за точним і неухильним дотриманням посадовими особами і громадянами правил і норм, що регламентують громадський порядок і безпеку з метою попередження і припинення правопорушень, виявлення порушників і притягнення їх до відповідальності або вжиття до них заходів громадського впливу

Діяльність міліції щодо здійснення адміністративного нагляду не є відокремленою від вирішення загальних завдань боротьби з правопорушеннями, навпаки, вона являє собою одну з основних форм забезпечення громадського порядку і зміцнення законності.

У практиці міліції впроваджуються наступні методи адміністративного нагляду:

- постійне спостереження за виконанням встановлених правил громадянами і посадовими особами;

- періодична перевірка виконання підприємствами, установами, організаціями, їх посадовими особами і громадянами правил, нагляд за дотриманням яких віднесений до компетенції міліції;

- перевірка та виявлення порушень за скаргами і заявами громадян.

Належне встановлення та здійснення адміністративного нагляду забезпечується:

- твердим знанням працівниками міліції нормативних актів;
- правильною розстановкою сил і засобів для проведення систематичного спостереження;
- знанням методів спостереження, виявлення і припинення правопорушень;
- обліком і аналізом порушень;
- вжиття заходів до усунення правопорушень;
- широким залученням громадських організацій і громадян до діяльності міліції;
- умілим поєднанням заходів адміністративного і громадського впливу.

Спеціальний нагляд здійснюється за чітко визначеним колом осіб.

Коло осіб, щодо яких здійснюється спеціальний адміністративний нагляд, чітко визначено в ст. 3 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі».

Адміністративний нагляд міліції здійснюється від імені держави і тільки з питань, віднесених до її компетенції.

Спеціальний адміністративний нагляд – це комплекс обмежувальних заходів, які призначаються судом до чітко визначеного кола осіб з метою недопущення повторного вчинення ними правопорушень.

Власенко Т.І., курсант 26 навчальної групи ННІПФПМНБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Роль приймальників-розподільників для неповнолітніх у боротьбі з бездоглядністю та безпритульністю в Україні

На сьогоднішній день проблема правопорушень неповнолітніх є і залишається однією з гострих проблем українського суспільства. Над пошуком шляхів її вирішення працює широке коло фахівців різних наукових галузей: кримінології,юриспруденції, психології, педагогіки, соціальної педагогіки, соціології, правознавства тощо.

Розглядаючи девіантну поведінку як відхилення від нормальної, загальновизнаної поведінки в суспільстві до моральних проблем її прояву серед дітей та молоді традиційно відносять вживання наркотиків, невпорядковані та ранні статеві контакти, зловживання алкоголем, безпритульність, бездоглядність. Слід сказати, що ці складові тісно пов'язані між собою і часто стають причиною такого крайнього прояву девіантної поведінки як правопорушення. Управління профілактикою цих девіацій, які генерують виникнення проблем суспільної моралі, покладено на такі місцеві органи: управління культури, охорони здоров'я, сім'ї молоді та спорту, освіти, служби у справах дітей, суди та підрозділи Міністерства внутрішніх справ.

Новими видами злочинів, що вчиняють неповнолітні, є участь у добровільному захоплені заручників,телефонний тероризм, ритуальні вбивства, інформаційні та комп'ютерні злочини. У злочинності неповнолітніх з'являються ознаки професіоналізації та спеціалізації злочинів. Вони, переважно, учиняють злочини у складі організованих груп, активно залучаючи до участі в злочинах малолітніх та підлітків, які не несуть кримінальної відповідальності за свої дії.

Профілактику правопорушень можна розглядати як усунення причин правопорушень, умов та обставин,що сприяють їх скоєнню; виявлення осіб, від яких можна очікувати скоєння правопорушення, та вплив на них за допомогою переконання та примусу.

Суб'єктами профілактики правопорушень є державні органи та громадські організації, посадові особи й окремі громадяни, які

цілеспрямовано на різних рівнях здійснюють заходи з виявлення та усунення причин та умов, що сприяють скоєнню правопорушень.

Попередження злочинності органами внутрішніх справ – це здійснення підрозділами, службами та окремими працівниками органів внутрішніх справ в межах своєї компетенції заходів щодо запобігання та припинення злочинів та адміністративних правопорушень, виявлення та усунення їх причин та умов, а також активний вплив на осіб зі стійкою антигромадською, протиправною орієнтацією з метою недопущення вчинення ними злочинів та інших правопорушень.

Профілактичну роботу органи внутрішніх справ проводять у тісній взаємодії з іншими суб'єктами, що мають відношення до підлітків: навчальними закладами, адміністраціями підприємств, військоматами, засобами масової інформації тощо. Тісна співпраця проводиться з органами суду, прокуратури, кримінально-виконавчими установами.

Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 2 червня 2005 р. дає нам визначення, що стосується безпритульних дітей: безпритульні діти - діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувалися, і не мають певного місця проживання. В той час законодавчого закріплення поняття «бездоглядність» немає, але воно досить часто зустрічається в нормативних актах.

Вирішення проблеми дитячої безпритульності в Україні є головним обов'язком держави, основними напрямами правової політики якої мають стати подальше реформування системи нормативно-правового забезпечення захисту цієї категорії суспільства та значне підвищення рівня правової освіти і правового виховання дітей і молоді, що стане запорукою позитивних зрушень у цій сфері в найближчому майбутньому.

Щодо засобів адміністративно-правового механізму протидії безпритульності та бездоглядності дітей в Україні, то такими є окремі види діяльності організаційно-структурних формувань, практичні прийоми, операції, форми роботи, що ними використовуються під час протидії безпритульності та бездоглядності дітей в Україні. Залежно від змісту, характеру, особливостей застосування, юридичних наслідків розрізняють такі альтернативні засоби протидії безпритульності та бездоглядності дітей в Україні, як: переконання; примус; контроль; нагляд; розгляд звернень громадян, комплексне застосування яких є надійною гарантією вирішення даної проблеми.

Відповідно до положення про Управління кримінальної міліції у справах дітей Міністерства внутрішніх справ України № 456 від 22 травня 2012 року: Управління кримінальної міліції у справах дітей Міністерства внутрішніх справ України (далі – Управління або УКМСД) – структурний підрозділ МВС, уповноважений займатися питаннями захисту прав і законних інтересів дітей, проведенням профілактичної роботи в дитячому

середовищі, установленням місцезнаходження дітей у разі їх зникнення безвісти, виявленням та попередженням адміністративних і кримінальних правопорушень, учинених дітьми та стосовно них, а також згідно із законодавством України за дорученням органів досудового розслідування, прокуратури, організувати проведення підпорядкованими підрозділами кримінальної міліції у справах дітей (далі КМСД) слідчих(розшукових) дій та негласних слідчих(розшукових) дій.

Основні напрями та порядок організації роботи органів внутрішніх справ України з протидії дитячій злочинності визначаються Інстукцією з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей затвердженою наказом МВС України №1176 від 19 грудня 2012 року.

Працівники підрозділу КМСД під час доставляння до органу внутрішніх справ дитини, яка перебувала без опіки та піклування або вчинила адміністративне чи кримінальне правопорушення, має право проводити в порядку, передбаченому законом, особистий огляд дитини, огляд і вилучення речей і предметів, що можуть бути речовими доказами у проваджені у справі про адміністративне правопорушення або в кримінальному провадженні.

Приймальники-розподільники для дітей – спеціальні установи органів внутрішніх справ, призначені для тимчасового тримання дітей віком від 11 років. Приймальники-розподільники для дітей створюються в Автономній республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та діють згідно з положенням, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України. Права та обов'язки посадових осіб приймальників-розподільників визначаються положенням про приймальники розподільники для дітей.

Основними завданнями-приймальників-розподільників є:

- Недопущення з боку неповнолітніх правопорушень;
- Здійснення серед них профілактичної і виховної роботи;
- Виявлення причин та умов, які сприяють злочинності у підлітковому середовищі;
- Забезпечення належних умов їх тримання.

Порядок тримання дітей, поміщених у приймальники-розподільники для дітей, визначається правилами внутрішнього розпорядку приймальника-розподільника для дітей, затвердженими Міністерством органів внутрішніх справ України.

Начальник приймальника-розподільника після перевірки підстав, які стали приводом для поміщення підлітків у дисциплінарну кімнату, затверджує відповідну постанову або негайно звільняє дітей.

Список використаних джерел:

1. Рабинович П.М. Административные правонарушения несовершеннолетних: виды, причины, специальная профилактика:

учеб.пособие. / П.М. Рабинович. – К. УМК ВО при Минвузе УССР, 1989. – 48 с.

2. Іванов Ю.Ф. Кримінологія : [навч. Посіб.] / Ю.Ф. Іванов, О.М. Джужа. – К.: Вид. Паливода А.В., 2006. – 264 с.

3. Александров Ю.В. Кримінологічна характеристика та попередження злочинності неповнолітніх / Ю.В. Александров // Кримінологія і профілактика злочинів. – К., 2000. – с.104

4. Злочинність в Україні: ст.зб. – К.: Держ. Ком. Статистики України, 2000. – 100 с.

5. Експрес –інформація про стан злочинності в Україні за 2004 рік. – К. МВС України. Департамент інформ. Технологій, 2005. – Лист 6-1.

Войтович М.М., курсант 33 навчальної групи ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Удосконалення взаємодій служби дільничних інспекторів міліції

Необхідно зазначити, що час величезних змін, що відбуваються в суспільстві, вимагає від дільничних уміння працювати по-новому, критично оцінювати результати своєї праці, глибоко усвідомлювати свою суспільно-політичну роль, розуміти, що тільки самовідданою працею, непідкупністю і чесністю, безумовним дотриманням дисципліни і законності можна заслужити довіру і підтримку народу, виправдати турботи уряду про підняття авторитету служби. Добитися ж реальних успіхів належить до основних і особливо актуальних в сучасних умовах напрямків роботи.

В літературі, можна підкреслити, що комплексно проблема координації та взаємодії в органах внутрішніх справ, розроблена ще недостатньо. В працях А.А. Аксьонова, К.К. Єрмакова, О.М. Коропатова, О.М. Литвинова, В.М. Шванкова, Х.П. Ярмакі та інших розглянуті окремі аспекти цієї проблеми, але цілком питання ефективної взаємодії органів внутрішніх справ в адміністративному праві не є вирішеним, тому потребує подальшого дослідження та удосконалення.

Перебудова діяльності дільничних інспекторів міліції вимагає впровадження в практику роботи найбільш ефективних форм і методів боротьби із злочинністю і профілактики правопорушень. Самі по собі ці форми не виникають, вони створюються в результаті пошуку, творчого відношення до справи окремих, найбільш добросовісних і професійно грамотних дільничних інспекторів, працюючих в конкретному органі

внутрішніх справ, і впровадження в практику усього передового і прогресивного, наявного в країні. Не можна в період перебудови жити старими шаблонами: чекати вказівок з центральних органів і узагальненого передового досвіду. Потрібно сміливіше використати той передовий досвід, який є на місцях. У кожному органі внутрішніх справ є такі дільничні, які уміють працювати по-новому. Як вони домагаються результатів, в яких формах взаємодіють з іншими службами, як використовують громадськість і підсобний апарат? Тільки узагальнюючи відповіді на ці питання, застосовуючи досягнення передовиків на своїх ділянках, знаходячись в пошуку нового і постійно самоудосконалюючись, можна добитися успіхів в роботі в сучасних умовах, тільки за такої умови можна досягти високих кінцевих результатів у багатогранній діяльності дільничного, добитися реального перелому в діяльності усій служби.

Для суспільства перспективи полягають у наступному: одержання якісних послуг з боку правоохоронних органів; більша відповідальність ОВС за свої дії; можливість брати участь у прийнятті рішень, пов'язаних із діяльністю ОВС і їх структурних підрозділів.

В свою чергу діяльність дільничних інспекторів міліції в боротьбі зі злочинністю та охороні громадського порядку немислима без постійного підвищення її якості та ефективності. Одним із напрямів удосконалення діяльності дільничних інспекторів міліції є покращення взаємодії між складовими її елементами. Це особливо важливо в сучасний період, який характеризується подальшим поглибленням процесів диференціації та інтеграції, все більшим «упором» на інтенсивні шляхи розвитку, які знаходять відображення в найрізноманітніших сферах життя суспільства, в тому числі в діяльності державного апарату і такої його ланки як органи внутрішніх справ.

Результативність діяльності дільничних інспекторів міліції щодо запобігання правопорушенням, котрі посягають на громадський порядок, багато в чому визначається тим, як налагоджена ними взаємодія з працівниками інших служб ОВС, громадськістю та населенням.

Крім того, вважаємо за необхідне переглянути та відповідно внести зміни щодо обсягу різноманітної документації, який виконується дільничним інспектором міліції, зокрема журнал реєстрації. Ми не вважаємо за потрібне ведення даного журналу, замінивши його робочим зошитом. Це дасть змогу дільничному більше приділяти уваги безпосередньому виконанню своїх обов'язків. Також є необхідність у реєстрації житлового масиву з детальною інформацією про житлові будинки населення, перелік неблагополучних осіб. Також треба відмічати осіб серед населення, які знаходяться на обліку у дільничного. Таким чином, налагодження процесу планування, що впливає на оперативно-розшукову та профілактичну діяльності, необхідного проведення чіткого окреслення сил, засобів, методів протидії злочинності, відповідно до

конкретної ситуації без дублювання дій різних служб міліції.

Отже, покращення взаємовідносин дільничного інспектора міліції (ДІМ) з іншими службами та підрозділами ОВС і з громадськістю вже саме по собі є соціальною цінністю і необхідною умовою співпраці працівників ОВС та довіри громадян до влади взагалі [6].

Список використаних джерел:

6. Данькевич А.Н. Взаємодія оперативного працівника карного розшуку з дільничним інспектором міліції як запорука успішної протидії злочинності в сільській місцевості / А.Н. Данькевич / / Вісник Львівського інституту внутрішніх спра при НАВС України: Збірник / Гол. Ред.. В.Л. Ординський - Львів: Вип.. 1, 2003 - 360 с.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
8. Конституція України: прийнята Верховною Радою України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30.
9. Коропатов О.М. Взаємодія дільничного інспектора міліції та розкриття злочинів / О.М. Коропатов / / Сучасні проблеми юридичної науки в дослідженнях молодих вчених: Зб. Матеріалів Міжнародної наук. практ. Конференції з нагоди 5-ї річниці магістратури НУВС.- Х.: Вид-во НУВС, 2004. - С. 194.
10. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

Горбунова О.Ю. к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Поняття доказів в діяльності органів внутрішніх справ

Стаття 251 КУпАП визначає поняття доказів у справі про адміністративне правопорушення: доказами у ній – є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які використовуються при нагляді за виконанням правил,

норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Суб'єкти адміністративної юрисдикції обов'язково проводять оцінку доказів у справі про адміністративне правопорушення. Ця оцінка є правовою і може даватися тільки уповноваженими суб'єктами. Стаття 252 КУпАП визначає, що орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

Безпосереднім і єдиним засобом пізнання істини в адміністративно-юрисдикційній діяльності органів внутрішніх справ у справах про адміністративні правопорушення є докази, що визначаються в юридичній літературі як фактичні дані, які використовуються для встановлення обставин справи відповідно до принципу об'єктивної істини.

Значне місце у процесі доказування та зборі доказів займає наявна доказова інформація щодо вчиненого адміністративного правопорушення: час, місце, обставини, шкідливі наслідки, винність особи, наявність чи відсутність предметів, речей чи документів, які можуть бути доказами при розгляді справи, свідків, технічних засобів, за допомогою яких можуть фіксуватися протиправні дії тощо.

Практика свідчить про те, що найчастіше докази збираються за допомогою спостереження, особистого огляду й огляду речей (ст. 264 КУпАП), вилучення речей і документів (ст. 265 КУпАП), медичного огляду (ст. 266 КУпАП).

Куліков В.А.,к.ю.н., доцент,
начальник кафедри організації охорони громадського порядку НАВС
Закерничний О.В.
начальник циклу професійної та практичної підготовки Вінницького ВПУ ДДСО при МВС України, підполковник міліції

Особливості цивільного захисту населення в сучасних умовах

Цивільний захист - це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України надзвичайні ситуації класифікуються за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків.

Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

техногенного характеру; природного характеру; соціальні; воєнні.

Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій:

державний; регіональний; місцевий;об'єктовий.

Основними завданнями єдиної державної системи цивільного захисту є:

1) забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

2) забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;

3) навчання населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;

4) виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;

5) опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

6) прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;

7) створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

8) оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

9) захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

10) проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;

11) пом'якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

12) здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення;

13) реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій;

Єдина державна система цивільного захисту залежно від масштабів і особливостей надзвичайної ситуації, що прогнозується або виникла, функціонує у режимах:

1) повсякденного функціонування;

2) підвищеної готовності;

3) надзвичайної ситуації;

4) надзвичайного стану.

До захисних споруд цивільного захисту належать:

1) сховище - герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів;

2) протирадіаційне укриття - негерметична споруда для захисту людей, в якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості;

3) швидкоспоруджувана захисна споруда цивільного захисту - захисна споруда, що зводиться із спеціальних конструкцій за короткий час для захисту людей від дії засобів ураження в особливий період.

Для захисту людей від деяких факторів небезпеки, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій у мирний час, та дії засобів ураження в особливий період також використовуються споруди подвійного призначення та найпростіші укриття.

Споруда подвійного призначення - це наземна або підземна споруда, що може бути використана за основним функціональним призначенням і для захисту населення.

Найпростіше укриття - це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, що знижує комбіноване ураження людей від небезпечних наслідків надзвичайних ситуацій, а також від дії засобів ураження в особливий період.

Укриттю підлягають:

1) у сховищах:

а) працівники найбільшої працюючої зміни суб’єктів господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту та розташованих у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів, які продовжують свою діяльність в особливий період;

б) персонал атомних електростанцій, інших ядерних установок і працівники суб’єктів господарювання, які забезпечують функціонування таких станцій (установок);

в) працівники найбільшої працюючої зміни суб'єктів господарювання, віднесених до категорії особливої важливості цивільного захисту та розташованих за межами зон можливих значних руйнувань населених пунктів, а також працівники чергового персоналу суб'єктів господарювання, які забезпечують життєдіяльність міст, віднесених до відповідних груп цивільного захисту;

г) хворі, медичний та обслуговуючий персонал закладів охорони здоров'я, які не підлягають евакуації або не можуть бути евакуйовані у безпечне місце;

2) у протирадіаційних укриттях:

а) працівники суб'єктів господарювання, віднесених до першої та другої категорій цивільного захисту та розташованих за межами зон можливих значних руйнувань населених пунктів, які продовжують свою діяльність у воєнний час;

б) працівники суб'єктів господарювання, розташованих у зонах можливих руйнувань, небезпечного і значного радіоактивного забруднення навколо атомних електростанцій;

в) населення міст, не віднесених до груп цивільного захисту, та інших населених пунктів, а також населення, евакуйоване з міст, віднесених до груп цивільного захисту і зон можливих значних руйнувань;

г) хворі, медичний та обслуговуючий персонал закладів охорони здоров'я, розташованих за межами зон можливих значних руйнувань міст, віднесених до груп цивільного захисту, і суб'єктів господарювання, віднесених до категорій цивільного захисту, а також закладів охорони здоров'я, які продовжують свою діяльність у воєнний час;

3) у швидкоспоруджуваних захисних спорудах цивільного захисту, найпростіших укриттях та спорудах подвійного призначення - населення міст, віднесених до груп цивільного захисту, яке не підлягає евакуації у безпечне місце, а також інших населених пунктів.

визначається Кабінетом Міністрів України.

Евакуація населення проводиться на державному, регіональному, місцевому або об'єктовому рівні.

Залежно від особливостей надзвичайної ситуації встановлюються такі види евакуації:

1) обов'язкова;

2) загальна або часткова;

3) тимчасова або безповоротна.

Обов'язкова евакуація населення проводиться у разі виникнення загрози:

1) аварій з викидом радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;

2) катастрофічного затоплення місцевості;

3) масових лісових і торф'яних пожеж, землетрусів, зсувів, інших геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів;

4) збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій у безпечні райони, які визначаються Міністерством оборони України на особливий період).

Загальна евакуація проводиться для всіх категорій населення із зон:

1) можливого радіоактивного та хімічного забруднення;

2) катастрофічного затоплення місцевості з чотиригодинним добіганням проривної хвилі при руйнуванні гідротехнічних споруд.

Часткова евакуація проводиться для вивезення категорій населення, які за віком чи станом здоров'я у разі виникнення надзвичайної ситуації не здатні самостійно вжити заходів щодо збереження свого життя або здоров'я, а також осіб, які відповідно до законодавства доглядають (обслуговують) таких осіб.

Проведення евакуації забезпечується шляхом:

1) утворення регіональних, місцевих та об'єктових органів з евакуації;

2) планування евакуації;

3) визначення безпечних районів, придатних для розміщення евакуйованого населення та майна;

4) організації оповіщення керівників суб'єктів господарювання і населення про початок евакуації;

5) організації управління евакуацією;

6) життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення;

7) навчання населення діям під час проведення евакуації.

Діяльність органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю носить різнобічний, багатогранний характер, вона часто непрогнозована і непередбачувана в своєму розвитку.

Раптові зміни і ускладнення ситуації викликаються виникненням різних надзвичайних умов, які можуть мати місце як на окремих об'єктах, в населених пунктах, районах і областях, так і в певних регіонах, навіть на території всієї держави. Органи внутрішніх справ зобов'язані кваліфіковано діяти як в звичайних, так і в особливих, в тому числі і надзвичайних (екстремальних) умовах, бути готовими до виконання додаткових спеціальних завдань, до роботи з великими моральними і фізичними навантаженнями і в більш складних умовах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

2. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради.-1991.-№4. - С. 20.

3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – №23. – С. 176.

4. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року.
5. Про затвердження порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 р. № 368 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 12. – С. 129.
6. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11.
7. Про затвердження Положення про функціональну підсистему забезпечення охорони громадського порядку та безпеки дорожнього руху єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру: Наказ МВС України від 5 березня 2009 року № 118.
8. Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту: Наказ МВС України від 10 вересня 2014 р. № 943.

Курінний О.О., курсант 34 навчальної групи ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Куліков В.А., к.ю.н., доцент, начальник кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Адміністративно-правові аспекти охорони громадського порядку під час проведення масових заходів

Ст. 39 Конституції України надає громадянам "право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування". Норми приблизно такого ж змісту існують і в актах міжнародного законодавства.

Збори, мітинги, походи і демонстрації громадян є формами безпосередньої демократії. Вони можуть проводитися з метою: прилюдного обговорення та вираження свого ставлення до дій чи бездіяльності органів державної влади і місцевого самоврядування; подій у соціально-політичному, економічному житті держави, суспільстві та світі в цілому; привернення уваги до вирішення нагальних соціально-політичних, економічних та інших проблем держави, суспільства, місцевої територіальної громади; прилюдного протесту проти рішень, заходів, здійснюваних державою, місцевими органами самоврядування, проти окремих подій життя держави чи світу в цілому або, навпаки - їх підтримки.

Необхідно усвідомити, що в Україні, як у будь-якій іншій державі, громадський порядок формується в процесі глибоких соціально-економічних та політичних перетворень. За цих умов його охорона є одним із найважливіших завдань суспільства.

Поняття громадського порядку і його охорони має як наукове, так і практичне значення, оскільки зміст громадського порядку, ефективність його охорони певною мірою впливають на стабільність прав громадян, їх працю та всебічне задоволення матеріальних і духовних потреб.

Керівництво суспільством, забезпечення громадської дисципліни та правопорядку здійснюється за допомогою активних засобів цілеспрямованого впливу на свідомість та поведінку людей

В якості цих засобів виступають і такі методи державної і громадської діяльності, як переконання та примус. Переконання та примус, як методи державного управління, явища суспільні, так як вони знаходять свій вияв у змісті зв'язків між учасниками конкретних суспільних відносин. "Переконання передує примусові, який застосовується до громадян, не здатних скеровувати свою поведінку у відповідності з державною волею".

Примус існує у будь-якому суспільстві і є необхідним елементом організації самого суспільства. Якщо на ранніх етапах розвитку суспільства він ґрунтувався на авторитеті старійшин, вождів, то в сучасному суспільстві – на владі держави. Отже, примус тісно пов'язаний з державною владою та визначає характер цієї влади.

"Інтереси охорони законності і правопорядку, підтримки державної дисципліни потребують, щоб органи держави забезпечували приведення в життя державної волі, застосовуючи в разі необхідності до тих, хто не слідує цій волі добровільно, і примусові заходи, які допускаються законом". Державний примус застосовується на підставі переконання, у суворих рамках законності. "Найбільш важливими принципами боротьби з правопорушеннями є неминучість впливу на правопорушника, законність, справедливість, гуманізм". Державний примус – це засіб захисту інтересів суспільства, вимушена реакція на неправомірні дії. Адміністративний примус – різновид державного, окремий, самостійний інститут адміністративного права.

По суті це втручання у сферу правових інтересів правопорушника, інших суб'єктів права. Адміністративний примус включає в себе заходи припинення адміністративних правопорушень, адміністративного попередження та адміністративні стягнення. Основою ж застосування цих заходів є кодекс про адміністративні проступки та митний кодекс, закони про міліцію, про службу безпеки, про державний кордон тощо.

Вирішальна роль в боротьбі з правопорушеннями належить державі. Вона має спеціальний апарат примусу. Правові норми визначають, в яких випадках державні органи можуть застосовувати заходи адміністративного

припинення, адміністративного попередження та адміністративні стягнення, види та розміри примусових заходів (санкцій) та порядок їх застосування. Державний примус, "опосередковуючись у праві, виступає у формі правового примусу і, як правило, виявляється в конкретних заходах примусового характеру, які застосовуються уповноваженими на це органами держави (посадовими особами) у зв'язку з невиконанням правових норм."

Вище наведене повною мірою стосується діяльності органів внутрішніх справ щодо попередження і припинення групових порушень громадського порядку і масових заворушень.

Зміст громадського порядку утворює система суспільних відносин, що складаються в результаті суворого дотримання і виконання правових норм, норм моралі, звичаїв.

Охорона громадського порядку включає в себе проведення державними і, насамперед, правоохоронними органами в тісному зв'язку з громадськими організаціями різноманітних заходів попередження порушень, створення обстановки спокою в громадських місцях, забезпечення необхідних умов для нормальної діяльності підприємств, установ, організацій, регулювання поведінки людей в межах встановлених правил, рішуче припинення протиправних посягань та, притягнення винних до відповідальності.

Аналіз об'єкту масових безпорядків дозволяє дійти висновку, що вони є злочинною формою прояву невдоволення діяльністю місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування, а також спрямовані проти них. Ось чому бійки, які трапляються на стадіонах або між мешканцями окремих населених пунктів чи вулиць, та інші групові дії, що порушують громадський порядок, не можна розглядати як масові безпорядки. Дії, передбачені у ст. 71 КК України, є загрозою громадській безпеці, порушують громадський порядок, діяльність органів державної влади. Саме ці правоохоронні інтереси є об'єктом даного злочинного прояву.

Організація патрульної служби міліції повинна забезпечувати високу ефективність дій на підставі раціональної розстановки сил і засобів, належного їх використання, своєчасного маневрування та активного несення служби на вулицях та в інших громадських місцях, підтримання постійної готовності до виконання завдань, які раптово виникають при зміні оперативної обстановки, в особливих випадках, за надзвичайних обставин. Вона включає: вивчення, оцінку й аналіз стану оперативної обстановки; розробку і прийняття управлінського рішення та організацію патрульної служби міліції; управління нарядами патрульної служби міліції.

Спектр питань у галузі застосування сили регламентовано Законами та підзаконними актами, які не суперечать Конституції України.

Спеціальні підрозділи ОВС з охорони громадського порядку о безпосередньо призначені для проведення силового забезпечення оперативно-розшукових заходів, спеціальних операцій (антитерористичні операції, розшук і затримання озброєних та інших злочинців, які становлять суспільну небезпеку, ліквідація масових заворушень тощо), охорони власності фізичних та юридичних осіб, а також забезпечення особистої безпеки фізичних осіб

На завершення можемо констатувати, що адміністративна діяльність органів внутрішніх справ визначається як специфічна, виконавчо-розпорядча, апідзаконна, державно-владну діяльність з організації та здійснення охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К.: Видавець А.В. Паливода, 2008. – 220 с.
4. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
5. Про реорганізацію загонів міліції особливого призначення і створення підрозділів міліції швидкого реагування "Беркут" та заходи по їх ефективному використанню в боротьбі з організованою злочинністю і охороні громадського порядку: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 січ. 1992 р. № 1. – К.: МВС України, 1992. – 16 с.

Одотюк І.В., курсант 26 навчального зводу
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони
громадського порядку

Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху

Становлення України як демократичної правової держави обумовило необхідність проведення в країні адміністративно-правової реформи та реформи адміністративного права. Особливе місце у здійсненні останньої належить формуванню принципово нових механізмів застосування

адміністративно-правових засобів в діяльності різних суб'єктів, зокрема, міліції, оскільки її ефективність значною мірою залежить від якості адміністративного законодавства.

Значне поширення адміністративно-правові засоби одержали в діяльності міліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. Процеси, пов'язані з дорожнім рухом, явища, що його супроводжують, та їх наслідки, зокрема, шкода, яку несе суспільство від дорожньо-транспортних пригод, займають важливе місце в суспільному житті і потребують глибокого наукового дослідження. Одними із головних причин високого рівня аварійності на автошляхах (не враховуючи технічного стану транспортних засобів та доріг) є низька дисципліна та правова культура учасників дорожнього руху, зневага до елементарних вимог безпеки.

За останні п'ять років в Україні було вчинено 176 677 дорожньо-транспортних пригод, в яких загинуло 27 948 чоловік та понад 195 247 отримали поранення різного ступеня тяжкості. У зв'язку з цим, значно підвищується значення використання міліцією різноманітних адміністративно-правових засобів з метою забезпечення виконання загальнообов'язкових правил, які діють в цій сфері, попередження і припинення їх порушень.

Разом з тим у вітчизняній юридичній літературі зазначені засоби хоч і вивчалися, але конкретно щодо забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху шляхом застосування адміністративно-правових засобів досліджувалися недостатньо, без комплексного підходу, а існуючі наукові праці ці питання розглядали фрагментарно або в рамках ширшої адміністративно-правової проблематики. Тому більш глибоке дослідження проблем використання міліцією адміністративно-правових засобів з метою забезпечення безпеки дорожнього руху набуває особливого змісту і актуальності.

В спеціальній літературі поняттю дорожнього руху, приділяється велика увага, хоча це питання і залишається предметом дискусії представників різних галузей знань. Що ж таке "дорожній рух"? Представники технічного напрямку досліджень вважають, що "дорожній рух становить процес, при якому транспортні засоби рухаються дорогами та у якому дії його учасників – водіїв, пішоходів і пасажирів визначаються спеціальними правилами". У визначенні виявляються дві основні ознаки процесу дорожнього руху: просторове пересування транспортних засобів та наявність правил, які регламентують дії людей, що беруть участь в цьому процесі. Перша з них – фізичне уявлення про рух, друга – соціальний показник. В цілому спроба уявити дорожній рух як "соціальну систему, компонентами якої є люди, транспортні засоби і дороги з їх обладнанням", значною мірою відбиває зазначений процес з позицій кібернетики.

В умовах прискорення темпів автомобілізації гостро постає проблема забезпечення безпеки дорожнього руху, вирішення якої спрямовано на збереження життя і здоров'я людей. Ця проблема комплексна, тому що пов'язана з кожним з елементів складної системи "людина – транспортний засіб – дорога". Соціально-економічне значення проблеми безпеки дорожнього руху в нашій країні особливо зросло за останні роки.

Для працівників Державтоінспекції потрібно розробити і закріпити наказом МВС України бланк звітності про застосування окремих заходів переконання як засобу забезпечення безпеки дорожнього руху (наприклад, відвідування з профілактичною метою закладів освіти; проведення лекцій, бесід тощо).

Для усунення протиріч, що містяться в Законі України "Про міліцію", доцільно було б відмежувати загальні права працівників міліції від спеціальних, наданих їм для здійснення контрольно-наглядової діяльності в певних галузях і сферах державного управління, для чого внести зміни до п.21 ст.11 зазначеного Закону, закріпивши положення про те, що зупинка транспортного засобу має розглядатися як захід припинення, і тільки у виняткових випадках (прямо зазначених в законі) – як адміністративно-запобіжний захід.

Крім того необхідно законодавчо закріпити підстави і процедуру відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, вирішити питання про обов'язковість оформлення протоколу затримання транспортного засобу на цей час.

Таким чином, проблема забезпечення безпеки дорожнього руху відзначається не тільки комплексністю, багатофакторністю системи, на яку необхідно впливати, але і різнохарактерністю її компонентів. Незважаючи на те, що становлення та розвиток правової держави потребує розширення сфери регулювання суспільних відносин законом, законодавче регулювання не може охопити всіх цих відносин.

Список використаних джерел:

1. Адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху : наук.- практ. коментар // Донецький юрид. ін-т. Луганського ДУВС. С.М. Продченко, М.М. Уздемир, М.Ю. Веселов та ін. За заг. ред. В.К. Колпакова. - Донецьк: Норд-Прес, 2010 р.- 266с.
2. Бесчастний В.М. Державне управління в сфері безпеки дорожнього руху : монографія // МОН України, МВС України. ДЮІ ЛДУВС.. - Донецк: 2011 р.- 473с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. - Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. - № 51. - Ст. 1122.

4. Колпаков В.К. Особливості розгляду справ у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Метод. реком. // МОН України. Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Академія суддів України / В.К. Колпаков, О.К. Черновський, В.В. Гордєєв. - Чернівці: Ченівецький нац. ун-т, 2010 р. - 53 с.

Осипенко К.А.,
курсант 33 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Основні методи збору інформації під час застосування індикативної методики дільничним інспектором міліції у протидії та профілактиці насильства в сім'ї

На даний момент кризові тенденції й соціальні негаразди, в тому числі і низький соціально-економічний рівень життя в Україні, негативно позначаються на всіх верствах населення країни, а особливо**,** на сім'ї. Існує багато факторів та явищ, які впливають на руйнування благополучних відносин у сім'ї, це можуть бути, як об'єктивні явища (безробіття, різке зниження достатку членів родини, матеріальна скрута тощо), так і суб'єктивні (роздратованість, неврівноваженість, агресивність тощо) в кінцевому випадку будь-яке з цих явищ призводить до вчинення насильства в сім'ї.

Зростання насильства в сім'ї є глобальною проблемою, яка потребує пошуку шляхів для її вирішення. Тому актуальність проблем протидії насильству в сім'ї не викликає жодних сумнівів.

Одну з важливих ролей у профілактиці насильства в сім'ї відіграє служба дільничих інспекторів міліції. Профілактична діяльність дільничних інспекторів міліції є основним способом попередження насильства в сім'ї. На державному рівні визнано, що головне завдання сьогодні — це не подолання наслідків насильства, а запобігання, попередження насильства в сім'ї. У своїй діяльності дільничі інспектори міліції використовують безліч методів та методик для подолання даної проблеми. Пропоную детально розглянути застосування індикативної методики службою дільничних інспекторів міліції у боротьбі з проблемою насильства в сім'ї.

Під час застосування індикативної методики дільничний інспектор міліції користується трьома основними методами збору інформації. Це:.

1. **Спостереження** включає оцінку зовнішнього вигляду жертви (жінки або дитини), її стану та поводження, поведінки інших членів

родини, а також огляд житла. Спостереження не завжди є певною мірою суб'єктивним, тому необхідно уникати передчасних суджень та висновків, а основну увагу приділити фіксації тих чи інших ознак, які можуть свідчиш про скоєння насильницького акту. Особливу увагу треба приділяти невербальним, тілесним (тремтіння рук, ін.) та мовним проявам страху, агресії та фіксувати їх у відповідних графах індикативної методики. Дільничному інспектору потрібно уважно спостерігати за поведінкою осіб, які перебувають на місці інциденту, оскільки часто аналіз поведінки жінки та інших членів родини може дати більше інформації, ніж опитування.

2. **Бесіда з жертвою.** Умовою успішності бесіди є довіра до дільничного інспектора, створення інспектором сприятливої психологічної атмосфери, адже корисну інформацію можна отримати, спостерігаючи за поведінкою жінки/дитини та її мімікою, жестами, інтонацією.

Водночас дільничному інспектору слід пам'ятати, що встановлення довірливого контакту з дитиною і ретельне з'ясування сімейної ситуації потребує тривалого часу і спеціальної підготовки, а тому покладається на відповідних працівників соціальних служб.

Тим не менш, коли виникає необхідність поставити дитині ті чи інші запитання, інспектору слід пам'ятати, що успішність бесіди з нею залежить від вірного розуміння рівня її розвитку. Складність запитань має відповідати інтелектуальному рівню дитини та її життєвому досвіду; крім того, слід пам'ятати, що діти (особливо молодшого віку) надають, здебільшого, правдиву інформацію, а їх свідчення є достовірними. Особливу увагу треба звернути на складність виявлення обставин та ознак сексуального насильства, але при підозрі щодо наявності статевих зловживань огляд та опитування треба провадити дуже обережно та делікатно.

3. **Опитування родичів, сусідів**. Бесіда з родичами та сусідами повинна проводитися на тих самих засадах, що й бесіда з самою жертвою. Для родичів розмови про ситуацію насильства теж зазвичай **є** досить важкими, адже вони часто не хочуть «виносити бруд з хати», бояться подальшої відповідальності, втрати якихось благ, поголосу, а тому намагаються применшити серйозність того, що сталось.

4. Окрему проблему становить **розмова з особою, яку підозрюють у вчиненні насильства**. Під час бесіди з нею дільничний інспектор має враховувати, що особа**,** скоріше за все, скористається будь-якими способами для зменшення відповідальності за спричинену ситуацію та уникнення покарання.

При спілкуванні з особою, яка вчинила насильство в сім’ї, дільничний інспектор міліції повинен:

- назвати себе;
- розмовляти спокійно, демонструючи врівноваженість;

- звертатися до кривдника виключно на «Ви»;
- довести до відома кривдника, що Існує закон, представником якого у даному випадку є міліціонер;
- дотримуватись позиції: «Я просто виконую свої обов'язки. Ви порушили Закон ЩЕ» має певні юридичні наслідки, і Ви будете за це відповідати»;
- не звинувачувати кривдника і не намагатись підловити його на брехні;
- ставити відкриті запитання і дозволити йому розповісти його власну версію того, що сталось;
- якщо він відчуває незадоволення, тривогу або стурбованість, сприймати це нормальну реакцію, але не виправдовувати його поведінку;
- не висловлювати йому співчуття під час його розповіді про насильство.

Водночас, дільничний інспектор має пам'ятати, що «особа, яка вчинила насильство» (особливо в так званих «благополучних» родинах) зазвичай справляє більш приємне враження, аніж постраждала: він поводить себе більш виважено, розсудливо, спокійно **у** таких випадках інспектор не повинен робити швидких висновків; краще за все повторно відвідати родину, де є підозра щодо скоєння насильства в сім'ї а також ретельно опитати сусідів.

За таких обставин кривдник усвідомить, що його агресивна поведінка виходить за межі внутрішньосімейних стосунків і на боці постраждалої - держава. Процедура втручання має бути для винуватця сигналом, що він не може розраховувати на подальшу безкарність. Головна ідея втручання - за присутності винуватця насильства окреслити серйозність ситуації, сприяти зменшенню у винуватця відчуття безкарності, що надалі може призвести до припинення ним агресивних дій.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про попередження насильства в сім'ї". - Відомості Верховної Ради. – 2002. - № 10. - Ст.70.

2. Закон України "Про охорону дитинства" [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012402.html

3. Кодекс адміністративного судочинства України / Відомості Верховної Ради України.–2005.–№ 35-36.– 37.– Ст.446.

4. Довідник дільничного інспектора міліції / Укладачі Ярмакі Х.П., Аносенков А.А. – Одеса: НДРВВ ОЮІ НУВС, 2002. – 142 с.

5. Павленко Ю.О. Завдання у сфері попередження гендерного насильства // Кримінальне право України. – 2006. - №11. – С.47-55.

6. Протидія насильству в сім'ї: пам'ятка для дільничного інспектора міліції/ Упорядник О. Уварова / Заг. ред. С. Павлиш. – Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. – 64 с.

Побережна О.О., курсант 31 навчальної групи
ННІПФПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони
громадського порядку НАВС

Соціально - правовий захист працівника міліції

Працівник міліції є представником державного органу виконавчої влади. Працівник міліції при виконанні покладених на нього обов'язків керується тільки законом, діє в його межах і підпорядковується своїм безпосередньому й прямому начальникам. Ніхто інший, за винятком уповноважених службових осіб, у передбачених законом випадках не вправі втручатися в законну діяльність працівника міліції. Ніхто не має права покласти на працівника міліції виконання обов'язків, не передбачених чинним законодавством.

При виконанні покладених обов'язків працівник міліції керується тільки законами України і діє в їх межах. Зокрема, Закони України «Про міліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про попереднє ув'язнення», «Про надзвичайний стан», «Про дорожній рух». «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» тощо.

Дії працівника міліції повинні бути зрозумілими для громадян і базуватись на нормах права. Вони будуються на принципах законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням. З метою виконання своїх службових обов'язків працівники міліції спираються на державні органи, громадські об'єднання, службові особи, трудові колективи, громадян, які зобов'язані сприяти міліції в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю.

Радикальні перетворення, що відбуваються в Україні останнім часом, логічно зумовлюють глибокі та масштабні зміни в нашому законодавстві. Утвердження України як правової демократичної держави забезпечує сприятливі передумови для реформування державної соціальної політики, появи нових організаційно-правових форм досягнення соціального захисту громадян. Створюються умови для задоволення різноманітних потреб та інтересів громадян, вивчається світовий досвід соціального захисту й доцільність його використання в національному законодавстві.

Помітно зростає актуальність наукових досліджень у сфері організаційно-правового забезпечення соціального захисту громадян. Особливий інтерес у науковців викликає міра соціальної захищеності

державних службовців, тому числі й співробітників органів внутрішніх справ.

Слід зауважити, що вказана проблематика є недостатньо вивченою. Всупереч тому, що державне особисте обов'язкове страхування особового складу МВС України суттєво впливає на міру його соціального захисту.

Лише всебічний аналіз і глибоке вивчення потреб правоохоронних органів допоможуть послідовно та в повному обсязі вдосконалити організацію системи соціального захисту особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ.

Соціальний захист працівників МВС України, зокрема, реалізується через особливу систему страхування. Проте, існуючий соціальний захист працівників органів внутрішніх справ не відповідає повною мірою вимогам сьогодення. Йдеться не лише про скасування пільг, передбачених ст. 22 розділу V Закону України "Про міліцію", а й про ст. 23 цього ж Закону, що встановлює державне страхування та відшкодування у разі загибелі або каліцтва працівника міліції.

Відповідно до ст. 23 Закону України "Про міліцію" все ще продовжуються здійснюватись виплати страхових сум з державного особистого обов'язкового страхування, хоча вже набув чинності Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про страхування", яким не передбачено проведення державного обов'язкового особистого страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ.

Окрім того, п. 10 розділу V "Прикінцеві положення" закону передбачає заміну цього виду страхування на безпосереднє здійснення потерпілим компенсаційної виплати з державного бюджету головними розпорядниками бюджетних коштів за цільовими платежами за місцем роботи потерпілого.

Чинний закон зазначає, що працівник міліції підлягає обов'язковому державному страхуванню на суму десятирічного грошового утримання за останньою посадою, яку він обіймає, за рахунок коштів відповідних бюджетів, а також коштів, що надходять на підставі договорів міністерств, відомств, підприємств, установ і організацій.

З метою посилення соціального захисту працівників міліції було запроваджено державне обов'язкове особисте страхування на випадок загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання одержаних у період проходження служби та при виконанні службових обов'язків, безпосередньо пов'язаних з охороною громадського порядку та громадської безпеки і боротьбою зі злочинністю. Умови проведення конкретних видів страхування, а також права і обов'язки учасників страхових правовідносин регулюються спеціальними правилами страхування і інструкціями.

На завершення потрібно зазначити, що захист не зводиться тільки до системи юридичних засобів та гарантій чи до діяльності державних органів та їх посадових осіб, в такому підході він являється невід'ємним компонентом правового статусу працівників міліції, необхідною умовою для здійснення ними своїх професійних обов'язків, а також дозволяє їм задовольнити як професійні, так і особисті інтереси у максимально можливій мірі. Соціальний захист в органах внутрішніх справ не може повноцінно і успішно розвиватись без належного правового регулювання. З іншого боку, пошук нових методів досягнення соціального захисту має бути спрямований на якомога більш повне економічне забезпечення співробітників органів внутрішніх справ.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування». - Відомості Верховної Ради. – 2007. - № 2. – Ст. 14.

2. Закон України «Про міліцію». - Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 4. - Ст. 20.

3. Закон України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». - Відомості Верховної Ради. -№ 15. - 1992. - Ст.190.

4. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.// Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

5. Лапка О.Я. Поняття соціально-правовий захисту працівників міліції України // Проблеми права на зламі тисячоліть: Матеріали міжнар. наук. конф. - Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2001.

Пустовойт А.А., курсант 32 навчальної групи НІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н., старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Можливості вдосконалення системи надання послуг особам, постраждалим від насильства в сім'ї

Світовий досвід демонструє, що за наявності політичної волі потрібно всього кілька років для повної відмови відповідних державних органів та служб від політики невтручання у «сімейні справи» у випадках насильства. На заваді перетворень стають упередження, стереотипи, усталені дискримінаційні практики тощо, які не можуть бути подолані в одну мить, але які можна приборкати шляхом сумлінного дотримання відповідного законодавства. Крім того, подолання насильства не може

зводитися лише до покарання правопорушників або являти собою короткочасні пілотні проекти – необхідною є створення довготермінової і цілеспрямованої соціальної стратегії, яка означає сполучення широкого спектру дій держави та активності громадянського суспільства.

У сфері протидії насильству в сім'ї в Україні існує ціла низка проблем організаційного характеру, розв'язання яких є суттєвою передумовою запровадження ефективної системи допомоги у випадку домашнього насильства:

1. Коло осіб, які можуть вважатися постраждалими від насильства в сім'ї, є ширшим за перелік, визначений чинним законодавством, що унеможливлює отримання допомоги тими, хто її потребує.

2. В Україні майже **відсутні заклади для жертв насильства в сім'ї**, зокрема кризові центри та центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї, які мають постійне фінансування з боку місцевих бюджетів. Абсолютна більшість притулків для жертв насильства існує на кошти громадських організацій, тобто постійно знаходиться на межі закриття через відсутність фінансування.

3. **Відсутня надійна статистична звітність** у сфері протидії насильства в сім'ї. Досить складно визначити реальні потреби регіонів та громад щодо кількості та характеру установ для постраждалих від насильства в сім'ї.

4. **Наявні заклади мають обмежену можливість допомоги** тим, хто її потребує: кількість місць в них коливається від восьми до двадцяти, що, вочевидь, вкрай недостатньо. Привертає увагу й інституційна обмеженість закладів та складні умови прийому до них. Так, до обласних центрів соціально-психологічної допомоги приймають клієнтів віком до 35 років, хоча часто жертвами насильства стають особи похилого віку. Отримати допомогу у кризовому центрі можливо лише за місцем проживання постраждалих, що значно знижує можливість захисту від насильства значної кількості осіб.

5. Низький рівень поінформованості населення та фахівців відповідальних органів і служб щодо наявності й умов роботи консультативних установ та/або закладів тимчасового перебування для жертв насильства в сім'ї;

Отже, для вдосконалення системи надання соціальних послуг особам, постраждалим від насильства в сім'ї необхідно зробити наступні кроки:

1. Внести зміни до чинного законодавства з питань попередження насильства в сім'ї, зокрема в частині визначення кола осіб, на яких поширюється поняття «член сім'ї».

2. Значно розширити мережу закладів – як амбулаторних, так і резидентних (постійного перебування) для жертв насильства в сім'ї. Необхідно розвинути мережу закладів та установ,які надають лише

медичні та правові послуги,які мають змогу задовольнити більш широкий спектр потреб постраждалих жінок та їх дітей. Мова йдеться про спеціалізовані служби підтримки постраждалих від домашнього насильства,які доповнюють однак одну,знаходяться в тісній взаємодії між собою,а також з правоохоронними та судовими органами,а також з державними установами відповідальними за призначення та надання соціальної допомоги.

Зокрема суттєвим є створення Центрів підтримки (хостелів, шелтерів та консультативних пунктів),до яких постраждалі можуть звернутись за кризовою допомогою та за подальшою реабілітацією. Зазначені центри мають створюватися не лише в міській,а й в сільській місцевості,щоб накрити всі географічні регіони;крім того вони мають надавати постраждалим допомогу протягом того періоду часу,доки вона буде необхідною.

3. Розробити,здійснити апробацію та закріпити на нормативному рівні **мінімальні стандарти надання соціальних послуг особам,які постраждали від насильства в сім'ї**, забезпечити відповідність міжнародним та європейським стандартам протидії домашньому насильству,та надання допомоги його жертвам.

При розробці мінімальних стандартів надання соціальних послуг особам, які постраждали від насильства в сім'ї,слід забезпечити врахування статі,віку та інших особистісних характеристик та спеціальних потреб жертв насильства в сім'ї розглянути питання про доречність розробки окремих протоколів надання соціальних послуг дітям,які зазнали насильства в сім'ї, а також жінкам,які можуть стати жертвою такого насильства.

4. Оцінка інституційної спроможності програм має стати важливим показником який дозволить виявити кількісні та якісні показники роботи з особами,що вчинили насильство в сім'ї в загально соціальному контексті(як на рівні громади,так і на національному рівні). Оцінка спроможності програм має проводитися у вигляді періодичного незалежного моніторингу,який дозволить оцінити переваги та недоліки чинного стану справ,визначить проблеми та можливі шляхи їх вирішення,здійснить оцінку майбутніх перспектив запровадження програм. Необхідно запровадити систему постійної оцінки моніторингу діяльності закладів і установ,що надають підтримку постраждалим з метою вдосконалення програм кризової інтервенції та реабілітаційної роботи, спрямованої на відновлення фізичного і психічного здоров'я жертв, їх прав та соціального статусу.

5. **Розробити та затвердити на нормативному рівні типову форму пам'ятки жертви насильства в сім'ї**, яка має містити інформацію про права особи, що зазнала або може зазнати сімейного насильства, мінімальні стандарти надання соціальних послуг особам, які постраждали

від насильства в сім'ї, а також уповноважені органи та установи, на які покладається обов'язок надавати такі послуги, їх контактні дані.

6. **Розширити перелік** передбачених Законом України "Про попередження насильства в сім'ї" **органів та установ, на які покладається вживання заходів з попередження насильства в сім'ї**.

7. Важливим елементом створення ефективної системи допомоги постраждалим є запровадження навчальних курсів з питань протидії насильства в сім'ї для фахівців з соціальної роботи, педагогів, соціальних педагогів, психологів, лікарів (перш за все, педіатрів, травматологів, терапевтів та психіатрів), суддів, працівників правоохоронних органів тощо.

Отже, розробка стандартів є надзвичайно важливим, але, на жаль, далеко не єдиним напрямом вдосконалення чинної системи надання послуг особам, які зазнали сімейного насильства. В той же час, покращення інфраструктури закладів та установ для постраждалих має відбуватися в контексті системності, цілісного бачення цілей, завдань, організаційних механізмів тощо. Розробка стандартів надання послуг є невід'ємною складовою посилення ефективності соціального захисту осіб, які постраждали від насильства в сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї». - Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 10. - Ст. 70.

2. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246с.

3. Насильство у сім'ї – поширена проблема у суспільстві [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.peritus.com.ua/nasylstvo-v-simji/

4. Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти /Заг. ред. О.О. Кочемировська. - К.: Вид-во ФОП Клименко Ю.А., 2010.

Ремез О.Л. курсант 32 н.г
ННІ ПФПМГБПСНГУ НАВС
Керівник: Горбунова О.Ю. к.ю.н.,
старший викладач кафедри охорони
громадського порядку НАВС

Забезпечення права громадян на захист від шкідливого впливу шуму

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.(1)

Відповідно до Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" шум відноситься до фізичних факторів середовища життєдіяльності, що впливають або можуть впливати на здоров'я людини чи на здоров'я майбутніх поколінь.(2)

Статтею 24 цього Закону встановлено, що органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні будь-яких видів діяльності з метою відвернення і зменшення шкідливого впливу на здоров'я населення шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів зобов'язані: здійснювати відповідні організаційні, господарські, технічні, технологічні, архітектурно-будівельні та інші заходи щодо попередження утворення та зниження шуму до рівнів, установлених санітарними нормами; забезпечувати під час роботи закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу, культури, при проведенні концертів, дискотек, масових святкових і розважальних заходів тощо рівні звучання звуковідтворювальної апаратури та музичних інструментів у приміщеннях і на відкритих площадках, а також рівні шуму в прилеглих до них жилих і громадських будівлях, що не перевищують рівнів, установлених санітарними нормами; вживати заходів щодо недопущення впродовж доби перевищень рівнів шуму, встановлених санітарними нормами, в таких приміщеннях і на таких територіях (захищені об'єкти):

1) жилих будинків і прибудинкових територіях;

2) лікувальних, санаторно-курортних закладів, будинків-інтернатів, закладів освіти, культури;

3) готелів і гуртожитків;

4) розташованих у межах населених пунктів закладів громадського харчування, торгівлі, побутового обслуговування, розважального та грального бізнесу;

5) інших будівель і споруд, у яких постійно чи тимчасово перебувають люди;

6) парків, скверів, зон відпочинку, розташованих на території мікрорайонів і груп житлових будинків.

Шум на захищених об'єктах при здійсненні будь-яких видів діяльності не повинен перевищувати рівнів, установлених санітарними нормами для відповідного часу доби.

У нічний час, із двадцять другої до восьмої години на захищених об’єктах забороняються гучний спів і викрики, користування звуковідтворювальною апаратурою та іншими джерелами побутового шуму, проведення салютів, феєрверків, використання піротехнічних засобів.

Проведення на захищених об’єктах ремонтних робіт, що супроводжуються шумом, забороняється у робочі дні з двадцять першої до восьмої години, а у святкові та неробочі дні - цілодобово.

Власник або орендар приміщень, у яких передбачається проведення ремонтних робіт, зобов’язаний повідомити мешканців прилеглих квартир про початок зазначених робіт. За згодою мешканців усіх прилеглих квартир ремонтні та будівельні роботи можуть проводитися також у святкові та неробочі дні. Шум, що утворюється під час проведення будівельних робіт, не повинен перевищувати санітарних норм цілодобово.

Науково обґрунтовані допустимі рівні шуму диференційовані в залежності від призначення приміщення/території та часу доби (з 7-00 до 23-00 годин та з 23-00 до 7-00 години).

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування в межах повноважень, встановлених законом, забезпечують контроль за додержанням керівниками та посадовими особами підприємств, установ, організацій усіх форм власності, а також громадянами санітарного та екологічного законодавства, правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях, інших нормативно-правових актів у сфері захисту населення від шкідливого впливу шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів.

Зокрема, рішенням Київської міської ради від 26 вересня 2002 року № 47/207 затверджено Правила дотримання тиші в громадських місцях.

Ці Правила встановлюються з метою забезпечення прав і законних інтересів громадян щодо дотримання тиші на вулицях, площах, у парках, скверах, гуртожитках, житлових будинках, прибудинкових територіях, будівлях дачно-будівельних кооперативів, лісопаркових зонах відпочинку, пляжах та інших місцях масового відпочинку населення.

Правила містять загальнообов’язкові на території міста норми, за порушення яких наступає адміністративна відповідальність.

Подібні Правила діють у м. Хмельницький (Рішення Хмельницької міської ради від 16.03.2006р. № 14 "Про затвердження Правил благоустрою, забезпечення чистоти і порядку, додержання тиші в громадських місцях на території міста Хмельницького"); м. Чернівці (Рішення Чернівецької міської ради від 25.09.2003р. № 301 "Про затвердження Правил дотримання тиші в громадських місцях міста Чернівців"); у м. Запоріжжі (Решение городского сонета от 16.07.2003г. № 22 "О Правилах соблюдения тишины в общественных местах"), у Закарпатській області (Рішення Закарпатської обласної ради від 24.03.1999р. № 89 "Про встановлення

часу, обов’язкового для дотримання тиші в громадських місцях населених пунктів області "), тощо.

Також, слід зазначити, що відповідно до статті 182 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлено відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях.(3)

Так, порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях - тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від п’яти до п’ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і накладення штрафу на посадових осіб та громадян - суб’єктів господарської діяльності - від п’ятнадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Разом з тим, громадянам необхідно знати, в які органи слід звертатися, якщо вони вважають що їх право на тишу порушено.

Відповідно до пункту 26 статті 10 Закону України "Про міліцію" міліція відповідно до своїх завдань зобов’язана забезпечувати в межах своїх повноважень виконання та контроль рішень сільських, селищних, міських рад із питань охорони громадського порядку, торгівлі, утримання тварин у домашніх умовах, додержання тиші в громадських місцях тощо, а також контролювати утримання в належній чистоті територій дворів і прибудинкових територій у містах та інших населених пунктах.(4)

Отже, для захисту свого права громадяни можуть звертатися до органів місцевого самоврядування, органів внутрішніх справ та санітарно-епідеміологічної служби, які на місцях мають здійснювати відповідну роботу щодо усунення небезпечних факторів середовища життєдіяльності людини.

Література:

1) Конституція України
2) Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення"
3) Закон України «Про міліцію»
4) Кодекс України про адміністративні правопорушення

Литвин І.Ю. курсант 3-го курсу ННІПФПМГБПСНГУ
Науковий керівник: Горбунова О.Ю. к.ю.н., старший викладач кафедри охорони громадського порядку НАВС

Забезпечення охорони громадського порядку під час проведення футбольних матчів

Актуальність теми дослідження. Питання щодо порушень громадського порядку є досить актуальними та важливими для нашої країни, особливо сьогодні, коли відбуваються значні перетворення у соціально-політичному житті суспільства. Нестабільність економічної та політичної ситуації, безперечно, заважає і гальмує розбудову правової, демократичної держави, а виникнення надзвичайних умов ще більше погіршує цю ситуацію як в окремих регіонах, так і в країні загалом.

Об'єктом дослідження даної теми є суспільні відносини, що виникають у сфері діяльності органів внутрішніх справ під час проведення футбольних матчів.

Предметом дослідження є дії органів внутрішніх справ, які забезпечують охорону громадського порядку на території стадіону під час проведення футбольного матчу.

Метою наукової статті є дослідження діяльності органів внутрішніх справ щодо попередження і припинення групових порушень громадського порядку та масових безпорядків під час проведення футбольних матчів.

При проведенні масових спортивних заходів часто виникають непередбачені надзвичайні ситуації, що потребують силового втручання з боку правоохоронних органів. Це зумовлено, насамперед, великою кількістю людей, що беруть у них участь, можливістю виникнення конфліктних ситуацій як суто між уболівальниками, так і між уболівальниками та міліцією, обстановкою, що склалася в окремому регіоні держави, тощо. Охорона громадського порядку під час проведення офіційних матчів міжнародного і національного характерів є нагальною проблемою сьогодення через політико-економічну значимість змагань, масовість та постійну популяризацію спорту серед населення. [1].

Футбольний матч - спортивне змагання з футболу між двома командами, що відбувається відповідно до Правил гри, затверджених Міжнародною радою футбольних асоціацій. Футбольні матчі поділяються на матчі *підвищеного* та *звичайного* ступеня ризику.

До футбольних матчів підвищеного ступеня ризику належать:

1) фінальні етапи клубних змагань УЄФА, півфінали і чвертьфінали Кубка УЄФА, матчі Ліги чемпіонів, відбіркового та фінального турнірів чемпіонату світу і Європи, півфінали та фінали розіграшу Кубка України, матчі розіграшу Суперкубка України і Золотий матч за звання чемпіона України;

2) матчі, де передбачається присутність посадових та інших осіб, щодо яких здійснюється державна охорона;

3) матчі, під час яких передбачається повне заповнення спортивної споруди глядачами або на яких очікується присутність більш як 15 тис. таких осіб;

4) матчі, на яких передбачається велика кількість глядачів-уболівальників з держави, команда якої бере участь у матчі (далі - команда-гостя), і глядачів-уболівальників, що проживають у державі, де проводиться такий матч.

До матчів звичайного ступеня ризику належать усі інші футбольні матчі. [3]

Громадська безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки. [2]

Відповідно до п. 27 ст. 10 Закону України «Про міліцію» одним із завдань, покладених на органи внутрішніх справ, є забезпечення громадського порядку під час проведення масових заходів комерційного характеру на кошти організацій або осіб, які їх проводять [4].

Діяльність міліції щодо охорони громадського порядку має різнобічний, багатогранний характер, вона подекуди буває непрогнозована і непередбачувана у своєму розвитку. Раптові зміни і ускладнення ситуації виникають під час різних надзвичайних подій, у тому числі групових порушень громадського порядку та масових заворушень, які можуть мати місце на окремих спортивних об’єктах, у містах і населених пунктах при проведенні масових заходів, зокрема під час проведення футбольних матчів чи при іншому скупченні великої кількості людей. Функції з охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки під час проведення футбольних матчів на території України під егідою ФІФА, УЄФА, Федерації футболу України та її колективних членів покладаються на організаторів матчів, операторів спортивних споруд, футбольні клуби, місцеві держадміністрації, органи місцевого самоврядування, органи внутрішніх справ, територіальні органи та підрозділи ДСНС та інші органи відповідно до компетенції. Для виконання допоміжних функцій із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів можуть залучатися обслуговуючий персонал оператора спортивної споруди (волонтери, стюарди, контролери), працівники суб’єктів охоронної діяльності, що мають відповідні ліцензії, а також члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону. [3]

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів здійснюється на принципах:

1) законності;

2) запобігання проявам насильства та неналежній поведінці з боку глядачів, антисоціальним та расистським проявам;

3) пріоритетності превентивних заходів;

4) формування доброзичливих відносин між всіма суб'єктами правовідносин у сфері підготовки та проведення футбольних матчів;

5) взаємної поваги та пошуку компромісних рішень;

6) відкритості та гласності;

7) відповідальності за виконання прийнятих зобов'язань.[2]

Завданнями органів внутрішніх справ щодо організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів є:

1) забезпечення громадського порядку на прилеглій до спортивної споруди території, шляхах евакуації глядачів та в громадських місцях населеного пункту, в якому проводиться футбольний матч, до, під час та після закінчення матчу, а також на маршрутах руху організованих груп глядачів;

2) розроблення з урахуванням ступеня ризику, отриманої інформації про очікувану чисельність глядачів і оперативної обстановки в день проведення футбольного матчу плану заходів щодо забезпечення громадського порядку та громадської безпеки із зазначенням чисельності сил і засобів органів внутрішніх справ, що залучаються для здійснення зазначених заходів, їх розстановки на відповідній території, а також резерву сил і засобів для застосування в разі вчинення глядачами протиправних дій, що загрожують життю та здоров’ю людей, зокрема на території спортивної споруди;

3) своєчасне встановлення з урахуванням оперативної обстановки, але не пізніше ніж за чотири години до початку футбольного матчу, контролю за прилеглою до спортивної споруди територією тощо. [2]

Отже, діяльність підрозділів міліції громадської безпеки може мати більш якісні результати за умов:

- удосконалення адміністративної відповідальності фізичних осіб за порушення громадського порядку на спортивних спорудах;

- планування та реалізації якісного інформаційного забезпечення технічного супроводження офіційних спортивних заходів;

- врахування стану та аналізу оперативної обстановки напередодні проведення спортивних змагань;

- забезпечення грамотних тактичних дій в умовах звичайних та надзвичайних подій;

- впровадження механізмів обміну інформацією між право-охоронними органами (в т.ч. і на міждержавному рівні), офіційними футбольними організаціями, клубами, асоціаціями футбольних вболі-вальників стосовно осіб, у наміри яких входить порушення громадського порядку та хуліганські прояви;

- тісної співпраці міліції з футбольними клубами, фанатськими угрупованнями та іншими спортивними інституціями. [5]

Рекомендована література:

1. Кравченко О. В., Тимченко О. В., Христенко В. Є. Психологічне забезпечення діяльності ОВС в ризиконебезпечних ситуаціях оперативно-службової діяльності:. Навчальний посібник. - Харків: “ПП Модем”, 2002. - 24 с.
2. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів: Закон України від 8 липня 2011 р.
3. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 р. № 341.
4. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради. – 1991. – №4. – С. 20.
5. Організація діяльності міліції громадської безпеки. Навчальний посібник. За загальною редакцією Олефіра В.І. Видання друге. – К.: КНТ, 2012 р. – 184 с.

Бойко Віталій Олегович
курсант 3-го курсу ННІПФПМГБПСНГУ
Науковий керівник: Горбунова О.Ю. к.ю.н.,
старший викладач кафедри охорони
громадського порядку НАВС

Організаційні та підготовчі заходи щодо забезпечення охорони громадського порядку при проведенні масових заходів

Актуальність теми дослідження полягає у забезпеченні охорони громадського порядку при проведенні масових заходів. Також, можливо, в посилення ролі держави як гаранта забезпечення особи й суспільства, створення якій потрібна на цього правова база і механізму застосування сили, нині які розглядаються як основні завдання у сфері забезпечення безпеки.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у формуванні та характеристиці адміністративно-правових засад діяльності міліції щодо забезпечення громадського порядку під час проведення масових заходів та рекомендацій для їх вдосконалення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносин у сфері забезпечення громадського порядку під час проведення масових заходів.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади та дії діяльності міліції щодо забезпечення громадського порядку під час проведення протестних масових заходів.

Масові заходи, як правило, доступні великій кількості громадян і проводяться на вулицях, площах, в громадських будівлях, концертних

залах, на спортивно-видовищних спорудах, спеціальних трасах і в інших громадських місцях міст і населених пунктів.

Взагалі масові заходи розрізняються по цілях їх організації, характером і кількістю учасників і глядачів, місць проведення, за ступенем впливу на охоронювані суспільні відносини і іншим факторам. Тому існують такі різновиди масових заходів як суспільно-політичні, культурно-масові, спортивно-видовищні та релігійні обряди.

Основними завданнями органів внутрішніх справ під час проведення масових заходів є: створення нормальних умов організації масових заходів у місцях, їх проведення; забезпечення безпеки учасники і глядачів; попередження і припинення злочинів і правопорушень; надання необхідного сприяння організаторам проведення масових заходів у рамках наданої компетенції; підтримку належного порядку на прилеглої території.

Охорона громадського порядку та безпеки під час проведення масового заходи здійснюється за допомогою звичних і спеціальних нарядів.

До участі в цій відповідальній роботі залучаються практично всі основні служби органів внутрішніх справ. До них відносяться: служба охорони громадського порядку, служби карного розшуку та боротьби з економічними злочинами, служба у справах неповнолітніх, ДАІ, та ін.

Тактика діяльності, завдання й основні функції нарядів органів внутрішніх справ у умови проведення масових заходів найповніше визначені у Статуті патрульно-постової служби міліції.

Охорона громадського порядку та безпеки під час проведення масових заходів у проведенні наступних організаційних заходів:

- розробка керівних документів організаційно- розподільного характеру;
- вивчення, узагальнення і розповсюдження передового досвіду;
- концентрація у апаратах інформації, пов'язаний іншої з і проведенням масового заходи; її обробка, аналіз стану та оцінка;
- навчання особового складу тактиці дій за умов проведення масового заходи;
- контролю над діяльністю служб і підрозділів органів внутрішніх справ, що у охороні громадського порядку та збереженні безпеки під час проведення масових заходів, надання їм практичної допомоги й ін.

Завдання охорони громадського порядку вирішуються комплексно, на підставі узгоджених дій всіх підрозділів та служб, розмежування їх компетенції і відповідальності.

Процес організації і забезпечення громадського порядку, на думку Л.Л.Попова та Логвиненко М.Л. умовно поділяється на три етапи: підготовчий (попередній), виконавчий (безпосередній), заключний.

Підготовчий етап охорони громадського порядку.

На підготовчому етапі організовується підготовка особового складу та технічних засобів до несення служби, проводиться остаточне дослідження території та об’єктів разом з організаторами та усуваються виявлені недоліки; проводиться службовий інструктаж нарядів і посадових осіб, уточнюються їх задачі та обов’язки при проведенні заходу, проводяться тренування та репетиції дій нарядів в екстремальних умовах на закріплених за ними ділянках, організовується надійна взаємодія всіх зацікавлених служб і організацій.

Першим організаційним заходом при підготовці до служби є створення в територіальному органі внутрішніх справ координаційного центру. Залежно від масштабів масових заходів таким центром може бути ***оперативний штаб*** або координаційний орган.

До складу оперативного штабу входять: начальник та його заступники; оперативний черговий; група управління силами і засобами; група інформації і аналізу; оперативно-слідча група; запрошуються представники швидкої допомоги та місцевої адміністрації.

Виконавчий етап охорони громадського порядку.

Виконавчий етап охорони громадського порядку охоплює діяльність підрозділів і нарядів від початку здійснення заходів охорони до закінчення евакуації і розосередження глядачів і учасників масового заходу.

Виконавчий період охоплює діяльність особового складу органів і підрозділів під час проведення масового заходу, протягом якого особливо проявляються підготовленість нарядів, організаційні здібності керівників органів внутрішніх справ, знання основ тактики охорони громадського порядку, вміння здійснювати оперативне управління підрозділами і нарядами у різних ситуаціях.

Заключний етап охорони громадського порядку.

Заключний етап починається з моменту закінчення заходу і закінчується після здійснення евакуації та посадки основної маси людей на громадський транспорт. Під час заключного періоду здійснюється ряд організаційних і практичних заходів. Оперативний штаб організовує вихід глядачів з об’єкта проведення масового заходу після його закінчення.

На цьому етапі знімаються введенні режимні обмеження. У повному обсязі відновлюється перервана робота транспорту та окремих підприємств, згортаються сили і засоби, підводяться висновки служби та дається загальна її оцінка. У випадку виявлення серйозних обставин, що можуть вплинути на безпеку людей у майбутньому, при проведенні подібних заходів готується і направляється відповідна інформація місцевій владі та організаторам масових заходів.

Список використаних джерел

1. Конституція України, 1996р.

2. Коментар до Конституції України: Наук.-популярне видання. – К.: Інт законотавства Верховної Ради України, 1996. – 376с.
3. Закон України "Про міліцію" від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — №4. — Ст.20.
4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р.
5. Куліков В.А. Особливості масових порушень громадського порядку як умова виникнення надзвичайних ситуацій
6. Про затвердженя Настанови про дії органів, підрозділів внутрішніх справ, з'єднань, військових частин внутрішніх військ, вищих навчальних закадів МВС України з діквідації масових заворушень/ Наказ МВС України від 11 листопала 2003 року №1345
7. Про затвердження статуту Патрульно-постової служби міліції// Наказ МВС України № 28.07.1994року, №404
8. Про правовий режим надзвичайного стану Закон України від 16 березня 2000 р. Відомості Верховної Ради. – 2000. – №23. – С. 176.
9. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону Закон України від 22 червня 2000 р. Відомості Верховної Ради. – 2000. – №40. – С. 338.
10. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 трав. 1997 р.
11. Адміністративне право України. Підручник для юрид. вузів і фак. / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. — Х.: Право, 2000. — 520 с.
12. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи вдосконалення. — Х.: Консум, 1996. — 358 с.

Радзівон С.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри організації охорони громадського порядку НАВС
Підоренко Р.А, старший викладач НЦППОВС УМВС України у Вінницькій області

Загальна характеристика адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління та документуються працівниками ОВС

Встановлений порядок управління охоплює систему суспільних відносин, що забезпечують нормальну діяльність державного апарату, інших державних і недержавних організацій у сфері управління, а також чітке дотримання у цій сфері спеціальних правил (у тому числі юридично-технічних, режимного характеру та інших) [1].

Широке коло суспільних відносин, що стосуються встановленого порядку управління у найрізноманітніших сферах державного управління виступає родовим об'єктом групи адміністративних правопорушень, які зазначені в главі 15 КУпАП. Ці правопорушення умовно поділяються на групи:

1. Правопорушення у сфері охорони громадського порядку та безпеки проведення масових заходів (статті 185, 185^1 КУпАП).

2. Правопорушення у сфері додержання законодавства щодо порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (статті 185^1, 185^2 КУпАП).

3. Правопорушення у сфері ухилення від виконання вимог, що пред'являються органами влади та самоуправство (статті 185^4-185^9, 186 КУпАП).

4. Правопорушення у сфері додержання правил адміністративного нагляду (стаття 187 КУпАП).

5. Правопорушення у сфері додержання правил дозвільної системи (статті 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196 КУпАП).

6. Правопорушення у сфері виконання правил перебування в Україні іноземців і осіб без громадянства і транзитного проїзду через територію України (статті 204^1, 206^1 КУпАП) [3].

Суб'єктами адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління, є:

1. Загальні суб'єкти. Це фізичні, осудні особи, які на момент скоєння правопорушення досягли 16-річного віку. Наприклад, загальним є суб'єкт таких правопорушень:

- злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (стаття 185 КУпАП);
- Прояв неповаги до суду (стаття 185^3 КУпАП);
- Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (стаття 185^{11} КУпАП);
- Самоуправство (стаття 186 КУпАП).

2. Спеціальні суб'єкти. Це особи, які, крім ознак загального суб'єкта, мають також додаткові специфічні ознаки, пов'язані з віком, професійною чи службовою належністю, правовим статусом. Наприклад, до спеціальних суб'єктів цієї групи правопорушень належать:

- особа, яка досягла 18 років – організатор масового заходу (стаття185^1 КУпАП);
- керівники, начальники, посадові особи, головні спеціалісти, інші посадові особи, повноваження яких мають юридично значущий характер (статті 185^2, 185^5, 185^6 КУпАП);
- особи, які викликаються до органів попереднього розслідування

(стаття 185^4 КУпАП);

•особи, які перебувають під адміністративним наглядом (стаття 187 КУпАП);

•громадяни – власники вогнепальної, холодної, пневматичної зброї (статті 191-194 КУпАП).

Із суб'єктивної сторони ці правопорушення характерні тим, що значна частина з них вчиняється умисно, рідше – через необережність. В окремих випадках законодавець безпосередньо вказує на умисність протиправної дії (наприклад, порушення громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) нагородної вогнепальної мисливської чи холодної зброї - стаття 192 КУпАП).

Диспозиції багатьох статей цієї глави мають відсильний характер, тобто з метою конкретизації окремих обставин правопорушення виникає необхідність звертатись до різних спеціальних правил, установлених у тій чи іншій галузі даної сфери правового регулювання.

Охарактеризуємо ті правопорушення глави 15 КУпАП, які найбільше часто фіксуються у діяльності міліції громадської безпеки.

Об'єктивна сторона стаття 185 КУпАП полягає у злісній непокорі законному розпорядженню або вимозі працівника міліції при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких самих дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку. Правопорушення посягає на суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та суспільної безпеки, також у сфері державного управління.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу. Суб'єктом правопорушення може бути особа, яка досягла 16 років [2].

Порушення правил адміністративного нагляду особами, щодо яких встановлено такий нагляд (стаття 187 КУпАП), передбачає такі форми діянь:

- неявка за викликом органу внутрішніх справ у вказаний термін і ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;
- неповідомлення працівників органу внутрішніх справ, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;
- порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;
- порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);
- нереєстрація в органі внутрішніх справ.

Об’єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері встановлення та здійснення адміністративного нагляду за окремими категоріями раніше судимих осіб.

Суб’єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу так і у формі необережності. Суб’єктом правопорушення може бути особа, яка знаходиться під адміністративним наглядом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996. - № 30. - Ст. 141.

2. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. — К., 2003.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР, 1984, додаток до № 51. - Ст. 1122.

Стаднік П.С., курсант 33 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Поняття та особливості та призначення адміністративної діяльності ОВС

Політичне, економічне і соціальне оновлення суспільства зумовлює потребу приведення правових, організаційних, структурних та інших засад функціонування органів виконавчої влади у відповідність з новими умовами розвитку нашої держави. Органи внутрішніх справ як різновид зазначених органів повинні забезпечити реалізацію наданих їм повноважень, виходячи з пріоритетності прав і свобод людини, що вимагає якісних змін у всіх напрямках їх діяльності, в тому числі й таких як підготовка та прийняття управлінських рішень.

Підвищення ефективності зовнішньо-адміністративної та внутрішньо-організаційної діяльності органів внутрішніх справ безпосередньо залежить від наукового забезпечення процесу підготовки та прийняття управлінських рішень. Означена проблематика є особливо актуальною для органів внутрішніх справ, де функції з їх підготовки, прийняття та реалізації на всіх рівнях системи є найбільш відповідальними й складними, оскільки зачіпають права, свободи і законні інтереси широкого кола фізичних та юридичних осіб.

Проблеми підготовки та прийняття управлінських рішень досліджувались як фахівцями із загальних проблем адміністративного

права та державного управління, так і спеціалістами з управління в органах внутрішніх справ. Ними визначено основні особливості методології прийняття управлінських рішень, обґрунтовано необхідність використання комплексного наукового підходу до дослідження процесу підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень, узагальнено особливості міждисциплінарного та формалізованого підходів до з'ясування сутності цих рішеньта вимог, які до них висуваються.

Разом з тим, не дивлячись на інтенсивність та широкий спектр досліджень, присвячених різним аспектам управлінських рішень в органах внутрішніх справ та проблемам, тісно пов'язаним з цим напрямком управлінської діяльності, багато питань у цій сфері залишаються ще неохопленими, єдиної концепції механізму підготовки та прийняття управлінських рішень в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ в адміністративно-правовій та управлінській науці досі не вироблено.

Таким чином, необхідність ефективного забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина, переосмислення місця та ролі управлінських рішень як у зовнішньо-адміністративній, так і у внутрішньо-організаційній адміністративній діяльності органів внутрішніх справ, недостатня розробленість відповідних теоретичних положень, ряд організаційно-правових проблем в сфері підготовки та прийняття управлінських рішень обумовлюють актуальність дослідження організаційно-правового механізму їх підготовки та прийняття.

Адміністративна діяльність ОВС - це врегульована нормами адміністративного права специфічна, виконавчо-розпорядча, підзаконна. державно-владна діяльність з організації та здійснення охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень.

Основний зміст адміністративної діяльності органів внутрішніх справ полягає як у застосуванні примусових заходів, так і належній організації охорони громадського порядку, у профілактиці та попередженні правопорушень. Цю діяльність органи міліції повинні провадити в межах правових норм і своєї компетенції.

Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ здійснюється за двома взаємопов'язаними напрямами: внутрішньо-системна діяльність; зовнішня адміністративна діяльність.

Внутрішньо-системна адміністративна діяльність спрямована на забезпечення чіткого функціонування усіх підрозділів і служб, організованої роботи співпрацівників органів внутрішніх справ, а також ефективне використання сил і засобів. Вона включає в себе: визначення структури, штатів, планування роботи, контроль і перевірку виконання, поширення позитивного досвіду, розстановку та виховання кадрів, атестацію співробітників.

Внутрішньо-організаційна діяльність провадиться за допомогою адміністративно-правових форм і методів, охоплює усі служби і підрозділи органів внутрішніх справ, включаючи і ті, які провадять попереднє слідство, оперативно-розшукову діяльність. Вона полягає в керуванні вищих органів роботою підпорядкованих органів і безпосереднього оперативного управління, що здійснюється начальниками й іншими посадовими особами всередині кожного органу внутрішніх справ. Внутрішньо-організаційна адміністративна діяльність охоплює лише службові відносини між співпрацівниками, підрозділами і службами органів внутрішніх справ.

Здебільшого адміністративна діяльність органів внутрішніх справ є зовнішньою, тобто виходить за межі внутрішньо організаційних відносин, поширюється на не підпорядковані по службі державні та громадські організації, а також на громадян. Розрізняють наступні напрями зовнішньої адміністративної діяльності ОВС:

- охорона громадського порядку;
- забезпечення громадської безпеки (правил дозвільної системи, пожежної охорони, безпеки дорожнього руху);
- охорона власності;
- забезпечення правил паспортної системи;
- забезпечення правил в'їзду в Україну та проживання іноземних громадян і осіб без громадянства, а також виїзду громадян за кордон;
- функціонування спеціальних установ міліції.

У Законі України "Про міліцію" закріплено положення про те, що міліція є органом виконавчої влади. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ - це урегульована нормами адміністративного права їх виконавчо-владна діяльність, яка спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, громадського порядку, громадської безпеки та боротьбу з правопорушеннями.

Ця діяльність поєднує в собі дві складові частини: діяльність щодо виконання законів, нормативних актів управління, виданих з питань регулювання громадського порядку, здійснення права давати обов'язкові до виконання вказівки, застосовувати в необхідних випадках заходи адміністративного впливу, а також видавати в межах наданих повноважень акти управління (зовнішня), і організаційну діяльність самого апарату міліції (внутрішня).

З наведеного видно, що адміністративна діяльність міліцейського апарату носить виконавчо-розпорядчий характер і, поряд з цим, є підзаконною.

Названа діяльність здійснюється як у середині апаратів міліції, так і поза ними, в численних відносинах апаратів і працівників міліції з іншими державними органами, установами, підприємствами, підприємницькими та

комерційними структурами, політичними організаціями, посадовими особами і громадянами.

Адміністративна діяльність у середині міліцейського апарату спрямована на організацію роботи конкретних служб (патрульно-постової, дільничних Інспекторів, паспортно-візової тощо). Вона складається з визначення структури відповідних підрозділів, її вдосконалення, добору й розстановки кадрів, планування й координації роботи, прийняття рішень на певний період або на проведення конкретних заходів, операцій, надання практичної допомоги підпорядкованим підрозділам і працівникам, на взаємодію з іншими службами, узагальнення й поширення передового досвіду міліцейської служби, контроль і перевірку виконання, заохочення працівників, їх атестування, використання дисциплінарної практики тощо.

Водночас творчий характер адміністративної діяльності міліції неможливий без надання суб'єкту цієї діяльності самостійності у виборі тих чи інших встановлених законодавством форм. Вибір відповідних форм проводиться з урахуванням конкретної життєвої ситуації, вимог ефективності і доцільності.

Отже, найважливішою частиною адміністративної діяльності, від ефективності якої залежить позитивний кінцевий результат, є нагляд за дотриманням громадського порядку. Цей нагляд здійснюється як силами самої міліції, так і шляхом взаємодії міліції з іншими суб'єктами. Цей етап можна назвати етапом нагляду й попередження правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Остапенко О.І., Адміністративна діяльність: Навчальний посібник, 2002. – С. 25-28.
2. Демченко І.С., Адміністративна діяльність: Навчальний посібник,.2005. – С. 32.
3. Комзюк А.Т. Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник, видання 2-ге. - Х., 2003. – С. 55-61.

Столбовий В.П., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності НАВС
Столбова В.В., к.ю.н., с.н.с.,
доцент кафедри адміністративної діяльності НАВС

Шляхи удосконалення діяльності дільничних інспекторів міліції щодо протидії насильству в сім'ї

Важливість протидії насильству в сім'ї полягає у тому, що сім'я є основою суспільства і повинна перебувати під особливим захистом держави.

Стан дослідження. Вивченням недоліків у роботі дільничних інспекторів міліції (далі ДІМ) щодо попередження та протидії насильства в сім'ї свідчить про те, що важливим є упорядкованість їх дій під час реагування на такі факти.

У вітчизняній літературі цей аспект досліджений недостатньо. Значний внесок у поліпшення підготовки ДІМ внесли відомі вчені: І.В. Басиста, І.К. Василенко, А.О. Галай, В.В. Доненко, Я.В Іваніщ, Д.Г. Заброда, В.В. Стаднік, практичні працівники - В.О. Брижик.

Мета дослідження – визначити оптимальний алгоритм реагування ДІМ на факти насильства в сім'ї з дотриманням заходів особистої безпеки.

При виявленні факту кримінального правопорушення щодо насильства в сім'ї, алгоритм дій ДІМ має бути наступним.

При отриманні повідомлення про вчинення злочину, пов'язаного з насильством в сім'ї (від оперативного чергового, безпосередньо від потерпілої, очевидців, з інших джерел), ДІМ діє за наступним алгоритмом:

1. З метою дотримання заходів особистої безпеки перевіряє особу за спеціальними обліками чергової частини.
2. Перебуваючи в ОВС, під час отримання повідомлення про виїзд на подію, пов'язану з насильством в сім'ї, отримує екіпіровку у відповідності до вимог нормативних актів (бронежилет, зброя, спеціальні засоби тощо).
3. При вході до приміщення квартири в багатоповерховій будівлі, не їде ліфтом, а рухається пішки сходами.
4. Підійшовши до квартири, не залишається навпроти дверного полотна, стоїть з правої сторони і при відкритті дверей має бути готовим до відбиття раптового нападу.
5. При відкритті дверей квартири, представляється і питає дозволу увійти, переконавшись, що агресор не має зброї, не створює небезпеки для життя і здоров'я членів сім'ї і працівникам міліції. Увійшовши в приміщення, вживає заходів щодо вилучення небезпечних предметів і речей, якими може скористатися правопорушник під час з'ясування обставин події.
6. Прибуває на місце події, про що доповідає оперативному черговому ОВС.
7. За необхідності надає першу медичну допомогу особам, які потребують такої допомоги, самостійно та у разі потреби у наданні більш кваліфікованої медичної допомоги, викликає з лікарні швидку медичну допомогу.
8. Вживає передбачених законодавством заходів щодо припинення насильства.
10. Якщо підстав для фізичного затримання немає, до приїзду СОГ встановлює безпечну дистанцію між собою і агресором. Така дистанція

має створити можливості у разі неочікуваного раптового нападу з боку агресора, привести себе у бойову готовність і відбити напад.

11. Відповідно до вимог ст. 4 п. 1 підпунктів 1, 2 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» [1], ч.1 ст. 478 КПК України, з'ясовує у потерпілої її бажання щодо притягнення кривдника до кримінальної відповідальності. При отриманні такої згоди, доповідає оперативному черговому про факт вчинення злочину приватного обвинувачення та бажання особи притягнути кривдника до відповідальності і просить направити слідчо-оперативну групу (СОГ) для документування факту злочину [2; С. 211].

12. Відповідно до вимог ст. 6 п. 1 підпункту 7 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», роз'яснює потерпілій про права, заходи і послуги, якими може скористатися потерпіла особа [1].

13. До приїзду СОГ забезпечує заходи з охорони місця події (охорона слідової картини злочину: слідів крові; предметів і речей, які були використані як засіб вчинення злочину тощо).

14. Під час приїзду СОГ, доповідає старшому про обставини події і далі діє за його вказівкою.

15. Після закінчення роботи на місці події готує рапорт про виконану роботу щодо реагування на насильство в сім'ї.

У разі виявлення злочину, пов'язаного з насильством у сім'ї щодо дитини, ДІМ зобов'язаний вжити заходів з припинення насильства; негайно повідомити оперативного чергового про це, викликати СОГ, у складі якої має бути працівник КМСД, для подальшого реагування на подію. У такому випадку бажання членів сім'ї щодо притягнення правопорушника до відповідальності не є обов'язковим.

Алгоритм дії ДІМ під час реагування на насильство в сім'ї, що має ознаки **адміністративного правопорушення**, передбаченого ст. 173-2 КУпАП [3; С. 127].

Якщо стосовно потерпілої особи вчинено насильство в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), унаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, що має ознаки адміністративного правопорушення, ДІМ має діяти за таким алгоритмом:

1. З метою дотримання заходів особистої безпеки перевіряє особу за спеціальними обліками.

2. Прибуває на місце події, про що доповідає оперативному черговому ОВС.

3. У разі виявлення адміністративного правопорушення, пов’язаного з насильством у сім'ї щодо дитини, ДІМ зобов'язаний вжити заходів з припинення насильства; негайно повідомити оперативного чергового про це для виклику працівника КМСД для подальшого реагування на подію. У такому випадку бажання членів сім'ї не є обов’язковим.

4. За необхідності надає першу медичну допомогу самостійно та у разі потреби у наданні більш кваліфікованої медичної допомоги, викликає швидку медичну допомогу.

5. Вживає передбачених законодавством заходів щодо припинення насильства. У разі невиконання вимог працівника міліції щодо припинення насильства в сім’ї, за можливості попереджує агресора про застосування сили та з метою припинення правопорушення проводить фізичне затримання правопорушника, під час якого оголошує йому його права у відповідності до вимог Наказу МВС України № 338 – 2006 року [4], здійснює особистий огляд з метою виявлення предметів і речей, за допомогою яких може бути причинена шкода як самому потерпілому так і працівнику міліції, а також для фіксування наявності або відсутності тілесних ушкоджень на тілі затриманого, садить в патрульний автомобіль і доставляє до ОВС для оформлення матеріалів (в ОВС складає протокол про адміністративне затримання).

6. В ОВС складає протокол затримання у відповідності до вимог КУпАП [3; С. 219-226].

7. Відповідно до вимог ст. 4 п. 1 підпунктів 1, 2 Закону України «Про попередження насильства в сім’ї», з’ясовує у потерпілої її бажання щодо притягнення кривдника до адміністративної відповідальності [1]. При отриманні такої згоди, приймає заяву, здійснює заходи з документування правопорушення.

8. Відповідно до вимог ст. 6 п. 1 підпункт 7 Закону України «Про попередження насильства в сім’ї», роз’яснює потерпілій про права, заходи і послуги, якими може скористатися потерпіла [1].

9. Опитує потерпілу, очевидців і свідків події, а також особу, яка вчинила правопорушення.

10. Складає протокол про адміністративне правопорушення, копію протоколу під розпис вручає правопорушнику і вказує час прибуття до суду для прийняття рішення судом по факту правопорушення. До протоколу долучаються інші матеріали про адміністративне правопорушення (пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновок експерта, речові докази, протокол про вилучення речей і документів, рапорти посадових осіб, а також інші документи) [5].

11. Реєструє матеріал в установленому порядку у черговій частині ОВС (якщо він раніше не зареєстрований) згідно з наказом МВС України № 1050-2012.

12. При прибутті до ОВС готує рапорт про факт реагування на насильство в сім'ї.

13. Доставляє порушника до суду.

14. Після розгляду матеріалів судом та накладання судом адміністративного стягнення (в залежності від виду стягнення): якщо адміністративний арешт – доставляє в ОВС, передає оперативному черговому ОВС разом з Постановою судді для виконання накладеного стягнення- арешт - в ізоляторі тимчасового тримання (ІТТ). У разі накладення стягнення, пов'язаного з громадськими роботами – суд після вступу постанови у законну силу направляє зазначені матеріали посадовій особі (голові сільської, селищної ради; керівнику ЖЕК) для виконання накладеного стягнення. Отримавши матеріали суду, зазначені посадові особи складають графік відбування громадських робіт (не більше 4 годин в день). У разі ухилення особи від відбування покарання, посадові особи направляють всі матеріали до кримінально-виконавчої служби. Ця служба оформляє матеріали і направляє їх до суду для зміни виду дисциплінарного стягнення (наприклад, з громадських робіт на адміністративний арешт).

Після вступу рішення суду в законну силу має виконати наступні дії.

15. Винести правопорушнику офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

16. Склавши мотивований рапорт із отриманням дозволу начальника ОВС, поставити правопорушника на профілактичний облік як особу, яка вчиняє насильство в сім'ї.

17. Заповнити спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї. Відомості про кривдника внести до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ.

18. Винести захисний припис кривднику у випадках, встановлених Законом, який затверджується начальником міськрайоргану та погоджується з відповідним прокурором.

19. Контролювати виконання вимог захисного припису.

20. Якщо кривдником вчинено насильство в сім'ї, після винесення йому офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, видає йому під підпис направлення на проходження корекційної програми та в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про його направлення на проходження корекційної програми.

21. У триденний термін направляє спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а при скоєнні насильства в сім'ї щодо неповнолітнього – ще й до служби у справах дітей місцевої держадміністрації;

22. Здійснює контроль та профілактичні заходи за місцем проживання особи, що перебуває на обліку.

23. Взаємодіє із кризовими центами; проводить щомісячні звірки із підрозділами у справах сім'ї, молоді та спорту і готує й направляє щомісячні звіти щодо кількості осіб, що вчинили насильство в сім'ї тощо.

Список використаних джерел:

1. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р., № 2789.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: текст відповідає офіц. Станом на 1 лютого 2013 р. – К.: Національний книжковий проект, 2013. – 272 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 7 лют. 2011 р.: (ОФІЦ.ТЕКСТ). – ПАЛИВОДА А.В., 2011. – 268 с. – (Кодекси України).
4. Про забезпечення дотримання прав та свобод громадян, які затримуються органами внутрішніх справ за підозрою в учиненні злочину або у зв'язку з учиненням адміністративного правопорушення: Наказ МВС України від 18.04.2006 № 338.
5. Про питання щодо застосування адміністративного законодавства України органами внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 04.10.2013 № 950.

Фільченко Ю.В.,
курсант 38 навчальної групи
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Науковий керівник: Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку НАВС

Поняття і порядок введення правового режиму надзвичайного стану

Сучасний стан нашої молодої Української держави характеризується переломним моментом у пріоритетах безпеки особистості і держави. Нестабільність політичної обстановки, економічна криза, підвищення рівня безробіття, зростання злочинності, а особливо проведення антитерористичної операції на сході країни - саме ці процеси провокують виникнення різного роду надзвичайних ситуацій в Україні та ускладнюють виконання завдання щодо забезпечення безпеки своїх громадян.

Історично склалося, що правове регулювання відносин під час надзвичайних ситуацій (переважно соціально-політичного характеру), здійснювалось шляхом застосування примусових заходів. Це можна пояснити державною необхідністю, суть якої полягає у тому, що державне

та суспільне благо є найвищою цінністю і уряд може застосовувати будь-які заходи для її охорони та збереження.

Ознайомлення із Законом України "Про правовий режим надзвичайного стану" [3] дозволяє зробити висновок про те, що режим надзвичайного стану є системою погоджених правових норм, які визначають: підстави для запровадження режиму, мету та порядок його введення, суб'єкт, який уповноважений вводити надзвичайний стан, просторові та часові межі дії, особливості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, пов'язані з цим обмеження прав й свобод як громадян так і юридичних осіб, накладання на них додаткових обов'язків.

Режим надзвичайного стану характеризується істотною зміною правового статусу суб'єктів правовідносин. При цьому компетенція органів державної влади розширюється в основному за рахунок обмеження прав і свобод громадян та юридичних осіб. Наприклад, в умовах дії режиму надзвичайного стану можуть бути застосовані такі заходи, як заборона проведення зборів, мітингів, демонстрацій та інших масових заходів, запровадження комендантської години, запровадження цензури та ін.

Розглядаючи умови та порядок введення режиму надзвичайного стану, насамперед слід зазначити, що, згідно зі ст. 2 Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану" [3], метою його введення є усунення загрози та якнайшвидшої ліквідації особливо тяжких НС техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, а також відновлення конституційних прав і свобод громадян, прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Проаналізувавши вказану статтю Закону, можна зробити висновок, що це формулювання не зовсім відповідає призначенню та правовій природі режиму надзвичайного стану. Законодавець на перший план ставить не відновлення порушених конституційних прав і свобод громадян, прав і законних інтересів юридичних осіб, а нормалізацію обстановки. На наш погляд, основною метою введення режиму надзвичайного стану є забезпечення захисту прав та свобод громадян під час виникнення НС. А другорядною є вираження функціонального призначення режиму надзвичайного стану, усунення загрози та якнайшвидшої ліквідації особливо тяжких НС, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку.

Закон "Про надзвичайний стан" не розмежовує підстави введення режиму надзвичайного стану на соціальні, техногенні та природні, а отже

під час виникнення НС, незалежно від її характеру, будуть застосовуватись однакові право обмеження. Це є недоцільним тому, що, наприклад, під час виникнення НС природного характеру треба застосовувати такі заходи, що направлені не стільки на обмеження конституційних прав громадян, а скільки на рятування людей від стихійного лиха, проведення рятувально-відновлювальних робіт, надання потерпілим медичної допомоги, житла й інше. [2, с. 46-56].

Науковець І.Л. Петрухін з цього приводу зазначав, що недоцільно вказувати одні підстави введення режиму надзвичайного стану для різних за природою НС. Одні підстави введення режиму надзвичайного стану тягнуть за собою єдиний для всіх видів НС обсяг обмежувальних заходів, а це є неприпустимим [2, с. 46-56].

На нашу думку, режим надзвичайного стану потрібен лише для врегулювання та ліквідації НС соціально-політичного характеру, і для цього зі змісту Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану" треба виключити положення, які стосуються врегулювання НС техногенного та природного характеру. Вирішення питання про необхідність введення режиму надзвичайного стану багато в чому залежить від суб'єктивної оцінки ситуації, що склалася, особами, які уповноважені вводити цей режим. Інколи позиція однієї посадової особи (Президента) може не співпадати з точкою зору парламенту. Прикладом може бути Російська Федерація, коли Рада Федерацій Федеральних Зборів Російської Федерації не затвердила Указ Президента Російської Федерації "Про введення надзвичайного стану у Північній Осетії та Інгушській Республіці" в січні 1995 року [4, с. 59].

Проте, розмірковуючи на тему формулювання вичерпного переліку умов введення режиму надзвичайного стану, поставимо таке питання: чи можливо створити такий перелік подій? Слід зазначити, що на міжнародному рівні ведеться суперечка щодо можливості створення виключного переліку явищ, за наявності яких може вводитися надзвичайний стан. Але остаточного рішення так і не прийнято.

У разі виникнення підстав для введення режиму надзвичайного стану дуже важливим є питання про визначення суб'єкта, який має право вводити режим надзвичайного стану. Формулюючи відповідь на це питання, слід виходити із аналізу змісту Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану" [3]. Згідно зі ст. 5 цього Закону, надзвичайний стан в Україні або в окремій її місцевості може бути введений Указом Президента України і підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента.

Разом з тим, виникає питання: хто може вводити та скасовувати режим надзвичайного стану, коли Президент України не здатний виконувати свої обов'язки, наприклад, у зв'язку з тяжкою хворобою або смертю?

У зв’язку з проведенням в Україні конституційної реформи та враховуючи закордонний досвід країн Європи (Франції, Італії, Молдови, Литви та ін.), в Конституцію України були внесені відповідні зміни, у тому числі й стаття 112. На сьогодні, відповідно до статті 112 Конституції України, виконання обов’язків Президента України на період до обрання і вступу на пост нового Президента України покладається на Голову Верховної Ради України. Таким чином, у разі неможливості виконання своїх обов’язків Президентом, ввести режим надзвичайного стану в Україні або в окремій її місцевості має право Голова Верховної Ради України [1, 5].

Проаналізувавши чинне законодавство України та практику його застосування нами зроблені висновки щодо того, що основною метою введення надзвичайного стану є забезпечення захисту прав та свобод громадян під час виникнення НС різного характеру. Іншою метою є усунення загрози та якнайшвидшої ліквідації особливо тяжких наслідків.

Перелік обставин, які є підставою введення режиму надзвичайного стану, повинен мати лише рекомендаційний характер. Законодавець може тільки навести приклади найбільш характерних суспільних явищ і обставин та НС, що можуть зумовити введення режиму надзвичайного стану. Режим надзвичайного стану характеризується значними змінами правового статусу суб’єктів управлінських правовідносин, компетенція органів державної влади і управління розширюється за рахунок правообмежень фізичних та юридичних осіб.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30.
2. Петрухин И.Л. Правовой режим в условиях социального бедствия // Государство и право. – 1993. – № 2. – С. 46-56.
3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550 // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 23.
4. Рушайло В.Б. Административно-правовые режимы: Монография. – М.: Изд-во “Щит – М”, 2000. – 264 с.
5. Про громадянські та політичні права: Міжнародний пакт від 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН, ратифіковано Указом Президента Української РСР № 2148 від 19.10.1973.

Чорнобривцева Ю.І., курсант 2 курсу
Науковий керівник: Чорнооченко С.І. к.ю.н.,
доцент кафедри цивільного права та процессу

Відшкодування шкоди, завданої службовимиособами дізнанняідосудового слідствав системі ОВС України

У системі права необхідна оборона займає особливе місце. На відміну від кримінального законодавства, що визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинними, і встановлює міру покарання, інститут необхідної оборони визначає, в яких випадках дія, що підпадає під ознаки діяння, передбаченогокримінальним законом, не є злочинним, а в деяких випадках навіть корисним.
Більше того, інститут необхідної оборони проголошує право громадян на захист інтересів держави, громадських інтересів, прав особистості обороняється або іншої особи від суспільно небезпечного посягання, шляхом заподіяння шкоди посягає, якщо не було при цьому допущено перевищення меж необхідної оборони.

Можливість громадян захищатися від небезпечних посягань одне з найважливіших прав громадянина, що регламентуються Основним законом держави, в Конституції [2] записано, що кожен має право захищати свої права і свободи всіма способами не забороненими законом.
Кожен має право на захист своїх прав і законних інтересів, прав і законних інтересів іншої особи, суспільства, держави від суспільно небезпечного посягання незалежно від можливості уникнути посягання, або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

Сучасний період відзначений розгулом злочинності: бандитизм, розбої, посягання на життя і здоров'я людей, рекет, тероризм набули характеру національного лиха. Держава поки що лише виробляє широкомовні програми боротьби зі злочинністю, приймає суворі закони проти осіб, які вчинили злочини. Проте в деяких випадках громадянам доводиться розраховувати тільки на себе, діяти у стані й у межах необхідної оборони.
Право необхідної оборони проти посягань на державні та громадські інтереси, на обороняється, а також інших осіб, а також на їх права, інтереси, сприяє вихованню громадян нашого суспільства в боротьбі за охорону правопорядку.

Питання про правильне розуміння необхідної оборони і про межі її допустимості набуває в умовах сьогодення виключно важливе значення.

Правильне розуміння інституту необхідної оборони і правильне його застосування на практиці має велике значення в справі боротьби з кримінальною злочинністю, у справі залучення широкої громадськості у боротьбі з грабіжниками, гвалтівниками і вбивцями. Все це зобов'язує органи міліції, слідства, суду і прокуратури не допускати помилок у своїй роботі і вміти правильно вирішувати питання про наявність або відсутність у тому чи іншому конкретному випадку необхідної оборони, що виключає суспільну небезпеку діяння, або перевищення меж необхідної оборони.

Питання ж про перевищення меж необхідної оборони необхідно ретельно обмежити від умисного вбивства.

Будь-яке порушення закону приносить величезний збиток нашій державі, суспільству, а значить, всім і кожному члену цього суспільства. Вельми активною формою участі громадськості в боротьбі зі злочинністю є здійснення російськими громадянами належного їм права на необхідну оборону.

Захищаючи шляхом необхідної оборони, інтереси держави, суспільства й особистості від суспільно небезпечних посягань, кожен громадянин має широкі права і надійні гарантії. Треба тільки вміти правильно їх використовувати.

Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяних тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.[1]

Умови правомірності необхідної оборони :

1. посягання повинно бути суспільно небезпечним;

2. посягання повинно бути наявним;

3. при необхідній обороні заподіяння шкоди можливе тільки тому, хто посягає;

4. необхідна оборона може здійснюватися для захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави.

Кримінальна справа, порушена за фактом діяння, вчиненого у стані необхідної оборони (якщо не було перевищення її меж), підлягає закриттю за відсутністю події злочину (п. 1 ст. 6 КПК).[3]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131 [Електронний ресурс] http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

2. Конституція України – Київ, 28.06.96р.

3. Кримінальний процесуальний кодекс. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 [Електронний ресурс] http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

Романець І.Б.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
Науковий керівник: Чорнооченко С.І., к.ю.н.,
професор кафедри цивільного права і процессу

Теоретичні та практичні проблеми реалізації сімейних прав дитини в Україні

Однією з найважливіших потреб і проблем будь-якого суспільства є зміцнення сім'ї, підвищення її ролі у розбудові демократичної, правової, соціальної держави. Безперечно, що всі суб'єкти сімейних відносин потребують всебічного захисту їх прав та законних інтересів. Проте на перше місце закон намагається вивести дітей як суб'єктів, які не завжди здатні захистити себе самостійно, але чиє життя і поступове формування як особистості є важливим для суспільства і держави.

Права дитини на сьогоднішній день досі залишаються лише нормативно закріпленою формальністю, залишаючись без їх обов'язкового наповнення практичним елементом. Вже сам термін “права дитини” дозволяє робити поспішні, і часто помилкові, висновки про можливість маніпуляції ними. Навіть міжнародні механізми регулювання і захисту прав дитини ніяк не приживаються в нашій правосвідомості. Саме тому, необхідна нова, концептуальна позиція для з'ясування проблем реалізації та захисту прав дитини в Україні, їх чіткого і, врешті-решт, остаточного визначення.

Однією з головних проблем є певна нечіткість норм Сімейного Кодексу України, призначених визначенню та виокремленню прав та законних інтересів дитини, і, відповідно взаємних прав та обов'язків батьків і дітей. Крім того, в Сімейному Кодексі України зазначені норми не виокремлюються взагалі. Для того, щоб виділити та з'ясувати комплекс прав та законних інтересів дитини, необхідно постійно здійснювати аналіз норм діючих нормативних актів в сфері захисту та охорони прав дитини.

У зв'язку з необхідністю вирішення цього та ряду інших питань, пов'язаних з теоретичними і практичними проблемами реалізації сімейних прав дитини, виникає потреба в проведенні теоретичної розробки визначеної проблематики.

Актуальність теми дослідження зумовлюється необхідністю визначення та однозначного розуміння основних категорій сімейних прав дитини; використання досвіду зарубіжних країн, що дало б змогу на підставі

порівняльно-правового аналізу вирішити деякі проблемні питання особистих немайнових та майнових прав дитини та процесу їх реалізації; усунення прогалин у дослідженні цього інституту, що обумовлені його новизною та відсутністю фундаментальних досліджень з цього питання.

Теоретичною основою для написання роботи стали праці таких науковців- теоретиків та практиків у галузі сімейного і цивільного права: М.В. Антокольська, Алексеев С. С., Бобрик В. І., Братусь С.Н., Вінгловська О., Волосатий Г. С. та ін.

Метою дослідження є з'ясування теоретичних та практичних проблем реалізації особистих немайнових та майнових прав дитини в Україні, а також дослідження проблем влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування.

Визначена мета наукового дослідження зумовила необхідність розв'язання наступних завдань:

- дослідити поняття, форми, способи і принципи реалізації сімейних прав дитини;
- визначити межі реалізації сімейних прав дитини та розкрити випадки зловживання сімейними правами дитини;
- розкрити проблеми реалізації сімейних прав дитини через законних представників;
- дослідити деякі проблеми реалізації права власності дитини та права на аліменти;
- дослідити теоретичні і практичні проблеми реалізації особистих немайнових прав, що індивідуалізують дитину, забезпечують її розвиток та визначають як самостійного суб'єкта права;
- проаналізувати проблеми реалізації права дитини, яка залишилась без батьківського піклування;
- дослідити проблемні питання влаштування дитини в сім'ю усиновлювача, опікуна (піклувальника), прийомних батьків;
- обґрунтувати та внести пропозиції до сімейного законодавства України у сфері проблемних питань, які досліджуються.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері регулювання особистих немайнових та майнових відносин між батьками (особами, які їх заміняють) і дітьми.

Предмет дослідження складає система нормативно-правових актів, судова практика, вітчизняна юридична література з теоретичних та практичних проблем реалізації прав дитини.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення організаційно-правових умов захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005р. // Відомості Верховної Ради. С.147.

2. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України в останній редакції від 01.01. 2009р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. С.21.
3. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.Я. Фурси. К.: Видавець Фурса С.Я.С.123.
4. Сімейне право України // За ред. В. С. Гопанчука. - К.: Істина, 2002.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник.С.256.

Кагадій Микола Іванович
заступник завідувача кафедри цивільного права і процесу ЮІ НАУ
к.ю.н., старший науковий співробітник

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ЗМІШАНОЇ РЕСПУБЛІКИ

На відміну від президентської й парламентської республік − змішана республіка трактується сучасною наукою неоднозначно. Одні вчені ставлять під сумнів сам факт її існування, інші − по-різному інтерпретують її сутність. Як результат − немає й уніфікованого підходу до визначення загальних правових ознак такої республіки. З огляду на це підходи до виділення її різновидів, їх сутності й правових ознак набувають ще більшої різноманітності. Так, виокремлення президентсько-парламентського різновиду змішаної республіки зумовлено історичним досвідом XX ст. (П'ята Республіка у Франції), а функціонування другого її різновиду − парламентсько-президентського − припадає здебільшого на кінець XX – початок XXI ст. Тому за традицією вчені зводять змішану республіку тільки до одного з її різновидів − президентсько-парламентського.

Виходячи з цього, своєчасним і необхідним є науковий аналіз сутності, особливостей, визначення правових ознак парламентсько-президентської форми. Сутність змішаної республіки полягає не тільки в синтезі деяких елементів «чистих» форм державного правління. Він є настільки специфічним, що видозмінює модель організації державної влади. Ця форма державного правління досить стійка, в тому числі для подолання політичних криз, що не дозволяє її вважати перехідною формою до однієї з «чистих» форм. Тому під поняттям «змішана республіка» («змішана республіканська форма державного правління», «республіка зі змішаною формою державного правління») слід розуміти цілком самостійну форму державного правління, якій притаманні тільки їй властиві правові ознаки.

2. Загальними правовими ознаками, які в сукупності характеризують теоретико-правову модель змішаної республіканської форми державного правління, є: 1) формування уряду за участю глави держави (президента) й парламенту; 2) відповідальність уряду перед главою держави й перед парламентом; 3) дуалізм виконавчої влади; 4) відсутність конституційного

визначення президента ані як глави виконавчої влади, ані як глави уряду; 5) статус президента як арбітра або (та) гаранта у певних сферах державної діяльності; 6) заміщення поста (посади) президента шляхом загальних прямих виборів.

При характеристиці видів цієї форми правління треба акцентувати увагу на такі ознаки:

1. Однією з основоположних ознак змішаної республіки є біцефальний (існування 2-х керівних центрів виконавчої влади – президента і глави уряду) й дуалістичний (вона здійснюється урядом за одночасної наявності певних виконавчих за своєю юридичною природою повноважень у президента) характер виконавчої влади. Конституції змішаних республік містять визначення уряду як суб'єкта виконавчої влади. Проте юридична природа виконавчих повноважень президента (поряд з представницькими, арбітражними тощо) випливає з конституційних положень, а їх обсяг залежить від різновиду змішаної республіки. При цьому значення уряду обумовлюється його становищем як самодостатнього колегіального органу виконавчої влади. Відповідно, й досить вагомим є становище прем'єр-міністра, який виступає главою уряду й має значний обсяг владних повноважень.

2. Класифікація різновидів змішаної республіки ґрунтується на відповідних моделях поділу державної влади й системи стримувань і противаг, у яких визначальним є компетенційні взаємозв'язки в такому державно-владному трикутнику, як парламент – уряд − президент. Основними правовими критеріями розрізнення президентсько-парламентської й парламентсько-президентської республік є: а) співвідношення обсягу повноважень глави держави й парламенту в механізмі формування й відповідальності уряду; б) відсутність або наявність підстав розпуску парламенту президентом; в) обсяг інших повноважень президента (представницьких, виконавчих, арбітражних, у нормотворчій сфері тощо).

3. Своєрідність моделі поділу державної влади в президентсько-парламентській республіці полягає в тому, що її функціональний аспект залежить від співвідношення політичних сил у парламенті. У разі перемоги на парламентських виборах політичної партії, яка підтримує президента, уряд фактично формується президентом. Коли на парламентських виборах перемагає опозиційна президенту політична партія − парламентом. Це, відповідно, зумовлює два можливі періоди (цикли) функціонування державного механізму − президентський та парламентський («співіснування влади»).

4. Особливістю президентсько-парламентської моделі є можливість конкурування між президентом і парламентом за право формування уряду, а головною правовою ознакою − те, що при певних варіантах співвідношення політичних сил уряд може формуватися як президентом,

так і парламентом, які мають однакове джерело владних повноважень і, відповідно, однаково несуть відповідальність перед народом.

5. Оскільки виконавча влада розподіляється між двома інститутами − президентом і урядом, їх співвідношення як між собою, так і з законодавчою владою структуруються в такий спосіб, щоб президент через: (а) вплив на уряд (участь у його формуванні, роботі, відставці, підписанні регламентарних актів), (б) предмет свого відання (підвідомчості) − низку важливих напрямків у сфері діяльності виконавчої влади (зовнішня політика, оборона, безпека держави), (в) противагу й стримування парламенту (участь у законодавчому процесі, право відкладального вето, розпуск парламенту) «захищав» би уряд як політично відповідального перед парламентом суб'єкта від можливої нестабільності (урядових криз), а тому і його послаблення. У той же час і парламент, впливаючи на президента й уряд (участь у формуванні й відставці останнього, контроль за його діяльністю, подолання вето президента, ратифікація й денонсація міжнародних договорів), не дає перетворити уряд на адміністративний апарат президента.

6. В президентсько-парламентській республіці президентові дозволяє вступати в конкуренцію за право формування уряду обсяг його повноважень. Основою цієї конкуренції є право глави держави розпуску парламенту. При цьому президент вільний у прийнятті рішення з цього питання (враховуючи часові й кількісні обмеження на такі дії): він не зв’язаний ані попередньою контрасигнатурою прем'єр-міністра, ані підставами розпуску парламенту. Тому відмінною ознакою такої республіки є те, що розпуск парламенту в ній може бути здійснено навіть у ситуації, коли цей крок не зумовлено самим парламентом.

7. При визначенні парламентсько-президентської республіки конститутивним є: спосіб й процедура формування уряду, наявність або відсутність відповідних повноважень у президента, юридична інвеститура уряду, його відповідальність, підстави відставки уряду, підстави та обмеження розпуску парламенту президентом, відповідні повноваження щодо цього уряду та (або) його голови, наявність у президента права законодавчої ініціативи, використання президентом права відкладального вето, його подолання (можливість винесення цього питання на референдум), промульгування законів президентом, наявність інституту контрасигнатури (перелік актів, які підлягають контрасигнуванню), підстави і процедура імпічменту або відзиву президента шляхом всенародного референдуму, підстави проведення референдуму й повноваження з цього приводу президента.

8. Правовою ознакою парламентсько-президентської республіки є те, що визначення кандидатури голови уряду й формування персонального складу останнього відбувається за визначальної ролі лідера партії (коаліції), яка має в парламенті більшість, і номінальної участі президента.

Сформований уряд у встановлений конституцією строк має подати на затвердження парламенту програму дій (юридична інвеститура). У разі прийняття програми парламентом уряд і його голова призначаються парламентом (при цьому можливе формальне призначення президентом), а в разі відхилення — уряд має піти у відставку.

9. У парламентсько-президентській республіці уряд несе колективну й індивідуальну відповідальність перед парламентом, який через прийняття резолюції осуду може висловити недовіру його главі, уряду в цілому або його окремим членам. Стосовно глави уряду використовується як конструктивний, так і неконструктивний вотуми недовіри. Питання про довіру може бути ініційовано й самим урядом, у тому числі й пов’язано з прийняттям парламентом урядового законопроекту. Якщо уряд такої довіри не отримує, він іде у відставку.

10. У парламентсько-президентських республіках президентові надається право розпуску парламенту. Проте, на відміну від парламентських республік, де за поданням прем'єр-міністра парламент може бути розпущено в будь-яких випадках, і президентсько-парламентських, де президент не обмежений ані підставами розпуску, ані думкою будь-якого іншого державного органу чи посадової особи, у парламентсько-президентській моделі ці випадки чітко визначені конституцією.

11. Правовими ознаками парламентсько-президентської республіки є:

по-перше, функціональнана перевага парламенту у формуванні уряду, по-друге, юридична відповідальність уряду перед парламентом і складання повноважень перед новообраним парламентом;

по-третє, наділення глави держави правом розпуску парламенту за певних конституційно визначених підстав (з урахуванням часових і кількісних обмежень).

по-четверте, наділення президента суттєвими повноваженнями: у внутрішній і зовнішній політиці, функціонально поєднаними зі сферою виконавчої влади, пов'язаними з його можливістю втручатися в нормотворчий процес (право законодавчої ініціативи, відкладального вето й видання актів, які мають силу закону).

Конституційне реформування в Україні має бути спрямовано на підвищення ролі й відповідальності виконавчої влади, сприяти наближенню системи державної влади до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Мартинюк Р. Конституційні повноваження президента змішаної республіки та доктрина "прихованих" президентських повноважень // Право України : юридичний журнал. Науково-практичне фахове видання /

Міністерство юстиції України; Конституційний Суд України. – Київ, 2012. – № 7. – С. 141-150.

2.Барабаш Ю. Президент у змішаних республіках: деякі питання конституційно-правової теорії та практики // Право України : юридичний журнал. Науково-практичне фахове видання / Національна академія правових наук України; Міністерство юстиції України; Конституційний Суд України. – Київ, 2012. – № 8. – С. 93-99.

3.Аналітичні записки : інформаційно-аналітичне видання / Фонд "Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва". – Київ. Березень : Форма правління в Україні: пропозиції подальшого реформування / Олексій Сидорчук. – 2014

4.Авер'янов В. Дуалізм виконавчої влади у світлі конституційного вдосконалення форми державного правління в Україні // Вісник Конституційного Суду України : загальнодержавне періодичне видання / Конституційний Суд України. – Київ, 2010. – № 3. – С. 106-115.

Власенко Т.І., курсант 2-го курсу ФПФПМГБ
26 навчального взвода ННІПФПМГБПСНГУ
Науковий керівник: Мухоїд М.М.,
старший викладач кафедри
Цивільного права та процесу НАВС

Основні права споживача відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» та їх юридичні гарантії

З метою задоволення власних потреб кожна людина щодня впродовж свого життя виступає як споживач товарів, робіт і послуг. Це може стосуватися придбання продуктових і побутових товарів в магазинах роздрібненої торгівлі, послуг побутового обслуговування та задоволення будь-яких інших потреб. Мабуть, кожен може пригадати негативні випадки, обумовлені наявністю недоліків у придбаних товарах, неможливістю їх використання протягом гарантійного терміну, незадовільною якістю виконаних робіт тощо.

Захист прав споживачів є однією з найбільш актуальних соціально-економічних проблем у всіх країнах світу. Існує вона з моменту зародження та розвитку ринкових відносин як проблема пошуку та досягнення балансу, погодження полярних інтересів виробника, продавця товарів, виконавця робіт, послуг та їх споживача.

Порушення прав споживачів може мати негативні наслідки, в першу чергу, для здоров'я споживачів. Також, майже у кожному випадку небажання продавця товарів, виконавця робіт, послуг усунути недоліки призводить до невиправданих втрат власного часу споживача.

Захист прав споживачів – це одне з провідних завдань кожної держави, бо незалежно від політичної та економічної ситуації люди купують товари та користуються різними послугами кожен день.

Необхідність в особливій правовій охороні споживача існує у зв'язку з тим, що в сучасних умовах споживач все частіше виступає як жертва нав'язуваної йому продукції. У споживчих відносинах з одного боку виступають підприємці, які володіють певним комплексом необхідних знань про свою продукцію, з іншого – індивідуальний споживач, який змушений довіряти наданій інформації про продукцію.

Правове регулювання відносин за участю споживачів здійснюється за допомогою законодавства про захист прав споживачів, що містить нормативні акти, в яких встановлюються основні права споживачів, визначається механізм їх реалізації та захисту, а також встановлюються юридичні наслідки порушення таких прав.

Права споживачів характеризуються чіткою законодавчою регламентацією, їм кореспондують обов'язки виробників, продавців товарів, виконавців робіт, послуг, обсяг яких чітко окреслений законом. Їх невиконання є підставою для застосування споживачами необхідних механізмів захисту.

Право споживачів на належну якість продукції вважають конституційним. Проте, конституційну норму, згідно з якою кожному гарантується право вільного доступу до інформації про якість харчових продуктів і предметів побуту, не можна розглядати як таку, яка зобов'язує державу забезпечити споживачів якісною продукцією, вона лише зобов'язує створити інформаційну систему про її якість. Держава бере на себе обов'язок встановлювати для виробників товарів та виконавців робіт і послуг певні вимоги щодо якості та зобов'язати їх надавати споживачам всю інформацію щодо властивостей пропонованої продукції.

Натомість, Закон №1023-XII закріпив право споживачів на належну якість продукції та обслуговування, безпеку продукції та на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця).

Поняття якості продукції є предметом не одного наукового дослідження, зокрема, в роботах Іваненко Л.М., Огризкова В.М., а також визначено в ряді нормативних актів України. Враховуючи положення законодавства та позиції науковців, якісною слід вважати продукцію, якщо її фактичні властивості відповідають показникам, встановленим відповідними положеннями нормативно-правових актів та (або) договору. Звичайно, якісною повинна вважатися і та продукція, яка перевищує ці показники.

З правом споживача на належну якість продукції нерозривно пов'язане і його право на безпеку продукції, адже неякісна продукція не

гарантує споживачу безпеку для життя та здоров'я, а дотримання вимог щодо її безпеки є необхідною умовою її якості.

Законодавством України споживачам надане право на одержання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію, яка повинна міститися на самій продукції та надаватися споживачам у доступній формі до придбання ними продукції. Порушення такого права споживачів, в першу чергу, пов'язані з наданням їм недостовірної інформації через фальсифікацію продукції, а також із зазначенням на продукції невірних строків придатності. Крім порушення права на інформацію, це призводить до порушення права споживачів на належну якість та безпеку продукції.

Продукція, яку придбають споживачі, повинна мати здатність забезпечувати їх потреби протягом певного проміжку часу. Для цього в законодавстві передбачені відповідні строки (терміни), зокрема, гарантійні строки, строки (терміни) придатності, терміни експлуатації, строки служби.

Норма законодавства, згідно з якою виробник зобов'язаний забезпечувати належну роботу (застосування, використання) продукції протягом гарантійного строку, поклала на нього занадто широкі обов'язки, які він не зобов'язаний здійснювати. На мою думку, виробник протягом гарантійного строку повинен лише виконувати обов'язки, що визначені для нього в разі неналежної якості продукції (безоплатний ремонт, заміна продукції тощо), а обов'язок постійно забезпечувати належну роботу (застосування, використання) продукції може бути передбачений для виробника безпосередньо у договорі.

Законодавство містить досить детальне регулювання гарантійних та інших строків, з якими пов'язана можливість споживачів реалізовувати свої права, зокрема визначено порядок їх обчислення, перебігу, права споживачів, реалізація яких пов'язана з такими строками тощо.

Проте, необхідно зазначити, що законодавством не визначено, якими мають бути мінімальний та максимальний гарантійні строки. Щодо максимального гарантійного строку, то його обмеження є недоцільним, адже виробник або продавець, підвищуючи строк на власний розсуд, покращує умови захисту споживачами своїх прав. Інша справа – мінімальний гарантійний строк, визначення якого на законодавчому рівні сприятиме підвищенню рівня захисту прав споживачів.

Враховуючи зазначене, права споживачів в законодавстві України врегульовані досить детально, проте, з метою уникнення негативних наслідків, залишається лише навчитися вміло ними користуватися, адже правова необізнаність є першою перешкодою в реалізації прав, закріплених законодавчо, споживачами.

Загалом законодавство України та Європейського Союзу у сфері захисту прав споживачів спрямоване на зменшення нерівності між

споживачами та продавцями, підвищення рівня безпеки та здоров'я людей, покращення стандартів життя. Хочеться сподіватися, що в результаті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері захисту прав споживачів нашій державі будуть встановлені найвищі світові стандарти захисту споживачів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // http://www.rada.gov.ua/
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV зі змінами та доповненнями // http://www.rada.gov.ua/
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618- IV зі змінами та доповненнями // http://www.rada.gov.ua/

Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. №1023-XII (в редакції Закону від 15 грудня 1993 р. № 3682-XII) зі змінами та доповненнями // http://www.rada.gov.ua/

5. Белицкий Р. Кредиты и защита прав потребителей // Юридична практика. – 2006. - №9. – С.12.

Бургуні Т., Г.А. Рогачова, О.Ю. Серьогін. Право та політика ЄС у сфері захисту прав споживачів: Навчальний посібник. – К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2003. – 183 с.

6. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди: нормативні акти, роз'яснення, коментарі: Станом на 1 січня 2001 р. / Уклад.: С.Е. Демський, В.С. Перепічай, В.А. Скоробагатько, М.І. Федишин; Відп.ред. П.І. Шевчук. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 624 с.

Лисак О.С., курсант 2-го курсу ФПФПМГБ
26 навчального взвода ННІПФПМГБПСНГУ
Науковий керівник: Мухоїд М.М.,
старший викладач кафедри
Цивільного права та процесу НАВС

Відшкодування моральної шкоди в цивільному праві

Відшкодування шкоди - один з найважливіших інститутів цивільного права. Шкода, спричинена внаслідок правопорушення, злочину, зловживання правом, має бути відшкодована у випадках і в розмірах, установлених законодавством. У законодавстві передбачено два види шкоди, що підлягає відшкодуванню, - шкоду матеріальну і шкоду моральну. Слід зазначити, що на відміну від відшкодування матеріальної шкоди, відшкодування моральної шкоди є порівняно новим інститутом, адже цивільне право колишньої тоталітарної держави такого способу захисту прав та інтересів фізичних осіб не передбачало.

Нині, порівняно з минулими роками значно збільшено кількість позовів про відшкодування шкоди. Це свідчить про зростання правової свідомості та правової культури, а отже це ще один крок до створення правової держави, у центрі уваги якої перебуває кожна окрема особа. Саме цим і обґрунтовується актуальність теми.

На мою думку, найбільш вдале визначення на законодавчому рівні поняття моральної шкоди пропонує Закон України "Про міліцію", згідно зі ст. 5 зазначеного Закону, "моральною шкодою визнаються страждання, заподіяні фізичній особі внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру".

На законодавчому рівні порядок та підстави відшкодування моральної шкоди закріплює в Цивільний кодекс, Конституція та ряд інших нормативних актів. Необхідно також зауважити, що вимоги про відшкодування заподіяної фізичній або юридичній особі моральної (немайнової) шкоди розглядаються не тільки, коли право на її відшкодування безпосередньо передбачено або випливає з положень Конституції України чи закріплено Цивільним кодексом України, а також у випадках, передбачених іншими актами законодавства, які встановлюють відповідальність за заподіяння моральної шкоди.

Підстави відшкодування шкоди відповідно до ст. 1167 Цивільного кодексу України а також юридичної літератури, виникає за наявності 4 умов, а саме:

- моральної шкоди, як наслідку порушення особистих немайнових прав або посягання на інші нематеріальні блага;
- неправомірних рішень, дії чи бездіяльності заподіювана шкоди;
- причинного зв'язку між неправомірною поведінкою і моральною шкодою;
- вини заподіювача шкоди.

Щодо питань відшкодування шкоди розмір відшкодування моральної (нематеріальної) шкоди, відповідно до чинного законодавства України, може бути як у грошовій, так і у іншій матеріальній формі, і законодавство фактично не регулює розмір відшкодування такого

збитку. Відшкодування шкоди у грошовій формі виплачується тільки у грошовій одиниці України - гривні. До поняття "інша матеріальна форма" відшкодування моральної шкоди входить придбання путівок у лікувально-оздоровчі заклади та інше що дає можливість компенсувати хвилювання з приводу втрати певних можливостей.

При відшкодуванні моральної шкоди виникає безліч проблемних ситуацій, до яких можна віднести проблему оцінки "глибини фізичних і душевних страждань потерпілого", адже різні особи по різному реагують на різні ситуації. Як я вважаю то моральну шкоду не можна відшкодувати в повному обсязі, оскільки не існує точних критеріїв майнового виразу душевного болю, спокою, честі, гідності особи. Будь-яка компенсація моральної шкоди не може бути адекватною дійсним стражданням, тому будь-який її розмір може мати суто умовний вираз. Отже при визначені розміру відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд визначає залежно від характеру та обсягу страждань (фізичних, моральних, психічних тощо), яких зазнав позивач, характеру немайнових втрат (їх тривалості, можливості відновлення тощо) та з урахуванням інших обставин. Зокрема, беруться до уваги стан здоров'я потерпілого, тяжкість вимушених змін у його життєвих і виробничих відносинах, ступінь зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для поновлення попереднього стану. При цьому суд виходить із засад розумності та справедливості.

Важливою проблемою, що постає перед судом під час вирішення справи про відшкодування моральної шкоди, є обчислення розмірів; грошової (майнової) компенсації. Якщо об'єм і розмір компенсації майнової шкоди або шкоди здоров'ю (в частині майнових наслідків) визначений законом (більш того, розмір майнової шкоди об'єктивно існує у вигляді ціни речі або розміру витрат), то від регулювання чіткого розміру відшкодування моральної шкоди законодавець відмовився, надавши це право суду.

Моральну шкоду, зважаючи на її сутність, неможливо відшкодувати в повному обсязі, адже немає (і не може бути) точних критеріїв майнового виразу душевного болю, спокою, честі, гідності особи тощо. Навіть сама людина, якій завдано моральної шкоди, не завжди може визначити розмір завданої їй шкоди, тим паче у грошовому еквіваленті. А якщо і робить це, то найчастіше розмір бажаної компенсації істотно перевищує розмір завданих ним збитків (хоча, звичайно, може бути і навпаки - коли людина недооцінює розмір завданої їй шкоди). Оскільки людина - істота біопсихосоціальна, порушення функціонування однієї із складових його організму тягне за собою погіршення (або порушення) функціонування всього організму. В даному випадку вчена Т.

Будякова зазначає, що розмір компенсації моральної шкоди завжди буде більш адекватним, якщо в процесі оцінки застосовувати спеціальні психологічні, медичні та інші знання.

З огляду на те, що у законодавстві України поступово вдосконалюється інститут відшкодування моральної шкоди, я вважаю, що необхідно прийняти нормативно-правові акти, які більш чітко встановлюватимуть порядок відшкодування моральної шкоди. Потрібно також довести до громадськості, що свої права слід відстоювати. Коли права людини дійсно стануть пріоритетом у нашому суспільстві, тоді Україну зможемо з впевненістю назвати незалежною і демократичною державою.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // http://www.rada.gov.ua/
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV зі змінами та доповненнями // http://www.rada.gov.ua/
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618- IV зі змінами та доповненнями // http://www.rada.gov.ua/
Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. №1023-XII (в редакції Закону від 15 грудня 1993 р. № 3682-XII) зі змінами та доповненнями // http://www.rada.gov.ua/
5. Белицкий Р. Кредиты и защита прав потребителей // Юридична практика. – 2006. - №9. – С.12.
Бургуні Т., Г.А. Рогачова, О.Ю. Серьогін. Право та політика ЄС у сфері захисту прав споживачів: Навчальний посібник. – К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2003. – 183 с.

Романець І.Б., курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
Науковий керівник: Жолондієвський Л.О.,
доцент кафедри цивільного права і процесу

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПРИ СУМІЩЕННІ ПРОФЕСІЙ (ПОСАД)

Перехід України до ринкових відносин, необхідність посилення правового захисту інтересів найманих працівників викликає нагальну потребу реформування трудового законодавства яке б відповідало сучасному розвитку суспільства і держави та працювало на перспективу. В цих умовах особливого значення набувають наукові дослідження як загальнотеоретичних, так і прикладних проблем правового регулювання суспільно-трудових відносин.

Зміни, що відбуваються останнім часом у сфері суспільної організації праці об’єктивно потребують вдосконалення правового регулювання трудових відносин, які виникають за умов суміщення професій (посад). Сьогодні ці форми організації праці мають неабияке значення для української економіки та суспільства, оскільки дозволяють поліпшити громадянам життєвий рівень шляхом розширення джерел матеріального доходу, сприяють подоланню вузькопрофесійного поділу праці і створюють умови для більш повного розвитку професійних та інтелектуальних здібностей працівника, дозволяють більш якісно (кваліфіковано) виконувати трудові функції та економити трудові ресурси. Але існуюча нормативно-правова база у сфері регулювання суміщення професій (посад) в основному формувалася до часів перебудови і реформ в українському суспільстві. У зв'язку з цим чимало питань, що висуває перед нею життя, залишається без відповіді, що є реальною перешкодою у справі ефективної реалізації трудовим правом своєї захисної функції. Тому природно потребують дослідження відносини по застосуванню праці за суміщенням професій (посад), перегляду їх сутності та захисту, а також по вдосконаленню їх правового регулювання в умовах ринкової економіки.

Все це дозволяє стверджувати, що дослідження особливостей правового регулювання праці за суміщенням професій (посад) на сучасному етапі розвитку українського суспільства набуває особливого значення та актуальності.

Мета роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу досягнень науки трудового права, вітчизняного законодавства та правозастосовчої практики визначити правові дефініції, розкрити сутність та особливості праці за суміщенням професій (посад) в сучасних умовах, сформулювати нові підходи і внести пропозиції щодо удосконалення правового регулювання суміщення професій (посад), а також правозастосовчої практики у цій сфері.

Для досягнення поставленої мети в науковій роботі поставлені наступні дослідницькі завдання:

- сформулювати поняття суміщення професій (посад), з урахуванням тенденцій розвитку трудових правовідносин в умовах ринкової економіки;
- дослідити історію виникнення та розвитку в нашій країні правових інститутів суміщення професій (посад);
- дослідити особливості правового регулювання трудових правовідносин за суміщенням професій (посад);
- розкрити специфіку законодавчого та договірного регулювання праці за суміщенням професій (посад), провести юридичне розгалуження змісту та підстав їх виникнення;
- розкрити зміст та визначити поняття трудової функції;

Об'єктом є відносини, що виникають в процесі реалізації працівником здатності до продуктивної праці за суміщенням професій (посад).

Предметом є норми чинного законодавства України в сфері регулювання праці за суміщенням професій (посад), практика його застосування.

В роботі представлені основні положення та результати здобуті в процесі наукового дослідження з використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: діалектичного, логіко-семантичного, системно-структурного та історичного. Діалектичний метод пізнання дозволив провести дослідження правових інститутів сумісництва та суміщення професій (посад) у єдності, взаємозв'язку, та розвитку соціальних та юридичних чинників

Емпіричну базу дослідження становить: Конституція України, міжнародно-правові акти, Кодекс законів про працю України та інші закони України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств України, законодавчі та нормативно-правові акти радянського періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головань Т.Г. Поняття та ознаки суміщення професій (посад) // Збірник наукових праць Харківського державного педагогічного університету ім.Г.С. Сковороди, Серія ПРАВО. - Вип.7. - 2006. - С.45-51.

2. Головань Т.Г. Зміст трудової функції при суміщенні професій (посад) // Збірник наукових праць „Актуальні проблеми політики". - Вип. 28. - 2006. - С.315-319.

ЧИБИРЯК М.С., курсант 23 групи ФПФПМГБПС
Науковий керівник: **Жолондієвський Л.О.** к.ю.н.,
Доцент кафедри цивільного права та процесу

Проблеми правового регулювання сумісництва

Проблеми правового регулювання сумісництва та суміщення професій (посад) в умовах становлення ринкової економіки не отримали в Україні належної наукової розробки. Вже проведені наукові дослідження ґрунтуються на нормах, створених ще за часів СРСР і не враховують тих змін, що відбулися останнім часом у суспільній організації праці.

Сумісництво - виконання працівником, крім своєї основної, передбаченої при укладенні трудового договору (контракту), іншої роботи

на умовах трудового(их) договору(ів) на тому ж або на іншому підприємстві, в установі, організації, або у фізичної особи, у вільний від основної роботи час.

Суміщення професій (посад) - виконання працівником на тому ж підприємстві, в установі, організації поряд зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, додаткової роботи за іншою професією (посадою) у межах того самого робочого часу з доплатою в розмірах, передбачених у колективному договорі.

До найбільш характерних ознак сумісництва необхідно віднести такі:

1) Виконання роботи за сумісництвом здійснюється тільки на підставі трудового договору чи контракту;
2) Виконання роботи сумісником може здійснюватися не тільки за місцем основної роботи, а й одночасно на іншому підприємстві, в установі, організації чи у фізичної особи, яка використовує найману працю;
3) Виконання роботи за сумісництвом відбувається у вільний від основної роботи час.

Сумісництво тісно пов’язане з такими правовими явищами, як надурочна робота, тимчасове заступництво та виконання обов’язків тимчасово відсутнього працівника.

Відмежування сумісництва від виконання обов’язків тимчасово відсутнього працівника, тимчасового заступництва та надурочних робіт необхідно проводити на підставі аналізу основних ознак, притаманних останнім.

Тимчасовому заступництву притаманні такі ознаки, як наявність виробничої необхідності, що зумовлює виконання службових обов’язків на посаді тимчасово відсутнього працівника; залишення працівником свого попереднього робочого місця на період заступництва; виключно тимчасовий характер заступництва.

Ураховуючи, що виконання додаткової роботи, тим більше у вільний від основної роботи час, вимагає від працівників більшого навантаження (і розумового, і фізичного, і морального) обмеження сумісництва потребує чіткого визначення.

На основі проведеного аналізу „імперативного” і „диспозитивного” механізмів обмеження сумісництва, встановлено, що положення постанови Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 року №245 „Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій” поширюються лише на державні та комунальні підприємства, установи, організації, робота на недержавних підприємствах, в установах, організаціях за сумісництвом законодавчо не обмежується, навіть для таких категорій працівників, як неповнолітні, вагітні жінки, працівники,

зайняті на важких роботах, роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці

На підставі аналізу наукової доктрини та чинного законодавства доведено, що до найбільш характерних ознак суміщення професій (посад) необхідно віднести такі:

1) Суміщення професій (посад) відбувається лише за наявності домовленості сторін трудового договору;
2) Працівник одночасно з трудовими обов'язками за своєю основною професією (посадою) виконує трудові обов'язки за іншою додатковою професією або на іншій посаді;
3) Виконання працівником трудових обов'язків за своєю основною та суміщуваною професією (посадою) здійснюється в межах одного трудового договору;
4) Виконання роботи в умовах суміщення професій (посад) здійснюється впродовж робочого дня нормальної тривалості за рахунок інтенсифікації праці;
5) Виконання основної і суміщуваної роботи відбувається виключно в межах однієї виробничої одиниці, тобто на одному підприємстві, в установі, організації чи у однієї фізичної особи;

Трудовий договір про суміщення професій (посад) є угода між працівником і роботодавцем, в особі власника підприємства, установи, організації, уповноваженого ним органу. Відповідно до цієї угоди працівник бере на себе зобов'язання виконувати роботу за певною професією, спеціальністю або на певній посаді з дотримання внутрішнього трудового розпорядку, а роботодавець зобов'язується виплачувати заробітну плату, в тому числі й доплату за суміщення професій (посад), і забезпечити, необхідні для виконання роботи умови, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

Список використаних джерел

1. Кодекс Законів про працю України,затверджений Законом УРСР від 10 грудня 1971 року, Ст.375.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. N 245 "Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій"
3. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. Видання друге, стереотипне. – Х.: Консум, 2000. – 480с.
4. Болотіна Н.Б. Трудове право України : Підручник 2-ге видання,стереотипне.-К.: «Вікар»,2004. – 725
5. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, З.Я. Козак та ін.; За ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Концерн „Видавничий Дім „Ін Юре", 2009. – 536с.

Кузьома С.С., курсант 2-го курсу ФПФПМГБ
26 навчального взвода ННІПФПМГБПСНГУ
Науковий керівник: Мухоїд М.М.,
старший викладач кафедри
Цивільного права та процесу НАВС

Тенденції розвитку Цивільного кодексу за Європейським зразком

З моменту проголошення незалежності, Україною здійснюється активна діяльність,спрямована на визначення власного місця в міжнародних інтеграційних процесах. Так,на зустрічі глав держав Європейського Співтовариства в Копенгагені у 1993 р. прийнято напрямок на розширення Європейського Союзу та включення до його складу країн Центральної та Східної Європи. 14 червня 1994 р. Україна стала однією з перших передових незалежних держав-правонаступниць СРСР, що уклала Угоду про партнерство і співробітництво з ЄС. З набранням чинності цією Угодою (1 березня 1998 р.) відбулося визнання Української держави з боку ЄС і країн-членів та почався процес інтеграції нашої держави до ЄС.

Взаємовплив та взаємодія цивільного права України та європейських країн створює сучасну мозаїчну картину цивільного права світу. Зробити порівняльно-правовий аналіз зарубіжного цивільного права, що відіграє важливу роль у національній та міжнародній законодавчій діяльності.

Приватноправові системи різних країн виявляють дедалі більшу схильність до зближення та уніфікації, що, зокрема, спрощує міжнародні відносини. Тому українські спеціалісти повинні бути готові до наступного кроку - участі в процесі всесвітнього унормування цивільного права, зокрема в міжнародній договірній уніфікації.

Вивчення міжнародної договірна уніфікація зарубіжного цивільного права. Створенню уніфікованих актів передує ретельна підготовча робота, порівняльні дослідження відповідного нормативного матеріалу багатьох країн з метою встановлення як схожих положень, так і відмінностей, щодо яких необхідно досягти єдності. Уніфікація цивільних норм шляхом укладення міжнародно-правових актів.

Знання зарубіжного цивільного права відіграє важливу роль у правозастосовній діяльності. Наслідком взаємодії вітчизняного та іноземного цивільного права є застосування останнього суб'єктами цивільних правовідносин з іноземним елементом та судами України.

Головне завдання полягає у тому, щоб з урахуванням трансформаційних процесів у сфері правового регулювання особистих цивільних відносин в європейських країнах, у рамках Європейського Союзу, визначити стан та динаміку удосконалення чинного цивільного законодавства України в умовах взаємопроникнення сучасних правових систем цивільного права Європи.

Аналізуючи розвиток українського цивільного права, слід зазначити тенденції його зближення з континентальною системою цивільного права, які є відносно не стійкими. Це зумовлюється відсутністю стабільного економічного розвитку та правового регулювання суспільних відносин. Але активна позиція України в питаннях входження до європейського економічного простору, її участь у товарообігу між державами СНД, визначення своїх позицій при створенні модельних нормативних актів (наприклад, Модельного цивільного кодексу для держав - учасників СНД) та актів національного законодавства з урахуванням тенденцій європейського регулювання суспільних відносин дає підстави сподіватися на якнайближче визначення та затвердження українським цивільним правом свого належного місця серед цивільно-правових систем сучасності.

Необхідність забезпечення відповідності саме цивільного законодавства стандартам Європейського Союзу полягає в тому, що саме цивільне законодавство покликане регламентувати найбільш важливі сфери приватноправового сегменту суспільного життя. Це означає, що створення в Україні ринкового соціально орієнтованого цивільного законодавства покликане забезпечити розвиток підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави, а також поступове зростання добробуту громадян, наближення його до рівня, що склався у державах - членах ЄС.

На сьогодні чинне законодавство щодо проблем забезпечення відповідності національного законодавства стандартам Європейського Союзу складається з низки нормативно-правових актів, до основних із яких слід віднести: Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», укази Президента України «Про забезпечення виконання угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з європейськими співтовариствами (Європейським Союзом)», «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» та інші.

Сучасний європейський досвід кодифікації цивільного законодавства бере свій початок у вісімнадцятому столітті. Розвиток кодифікації частково став результатом діяльності мислителів епохи Просвітництва, які спиралися на розуміння права як системи універсальних істин, які, тим не менше, підвладні людському розуму і які не залежать від божественної

мудрості або діючої соціальної структури, яка склалася. Однак кодифікація не могла початися без політичних змін, які стали рушійною силою.

Історія кодифікації свідчить, що законодавчий процес прийняття єдиного акту може тривати десятиліттями. У Франції, наприклад, було прийнято тридцять шість окремих законів перед остаточною їх кодифікацією в якості цивільного кодексу в 1804 р. У Франції процес кодифікації зайняв близько десяти років. В Німеччині кодифікація зайняла майже втричі більше часу, три проекти кодексу ретельно вивчалися перед остаточним прийняттям в 1896 р. Після цього набуття чинності кодексу було призупинено до символічної дати 1 січня 1900 р.

Зокрема, мова йде про докорінні зміни у формуванні правового масиву, який регулює договірне право, виходячи із запровадження принципу свободи договору, диспозитивності у регулюванні прав та обов'язків учасників, встановлення механізмів їх взаємної відповідальності; корпоративного права, яке має будуватися на засадах забезпечення прав слабкої сторони"; гарантування функціонування комплексу особистих немайнових прав фізичної особи, які були б убезпеченні від втручання держави у сферу особистого приватного життя людини тощо.

Водночас, розглядаючи перспективи поглиблення приватноправових засад у цивільному законодавстві України через прийняття низки спеціальних нормативних актів,які б деталізували і поглиблювали норми ЦК України, слід наголосити на необхідності усунення тих серйозних перешкод, які сьогодні існують в процесі застосування цього системоутворюючого акту приватного права.

У Європейському Союзі вже визріла концепція поетапної кодифікації приватного права Європейського Союзу, розпочинаючи з прийняття Договірного кодексу ЄС, згодом Європейського Цивільного кодексу і завершуючи Зводом приватного права ЄС.

На основі вказаних парламентських резолюцій Міністерство юстиції Голландії організувало в 1997 р. в Гаазі конференцію під лозунгом "До Цивільного кодексу". Підчас цієї конференції виявилось, що переважна більшість європейських юристів висловились за ідею формування європейської кодифікації приватного права, здатної вирішити задачу інтенсивного порівняльного дослідження, яке вивільнене від обмежень представлення національних інтересів та розміщення політичної доцільності. Тому і була створена спеціальна Група щодо вивчення Європейського цивільного кодексу (The Study Group on a European Civil Code), у яку ввійшли найбільш видатні академіки із усіх кінців ЄС і на яких покладається завдання, провести порівняльне юридичне дослідження в сфері приватного права різних правових систем, з-поміж Країн учасників. Завданням такого дослідження повинно стати вироблення кодифікованого переліку Принципів європейського права, для

зобов'язального права та основних аспектів права власності. Вказані принципи будуть містити коментарі та порівняльні примітки.

Метою діяльності вказаної Групи щодо вивчення Європейського цивільного кодексу є визначення (через академічне порівняльне дослідження в сфері права) ступінь, до якої існуючі положення приватного права у різних правових системах Держав-членів можуть бути сформульовані у термінах окремих правових принципів. Крім цього, академічне дослідження потенціалу для кодифікації європейського приватного права буде не тільки цінним вкладом у європейську юридичну науку, але й створить доступний та повністю анотований перелік принципів приватного права з корінням у різних правових сім'ях сучасної Європи. Сам текст проекту буде безпрецедентним правовим ресурсом у порівняльному правознавстві для практикуючих юристів у сфері європейського приватного права, стане найближчою стратегічною законодавчою ініціативою в ЄС. З огляду на вказане,важливість участі України у даному проекті видається доволі важливою, враховуючи роль та значення нашої держави у інтеграційних процесах, що відбувається на загальному європейському просторі.

Водночас, Україна повинна бути у цьому процесі створення європейської кодифікації приватного права не стороннім спостерігачем, а активним учасником. Адже окремі напрацювання українських правничих шкіл у сфері приватного права можуть на рівні конкурувати із іншими зарубіжними країнами. Так, зокрема, на нашу думку, в частині регламентації інституту особистих немайнових прав фізичної особи саме цивільне законодавство України є одним із найбільш прогресивних у Європі, та практика його застосування можуть сформулювати нові напрямки розвитку європейського законодавства.

Цим самим ми можемо забезпечити не лише односторонність сприйняття українським законодавством вимог європейського та світового товариства, але й внести свій національний вклад у його розвиток в цій частині.

Школьніков В.І., курсант 2-го курсу ФПФПМГБ
27 навчального взвода ННІПФПМГБПСНГУ
Науковий керівник: Мухоїд М.М.,
старший викладач кафедри
Цивільного права та процесу НАВС

НАУКОВЕ ВІДКРИТТЯ ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Інноваційна політика нашої держави спрямована на підтримку і захист об'єктів інтелектуальної власності, найважливішими з яких є наукові відкриття.

На сьогоднішній день стан питання щодо охорони наукових відкриттів в Україні є недосконалим.

В главі 38 ст.457,458 Цивільного кодексу України науковим відкриттям надано юридичне визначення. Для визначення поняття наукового відкриття як юридичного терміна законодавець користується рядом філософських категорій: «матеріальне», «закономірність», «властивість», «явище», «пізнання»[1, с.20].

Всесвітня практика свідчить, що юридичне поняття «відкриття» не фігурує в Європі і США. Право на наукове відкриття на міжнародному рівні не достатньо відмежовується від авторського чи патентного права. В багатьох країнах світу не існує окремих норм, які б дали повне визначення науковому відкриттю на законодавчому рівні.

Належне закріплення права на наукове відкриття та порядок його захисту було зарегламентовано в СРСР за допомогою державного визнання наукового відкриття шляхом видачі диплому та захист права з боку держави, матеріальної допомоги автору наукового відкриття та реалізація його права на авторство[3, с.51].

На початку 90-х рр. XX ст. після здобуття Україною незалежності у державі спостерігалася криза у системі правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, зумовлена відсутністю національної нормативної бази та спеціальних державних органів у цій сфері. З прийняттям Цивільного кодексу України у 2003 р. в Україні були закріплені основні аспекти захисту права на наукове відкриття.

Комітет з питань науки і освіти Верховної Ради України спільно з Державним департаментом інтелектуальної власності (на сьогодні – Державна служба інтелектуальної власності) ще у 2004 р. підготував проект Закону України «Про охорону прав на наукові відкриття»[4]. Але до теперішнього часу наведений законопроект був взятий за основу, а у подальшому відкликаний.

Цей законопроект не є досконалим та потребує подальшого доповнення. Так, наприклад, подати заявку на наукове відкриття можуть автор, спадкоємці та юридична особа з зазначенням автора наукового відкриття. Крім того слід додати ще одну особу, яка має право подати заявку на наукове відкриття, - це довірена особа , тобто за дорученням заявника заявка може бути представлена через представника у справах інтелектуальної[3].

Треба звернути увагу на те, що подати заяву можуть спадкоємці. Відповідно до ст. 29 даного проекту закону право на подання заявки на наукове відкриття і одержання диплому на ім'я автора наукового відкриття, а також право на матеріальну винагороду за наукове відкриття

переходять у спадщину. Право на матеріальну винагороду – це є майнове право інтелектуальної власності на наукове відкриття, що не суперечить ст.1219 Цивільного кодексу України, де вказано , що не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема особисті немайнові права. Якщо право на подання заявки і одержання диплому на ім’я автора наукового відкриття входить до спадщини, то логічно включити до спадщини і право перешкоджати будь-якому посяганню на право на наукове відкриття, здатне завдати шкоди честі чи репутації автора наукового відкриття та право вимагати зазначення імені померлого автор у зв’язку з використання наукового відкриття, якщо це практично можливо. Але відповідно ст. 5 Закону України «Про охорону прав на наукове відкриття» право перешкоджати будь-якому посяганню на право на наукове відкриття, здатне завдати шкоди честі чи репутації автора наукового відкриття та право вимагати зазначення свого імені померлого автор у зв’язку з використання наукового відкриття, якщо це практично можливо відноситься до особистих немайнових прав автора. А ці права не входять до складу спадщини відповідно до пункту 1 ч.1 ст.1219 Цивільного кодексу України.

Тоді спадкоємці можуть одержати диплом на ім’я померлого автора, що визнає автора, але не можуть в подальшому захищати честь, репутацію та чисте ім’я померлого від посягань, не можуть вимагати зазначення його імені у зв’язку з використанням наукового відкриття.

Потрібно до статті 15 проекту Закону України «Про охорону прав на наукове відкриття» додати ще частину про обов’язок автора відкриття вказати повне найменування та місцезнаходження організації, в якій скоєно наукове відкриття. Це пов’язано з створення належних умов діяльності автора у результаті чого було зроблено наукове відкриття. Керівник організації в якій скоєно наукове відкриття не може розглядатися як співавтор наукового відкриття, але юридична назва даної організації повинна бути в дипломі.

Потрібно також ввести термін конфіденційність заявки, тобто доступ третіх осіб до матеріалів заявки повинен заборонятися, крім випадків перевірки матеріалів уповноваженими на те особами за письмовим дозволом автора наукового відкриття.

Крім того потрібно внести зміни в діяльність державних органів, які регулюють відносини в сфері інтелектуальної власності. Наприклад, в Указі Президента України від 25.12.2013 № 436/2011 «Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України» відповідно до пункту 4 даного положення вказано, що Державна служба відповідно до покладених на неї завдань здійснює державну реєстрацію та ведення обліку об'єктів права інтелектуальної власності, веде державні реєстри об'єктів права інтелектуальної власності. На практиці не існує навіть положення про Державний реєстр наукових відкриттів.

Як висновок, Цивільне законодавство України визнає наукове відкриття об'єктом цивільних правовідносин і наголошує на його належній цивільно-правовій охороні, але не існує окремого законодавчого акту, який б повністю закріпив правову охорону права на наукове відкриття. Необхідно закріпити процедуру державної реєстрації і правової охорони наукових відкриттів в Україні. Це зумовлено нормами ст.457 та ст.458 Цивільного кодексу України. Державна охорона прав на наукове відкриття повинна здійснюватися шляхом закріплення державного і авторського пріоритету як на національному рівні, так і на світовому, видачі диплома державного зразка, а також надання матеріальної винагороди автору за створене наукове відкриття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булат Є. А. Наукове відкриття як об'єкт цивільних правовідносин: Автореф. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03 / Булат Євгенія Анатоліївна. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – 16 с.

2. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: Підручник / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб'язко та ін. – К.: Ін Юре, 2007. – 696 с.

3. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.1997 N 938: [Електронний ресурс]. //Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

4. Про охорону прав на наукові відкриття: проект Закону України від 12 грудня 2004 р. № 6414 [Електронний ресурс]. //Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id

Гарарук Ігор Володимирович
викладач відділення Правознавства Коломийського економіко-правового коледжу Київського національного торговельно-економічного університету

ЗМІСТ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА ПРАВА НА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ

Природа комерційної таємниці така, що вона може існувати виключно при ринкових відносинах, у той час як при адміністративно-командній системі й тільки державній формі власності функціонування інституту комерційної таємниці не є можливим.

Важко не погодитися з висловленням В. Розенберга, якому вже понад ста років, про те, що промислова таємниця випливає із сутності строю, заснованого на свободі конкуренції як на змаганні сил,

здібностей і праці кожного конку-рента, але не на використанні роботи конкурента, бо інакше йдеться про недо-бросовісну конкуренцію [8, с. 68].

Можна дійти висновку, що комерційна таємниця є породженням кон-куренції, а конкуренція, у свою чергу, – основа, фундамент ринкової еконо-міки.

Середина вісімдесятих років минулого сторіччя стала переломним етапом для СРСР – почалася перебудова. Почали налагоджувати стосунки із західними дер-жавами, створюються перші спільні підприємства, поступово, одна за однією ста-ли виявлятися прогалини в законодавстві. Тоді вперше за довгі роки існування СРСР заговорили про комерційну таємницю та право на її захист. Відповідно до ст. 33 Закону «Про підприємства та підприємницьку діяльність у СРСР», до ко-мерційної таємниці належать відомості, пов'язані з виробництвом, технологіч-ною інформацією, керуванням, фінансами та іншою діяльністю підприємства,

що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) яких може завда-ти шкоди його інтересам.

Обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок їх захисту визначає керівник підприємства [4,с.148].

Згідно ст. 36 Господарського кодексу, інформація пов'язана з виробництвом, технологією та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення якої може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання визнаються його комерційною таємницею. Для того щоб прослідкувати та проаналізувати зміст права на комерційну таємницю, звернемося до точок зору, щодо суб'єктивного права. Якщо це право належить юридичній особі, то можна його розкласти на певні індивідуальні можливості суб'єкта господарювання щодо його реалізації. А саме юридична особа може мати право користування даним об'єктом, повинна бути захищена з боку держави з приводу незаконного розголошення, сама має створити умови, щодо обмеженого доступу до таких відомостей, та у разі незаконного заволодіння та відтворення такої інформації іншою особою, така особа повинна бути притягнена до юридичної відповідальності.

Комерційна таємниця як правове явище має відповідну природу зародження та розвитку. При цьому право на комерційну таємницю регулюється цілою низкою нормативних актів, може належати виключно суб'єктам господарювання, а значить таке право може розглядатися як право об'єктивне,так і право суб'єктивне.

Список використаних джерел

1.Шевчук С.В. Актуальні проблеми імплементації норм міжнародного права в законодавство України щодо охорони та захисту комерційної таємниці // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право : науковий журнал / Мін. фінансів України ; Укр. держ. ун. фінансів та міжнародної торгівлі. – Київ, 2011. – № 1 (54). – С. 91-95

2. Андрощук Г. Захист комерційної таємниці в зарубіжній правовій доктрині: стратегії забезпечення лояльності працівників // Юридичний журнал : аналітичні матеріали, коментарі, судова практика / МОН України ; НПУ ім. Драгоманова ; Ін-т політології. – Київ, 2012. – № 5 (119). – С. 56-62

3.Андрощук Г.О. Захист комерційної таємниці в США: протидія економічному шпигунству // Наука та інновації : український оглядовий журнал майбутнього. Науково-практичний журнал / НАН України. – Київ, 2013. – Т. 9, № 1. – С. 80-95. – ISSN 1815-2066

4. Нашинец-Наумова Информационная безопасность предприятия: теоретико-методологические основы правового обеспечения // Адміністративне право і процес : науково-практичний журнал / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Видавничо-поліграфічний центр "Київ. ун-т". – Київ, 2013. – № 4 (6). – С. 147-154.

5.Шевчук С.В. Історична ретроспекція виникнення правової охорони комерційної таємниці в Україні / С.В. Шевчук, Т.В. Васильченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право : науковий журнал / Мін. фінансів України ; Укр. держ. ун. фінансів та міжнародної торгівлі. – Київ, 2011. – № 2 (55). – С. 119-124

6.Чікін С. Комерційна таємниця як об"єкт управління на підприємстві: дії правового характеру / С. Чікін, В. Черненко // Теорія і практика інтелектуальної власності : науково-практичний журнал / Н-д. ін-т інтелектуальної власності ; Акад. правових наук України. – Київ, 2011. – № 4 (60). – С. 56-60

7.Марчук У. Комерційна таємниця: правова регламентація, відповідальність і заходи щодо її збереження // Бухгалтерський облік і аудит : науково-практичний журнал / ТОВ "Екаунтинг" ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – Київ, 2012. – № 5. – С. 49-54

8. Іващенко В. Комерційна таємниця: що і як захищати // Юридичний журнал : аналітичні матеріали, коментарі, судова практика / МОН України; НПУ ім. Драгоманова; Ін-т політології. – Київ, 2011. – № 7/8 (110). – С. 31-35

Чиж Поліна Олександрівна
Студентка ІІ року навчання за О.К.Р. «магістр» Київського національного університету імені Тараса Шевчанка

ПРАВО ОСОБИ НА ЕВТАНАЗІЮ

У структурі права на життя проблемним, із теоретичного й практичного погляду, є питання про наявність чи відсутність правомочності розпорядження життям. Учені до змісту права на життя відносять право розпорядження життям. Можливість розпорядження – невід'ємний елемент більшості суб'єктивних прав. Що ж до права на життя, то цей елемент, на нашу думку, через свою специфіку не може становити його зміст. Право на життя має особливий характер реалізації: забезпечення фізичного існування як біологічної істоти, частини суспільства, суб'єкта правовідносин.

Право розпорядження життям означає право на смерть, що суперечить конституційному положенню про те, що людина, її життя та здоров'я є найвищою соціальною цінністю не лише для людини, а й для держави та суспільства. Т. М. Фомиченко зазначає, що мета закріплення права на життя – забезпечити недоторканність життя. Оскільки будь-яке право – це можливість користуватися благом, то йдеться також про можливість людини розпоряджатися своїм життям, добровільно ставити його в небезпечні умови. Однак терміни «розпорядження» й «користування» не тотожні. Власне, користування життям як елемент цього права означає вільно користуватися життям в умовах особистої безпеки. Сутність та особливості права на життя означають заборону на евтаназію у всіх її проявах (активну, пасивну).

Загалом «евтаназія» – слово грецького походження та поєднує в собі два поняття: «ев» (ей, еу) – хороший, «танатос» - смерть,тобто «хороша смерть». Цікавим є той факт, що деякі вчені називають дане явище «автоназія», тобто «автоматичною смертю».

В науковій літературі можна знайти ідею, що дане поняття вперше було введено Френсісом Беконом у 1605 році. Проте дане судження не є вірним. Ф. Бекон під евтаназією розумів не умертвіння хворого із співчуття, а надання ефективного обезболення, яке позбавило б людину від страждань.

Перший у світі закон, який мав назву «Про право людини на смерть» було прийнято у 1977 році у штаті Каліфорнія. Згідно з даним законом невиліковно хворим людям надавалося право оформити документ про їх бажання відключити реанімаційну апаратуру за певних умов. Однією з умов для задоволення даного документа являвся висновок психіатра про осудність такої особи. Проте асоціація психіатрів заборонила її членам брати участь у подібних процедурах. Проти такої смерті пацієнта заперечували й медики. Американська медична асоціація ухвалила рішення про те, що лікарі не повинні бути катами.

У Європі вперше легалізація евтаназії відбулася у Нідерландах у 1973 році. Підставою для цього було рішення суду, у якому лікаря, який

вбив свою матір, був засуджений до тижня тюремного ув'язнення. Цей випадок послужив прецедентом для визнання Верховним судом країни добровільної евтаназії прийнятою.

Процес легалізації евтаназії у Нідерландах закінчився прийняттям у квітні 2002 року закону про легалізацію евтаназії, відповідно до якого встановлюються критерії можливості її здійснення: так, зокрема, але не виключно, лікар зобов'язаний упевнитися, що: прохання пацієнта про евтаназію є обдуманим та добровільним. страждання пацієнта нестерпні й немає жодної перспективи на поліпшення стану здоров'я тощо.

Цікавим є факт, що згода пацієнта про проведення евтаназії, відповідно до цього закону, може бути як письмовою, так і усною, на відміну від Бельгії. Дана країна стала другою, яка легалізувала евтаназію законом, який було прийнято у вересні 2002 року. В законі сказано, що провести дану дію може як лікар, так і третя особа, проте слід упевнитися, що особа має законну правоздатність та повністю усвідомлює своє прохання.

Окрім форми, різниця у регулювання питання евтаназії у цих країнах полягає ще й у віці, з якого можна ставити питання про проведення евтаназіїї. У Нідерландах чітко є вікові рамки, з якого можливо здійснювати, а у Бельгії є формулювання лише «емансипований» молодший вік, тобто без чіткої вказівки.

У Англії навпаки, після довгих обговорень прийнято закон про безумовну заборону будь-якої евтаназії, але за неофіційними даними, пасивна евтаназія використовується на практиці британськими медиками, як серед новонароджених, так і у випадках з людьми похилого віку. У 2002 році почала свій розвиток поширена на світ справа Diane Pretty vs Uk, остаточне рішення по якій приймав Європейський суд з прав людини. Апеляція цієї жінки про евтаназію з посиланням на п.1 ч.2 закону про суїцид, де самогубство не визнавалося злочином, була відхилена Палатою лордів парламенту Великобританії. Проблема полягала в тому, що через свою хворобу Діана не могла вчинити суїцид без сторонньої допомоги, а згідно із місцевими законами, допомога при здійсненні суїциду карається чотирнадцятирічним ув'язненням. Діана звернулася до Європейського суду з прав людини з проханням звільнити її чоловіка від можливого покарання. Європейський суд відмовив даній жінці, що породило багато суперечностей із приводу співвідношення пасивної евтаназії і права людини на гідну смерть. Європейський суд з прав людини вважає, що в даному випадку слід враховувати право людини на самовизначення і невтручання в особисте життя не щодо вибору життя або смерті, а щодо лікування чи продовження від лікування. Дане рішення підтверджує неприйняття концепції активної евтаназії як судовими органами Великобританії, так і Європейським судом з прав людини.

Таким чином, право особи на евтаназію в цивільно-правовому аспекті слід розглядати як структурний елемент права особи на життя із врахуванням всіх особливостей, які притаманні даному правовому явищу.

Список використаних джерел:

1. Малеина М.Н. О праве на жизнь//Новое время. – 1989. - №31. – С.25-31
2. Antal Szerletics/Paternalism and Euthanasia: The case of Diane Pretty before the European Court of Human Rights//Diritto e questioni pubbliche. - Palerno. – 478-496.

Підюков Петро Павлович
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення навчально-виховного процесу ННІПП НАВС
Варлакова Євгенія Олегівна
кандидат психологічних наук, науковий співробітник НЛЗППЗНВП ННІПП НАВС

Роль «юридичних клінік» у професійному зростанні науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів України

Останнім часом стало модним говорити про сучасні інноваційні методики, що застосовуються в системі освіти, передусім, інтерактивні, за допомогою яких, насамперед, відбувається моделювання реальних життєвих ситуацій, коли передача досвіду студентам здійснюється в атмосфері їх максимального залучення до навчально-виховного процесу не в якості об’єктів навчання, а як рівноправних його суб’єктів. Безперечно, такі методики, з одного боку, потребують додаткових зусиль та більш високої кваліфікації самих викладачів, з іншого ж – і коефіцієнт корисної дії від них не просто більший, а навіть вражаючий (до 95% успішно засвоєної інформації порівняно з 5% – при звичайній лекції) [1, с. 18].

Здається, що серед таких інноваційних методик «юридична клініка» є однією з найцікавіших і ефективних. Своєю практичною спрямованістю, соціальною корисністю вона не просто вчить студента, а допомагає йому спромогтися застосувати отримані знання на практиці, виховує в ньому якості компетентного і соціально відповідального юриста. Не менш

важливе значення «юридична клініка» має і для особистості самого викладача, як суб'єкта навчально-виховного процесу.

Перш за все, вона дає йому можливість постійної підтримки на належному рівні практичної складової в його науково-педагогічної діяльності. Викладач, відірваний від практики, досить часто припиняє самовдосконалюватись (особливо, коли вже позаду захист дисертації, отримано вчене звання тощо). Робота ж спільно зі студентом, який постійно задає питання, відповіді на які потребують чогось більшого, ніж просте цитування підручника будь-якого відомого професора, примушує його тримати себе на такому рівні, якщо не через професійний інтерес, то принаймні з суто людських міркувань – «аби не сплохувати». Таким чином, хоче того викладач, чи не хоче, але йому при цьому доводиться слідкувати за нововведеннями законодавства, за тенденціями сучасної юридичної практики.

По-друге, – це завжди є своєрідним підвищенням науково-педагогічним складом і власного науково-професійного рівня, адже «граючись» із студентами в «юридичну клініку», викладач має змогу зростати сам. Причому, таке зростання відбувається не лише у площині збільшення обсягу наявних в нього знань з правознавства та вмінь їх застосувати, а й в площині передачі цих знань. «Юридична клініка» створює особливе середовище, в якому знання від викладача до студента передаються не в штучно створеній обстановці аудиторного заняття, а в природному середовищі робочого спілкування останнього із старшим та більш досвідченим колегою. Звичайно, така обстановка і певним чином ускладнює роботу педагога, оскільки будь-які допущені огріхи матимуть набагато більші та серйозніші наслідки. Потрібно витратити додаткові зусилля для того, щоб обов'язково розтлумачити студенту незрозуміле для нього. Крім того різниться сам характер запитань, які виникають у студента, адже відбувається процес переломлення теоретичних знань крізь призму правозастосування.

По-третє, робота в юридичній клініці дозволяє науково-педагогічному складу ВНЗ використовувати набагато більше цікавих та ефективних методик викладання. Студенту при цьому не доводиться дрімати, а викладачу заколисувати його. Як один, так й інший мають бути максимально зібраними, причому не з примусу, а швидше із задоволення, перетворюючи це все на добре усвідомлений почесний обов'язок. Крім того, в «клініці» викладач менш обмежений формальними вимогами навчального процесу, а тому може дозволити собі експериментувати, чого на звичайному семінарі чи лекції він не зміг би зробити. Урізноманітнення методик дозволяє збільшувати обсяг навчального матеріалу, покращувати його сприйняття, таким чином досягаючи мети навчального процесу – виховання професіонала [2, с. 7].

Нарешті, – клініка є способом розвитку міждисциплінарних зв'язків. В умовах всезростаючої спеціалізації це є вкрай важливим, оскільки саме спеціалізація, як явище корисне, дозволяє максимально зосередитись на вирішенні окремої проблеми, зробити таке вирішення найбільш ефективним. Більш того, в сучасних умовах без спеціалізації не обійтись: законодавчий масив став настільки значним, що рівноцінно охопити його – просто не можливо фізично. Однак, з іншого боку, сприймати окрему галузь права у відриві від інших було б небезпечно. Це пов'язано з тим, що суспільні відносини, які врегульовані правом, у своїй сукупності є нерозривними, а отже потребують такого ж нерозривного, комплексного врегулювання. Саме тому викладач-юрист повинен вміти бачити зв'язки, які існують між декількома, на перший погляд, взаємонепов'язаними правовими нормами різних навчально-правових галузей. Проте, вважаємо доречним зауважити, щоб це не призвело до занадто глибокого його занурення в проблеми однієї галузі та втрати відчуття їх зв'язку із проблематикою інших. Можливість виникнення такої ситуації існує об'єктивно і не залежить від старанності окремої особистості, проте від того актуальність її вирішення не зменшується. На наш погляд, «клініка» – це як раз і є одним із способів її розв'язання. Спектр питань, з якими громадяни звертаються до «юридичної клініки», не обмежується якоюсь однією чи декількома галузями права. Він є набагато ширшим, тут можна зустрітись із конституційно-правовими питаннями і з питаннями міжнародного приватного, кримінального або цивільного права чи процесу тощо. Таким чином, викладач-куратор «юридичної клініки» має бути готовим до того, що йому доведеться працювати з абсолютно різними нормативно-правовими актами, різноманітними галузями права, а відтак, це зобов'язує його покращувати власні навички орієнтування в нормативістиці [3, с. 12].

Звісно, що перелік переваг, які створює «юридична клініка» для викладачів і студентів (чи слухачів та курсантів), можна продовжити, він не є вичерпним, як і широкий спектр інновацій та перспектив, що відкриваються перед науково-педагогічними колективами вищих навчальних закладів, які їх активно використовують, але це вже – теми окремих, не менш цікавих наукових дискусій та обговорень.

Список використаної літератури

1. Молдован В. В., Кацавець Р. С. Юридична клініка: навч. посіб. – К.: Центр учбової літ., 2007. – 223 с.

2. Сенчак І. І. Вплив діяльності юридичних клінік на формування професійного рівня та правової культури молодих спеціалістів // «Часопис Національного університету «Острозька академія»». Серія «Право». – 2010. – №2. – С. 1-11.

3. Галай А. О. Основні навчальні компоненти юридичної клінічної освіти: шляхи впровадження клінічного спецкурсу та практики студентів у навчальний процес вищих навчальних закладів в Україні: навч. посіб. – К.: КНТ, 2009. – 96 с.

Липко І.В.
курсант 27 групи ФПФПМГБ
ННІПФПМГБВВ НАВС
Науковий керівник:
Муранова В.В., кандидат юридичних наук,
науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем громадської безпеки

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Події останнього часу, що відбуваються в Україні показали, що система правоохоронних органів потребує не лише вдосконалення, але й докорінних змін у ній. Те, що відбувалось під час Майдану значно змінило ставлення громадян до працівників правоохоронних органів, оскільки їхні дії були не лише неправомірними, але й суттєво порушували права людини та міжнародні стандарти в галузі прав.

Відповідно до ст. 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю», тому згадані дії правоохоронних органів прямо порушують норми Основного Закону країни [1]. З огляду на викладене, означена тема є актуальною.

Серед вітчизняних та зарубіжних учених вивченню проблем реформування правоохоронних органів присвячено праці В. Т. Білоуса, С. Е. Демського, В. С. Ковальського, К. Ю. Мельника, А. В. Суббота та інших.

На теперішній час реформування правоохоронних органів з метою належної якості їх діяльності є одним із пріоритетних завдань у нашій державі. Міжнародний досвід свідчить, що для правоохоронних органів найбільш пріоритетними завданнями є:

- контроль за дотриманням правопорядку та забезпечення виконання законних вимог;
- постійний моніторинг за станом злочинності та зменшення правопорушень шляхом профілактичних заходів;
- комплексне використання сил і засобів суб'єктів взаємодії за умови чіткого розмежування компетенції;

- процесуальна самостійність співробітників правоохоронних органів, які беруть участь у спільних міжвідомчих заходах, насамперед слідчих;
- персональна відповідальність уповноважених керівників, на яких покладено функцію координації зусиль, за організацію та наслідки заходів, насамперед спільних оперативно-розшукових і слідчих дій;
- постійний типовий обмін інформацією між працівниками різних відомств, працівниками слідчих і оперативних підрозділів одного відомства з додержанням правил нерозголошення даних попереднього розслідування й оперативно-розшукових заходів;
- запобігання, розкриття, всебічне й об'єктивне розслідування злочинів;
- забезпечення невідкладних організаційних, слідчих і оперативно-розшукових заходів;
- забезпечення профілактичних заходів щодо запобігання злочинності, насамперед організованих злочинів і фактів корупції;
- своєчасне викриття та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили правопорушення, а також здійснення заходів, спрямованих на відшкодування потерпілим заподіяної матеріальної шкоди [2; 3, с. 48-49].

Варто зауважити, що найбільш пріоритетним напрямом у роботі правоохоронних органів є соціальна спрямованість, яка орієнтована на безпосереднє співробітництво із населенням та представниками громадянського суспільства. Також важливим фактором є використання у безпосередній діяльності новітніх науково-технічних засобів, зокрема використання таких засобів що значно підвищить рівень розкриття правопорушень органами внутрішніх справ тощо.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що як засвідчує міжнародний досвід, докорінно змінити систему можливо (варто навести практику реформ у таких країнах як Грузія, Польща та ін.), але для цього потрібно не просто «копіювати» досвід іноземних держав, але й враховувати особливості нашої країни, менталітет населення та характерні проблеми, що постають перед нашим суспільством на теперішній час.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Суббот А. Застосування в Україні передових світових стандартів організації ефективної діяльності правоохоронних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.viche.info/journal/4197/.

3. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: Навчальний посібник / В.С. Ковальський (керівник авт. колективу), В.Т.

Білоус, С.Е. Демський та ін.; Віда. ред. Я. Кондратьєв. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 320 с.

Будаква О.Є. курсант 3 курсу ФПФПМГБ
Науковий керівник: Пашковська М.В.,
к.ю.н., с.н.с. НАВС

ОСОБЛИВОСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ЩОДО ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНОСВІТОВИМ ПРАВОПОРЯДКОМ

Глобалізація як новий тип суспільного розвитку сьогодні ставить більше питань, ніж дає на них відповіді. Для кожного жителя планети, незалежно від того, яку національну державу він представляє, з якими глобальними структурами взаємодіє, ключовою проблемою є з'ясування закономірностей впливу глобалізації на розвиток сучасного світу, оскільки він призводить до формування нової геостратегічної реальності, утвердження нових ціннісних координат, якісної зміни принципів та структури світу, модернізації соціальної, політичної, економічної та державно-управлінської систем.

Процес глобалізації, що спостерігається протягом останніх десятиліть, викликає багато дискусій серед науковців різних галузей. Проблемам глобалізації та її наслідкам присвячено багато найсучасніших досліджень.

Привертають увагу науковців такі аспекти глобалізації, як: геополітичні зміни сучасного середовища; глобальні трансформації та безпека розвитку політичних, економічних, соціальних систем; еволюція міжнародних відносин; співвіднесення глобальних та національних факторів; проблеми глобальних трансформацій; міжнародна економічна безпека та інші. Однак багато питань ще є відкритими, досить суперечливими і потребують подальшого вирішення.

Протистояти таким глобалізаційним викликам здатна лише та держава, яка має активну систему управління, реалізує власну геополітичну стратегію розвитку, максимально оберігає свій суверенітет, орієнтується в глобальному просторі, а головне - володіє ефективними механізмами впливу та управління.

Такий стан справ демонструє зіткнення думок, конфлікт соціальних і політичних інтересів, що має місце на глобальному, регіональному, національному та місцевому рівнях. Деякі дослідники визначають цей феномен як гранично широкий процес розширення контактів суспільств, країн, людей, що посилюється завдяки досягненням науково-технічного прогресу.

Інші вкладають у це поняття більш вузьке розуміння, трактуючи її як вестернізацію, пов'язану з процесами постіндустріалізації. Треті пропонують ще більш вузьке трактування: "економічна глобалізація з рисами американоцентризму". Кожна думка має право на існування. І в кожній з них відбивається та чи інша межа реальності [1, с. 43].

Щоб уникнути негативних наслідків глобалізаційних змін у правовій сфері, треба забезпечити гармонійний розвиток національних правових систем держав у мінливих умовах, шляхом врівноваження за рахунок дії стабілізуючої функції принципів міжнародного права Зростаюча тенденція до міжнародно- правової глобалізації сприяє появі нових принципів і норм права, встановлення яких раніше відносилося до сфери внутрішніх справ суверенних держав[2, с. 18].

Важливою складовою глобального порядку, що формується, є поняття соціальної справедливості. На сучасному етапі розвитку принцип справедливості набуває характеру своєрідного обов'язку розвинутих держав об'єднання фінансових, технологічних, інтелектуальних зусиль з метою розв'язання глобальних проблем світу.

Отже, глобалізація, як об'єктивно існуюче явище сучасного світу, не може, як і інші світові процеси, здійснюватись лише за умов позитивного впливу. Однак, як свідчить історія людства, навіть негативні прояви розвитку людської цивілізації, ставали причиною наступного позитивного правового прогресу. Зокрема, світові війни стали причиною та наслідком закріплення основних правил (принципів) мирного співіснування людства.

Закріплення та забезпеченняневпиннозростаючих глобальних правовідносин вимагає випереджаючого міжнародно-правового регулювання та забезпеченняйого на національномурівні, на основіуніверсальнихосновоположних норм міжнародного права, якими повинні стати оновлені основні принципи міжнародного права[4, с. 37-38].

Таким чином, хоча дослідження даної проблематики й представлене значною кількістю теоретико-методологічних та практико-прикладних досліджень, все одно її кремі аспекти лишаються малодослідженими.

Отже, глобалізація самого права, прогресуючий розвиток його універсальних властивостей, норм, форм і процедур правового типу соціального життя є соціально необхідним етапом і демонструє спроможність права регулювати процеси загальносоціальної глобалізації у рамках загального (загальноважливого і загальнообов'язкового) правопорядку на рівні внутрішніх та міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Пархоменко Н.М. Основні напрями розвитку джерел права в умовах глобалізації // Національна держава і право в умовах глобалізації:

Збірник наукових статей. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – С. 69-74.

2. Горбачев М.С. и др. Грани глобализации: Трудныевопросысовременногоразвития. - М.: АльпинаПаблишер, 2003. - 592 с.

3. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / За заг. ред. А.П. Гальчинського, С.В. Льовочкіна, В.П. Семиноженка. - К.: НІСД, 2004. - 261 с.

4. Бірюков Р.М. Глобалізація та її вплив на правову сферу // Порівняльно-правові дослідження. – 2009. - № 2. – С. 36-40.

Жук О.М., к.ю.н.,старший науковий співробітник
провідний науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем громадської
безпеки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Актуальність проблеми формування правової системи України, її вдосконалення та перспективи розвитку, як науково юридичної категорії є об’єктом ретельної уваги та дослідження на сучасному етапі розвитку держави, оскільки особливо важливим фактором для організації розвитку власного суспільства виступає сформована національна правова система, яка продуктивно функціонує.

Тому метою нашого дослідження є висвітлення основних напрямків генезису правової системи України.

Для всебічного висвітлення даного питання перш за все слід з’ясувати зміст терміну правова система, сутність і значимість цього правового явища. Адже на сучасному етапі розвитку суспільних процесів все більше вчених звертаються до такої категорії, як “правова система”. У вітчизняній юридичній літературі цей термін масово почав використовуватися лише після проголошення незалежності України. Це є природним, тому що активізувалися держава та правотворчі процеси. Виникла необхідність з позиції нових підходів оцінити правові аспекти суспільного життя.

Сучасну правову дійсність стало важко віддзеркалювати за допомогою старовинних, часто примітивних конструкцій. Необхідні більш широкі утворення, які надають можливість проводити відповідно більш гнучкі і адекватні наукові операції, досягати більш високих рівнів узагальнення й абстрагування. Такою категорією стала “правова система”, яка поліпшила можливість проведення аналізу й оцінки всієї правової

реальності - цілісно, а не за окремими елементами та їхніми складовими.

Теоретична розробка концепції правової системи є одним з першочергових завдань, від розв'язання якого залежить вирішення багатьох інших соціальних, економічних, політичних і правових проблем, зокрема, питання, пов'язані з мораллю, з трактуванням понять “правові засоби”, “правова діяльність”, “правові процеси”.

На сучасному етапі Україна переживає складний процес реформування свого правопорядку і його адаптації до нових соціально-політичних та економічних умов. Важлива роль при цьому відводиться з’ясуванню закономірностей виникнення, розвитку та функціонування правових систем сучасності з метою вдосконалення національної правової системи.

Ми вважаємо, що сьогодні особливо система права, як основна складова правової системи, перебуває на стадії інтенсивної еволюційної, трансформації, а саме – відбувається вдосконалення існуючих та формування нових галузей та інститутів права. Так, з переходом на ринкову економіку виникли: інститути кредитних спілок, гарантування банківських вкладів фізичних осіб, біржове, інвестиційне та інше право. Також в Україні діє Інститут омбудсмена, який має гарантувати дотримання прав і свобод громадян. Система права характеризується зменшенням рівня його формалізації, що проявляється урозширенні сфери приватноправового регулювання, використання загально дозвільного принципу правового регулювання.

Загальні перспективи розвитку майбутньої цілісної й інтегрованої правової системи України мають відповідати таким параметрам:

- правова ідеологія не повинна будуватися на ідеї соціального й політичного розколу, протиставлення однієї соціально-політичної групи іншій: вона мусить прагнути до максимального духовного об'єднання країни, досягненню нею стану моральної й духовної соборності;

- правова ідеологія мусить бути досить відкритою для обліку і сприйняття історичного досвіду, яку б ідеологічну належність він не мав;

- потрібно відкинути, як принцип суверенізації особистості стосовно суспільства й держави в його індивідуалістичному варіанті так і одержавлення людини й придушення її самостійності й ініціативи, оскільки жодна з цих крайностей не може стати методологічним підґрунтям правової ідеології в Україні.

Подальший розвиток та вдосконалення національної правової системи України на сучасному етапі безпосередньо пов’язаний із необхідністю удосконалення нормативної основи, а саме: проведення конституційної реформи, реформи виборчого законодавства, судово-правової реформи, результатом яких має стати забезпечення та гарантування прав та свобод людини і громадянина. Також одним із важливих напрямів розвитку і функціонування національної правової

системи євдосконалення інституту відповідальності держави перед особою. Тобто у правовій державі, а саме такою задекларована Україна як держава, повинні бути створені й діяти такі механізми, за допомогою яких здійснюється ефективний вплив на якісну сторону діяльності державного апарату, особливо у сфері забезпечення та гарантування прав і свобод людини та громадянина.

Однак формування сучасної правової системи України відповідно до міжнародних, зокрема – європейських правових стандартів, є процесом складним та багатофункціональним. Європейський союз повинен стати запорукою розвитку та становлення України, як дійсно демократичної держави, де є місце ринковій економіці, забезпечується охорона та належне правове регулювання суспільних відносин, забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян завдяки ефективному функціонуванню правової системи.

Не зважаючи на велику кількість публікацій з вище вказаної теми, вона все ж таки потребує більш прискіпливої уваги вчених-юристів, оскільки процес відмови від заідеологізованих концепцій розвитку державно-правових явищ і формування сучасної правової системи України відповідно до міжнародних, є надто повільним та складним. Тому, дана проблематика потребує подальшого проведення як глибокого науково-теоретичного аналізу правової дійсності, так і визначення основних напрямів вдосконалення та розвитку національної правової системи в умовах сучасності.

Список використаних джерел:

1. Про реалізацію євроінтеграційних прагнень України та укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: Заява ВРУ від 22 лютого 2013р №30-VII.

2. Оборотов Ю.М. Традиції та новації у правовому розвитку: [монографія] / Ю.М.Оборотов. – О.: Юридична література, 2001. – 353 с.

3. Кравчук М.В. Правова система США / М.В. Кравчук.. – К.: Нора-Друк, 2004. – 136 с.

4. Журавський В.С. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / [В.С. Журавський, О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко та ін.]; За заг. ред. В.С. Журавського. – К.: «Юрінком Інтер», 2003. – 296 с.

Школьніков В.І.,курсант 27 н/г ФПФПМГБПС
Науковий керівник: Костюк В.Л., к.ю.н.
Начальник наукової лабораторії з
проблем громадської безпеки

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У БОРОТЬБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Процеси Європейської інтеграція України зобов’язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав і свобод людини і громадянина, їх ефективний захист.

Одним із таких завдань є утворення удосконалення їх організаційної структури, методів та форм управління ними, а саме головне чіткого визначення функції, які виконують окремі правоохоронні органи. Здійснивши європейський вибір, наша країна взяла на себе зобов'язання - змінити роль та функції правоохоронних органів, які б відповідали принципам Ради Європи згідно із Висновком Парламентської Асамблеї РЄ № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року [1].

Теперішня система правоохоронних органів України є не ефективною з наступних причин:

- висока корумпованість в правоохоронних органах;
- недовіра населення до роботи державних органів, в особливості до органів внутрішніх справ;
- низький рівень захисту прав працівників правоохоронних органів;
- система підготовки кадрів для правоохоронних органів не відповідає міжнародним стандартам підготовки висококваліфікованих правоохоронців і реаліям криміногенної обстановки в Україні.

Окремо слід виділити проблему законодавчого визначення функції правоохоронних органів. В Україні існує проблема, дублювання функції іншого органу. Наприклад, Служба безпеки України (СБУ) є одночасно спецслужбою та правоохоронним органом. Ніде в світі спецслужба не виконує правоохоронні функції, її призначення – збір інформації в межах її компетенції. Значна частина підрозділів СБУ виконує правоохоронні функції, пов’язані із боротьбою з корупцією, організованою злочинністю, контрабандою, продажем наркотиків, економічними злочинами. Зазначені повноваження фактично дублюють функції інших правоохоронних органів – прокуратури, Державної фіскальної служби, Державної митної служби, Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України (12 лютого 2015 року Верховною Радою України був прийнятий закон, який ліквідував підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю[2]), Департаменту державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України та інших.

Потрібно звернути увагу також на те, що система підготовки кадрів для правоохоронних органів не відповідає міжнародним стандартам підготовки висококваліфікованих правоохоронців і реаліям криміногенної обстановки в Україні. Сучасна організована злочинність відрізняється від

перших злочинних груп, які зароджувалися під час важкої економіко-політичної ситуації після оголошення незалежності України. По суті із озброєних груп вимагачів перетворилась у корпорації зовні благообразних осіб, які є частиною державного апарату або дуже близько до нього наближені. Коли ж організована злочинність стає "білокомірцевою", то і викривати та розслідувати її діяльність мають висококваліфіковані фахівці, які працюють в державних органах, сторонній вплив на які – з боку мерів великих міст, глав обласних адміністрацій, міністрів, депутатів тощо – практично є неможливим.

Тому вже створеноНаціональне антикорупційне бюро (НАБ)[4], яке опікується виключно корупційними злочинами високопосадовців. Особливістю даного органу є незалежність від державних органах,яка виключає можливість впливу посадових осіб на роботу НАБ. Крім того, Державне бюро розслідувань [3], яке повинно замінити Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ, дозволить не тільки звузити обсяг роботи Міністерства внутрішніх справ та сконцентрувати його діяльність на запобіганню вчиненню нових злочинів, підвищенню правової свідомості громадян, а й незалежно від МВС, СБУ та інших органів виконавчої влади приймати ефективні рішення по розкриттю скоєних суспільних діянь підвищеної небезпеки.На ДБР будепокладено повноваження **виявляти, розкривати і розслідувати факти тяжких злочинів з застосуванням насилля, створення та діяльності злочинних організацій загалом.**Ця система розподілу функцію дозволить ефективно поєднати профілактику злочинів з розкриттям тяжких та особливо тяжких злочинів.

Як висновок, не може існувати в суспільстві така система правоохоронних органів, коли силові органи залежні від влади на обласному і державному рівні та одне відомствооб’єднує функції іншихправоохоронних органів. Тому на теперішній час настала нагальна потреба в кардинальній реформі правоохоронної системи України. Існуюча система розслідувань злочинів довела свою неефективність.Створення незалежного механізму ефективного розслідування фактів порушення прав людини і притягнення винних до передбаченої законом відповідальності – це вимога не тільки Європейського Суду з прав людини та Комісара Ради Європи з прав людини, а й суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висновок N 190 (1995 Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи: Міжнародний документ від 26.09.1995 № 190(1995).: [Електронний ресурс]. //Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу:

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_590

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ: Закон України від 12.02. 2015 р.: [Електронний ресурс]. //Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

3. Про Державне бюро розслідувань: проект Закону України від 12.02.2015р. : [Електронний ресурс].//Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

4. Про Національне антикорупційне бюро: Закон України від 25.10. 2014 р.: [Електронний ресурс]. //Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06. 1993 р.: [Електронний ресурс]. //Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

6. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р.: [Електронний ресурс]. //Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

Костюк В.Л., к.ю.н.,
начальник наукової лабораторії з
проблем громадської безпеки

ОСНОВОПОЛОЖНІ ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ МВС УКРАЇНИ

В умовах кардинальних перетворень в державі та утворення Міністерства внутрішніх справ як цивільного органу європейського зразка, діяльність нових поліцейських повинна якісно змінитися і бути направлення на дотримання прав та свобод громадян. Діяльність патрульного поліцейського повинна ґрунтуватися на принципах законності, поваги до честі та гідності людини, соціальної справедливості, відкритості, прозорості, гуманізму і гласності та підходу «поліція і громада».

Принцип законності має основне значення в діяльності поліцейського. Здійснюючи організаційні і практичні заходи з охорони громадського порядку, захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави, поліцейський, тим самим, забезпечує законність в країні; з другого боку – вся діяльність поліції з охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки повинна базуватися на суворому дотриманні законності, яка є основним принципом цієї діяльності і важливою умовою ефективного виконання завдань, що поставлені перед поліцією.

Законність в діяльності працівників патрульної служби забезпечує правовий і соціальний захист громадян, впевненість в тому, що їх права та свободи, честь і гідність надійно захищається державою. Працівники патрульної служби захищають людину незалежно від її громадянства, місця проживання, соціального, майнового та посадового стану, віку, статі, освіти і мови, відношення до релігії, політичних та інших переконань. Вони зобов'язані стримано та гідно ставитись до неправомірної поведінки з боку правопорушників. В усіх випадках обмеження прав і свобод громадян працівник поліції повинен пояснити підстави такого обмеження, а також права та обов'язки, що виникають у зв'язку з застосуванням обмежень.

Дотримання працівником патрульної поліції принципу поваги до честі і гідності людини виражається у встановленні заборони на вчинення будь-яких дій, пов'язаних із катуванням або нелюдським чи таким, що принижує гідність, поводженням або покаранням. Зокрема, ст. 5 Загальної декларації прав людини проголошує: «Ніхто не повинен піддаватися катуванню або жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню і покаранню». Ідентично сформульовані ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Стан законності та правопорядку забезпечується також принципом справедливості. Щоб працівник патрульної поліції міг дати справедливу правову оцінку тому чи іншому діянню правопорушника, необхідно знати та враховувати такі складові, як її моральний стан, суспільну направленість дій, що можливо лише на основі аналізу всіх складових конкретної особи. Тому справедлива адміністративно-правова оцінка поведінки людини містить не лише об'єктивність, доброзичливість, але й усвідомлення всіх сторін людської поведінки, розвиток особистості, її індивідуальних та психологічних особливостей.

Відкритість і прозорість діяльності працівників патрульної поліції виступає важливим чинником демократичного устрою держави адже саме їх реалізація забезпечує реальний об'єктивний та дієвий вплив суспільства на поліцію через громадські організації та об'єднання. Розвиток принципів відкритості та прозорості сприяє підвищенню ступеню достовірності, оперативності та повноти інформації щодо діяльності поліції.

Важливим принципом діяльності працівників патрульної служби є гласність, що обумовлена необхідністю забезпечення відкритості, тісного зв'язку поліції з населенням, посилання в роботі на авторитет громадської думки, в тому числі, і для більш повної реалізації інших принципів, зокрема, доведення соціальної справедливості.

Принцип гуманізму, тобто людинолюбства, розкриває одну з найважливіших ціннісних характеристик права, домінування у формуванні та функціонуванні правової системи природних невідчужуваних прав

людини в діяльності працівників патрульної служби поліції. Це право на життя, здоров'я, особисту свободу та безпеку, право на охорону своєї честі та репутації, недоторканність особи та ін.; створення всіх умов, необхідних для нормального існування та розвитку особи;

Основою підходу «Міліція і громада» є те, що міліція навчається співпрацювати з іншими урядовими органами заради профілактики злочинів та підвищення якості життя в громадах. Крім того, зміцнюється спільне почуття відповідальності серед громадян та їх довіра до працівника поліції. У той же час у працівника патрульної служби формують нові навички з розв'язання проблем у сфері злочинності та проблем на рівні громади, послаблюють страх перед злочинністю тощо. Працівник поліції повинен бути впізнаваним і доступним для населення, знати мешканців обслуговуваної території і бути відомим їм. Крім того, патрульний повинен прислуховуватися до проблем громадян, відгукуватися на них, залучати та мобілізувати населення для вирішення питань пов'язаних із забезпеченням громадської безпеки, звітувати про свої дії та результати роботи.

Патрульний поліцейський зобов'язаний поважати права і свободи людини незалежно від її цивільного, соціального, майнового стану, расової та національної належності, статі, віку, освіти та віросповідання, політичних та інших поглядів.

Отже діяльність нового поліцейського патрульної служби повинна ґрунтуватися на дотриманні законності , прав та свобод громадян, повазі їх честі та гідності у тісній співпраці та взаємодії з громадськістю.

Федоровська Н.В.,старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем громадської безпеки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
Островка Є.І.курсант 2 курсу ФПФПМГБ
23 навчальної групи

Етапи формування нової патрульної служби в Україні

Реформування МВС України розпочато з об'єднання також служб як ДАІ і ППС в місті Києві та сторення на їх базі нової патрульної служби. Проект реформи МВС України передбачає, зокрема, реформу ДАІ, в рамках якої ДАІ позбавляється функцій надання адміністративних послуг, вводиться система автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху, а патрульна служба в межах населених пунктів отримує повноваження автомобільної інспекції щодо забезпечення контролю на

дорогах. Американець Рон Гленсор буде куратором зі створення єдиної патрульної служби міліції.[1]

З метою якісного функціонування новоствореного патрульного підрозділу та повернення довіри населення до міліції у місті Києві із січня 2015 року оголошено набір усіх бажаючих пройти конкурсний відбір та стати «новим поліцейським» патрульної служби.

“Скоро в Києві ДАІ не буде. Буде нова поліцейська патрульна служба. З новими підходами, правилами, новими людьми. Сподіваюся, і з новою Вашою довірою. З 20 січня 2015 почнемо набір людей на навчання в нову патрульну службу Києва. Конкурсний відбір і тестування, три місяці жорсткого тренінгу та навчання – знову тести – і, коли, як вважаю, відсотків 50% пройде всі випробування – отримаємо навесні нову патрульну поліцейську службу в Києві. Службу, яка – як розраховую – буде Вам служити – і Ви будете її поважати “, – розповів він про плани реформування в силовому відомстві.2

У патрульну службу Києва планують набрати близько 2 тисяч претендентів. І вже з 19 січня по 6 лютого 2015 року приймались заявки-анкети від кандидатів особисто або в он-лайн режимі (офіційній сайт МВС України). Для подання анкети необхідно було мати при собі паспорт та ідентифікаційний код.

Претендентів на службу в патрульній поліції столиці відбиратимуть на конкурсній основі "Конкурсний відбір, навчання, тести і в переддень літа матимемо в Києві нову патрульну поліцію", – написав Аваков.

Вимоги до кандидатів, охочих працювати в патрульній поліції:

- Прагнення до якісних змін;
- Вік від 21 до 35 років;
- Повна загальна середня або вища освіта;
- Наявність посвідчення водія категорії В;
- Відсутність судимості;
- Вільне володіння українською мовою;
- Фізичне здоров’я та моральна стійкість.

Етапи відбору кандидатів:

- Подання анкети;
- Перевірка загального рівня знань;
- Психодіагностичний тест;
- Медичний огляд;
- Перевірка навичок керування автомобілем;
- Особиста співбесіда;

---

[1] Оксана Руда, Американець керуватиме створенням єдиної патрульної служби міліції, 14 грудня 2014 http://zaxid.net/news/showNews.do?amerikanets_keruvatime_stvorennyam_yedinoyi_patrulnoyi_sluzhbi_militsiyi&objectId=1333727

[2] МВС оголошує набір в нову поліцейську патрульну службу. http://golos-narodu.org/mvs-oholoshuje-nabir-v-novu-politsejsku-patrulnu-sluzhbu/

- Теоретичне навчання;
- Професійна підготовка.

МВС України обіцяє працівникам патрульної служби:

- Принципово нову для України систему охорони правопорядку;
- Професійну підготовку за міжнародними стандартами;
- Стипендію під час навчання;
- Престижну стабільну роботу та гідну зарплату;
- Нову уніформу та новий службовий автомобіль;
- Перспективу кар'єрного росту.

У свою чергу заступниця Авакова Ека Згуладзе, на прес-конференції в Києві додала, що спонсорувати реформу МВС будуть США. За її словами, зарплата нових працівників становитиме 6 - 8 тисяч гривень. [3]

"Нове покоління створює нову поліцію, треба міняти країну", – говорить претендент на місце в патрульній службі Олександр Довженко.[4]

Обов'язковою для кандидатів буде середня освіта, решті навичок майбутніх патрульних навчать у процесі підготовки. Основним стане вміння комунікації з людьми.

У кандидатів перевірятимуть стан здоров'я, проводитимуть ряд тестів, аби виявити рівень знань та мотивацію до служби. Обов'язковими є почуття відповідальності, логічне мислення та вміння працювати в команді. Однак одним з найважливіших критеріїв стане вивчення цінностей кожного кандидата на службу.

Кандидати, які зареєструються, по мірі подання заяв проходять тестування.

Тестування стартувало на базі Національної академії внутрішніх справ з 27 січня 2015 року. Щодня в ньому брали участь близько півтори сотні кандидатів на службу. Їм було запропонувано тест, розроблений спеціально для того, щоб оцінити загальні здібності претендентів.

Подібний тест широко використовується в багатьох країнах світу: США, Канаді, Великобританії тощо. Він не вимагає ніяких спеціальних знань із правоохоронної тематики. У кандидатів буде півтори години для того щоб відповісти на 60 запитань в електронному вигляді та скласти іспит.

Кандидати мали півтори години на вирішення спеціально розробленого тесту. По закінченні тестування претендент одразу побав свою оцінку.

Станом на 9 лютого 2015 року, як повідомив Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков на другий етап відбору до патрульної служби Києва пройшли майже 20,5 тис. осіб.

---

[3] МВС почало прийом анкет від охочих працювати в патрульній поліції, 19 січня 2015 http://www.pravda.com.ua/news/2015/01/19/7055558/

[4] У Києві почався набір у нову патрульну службу 19 Січня 2015 Сегодня.ua. http://ukr.segodnya.ua/economics/transport/v-kieve-nachalsya-nabor-v-novuyu-patrulnuyu-sluzhbu-585465.html

«Завершився перший етап формування нової патрульної служби МВС. Тієї, що прийде в рамках реформування всієї системи МВС на зміну ДАІ і ППС. Спочатку в Києві, потім по всій країні. 6 лютого о 18:30 завершився етап прийому заявок-анкет на службу у новій патрульній поліції, який стартував 19 січня. Всього подали заявку на конкурс 33 тис. 220 осіб. Особисто прийшли і заповнили заявки - 6 тис. 202 людини, надіслали електронні анкети - 26 тис. 958 осіб. Допущені до тестів за кваліфікаційними вимогами і первинною перевіркою - 20 тис. 409 осіб», - зазначав А. Аваков.

За словами Авакова, 34,99% анкет подали жінки. Кількість заявників з Києва і київської області становила 20 тис. 965 осіб. Крім того, оціночно, анкети подали 273 співробітника ДАІ з усієї України (95 осіб з Києва). Також приблизно 914 тих, хто подали заявки, раніше працювали або й зараз працюють в МВС, з них 614 - в Києві. Серед претендентів - електронні анкети подали 13 тис. 45 осіб з вищою освітою (це 39,2% від всіх анкет, або 63% допущених до проходження 1-го тесту).

Міністр також зазначив, що на другий етап допустили 134 особи молодше 21 року, 41 людину віком більше 35 років, а найбільше серед претендентів - 23-річних - 1933 людини.

«Анкети, подані в останній момент, - обробляються. На одне місце патрульного у Києві претендує близько 10 осіб. Це дуже позитивно - ми зможемо відібрати і навчити найкращих патрульних, і, можливо, запропонувати іншим кращим кандидатам інші можливості в структурі МВС», - зазначив міністр.

Як відомо, другий етап відбору - це тестування основних навичок (General Skills Test - GST). Він стартував 27 січня та триватиме до 20 лютого. 3 лютого розпочався третій етап - тестування фізичної підготовки кандидатів, а сьогодні стартував четвертий етап - медичне тестування кандидатів.

Подальші етапи стартуватимуть наприкінці тижня: 5-й етап - тестування особистісних характеристик кандидатів (MMPI-2) розпочнеться 13 лютого, а шостим етапом стане інтенсивний курс підготовки.

«Скоро процес стартує в Одесі, Харкові та ряді інших міст», - додав Аваков.[5]

У МВС України створюють нову програму навчання, процес підготовки стартує на початку березня і триватиме близько 3 місяців. Навчання здійснюватимуть на базі існуючої інфраструктури, а саме в Навчально-науковому інституті підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки, психологічної служби та Національної гвардії України Національної академії внутрішніх справ.

---

[5] На одне місце нового патрульного у Києві претендують 10 людей, - Аваков http://zaxid.net/news/showNews.do?na_odne_mistse_novogo_patrulnogo_u_kiyevi_pretenduyut_10_lyudey__avakov&objectId=1340056

За словами першого заступника Міністра, у МВС наразі 2 пілотних проекти у Львівській та Хмельницькій областях. Пілотні проекти проводяться для того, аби уникнути помилок. ДАІ повність реформують. Нова служба буде працювати по новому. Діючі працівники МВС також будуть проходити конкурсний відбір.

Зазначено, що міліціонери з Хмельницького, які стали учасниками експерименту зі створення універсального патрульного підрозділу міліції, отримали нагоду повчитися у відомого експерта у сфері правоохоронної діяльності зі США Рональда Гленсора.

Рон Гленсор є старшим радником програми підвищення кваліфікації для органів кримінального розслідування ICITAP і працює з українськими міліціонерами вже впродовж двох років, навчаючи їх знаходити нестандартні підходи до вирішення стандартних проблем у роботі органів внутрішніх справ, базуючись на світовому досвіді у цій сфері.

Колишній поліцейський з США уже бував на Хмельниччині у рамках реалізації проекту «Міліція і громада», під час якого навчав новітнім методам роботи дільничних інспекторів міліції.

«Так, він приїхав до УМВС в Хмельницькій області, щоб поділитися своїм досвідом з працівниками патрульної служби та дорожньо-патрульної служби ДАІ, яких об‘єднали в єдиний підрозділ в експериментальному порядку», – йдеться у повідомленні.[6]

Отже, нова патрульна служба цілодобово патрулюватиме вулиці, працюватиме у метро і вирішуватиме проблеми на місцях.

"Українська патрульна служба буде схожою і на патрульну службу Грузії, і на патрульну службу США, і на патрульну службу Франції, і на патрульну службу Норвегії, тому що це - стандарт. Але це буде українська поліція. Над нею працюють українські спеціалісти, у ній будуть працювати українські співробітники і вони будуть робити український проект", - наголосила заступник міністра внутрішніх справ України Ека Згуладзе під час брифінгу на тему "Початок набору в нову патрульну службу національної поліції".

За словами Згуладзе, функціональні обов’язки патрульної служби будуть значно відрізнятися від функціоналу, який є у ДАІ.

"По-перше, патрульна служба не стоїть. Вона патрулює 24 години. Патрульна служба буде складатися із патрулів у машинах, які патрулюватимуть свої квадрати і забезпечуватимуть порядок у своїх квадратах. Також будуть піші патрулі, які дуже схожі на дільничних і, водночас, дуже не схожі. Їхнє головне завдання – працювати з людьми і вирішувати проблеми на місцях, при можливості. Також будуть патрулі в метро, які забезпечуватимуть порядок", – пояснила заступник міністра.

---

[6] Оксана Руда, Американець керуватиме створенням єдиної патрульної служби міліції, 14 грудня 2014 http://zaxid.net/news/showNews.do?amerikanets_keruvatime_stvorennyam_yedinoyi_patrulnoyi_sluzhbi_militsiyi&objectId=1333727

Вона додала, що форма і принцип роботи у всіх цих патрулів – одна і та ж. Але, виходячи з різних завдань, вони будуть використовувати різні транспортні засоби або забезпечуватимуть порядок в пішому вигляді.[7]

Підсумовуючи, слід зазначити, що за останній рік, держава зазнала змін, відбуваються реформи в державних органах, а найголовніше змінились самі українці. Держава потребує нової міліції (поліції), але не лише на словах, а на ділі.

Бугорська В.О.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Молотай В.А.**,**
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС,
кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ МІЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Сучасний стан розвитку української держави можна схарактеризувати як переломний момент у пріоритетах безпеки особистості й держави в цілому. Стратегічні завдання соціально-економічного розвитку України вимагають визнання проблеми захисту прав і свобод особи однією з найважливіших функцій держави на сучасному етапі. Нестабільність політичної обстановки, економічні та соціальні кризи у суспільстві, зростання злочинності, правовий нігілізм та інші негативні процеси, що виникають у сучасній Україні, прямо або опосередковано провокують виникнення різного роду надзвичайних ситуацій.

Правову основу введення режиму надзвичайного стану, крім норм Конституції України (ст. ст. 92,106), становлять Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану", а також закони, що регулюють діяльність окремих органів державного управління в умовах надзвичайного Стану, наприклад, "Про міліцію", "Про Службу безпеки", Закон України та Указ Президента України про введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджені Верховної Ради України.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських

[7] http://www.5.ua/polityka/zgyladze-rozpovila-yak-v-ykrajni-pracuvatime-nova-patrylna-slyjba-67743.html

і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства - передбачає надання відповідним органам влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану" повноважень, необхідних для відвернення загрози та гарантування безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Діяльність міліції за умов введення правового режиму надзвичайного стану – це комплекс організаційних заходів підрозділів системи МВС України, спрямованих на забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, а також виконання заходів держави щодо забезпечення правопорядку на окремій, чітко визначеній території.

Органам внутрішніх справ належить безпосереднє забезпечення режиму надзвичайного стану – тобто такого режиму, під час якого застосовуються особливі методи правового регулювання, і, як захід крайньої необхідності – обмеження прав та інтересів людини і громадянина. Це означає, що діяльності органів внутрішніх справ із забезпечення режиму надзвичайного стану потрібно приділити увагу не меншу, ніж дотриманню законних прав та інтересів особи, гарантованих Конституцією.

При введенні надзвичайного стану працівники міліції забезпечують охорону громадського порядку, виконання посадовими особами та громадянами вимог встановленого режиму в межах своєї компетенції, вживають адміністративних заходів до порушників вимог режиму.

На органи внутрішніх справ також покладається обов’язок щодо надання необхідної допомоги постраждалим і забезпечення якнайшвидшого поновлення нормальної життєдіяльності; здійснення попереджувальної діяльності у тісному контакті і під методичним керівництвом санітарно-епідеміологічних установ, організації заходів санітарного нагляду (з попередження епідемій та епізоотій при загрозі їх виникнення); сприяння проведенню інших заходів, спрямованих на ліквідацію негативних наслідків.

З метою виконання покладених на міліцію обов’язків їй надані відповідні права. Міліцію наділено повноваженнями щодо застосування державно-владних примусових заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням та реагування на їх скоєння. Працівники міліції мають право вимагати від громадян та посадових осіб дотримання норм не тільки

існуючого громадського порядку, але й спеціально встановлених правил (карантинних заходів, комендантської години та ін.).

При введенні надзвичайного стану органи внутрішніх справ спільно з підрозділами Внутрішніх військ МВС України, Служби безпеки України; та органами, що здійснюють управління на відповідній території, вживають заходів для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення конституційного порядку і законності, а також ліквідації загрози безпеці громадян.

У разі отримання повідомлення про введення надзвичайного стану ,міліціонери, які несуть службу у складі патрульних нарядів, повинні терміново зв'язатися по радіозв'язку або телефону з оперативним черговим по міському, районному відділу (управлінню) ГУМВС—УМВС, УМВСТ і діяти за його вказівкою. У разі неможливості зв'язатися з оперативним черговим або керівництвом цього органу внутрішніх справ чи підрозділу патрульної служби міліціонери повинні оцінити ситуацію, що склалась, її наслідки та ужити заходів щодо нормалізації обстановки, припиненню протиправних дій, що створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, рятуванню майна. При виникненні масових порушень правопорядку що створюють загрозу життю і здоров'ю працівників міліції, вони повинні негайно зв'язатися з сусідніми нарядами для надання їм допомоги і діяти в межах чинного законодавства та вимог наказів МВС України.

Бути справедливим і твердим у своєму рішенні - важлива риса працівника міліції, який несе службу з охорони громадського порядку. За тим, що і як робить патрульний міліції, наскільки він доброзичливий і готовий у будь-яку хвилину прийти на допомогу громадяни судять не тільки про нього особисто, а й про міліцію в цілому. Усе це накладає на патрульного особливу відповідальність, потребує від нього бездоганної поведінки в будь-якій, навіть найбільш складній і гострій криміногенній ситуації, глибокого знання правил і порядку виконання служби.

В умовах підвищених вимог до забезпечення громадського порядку в країні, збільшення кількості масових заходів політичного та спортивного характеру потребує від працівників патрульної служби злагодженості в роботі всіх патрульно-постових нарядів, яке неможливо без розуміння завдань, на вирішення яких спрямована діяльність патрульної служби із забезпечення охорони громадського порядку в сучасних умовах.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996.(із змінами та доповненнями).

2. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р.

3. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 8 червня 2000 р.

4. Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України: Наказ МВС України № 404 від 28 липня 1994 р (із змінами).

Чиж Ю.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри
організації охорони громадського порядку НАВС

Забезпечення прав людини під час охорони громадського порядку

У результаті реформування суспільних орієнтирів, як зазначає професор В. Авер'янов, змінилася і діяльність держави. В основі державної політики мають бути людина, її інтереси. Отже, необхідно сформувати людино-центристську ідеологію державної діяльності, згідно з якою держава повинна, умовно кажучи, «служити» інтересам громадян.

Основи охорони громадського порядку в державі, безперечно, як й інших інститутів, встановлено Конституцією України (ст. 17). Детальніше ця діяльність регламентується в законах, підзаконних нормативно-правових та локальних актах.

Громадський порядок охороняється державою, громадськими формуваннями та безпосередньо громадянами. В основу державних гарантій дотримання загальнообов'язкових правил поведінки покладено кримінальну та адміністративну відповідальність.

У правовій державі відносини, регульовані нормами права, встановлюються державою, захищаються її авторитетом, а також правовими засобами. Серед правових норм основну регулятивну роль виконують норми конституційного та адміністративного права - саме вони разом із кримінально-правовими нормами визначають заборони й відповідальність за порушення громадського порядку. Більшість відносин як складових громадського порядку встановлюється й регулюється чинним законодавством.

Охорона громадського порядку є одним із головних завдань працівників підрозділів міліції громадської безпеки МВС України.

Згідно зі статтею 10 Закону України «Про міліцію» міліція зобов'язана забезпечувати безпеку громадян, дорожнього руху і громадський порядок, запобігати правопорушенням та припиняти їх. Забезпечення ефективної охорони громадського порядку, надійний захист прав і свобод громадян, власності, інтересів суспільства і держави нерозривно пов'язані з необхідністю чітко налагодженої, побудованої на наукових принципах організації роботи всіх служб ОВС.

В умовах сьогодення змінюються критерії оцінки службової діяльності працівників органів внутрішніх справ, тому що на перший план у суспільстві виходять інтереси людини, а не держави, конституційні права якої повинні бути надійно захищені. Сучасний стан охорони громадського порядку в державі та чинна система органів внутрішніх справ України не є досконалими і потребують оновлення. Діапазон проблем, які найближчим часом необхідно розв'язувати, є надзвичайно широким, тому реформування діяльності міліції громадської безпеки буде тривалим і складним.

Література:

1. Авер'янов В. Б. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції // Право України. - 2006. - № 5. - С. 11-17.
2. Методичні рекомендації щодо забезпечення охорони правопорядку під час проведення мирних зібрань [електронний ресурс] // Режим доступу: http://slobozhanshyna.kharkov.ua/?p=492
3. Музичук О.М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями: Дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. – Харків, 2003. – С. 78.
4. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 № 1835-III // ВВР. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

Будаква О.Є.
курсант 3 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Молотай В.А.,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС,
кандидат психологічних наук, доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах складної криміногенної обстановки зростає роль правоохоронних органів у захисті соціальної та особистої безпеки громадян. Таким чином одна з основних складових національної безпеки України є внутрішня безпека, яку забезпечує діяльність органів внутрішніх справ по забезпеченню особистої безпеки громадян, захисту їх прав,

свобод і законних інтересів, запобіганню правопорушенням та їх припинення, охороні громадського порядку і забезпеченню громадської безпеки. Таким чином, питання, які пов'язані з охороною громадської безпеки в умовах демократизації Української держави є актуальними. На вирішення цієї проблеми орієнтують законодавчі та нормативно-правові акти: Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України, Постанови КМУ № 2025-1998, №823-2004, Накази МВС України № 404 - 1994, №1025-2004, №214-2006, №505-2008 тощо.

Одна з проблем полягає в дослідженні та визначенні низки суперечностей: між соціальним замовленням на формування та розвиток професійно компетентної організації охорони громадського порядку в сучасних умовах та недостатньою теоретико-методологічною розробленістю цієї проблеми; розмежування повноважень у процесі охорони громадського порядку між правоохоронними органами, приватними охоронними структурами та громадськими формуваннями по охороні громадського порядку.

Проведено аналіз статистичних даних стану злочинності, він показує, що зростання злочинів у громадських місцях Луганської області на 36,1% (За матеріалами УМВС України в Луганській області в 2010 році скоєно 3635 злочинів; в порівнянні з 2009 роком-2324). Кількість злочинів скоєних на вулицях, збільшилася на 6,9% (2009-1488, 2010-2127). Кількість масових заходів, проведених на території області, збільшилася (2010-/6783, 2009-/3881) майже вдвічі (42,8%).

Аналіз існуючої практики у сфері діяльності правоохоронних, приватних та громадських структур по охороні правопорядку доводе необхідність дослідження та обґрунтування методологічної концепції, яка спрямована на професійно компетентну взаємодію вищезазначених структур при забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів.

Тому організацію охорони громадського порядку необхідно починати із залучення зацікавлених в безпеці представників установ та підприємств усіх форм власності, які знаходяться у місцях проведення заходів, для вироблення спільних функціональних обов'язків по забезпеченню громадського порядку, використовуючи чинне законодавство.

Слід зазначити, що під час проведення футбольних матчів основна кількість правопорушень виникає через неправомірні дії членів фанклубів і глядачів. Якщо врахувати, що негативні емоції у глядачів виникають, як правило спонтанно, то дії членів фанклубів найчастіше носять спланований характер.

Звертаючись до досвіду зарубіжних країн з охорони громадського порядку, який застосовується під час футбольних матчів, розглянемо організацію нагляду за публікою і забезпечення високого рівня

спілкування з нею при використанні мінімуму поліцейського персоналу. Стадіон у місті Пітсбург - чисельністю 50 тисяч чоловік вдається обслуговувати поліцейської бригадою, що нараховує всього 60 осіб. Служба порядку має в розпорядженні розгалужену мережу зв'язку, що дозволяє забезпечити поліцейське втручання в будь-якій точці стадіону не пізніше 2-х хвилин після отримання повідомлення. Інформаторами виступають постійні відвідувачі стадіонів, яких наймають за невелику плату, а також клоуни, що розважають під час перерви дітей. До місця події прибуває найближча до нього оперативна група поліцейських.

Отже, заходи комплексної багатосторонньої співпраці потребують як від провідних науковців, так й від практичних працівників органів внутрішніх справ розробки нової дієвої концепції охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, яка стане одним із напрямів зміцнення внутрішньої безпеки України.

Костенко О.С.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Грош В.І.,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

ЗАКОННІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ МІЛІЦІЇ, ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Громадяни бажають бачити в особі міліціонера доброзичливого, привабливого, ввічливого і тактовного, гуманного і розумного, професійно- грамотного, вимогливого і справедливого представника влади. Упевнений, акуратний і підтягнутий, фізично розвинутий працівник, який постійно спостерігає за обстановкою в громадському місці і своєчасно втручається в ситуації протиправного поводження, зміцнює впевненість населення у своїй захищеності, підвищує престиж органів внутрішніх справ.

Успішне вирішення оперативно-службових завдань багато в чому визначається спроможністю працівників патрульної служби міліції установлювати відповідні взаємовідносини з громадянами і це одна із найважливіших професійних вимог до працівника даної служби.

Діяти зрозуміло для громадян - це ще одна з особливостей виконання службових обов'язків. У громадських місцях постійно виникають ситуації,

що вимагають втручання патрульної служби. І тут важливо чинити так, щоб оточуючі розуміли, що працівник міліції діє із знанням справи, виходячи з інтересів охорони громадського порядку.

Бути справедливим і твердим у своєму рішенні - важлива риса працівника міліції, який несе службу з охорони громадського порядку. За тим, що і як робить патрульний, наскільки він доброзичливий і готовий у будь-яку хвилину прийти на допомогу громадяни судять не тільки про нього особисто, а й про міліцію в цілому. Усе це накладає на патрульного особливу відповідальність, потребує від нього бездоганної поведінки в будь-якій, навіть найбільш складній і гострій криміногенній ситуації, глибокого знання правил і порядку виконання служби.

Чимало порушень у процесі діяльності працівників міліції трапляється під приводом „доцільності" або „в інтересах служби", а також через незнання або нехтування вимогами нормативних актів, невміння застосовувати їх у різноманітних конкретних оперативних ситуаціях, під впливом сформованих стереотипів непрофесійних прийомів оперативно-службової діяльності.

В умовах підвищених вимог до забезпечення громадського порядку в країні, збільшення кількості масових заходів політичного та спортивного характеру потребує від працівників патрульної служби злагодженості в роботі всіх патрульно-постових нарядів, яке неможливо без розуміння завдань, на вирішення яких спрямована діяльність патрульної служби із забезпечення охорони громадського порядку в сучасних умовах.

Патрульна служба МВС України - це діяльність спеціальних нарядів міліції по охороні громадського порядку, безпеці і боротьбі з правопорушеннями на вулицях, площах, в парках, на транспортних магістралях, портах, в аеропортах та інших громадських місцях, а також при проведенні масових заходів, ліквідації наслідків аварії, катастрофи, стихійного лиха.

Згідно ст. 1, 2 та 7 Закону України „Про міліцію", патрульна служба МВС України є структурним підрозділом міліції громадської безпеки, який відповідно до законодавства України та нормативно-правових актів МВС України покладено обов'язки щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав та свобод, запобігання правопорушенням та їх припинення.

Підрозділи патрульної служби здійснюють діяльність у межах своїх повноважень відповідно до принципів законності, гуманізму, гласності, поваги прав людини, а також в умовах довіри та за підтримки населення, громадських формувань і трудових колективів.

Утримання підрозділів патрульної служби здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в межах видатків, затверджених кошторисом ГУМВС, УМВС.

Матеріально-технічне забезпечення підрозділів патрульної служби службовими приміщеннями, озброєнням, спорядженням, службовим автотранспортом, спеціальними засобами та засобами зв'язку здійснюється відповідно до штатів і норм табельної належності, затверджених нормативно-правовими актами МВС.

Контроль за організацією службової діяльності особового складу підрозділів патрульної служби здійснюється відповідно до вимог нормативно-правових актів МВС.

Функції – це основні напрями діяльності патрульної служби міліції, що дозволяють вирішити поставлені завдання.

Завдання патрульної служби МВС України – це коло тих питань, які вимагають свого вирішення і спрямовані на досягнення основної мети – захисту від протиправних посягань на життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність навколишнє середовище , інтереси суспільства і держави.

Нормативно – правова база патрульної служби міліції це сукупність нормативно – правових актів, якими повинні керуватися її працівники при виконанні службових обов'язків.

Правовою основою діяльності патрульної служби міліції є Конституція України, закони України, постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти МВС України, Загальна декларація прав людини, міжнародні правові норми, ратифіковані в установленому порядку, рішення органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади, прийняті в межах їх компетенції.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996.(із змінами та доповненнями).

2. Наказ МВС України від 28 липня 1994 р. № 404 "Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України".

3. Адміністративна діяльність міліції : підруч./ [РябченкоО.п., Комзюк А.Т., Гуменюк В.А. тв ін.] ; за ред. О.М. Бандурки. – Х.: Вид. Нац.ун-ту внутр. справ, 2004. – 448 с.

4. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / [Новиков В.В., Ковалів М.В., Столбовий В.П. та ін.] ; за ред. О.І.Остапенка. – Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 2002. – 252 с.

5. Збірник нормативно-методичних актів. Організація діяльності патрульної служби МВС України / [Сіденко Ю.Г., Зінченко М.Д., Шибіко С.П. та ін.]. – К. : ВПЦ МВС України, 2006. – 343 с.

6. Зінченко М.Д. Дії працівників патрульної служби МВС України при отримання повідомлення про злочин, з охорони громадського порядку

та при оформленні дорожньо-транспортної пригоди на території обслуговування / М.Д. Зінченко, С.П. Шибіко. – К. : МВС України, 2006.

Мельник О.М.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Молотай В.А.,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС,
кандидат психологічних наук, доцент

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Міліція як орган, покликаний забезпечити належний захист особи, її життя, честі й гідності, законних прав та інтересів усіх суб'єктів правовідносин незалежно від їх статусу, а також боротьбу і попередження злочинності, увійшла у пострадянську епоху зі спадщиною тоталітарного режиму, що заважає пристосовуватися до нових політичних, економічних і соціальних умов. Загалом ОВС завантажені численними адміністративними функціями (видача паспортів, реєстрація громадян, оформлення дозволів на в'їзд в країну і виїзд за її межі, розгляд адміністративних справ, накладення адміністративних стягнень тощо), а централізована система управління міліцією суперечить розвитку національної державності, що характеризується розмежуванням повноважень центру і регіонів, розподілом влади на різних рівнях.

В умовах здійснення конституційної, адміністративної реформ, реформи місцевого самоврядування в Україні актуальними є питання реорганізації органів влади, включаючи міліцію, зменшення її бюрократизованості, наближення до населення. Це передбачає відмову від існуючої ідеології, форм і методів діяльності, вироблення відповідних концепцій, стратегій діяльності нових інститутів, організаційні перетворення органів державної влади та місцевого самоврядування на основі принципово нових підходів, продиктованих розвитком суспільства, внесення змін і доповнень до законодавства. На нашу думку,потребує прийняття закон про створення місцевої міліції в системі місцевого самоврядування.

У зарубіжних країнах поширена дворівнева структура міліції: державний озброєний орган виконавчої влади і муніципальні органи охорони громадського порядку (муніципальна міліція). У ряді країн

останні діють не замість ОВС на місцевому рівні, а поряд з ними, за умов розмежування повноважень, відповідного контролю та взаємодії. Більшість розвинутих держав (Німеччина, Франція, Австрія, Швейцарія, США) поділяють поліцейські системи за джерелами фінансування на державні (федеральні), муніципальні, приватні (поліція фірм, концернів, синдикатів), які тісно співпрацюють.

Цікавим для України є досвід створення та діяльності муніципальної поліції в системі місцевого самоврядування у Великобританії, Канаді, Швейцарії, Іспанії, Латвії, Естонії, Литовській республіці, Молдові, Чехії. Зокрема, варта уваги практика затвердження на посаду їх керівників мером або через обрання міськими радами, цільові програми співробітництва місцевої поліції (міліції) з іншими органами влади і населенням, укладення угод МВС з органами місцевого самоврядування щодо здійснення правоохоронних функцій (Німечина, Канада, США).

На мою думку, сама концепція муніципалізації міліції є компромісом, що зумовлюється наявністю існуючої структури міліції, потребами органів влади населених пунктів і населення.

Література:

1. Адміністративне право України. Академічний курс: [підруч. / ред. кол.: В.Б.Авер'янов та ін.] – К.: "Юридична думка", 2004. – Т.1. Загальна частина – 584 с.
2. Безсмертний Р. Основні засади адміністративно-територіальної реформи в Україні [Електронний ресурс] / Безсмертний Р.– Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish
3. Взаємодія міліції та громадськості в Україні: навч. посібник / [за заг. ред. А.Бека, О.Н.Ярмиша]. – Х., 2001. – С. 47-75.
4. Грехем Е., Бакстер П. Роль і характер діяльності правоохоронних органів: окремі обов'язки поліції свобод // Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / Е.Грехем [відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю.Кондратьєв та ін.]. –К., 2005. –Т. ІІ. Права людини у контексті поліцейської діяльності. — С. 979-981.
5. Забезпечення правопорядку підрозділом муніципальної міліції [Електронний ресурс]. –Режим доступу:http://www.auc.org.ua

Осипова А. В.
курсант 3 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Молотай В.А.,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС,

кандидат психологічних наук, доцент

ЩОДО ГАРМОНІЗАЦІЇ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В існуючій системі підготовки водіїв транспортних засобів подекуди не знаходять відображення нові вимоги нормативних документів. Існують факти, коли фахівці з безпеки дорожнього руху вже використовують при облаштуванні автомобільних доріг нові технології та вимоги сучасних нормативів, що істотно відрізняються від попередніх, а у навчальних програмах автошкіл через відсутність необхідних змін у Правилах дорожнього руху (ПДР) ця інформація не знаходить відображення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основу дослідження склали теоретичні та практичні праці в області організації безпеки дорожнього руху вітчизняних та закордонних вчених, у числі яких В.Ф. Бабков, А.К. Бируля, О.П. Васільєв, Г.І. Клинковштейн, Ю.О. Кременець, М.М. Поздняков, І.М. Пугачев, З.Д. Дерех та багато інших спеціалістів. Вивчено та проведено порівняльний аналіз останніх нормативних документів у галузі безпеки дорожнього руху України.

Мета статті. Зменшення аварійності на транспорті шляхом своєчасного інформування учасників дорожнього руху про зміни у регулюванні та інфраструктурі на автомобільних дорогах загального користування та комунальної власності.

Виклад основного матеріалу. У квітні 2011 року вступив у дію новий ДСТУ 2587:2010 «Розмітка дорожня. Технічні вимоги. Методи контролювання. Правила застосування»[1], затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт України) від 27.12.2010 № 590. Документ було розроблено Державним підприємством – Українським державним інститутом з проектування об’єктів дорожнього господарства «Укрдіпродор». Погоджено документ було з Департаментом Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України (ДДАІ МВС України), Українським науково-дослідним і навчальним центром проблем стандартизації, сертифікації та якості, Міністерством регіонального розвитку та будівництва України, Міністерством з питань житлово-комунального господарства України, та Міністерством транспорту і зв’язку України.

Серед іншого, норматив запровадив нові види горизонтальної дорожньої розмітки з використанням червоного кольору. Як відомо, 90 % інформації людина сприймає візуально. Тому серед багатьох факторів

впливу, які ми сприймаємо органами зору, колір відіграє значну роль, у тому числі й під час організації дорожнього руху.

За свідченням психологів, у забезпеченні людської життєдіяльності велика увага приділяється сигнальним кольорам, основна задача яких полягає у привертанні уваги, у тому числі й учасників дорожнього руху, до безпосередньої чи ймовірної безпеки вказівці певних дій, а також передачі необхідної інформації.

Традиційно сигнальними кольорами прийнято вважати червоний, жовтий (помаранчевий), синій, зелений, а також контрастні – білий і чорний.

Найпопулярнішим сигнальним кольором є червоний, що асоціюється з полум'ям, кров'ю, а не зі спокоєм подібно зеленому, тому він і означає заборону чого-небудь. Жовтий – має схожі з червоним функції – попереджати про можливу небезпеку, а от синій – не має дратівного впливу, тому і застосовується на приписуючих або вказівних знаках. Так, поєднання на дорожніх знаках червоного та білого - слід трактувати, як небезпеку [2].

Червоний колір згідно з [1] використовується у таких горизонтальних розмітках, як 1.14.3 «Позначення нерегульованого пішохідного переходу у місцях з підвищеною небезпекою скоєння ДТП» (щоправда тільки за погодженням ДДАІ МВС України [3], Рис. 1), 1.14.4 «Позначення нерегульованого пішохідного переходу в місцях проживання або роботи сліпих» (Рис. 2), 1.14.5 «Позначення регульованого пішохідного переходу в місцях проживання або роботи великої кількості сліпих» (Рис. 3), 1.15 «Шумові смуги пішохідних переходів, аварійно-небезпечних ділянок» (Рис. 4), 1.16 «Позначення переїзду для велосипедистів» (Рис. 5). У вертикальних розмітках зміни торкнулися розмітки 2.3 «Позначення вертикальних поверхонь на розділювальних смугах, острівцях безпеки, початкових та кінцевих елементів транспортних огороджень бар'єрного типу» (Рис. 6), 2.5 «Позначення бокових поверхонь дорожніх огороджень на небезпечних ділянках доріг та позначення бокових поверхонь початкових та кінцевих елементів транспортних огороджень бар'єрного типу» (Рис. 7).

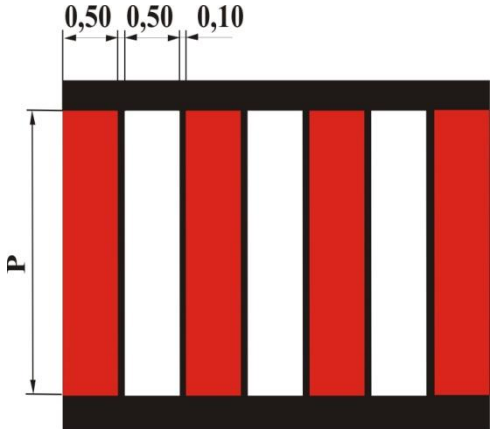

Рис. 1. Розмітка 1.14.3

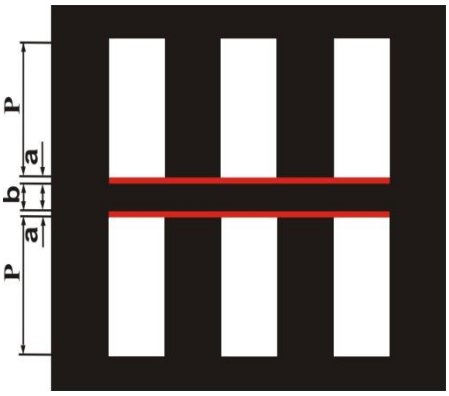

Рис. 2. Розмітка 1.14.4

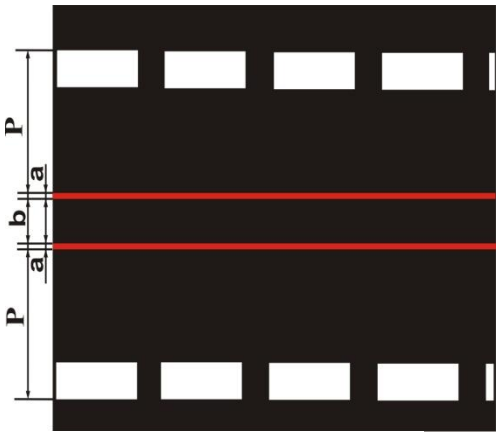

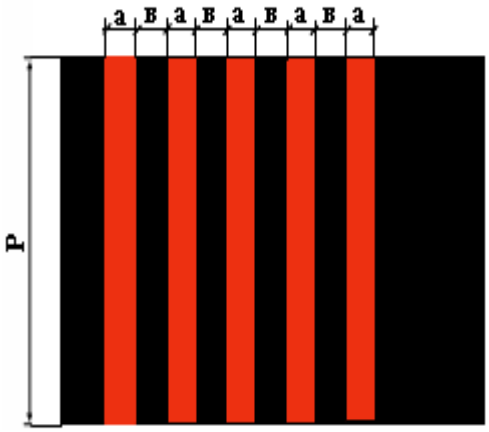

Рис. 3. Розмітка 1.14.5

Рис. 4. Розмітка 1.15

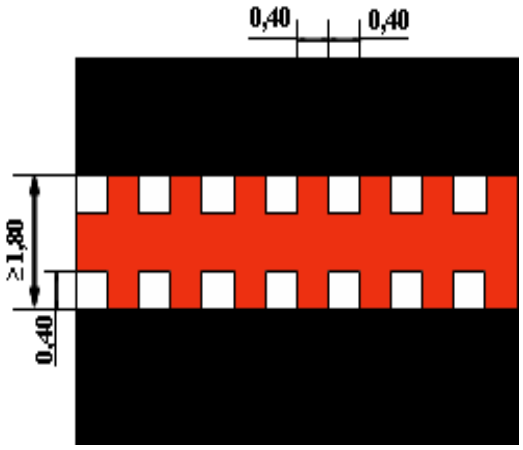

Рис. 5. Розмітка 1.16

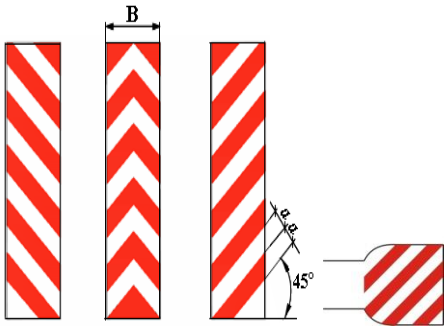

Рис. 6. Розмітка 2.3

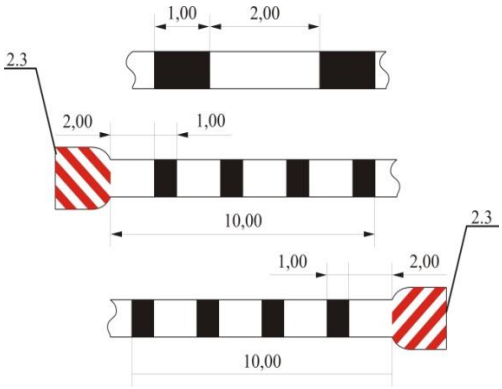

Рис. 7. Розмітка 2.5

Також у ДСТУ 2587:2010 є таблиця 5.13, із зразками стандартних кольорів, яким повинні відповідати елементи дорожньої розмітки (табл. 1).

Таблиця 1
Зразки кольору

Назва кольору	Зразок кольору
Білий	
Жовтий	
Червоний	
Помаранчевий	

Проте, у Правилах дорожнього руху, які вступили в дію з 01.01.2012 року згідно Постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) від 10.10.2001

№ 1306 із змінами та доповненнями згідно з постановами КМУ № 435 від 20.04.2011, № 620 від 09.06.2011, № 1029 від 26.09.2011 [4] про червоний колір горизонтальної та вертикальної розміток не повідомляється, також з'явилися розбіжності у нумерації горизонтальних розміток. Такий дуже небезпечний провал у знаннях майбутніх водіїв може привести до непередбачених наслідків. Нерозуміння дорожньої ситуації через дезорієнтацію водія новим, невідомим йому кольором горизонтальної і вертикальної дорожньої розмітки, а також її конфігурації у багатьох випадках може привести до додаткового відволікання водія від керування транспортним засобом, та потреби певного часу на реагування та прийняття правильних дій. А із ститистики відомо, що значна частка ДТП виникає через необачність водія. Тому і з'явився у ПДР наприклад такий пункт, як 2.9 (д), який забороняє під час руху транспортного засобу користуватися засобами зв'язку, утримуючи їх у руках.

Висновки і пропозиції

З метою гармонізіції існуючих нормативних документів у сфері безпеки дорожнього руху пропонується внести зміни у існуючій [4]:

1. Доповнити пункт 1 додатку 2 (дорожня розмітка) наступним: «Лінії горизонтальної розмітки мають білий та червоний кольор. Жовтий кольор мають лінії 1.4, 1.10, 1.17, а також 1.2, якщо ним позначаються границі смуги для руху маршрутних транспортних засобів».
2. Викласти підпункт 2.5 пункту 2 додатку 2 у наступній редакції: «Позначення бокових поверхонь дорожніх огороджень на небезпечних ділянках доріг та позначення бокових поверхонь початкових та кінцевих елементів транспортних огороджень бар'єрного типу червоно-білого кольору».
3. Доповнити підпункт 2.3 пункту 2 додатку 2: «Круглі тумби, що встановлюються на розподілюючих смугах або острівцях безпеки червоно-білого кольору косою лінією».
4. У додатку 2 надати нову послідовність шифрам горизонтальної розмітки у зв'язку із появою нових її видів.

До введення змін у існуючий [4] пропонується використовувати основні положення ДСТУ 2587:2010, як додатковий матеріал, в автошколах що здійснюють підготовку водіїв транспортних засобів, на курсах підвищення кваліфікації професійної майстерності водіїв, на курсах підвищення кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання, керівників автотранспортних підприємств [5].

Література:

1. ДСТУ 2587:2010 «Розмітка дорожня. Технічні вимоги. Методи контролювання. Правила застосування». – К.: Держспоживстандарт України, 2010.

2. «Кольорова безпека на дорогах» // «Дорожня галузь України».- 2010 - № 2. С. 32-34.
3. Кравченко Є.В. Дорожня розмітка за новим стандартом. // «Дорожня галузь України». -2011.- № 2. С. 26-28.
4. Правила дорожного движения: Официальное издание. – К.: Арий, 2011. – 64 с.: ил.
5. Филатова О.Н. Профессиональная подготовка будущих водителей в автошколе: Дисс… к-та техн. наук. – Нижний Новгород, 2009. – 165 с.

Поплавська Д.С.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Молотай В.А.,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС,
кандидат психологічних наук, доцент

ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ ПРИ УПРАВЛІННІ ТА КОРИСТУВАННІ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Безпека дорожнього руху стала однією з найактуальніших соціально-економічних проблем нашого часу. Щодня на українських автошляхах реєструються дорожньо-транспортні пригоди, внаслідок яких гинуть і травмуються люди (в середньому 150 осіб). Колосальна шкода завдається економіці країни. Вітчизняні експерти оцінюють річні збитки від ДТП у 16 млрд. гривень, а якщо застосовувати поширені зарубіжні методики, то вони становлять 10—12 млрд. доларів США . Саме за таких умов надзвичайно важливою є роль державного управління безпекою дорожнього руху.

Тож на часі — широкоформатне реформування державної політики безпеки дорожнього руху з окресленням відповідних стратегічних напрямів. Починати передусім потрібно з удосконалення вітчизняного законодавства, що регулює відносини у сфері дорожнього руху.

Державна політика в галузі дорожньої безпеки зазвичай реалізується через законодавство, програмні акти та стратегічні концепції. Але не менш важливу роль відіграють також суб'єкти забезпечення безпеки дорожнього руху, від злагоджених дій яких залежать стан аварійності, рівень транспортного обслуговування населення, якість надання

автотранспортних послуг тощо. Потреба модернізації системи управління безпекою дорожнього руху визнається абсолютною більшістю вітчизняних фахівців. За існування значної кількості різноманітних суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху досягнення необхідного результату залежить насамперед від ефективності координуючого впливу уповноваженого на це державного органу.

Організація діяльності всіх підрозділів ДАІ потребує перегляду та приведення до європейського рівня. Запобігти дорожньо-транспортному травматизму в країні можна, лише налагодивши постійну взаємодію всіх зацікавлених міністерств, відомств, організацій. А головне — на державному рівні вести політику безпеки дорожнього руху. Складовими розв'язання цієї проблеми є:

– створення системи державних стандартів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху з урахуванням міжнародних вимог і угод;

– поліпшення координації діяльності органів виконавчої влади в цій сфері;

– приведення заходів адміністративної і кримінальної відповідальності за порушення ПДР у відповідність до суспільної небезпеки цих порушень;

– удосконалення контрольно-наглядової діяльності у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

– удосконалення технічного регулювання на автомобільному і міському громадському транспорті для забезпечення конструктивної та експлуатаційної безпеки транспортних засобів;

– розвиток і поліпшення стану вулично-шляхової мережі, удосконалення засобів організації дорожнього руху;

– прищеплення дітям дошкільного та шкільного віку стійких навичок правильної поведінки як учасників дорожнього руху;

– підвищення рівня вимог до організацій, що навчають майбутніх водіїв керувати автомобілем;

– розвиток систем своєчасного виявлення ДТП і надання першої медичної допомоги потерпілим;

– технічне вдосконалення залізничних переїздів;

– розвиток і вдосконалення механізмів страхування для гарантованого відшкодування збитків від ДТП;

– здійснення комплексу наукових заходів, спрямованих на оптимізацію досліджень найактуальніших проблем безпеки дорожнього руху в Україні.

Література:

1. Богатирьова Р. В. Вступне слово // Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти: Матеріали міжнародної науково-

практичної конференції (Донецьк, 15 жовтня 2010 року). — Донецьк: ООО «Цифровая типография» , 2010. — 406 с.

2. Організація дорожнього руху / Г.І. Клінковштейн, М.Б. Афанасьєв: Підруч. для вузів. – 5-е вид., перераб. і доп. – М.: Транспорт, 2001. – 247 с.

3. Бесчастний В. М. Державне управління в сфері безпеки дорожнього руху: Моногр. — Донецьк: ДЮІ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. — 476 с.

Романець І.Б.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Грош В.І.,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ КАДРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Дослідження визначається колом умов, які склалися на даний період та проблем правового та організаційного характеру. На сучасному етапі оновлення системи освіти в Україні спрямоване на підвищення рівня фахової підготовки спеціалістів. Виходячи з теперішнього стану підготовки кадрів міліції, одним із основних завдань організації навчально-виховного процесу є формування і розвиток особистості, яка має високий рівень знань та загальну і професійну культуру, причому її формування і розвиток мають здійснюватись протягом всього життя.

Джерелом для розробки основ якісного нормативного регулювання підготовки кадрів міліції України може стати досвід діяльності зарубіжних кадрів поліції, їх здобутки закріплені в нормативних базах правоохоронних систем.

Мета роботи полягає в наступному - вивчити зарубіжний досвід підготовки кадрів поліції з подальшим розробленням методичних рекомендацій щодо його впровадження у діяльність органів внутрішніх справ України.

Вивчення, аналіз і запозичення іноземного досвіду для правоохоронної діяльності мають забезпечувати високий професійний рівень і дієвість працівників міліції, які першими стають на захист суспільства від злочинності. Разом з тим, в ході реформування галузі нам не вдалося уникнути ряду суттєвих прорахунків. Насамперед, це

стосується експертизи нормативно-правової бази та її вдосконалення, використовуючи при цьому досвід Європейських країн в регулюванні порядку та системи підготовки кадрів поліції в навчальних закладах вищої служби поліції Німеччини та Бельгії. Одним із упущень у процесі утвердження незалежної держави стали недооцінка системи підготовки кадрів органів внутрішніх справ України у вищих навчальних закладах, що негативно відображається на практичній діяльності правоохоронних органів.

В усуненні допущених недоліків, створенні належних умов для вирішення проблем підготовки кадрів міліції важливе значення має їх законодавче закріплення. Динамічні зміни в житті суспільства так чи інакше призводять до невідповідності раніше прийнятих законів вимогам сучасності. Працювати над його постійним удосконаленням - головне завдання парламенту, вчених, громадськості. У країнах Західної Європи питанню нормативного регулювання підготовки кадрів правоохоронних органів приділяється велика увага, постійно удосконалюється правова база в цій сфері.

Виходячи з цього, ефективне вирішення завдань направлених на побудову в Україні правової держави, не можливе без використання всього позитивного, що накопилось не тільки у вітчизняній, але й зарубіжній теорії і практиці. Опираючись на досвід цивілізації і використовуючи його, ми можемо виробити більш виважені підходи.

Не можна недооцінювати той факт, що в Західній Європі досягаються визначені позитивні результати в боротьбі з протиправними проявами, і не можна не враховувати цього при вдосконаленні нашого законодавства і роботи вітчизняних правоохоронних інститутів.

Тринадцять років незалежності України дало унікальний досвід реформування суспільства загалом і його окремих галузей діяльності. Не є винятком і така людиноємка суспільна підсистема, як освіта. В результаті реформаторських кроків останнього десятиріччя (кожен з яких осмислювався поетапно і "доктринальним" чином) частка освіти, яка дісталась нам у спадок від колишнього СРСР, перетворилась у досить збалансовану національну систему освіти незалежної держави, визнану в Європі і в світі.

Література:

1. Корсак К.В. Світова вища освіта: порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: Монографія. - К.: 2007.

2. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників органів ВС України. - Київ: НАВС України, 2001.

3. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників органів ВС України. - Київ: НАВС України, 2001.

4. Професійна підготовка співробітників поліції в зарубіжних країнах: досвід і можливості його використання. Навчальний посібник. - Українська академія внутрішніх справ. - К, 2011. - 255

Рибальченко Д.Б.
курсант 3 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Молотай В.А.,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС,
кандидат психологічних наук, доцент

ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СЛЬОЗОТОЧИВОЇ ДІЇ ПРОТИ УЧАСНИКІВ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Правила застосування спеціальних засобів сльозоточивої дії при охороні громадського порядку визначені Постановою Ради Міністрів Української РСР від 27.02.1991 р. [1], які зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 28.10.1992 р. № 597 та від 30.08.1993 р. № 583, залишаються чинними й сьогодні.

Аналіз програм бойової підготовки військових частин СМВЧМ, СП та підрозділів ОП свідчить, що від груп застосування спеціальних засобів вимагається тільки чітке знання:

- законодавчої бази щодо умов застосування таких спецзасобів;
- інструкцій стосовно порядку і правил застосування конкретного спецзасобу;
- тактико-технічних характеристик спецзасобу;
- заходів безпеки під час поводження з певним спецзасобом.

Відпрацювання порядку дій груп застосування спецзасобів у межах того чи іншого тактичного прийому не проводиться у зв'язку з відсутністю самих прийомів.

Виходячи з обмежень нормативно-правової бази щодо порядку застосування спецзасобів, характеру побудови бойових порядків, що застосовуються підрозділами міліції і внутрішніх військ МВС України під час припинення масових заворушень (групових порушень громадського порядку), тактико-технічних характеристик спецзасобу "Терен-6", пропонуються певні тактичні прийоми застосування спеціальних засобів сльозоточивої дії. Наведемо їх.

Тактичний прийом "Стримування". Цей тактичний прийом доцільно використовувати в умовах, коли необхідно гарантовано перекрити ділянку місцевості із завданням не допустити прохід агресивно налаштованих

учасників масових заворушень (групових порушень громадського порядку) у певному напрямку або не допустити вихід натовпу на певний рубіж в умовах, коли з його боку інтенсивно кидають каміння, пляшки тощо у напрямку правоохоронців.

Бойові порядки, що можуть застосовуватися, - "Цеп-1 (2,3)", "Моноліт-1 (2,3)", "Вал".

Тактичний прийом "Витіснення". Цей тактичний прийом доцільно використовувати, коли поставлено завдання витіснити натовп на вказаний рубіж, причому всі попередні зусилля не дали бажаних результатів. Бойові порядки, що можуть застосовуватися, - "Цеп-1 (2,3)", "Моноліт-1 (2, 3)", "Кулак". Напрям вітру у бік натовпу. Кожній групі застосування спеціальних засобів призначається окрема ділянка по фронту натовпу, ділянки призначаються з перекриттям.

Тактичний прийом "Розосередження". Цей тактичний прийом доцільно використовувати, коли поставлено завдання розосередити натовп на окремі групи, при цьому всі попередні зусилля не дали бажаних результатів. Як приклад може бути випадок з прихильниками різних політичних партій або фанатів різних спортивних команд, що влаштували сутичку (бійку). Бойові порядки, що можуть застосовуватися, - "Цеп-1 (2, 3)", "Моноліт-1 (2, 3)", "Моноліт-клин". Напрям вітру у бік натовпу. Групи застосування спеціальних засобів послідовно зосереджують свій вплив у визначеному місці (точці) перед фронтом натовпу на визначеній залежно від метеорологічних умов відстані.

За умов ускладненої соціально-політичної обстановки на території України стає актуальним питання розроблення і впровадження у службово-бойову діяльність внутрішніх військ і підрозділів МВС низки тактичних прийомів застосування спеціальних засобів сльозоточивої дії.

Розроблено тактичні прийоми і подано тактичні схеми застосування спецзасобів сльозоточивої дії (у динаміці), які дозволяють проводити *стримування, витіснення, розосередження* агресивно налаштованого натовпу.

Застосування розроблених тактичних прийомів (їх поєднання) дає можливість впливати на агресивно налаштований натовп бажаним чином і спрямовувати його рух у потрібному напрямку, уникати (принаймні зменшувати) прямий фізичний контакт з натовпом бойових порядків правоохоронців.

На основі розроблених тактичних прийомів офіцери оперативного штабу мають можливість формувати типові варіанти замислу (керівник оперативного штабу - приймати й уточнювати рішення) у частині впливу активною речовиною з нестерпною концентрацією на агресивно налаштований натовп.

Література:

1. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку : постанова Ради Міністрів Української РСР від 27.02.1991 р. № 49.

2. Інструкція про застосування спеціального засобу "Терен-6" : наказ МВС України від 13.01.1998 р. №26.

Татарчук А.А.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Грош В.І.,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

ТЕРОРИЗМ ЯК ПРОБЛЕМА СВІТОВОГО МАСШТАБУ

Тероризм (від лат. *terror* — «жах») — суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших зазіхань на життя чи здоров'я ні в чому не повинних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Визначення терміну «тероризм» — питання проблемне, оскільки в наш час існує понад 100 визначень цього явища. Однак жодне з них не підтримане міжнародною спільнотою як загальновизнане. Українські юристи В. Ємельянов та С. Гавриш зазначають у диспозиції проекту законодавчого акту України, що тероризм розглядається сучасною наукою в трьох аспектах: як злочинне діяння, як терористичні групи (організації) та як терористичні доктрини. В. Ліпкан пропонує розглядати тероризм ще і як від'ємне соціально-правове явище і не зводити його лише до вчинення вибухів і підпалів, а ті дії, про які йдеться охоплювати поняттям «терористичний акт». Також варто розрізняти тероризм від лат. *terror* — жах, страх від терору — політики залякування, придушення політичного супротивника насильницькими засобами.

Терористичний акт - це застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на ухвалення рішень чи вчинення або не вчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги

громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою.

Тероризм міжнародний (англ. *International terrorism*) — здійснювані у світовому чи регіональному обширі терористичними організаціями, угрупуваннями, у тому числі за підтримки державних органів окремих держав, з метою досягнення певних цілей суспільно небезпечні насильницькі діяння, пов'язані з викраденням, захопленням, вбивством ні в чому не винних людей чи загрозою їх життю і здоров'ю, зруйнуванням чи загрозою зруйнування важливих народно-господарських об'єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної (Ядерний тероризм), хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження.

Дослідження зумовлено необхідністю вивчення і узагальнення ряду важливих і складних подій міжнародного життя, що пов’язані з політикою та економікою, які є першочерговим об’єктом інтересу терористичних організацій сучасності.

Крім того, причиною конфліктів і напруженості між державами стають проблеми національних меншин депортованих народів, біженців тероризму, для якого не існує кордонів, організованої злочинності, контрабандної торгівлі наркотиками та “відмиванням грошей”. Для окремих індивідів терористична діяльність стає професією.

Терористи добре підготовлені і оснащені, завжди мають фору за часом, в них відсутня бюрократія і вони завжди точно знають, чого хочуть. Ті, проти кого розв’язана терористична війна, повинні розуміти, що вона йде не на життя, а на смерть. З точки зору терористів, страх перед смертю повинний бути тотальним. Виключення не повинно бути ні для кого. Включаючи старих людей, жінок, дітей. Зрозуміло, терористична війна-це війна на винищення. Але винищення особливого роду. Терор-це війна перш за все на знищення чоловічої гідності. Знищення страхом.

Про масштаби поширення тероризму та інтенсивності його застосування можна судити на підставі статистичних даних, опублікованих спеціальними державними структурами різних країн світу та спеціалізованими виданнями. Так, за даними журналу «International Security Revue», в період 1970-78 рр. зареєстровано 5534 терористичних актів. Говорячи про 1981 р., американський «Journal of defence and diplomacy» повідомляє про 2700 терористичних акти, вчинених 125 терористичними групами, що діяли в різних регіонах світу, але переважно у 50 країнах. Дані за 1985 р. свідчать про збільшення кількості цих актів порівняно з 1981 р. на 15%. За даними ЦРУ США, за період з 1968 по 1980 рр. вчинено 6714 акцій міжнародного тероризму. В одній зі своїх щорічних доповідей ЦРУ змальовує вражаючу картину поширення тероризму: якщо у 1970 р. теракти були вчинені у 48 країнах, то в 1975 - в 57, у 1980 - у 76, а

у 1981 - в 91 країні. До 1995 р. тероризм охопив понад 100 країн світу, а кількість терактів з 1968 по 1995 р. наблизилася до 25000.

У Парижі на території Палацу інвалідів рік тому відкрито меморіал пам'яті жертв тероризму. Звичайно, цей факт, а також те, що у Франції постраждалі від терактів прирівнюються за своїм соціальним статусом до постраждалих від війни, засвідчує передусім велике піклування держави про своїх громадян. Недаремно цю країну вважають колискою Європейської демократії. Одначе згадана подія промовиста і в іншому широкому сенсі. Попри всі здобутки теперішньої цивілізації, ми, виявляється, дожили до того, що доводиться вшановувати не лише героїв боротьби за свободу,чи, скажімо подвижників у царині науки, а й безневинних людей, які загинули від руки сучасних "бомбістів".

Об'єктом дослідження є боротьба міжнародного співтовариства проти тероризму як глобальної проблеми сучасності.

Предметом дослідження є інформаційна складова тероризму, а також комплекс інформаційних методів протидії йому.

Метою роботи є дослідження політичного тероризму як суб'єкта сучасного політичного життя і складової інформаційного суспільства та розробка комплексу інформаційних методів боротьби з тероризмом. Реалізація поставленої мети дослідження зумовила необхідність розв'язання наступних завдань:

- розкрити сутність феномену політичного тероризму, з'ясувавши теоретико-методологічні його аспекти;
- розкрити і проаналізувати психологічну та ідеологічну складову політичного тероризму;
- виявити і навести основні тенденції політичного тероризму у інформаційному суспільстві та зробити аналіз світового досвіду у інформаційній війні проти нього;
- з'ясувати місце і роль інформаційних технологій у терористичній і контр-терористичній діяльності та розкрити роль засобів масової інформації у боротьбі з тероризмом;
- дослідити особливості політико-правового регулювання боротьби з тероризмом;
- розробити принципи оптимізації інформаційних методів боротьби з політичним тероризмом та запропонувати політико-правові шляхи вдосконалення інформаційної протидії тероризму в Україні.

Для вирішення поставлених завдань в роботі був використаний комплекс методів наукового пошуку. Зокрема, семантичний метод - для визначення терміну «тероризм», історичний та проблемно-хронологічний - для з'ясування виникнення тероризму, а також для розгляду динаміки його розвитку, порівняльний - для відмежування поняття тероризму від суміжних понять, порівняльного аналізу діяльності терористичних організацій з метою виведення спільних ознак тероризму.

Системний підхід став ефективним в аналізі інформаційної складової терористичної активності, а також антитерористичної політики держав, а біхевіористський метод - у виявленні комплексу суб'єктивних реакцій влади, засобів масової інформації та суспільства на терористичні дії з метою напрацювання оптимальної моделі інформаційної протидії тероризму.

Література:

1. Тероризм: сучасний стан та міжнародний досвід боротьби / В.П. Журавльов, Б.В. Романюк, В.В. Коваленко та ін.; за ред. Я.Ю. Кондратьєва та Б.В. Романюка.

2. Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка.

3. Моделювання бойових дій військ (сил) протиповітряної оборони та інформаційне забезпечення процесів управління ними (теорія, практика, історія розвитку) [Текст] : монографія / В.П. Городнов, Г.А. Дробаха, М.О. Єрмошин, Є.Б. Смірнов, В.І. Ткаченко. – Х. : ХВУ, 2004. – 409 с. : іл.– ISBN 966-601-071-3.

4. Ліпатов І.І. Обґрунтування необхідності створення при територіальному командуванні групи протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на внутрішні війська МВС України під час виконання службово-бойових завдань [Текст] / І. І. Ліпатов // Честь і закон. – 2010. – № 4. – С. 23–25.

Ушаров О.О.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Молотай В.А.,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки ННІПФПМГБПСНГУ НАВС,
кандидат психологічних наук, доцент

ПАТРУЛЬНА СЛУЖБА ТА ТРАНСПОРТНА МІЛІЦІЯ

В Україні функціонує одна з найбільших у Європі систем залізничного транспорту, яка найкоротшим наземним шляхом з'єднує Євроатлантичний та Азіатсько-Тихоокеанський регіони. Першорядне значення для нормальної і безпечної роботи залізниць має найсуворіше дотримання встановленого правопорядку, порушення якого не тільки дезорганізує управління рухом транспорту, але і може спричиняти людські

жертви і заподіяння величезної матеріальної шкоди. Необхідно зауважити, що тільки протягом 2014-2015 рр. Державною адміністрацією залізничного транспорту України зареєстровано 39337 несанкціонованих втручань у діяльність залізничного транспорту. Це обумовлює наявність спеціальних підрозділів внутрішніх справ на залізничному транспорті, до складу яких входить патрульна служба міліції.

На залізничному транспорті патрульна служба міліції виконує широке коло завдань та функції щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод, попередження і припинення правопорушень, виявлення і розкриття злочинів, захисту власності від протиправних посяганьтощо. Важливим і відповідальним обов'язком патрульної служби є забезпечення безпеки перевезень людей і вантажів, охорони громадського порядку на транспортних магістралях, вокзалах і суміжних з ними громадських місцях, боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів та порушеннями Правил в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію, участь у наданні правової допомоги громадянам, сприяння в межах компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям залізничного транспорту у виконанні покладених на них нормативно-правовими актами обов’язків.

Складовою частиною транспортної системи країни є залізничний транспорт – одна з важливих базових галузей економіки України, що забезпечує її внутрішні та зовнішні транспортно-економічні зв'язки, а також потреби населення у перевезеннях. Відповідно до Концепції Державної програми реформування залізничного транспорту проведення ринкових перетворень на залізничному транспорті сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва та підвищенню конкурентоспроможності українських залізниць на ринку транспортних послуг, дасть можливість ефективно використовувати вигідне геополітичне розташування України, а також збалансувати інтереси залізниць та споживачів їх послуг.

Перелічені чинники зумовлюють велику відповідальність держави та її правоохоронних органів за стан правопорядку в усій галузі (на шляхах, у поїздах), безпеку пасажирів, майна та інших благ людини від злочинних посягань. Відповідно до Закону України “Про транспорт” охорона громадського порядку, забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили, захист власності від злочинних посягань забезпечуються органами МВС України за сприяння підприємств транспорту.

Боротьбу зі злочинністю та охорону громадського порядку на залізничному, водному та повітряному транспорті здійснюють органи

внутрішніх справ на транспорті, що є структурними підрозділами МВС України. Понад 80% обсягу діяльності транспортної міліції припадає на підрозділи, що обслуговують саме залізничний транспорт. З огляду на значний обсяг роботи, охорона громадського порядку та попередження злочинності на залізничному транспорті є надзвичайно складною. У пасажирських поїздах вчинюється близько 1/3 усіх злочинів, зареєстрованих на транспорті; понад 50% із них – на міжобласних маршрутах, третина – у приміських. Коло злочинних діянь, що вчиняються на пасажирському транспорті, доволі широке: вбивства, навмисні тілесні ушкодження, зґвалтування, розбійні напади тощо. Найпоширенішим злочином, що вчиняється у сфері залізничного транспорту залишаються крадіжки вантажів . Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, схоронності вантажів на об'єктах залізничного транспорту значною мірою залежить від діяльності патрульної служби, яка посідає важливе місце у структурі органів внутрішніх справ на залізничному транспорті.

Історія розвитку залізничного транспорту тісно пов'язана з організацією та забезпеченням охорони громадського порядку силами підрозділів органів внутрішніх справ.

Із початком експлуатації перших залізничних ліній з'явилася необхідність мати особливий поліцейський нагляд на той час у вигляді жандармських команд і ескадронів. Вони були зведені в окремий підрозділ, який отримав офіційну назву – жандармська залізнична поліція – і перебував в оперативному підпорядкуванні Міністерства шляхів сполучення.

Транспортна міліція як спеціалізований структурний підрозділ органів внутрішніх справ впродовж свого існування виконує важливу суспільну функцію – забезпечення діяльності транспортних артерій держави, безпеки вантажних і пасажирських перевезень, захисту особистих і майнових інтересів громадян від злочинних посягань, а також підтримання належного громадського порядку на об'єктах залізниць. Це пов'язано з тим, що транспорт належать до такої сфери людської діяльності, в якій порушення громадського порядку впливає на нормальне функціонування окремих підприємств і закладів, а також галузі загалом. Тому Закон України "Про транспорт" покладає на МВС України, за сприяння підприємств транспорту, завдання щодо охорони громадського порядку, забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили, захист власності від злочинних посягань.

Література:

1. Адміністративна діяльність : навч. посіб. / [Ковалів М.В., Тиндик

Н.П., Кисіль З.Р. та ін.] ; під ред. О.І. Остапенка. – [2-ге вид.]. – Львів, Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006.

2. Гурник В.М. Залізничний транспорт / В.М. Гурник // Українська енциклопедія. 2-ге вид. – 2001.

3. Міліція України : історичний нарис, портрети, події / [Михайленко П.П., Гіжевський В.К., Гордецький О.С. та ін.] Вид. Дім "Ін Юре"- 2002.

4. Основні напрямки попередження корисливих злочинів, пов'язаних з безпекою руху й експлуатації залізничного транспорту / С.В. .Якимова / 29 лютого 2008 р. – Львів.

5. Про залізничний транспорт : ЗУ від 4 липня 1996 р. № 273/96-ВР .

6. Транспортна міліція України у боротьбі з кримінальною злочинністю наприкінці. / А.Є. Шевченко // – 2004.

7. Ярема О.Г. Адміністративно-правові засади діяльності ОВС на залізничному транспорті у сфері ОГП – 2008.

Чорнобривцева Ю.І.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Грош В.І.,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇБЕЗПЕКИ ТА БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

В умовах складної криміногенної ситуації питання особистої безпеки працівників міліції є одним з найважливіших напрямків діяльності ОВС України. Щоденні службові завдання передбачають участь працівників у протиборстві зі злочинцями, переважно в екстремальних умовах, що несуть в собі фактори небезпеки.

Діяльність працівника ОВС з кожним роком стає дедалі фізично та емоційно напруженішою і небезпечною, це позначається на сумній статистиці відповідно до якої від 7 до 12 відсотків працівників ОВС гинуть, зазнають тяжких фізичних та психічних травм під час виконання службових обов'язків. Тому проблема забезпечення особистої безпеки працівників ОВС є надзвичайно важливою та актуальною на сьогоднішній день.

Особиста безпека працівника міліції - це система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, що дозволяють забезпечити збереження життя та здоров'я працівника ОВС та підтримання високого рівня ефективності його професійних дій.

Особиста безпека працівників міліції вимагає підвищення рівня службової, бойової та психологічної підготовки, а також удосконалення матеріальної бази, забезпечення практичних підрозділів ОВС сучасними технічними засобами та озброєнням. Вона зумовлюється його індивідуально-психологічними особливостями, рівнем фізичного розвитку та рівнем інтелекту, моральними засадами особистості, навичками та вміннями вирішувати конфліктні ситуації, здатності до самостійного аналізу професійної діяльності, з метою розробки нових елементів стратегії і тактики, удосконалення навиків та прийомів виконання оперативно-службових завдань. Однин з основних елементів забезпечення безпеки є неухильне дотримання нормативно-правових актів, які регламентують діяльність працівників міліції.

До головних чинників, які негативно впливають на особисту безпеку я пропоную віднести небезпеку, ризик та екстремальні ситуації.

Найважливішим заходом щодо профілактики надзвичайних подій є діагностика працівниками ОВС причетності підозрюваної особи до кримінального середовища. З метою запобігання злочинним зазіханням та забезпечення особистої безпеки працівникам ОВС необхідно оволодівати навичками визначення намірів осіб, що підозрюються та перевіряються. Працівники міліції повинні уміти візуально виявляти у підозрюваних осіб приховану зброю.

Контакти у професійному середовищі працівника ОВС (особливо це стосується оперативних служб) і щоденному оточенні за місцем роботи не слід розглядати як гарантовано безпечні.

Потрібно дотримуватись правил безпечного поводження в типових службових ситуаціях: діяти потрібно у парі з своїм колегою і здійснювати взаємне прикриття. Діяти самостійно потрібно лише у невідкладних випадках. Не потрібно вважати, що «там» небезпека відсутня поки не впевнитесь у цьому особисто. Суворо забороняється стояти навпроти дверей. Ця зона вважається найбільш небезпечною так само, як і сам дверний отвір, який потрібно долати якомога швидше.

Слід зазначити, що забезпечення особистої безпеки працівників органів і підрозділів внутрішніх справ України – це робота не одного дня і не однієї людини. Це дуже величезний комплекс заходів, який повинен постійно працювати і вдосконалюватися.

Література:

1. Проблеми загальної та педагогічної психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. Т. XI. Част. 4. –К. 2009р. – 512с.
2. Криволапчук В. О., Тодуров І. М., Бондарчук М. Т., Юрченко А. В., Шаповалів А. В. Особиста безпека: Навч.-практ.посіб. – К: ВПЦ МВС України, 2006. – 169с.
3. Гаркуша В. С., Корнєєв Ю. В., Шамрай В. О. Особиста безпека працівників податкової служби України: Навчальний посібник// За аг. ред. О. Л. Копиленка. – К: «МП Леся», 2005. – 568с.

Школьніков В.І.
курсант 2 курсу ФПФПМГБПС
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС
науковий керівник: Грош В.І.,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
ННІПФПМГБПСНГУ НАВС

РОЗВИТОК ТАКТИКИ ДІЙ НАРЯДІВ (ОПЕРАТИВНИХ ГРУП) В РІЗНИХ УМОВАХ ОБСТАНОВКИ (ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН)

Правоохоронні органи нерідко діють в особливих умовах, викликаних явищами соціального, природного, техногенного характеру. Правоохоронна діяльність органів внутрішніх справ здійснюється в певних умовах, які прийнято характеризувати поняттям "оперативна обстановка".

Якщо розглянути це поняття детальніше, то виходить, що первісне поняття "обстановка" – це, насамперед, стан і характер умов виробництва; значення, місце і роль інтересів політичних сил у конкурентній боротьбі; розстановка політичних сил на міжнародній арені, у регіоні, в окремій державі, організації та інші на певний момент часу. Оперативна обстановка складається з елементів економічної, політичної, ідеологічної, соціальної,криміногенної та інших видів обстановки в тому чи іншому суспільстві або регіоні.

Серед основних завдань, що стоять перед поліцією в країнах Європи та США, є охорона громадського порядку. Його виконання покладено на патрульну службу поліції. В більшості країн чисельність патрульних становить 60–75 % особового складу поліцейських органів, що вказує на значущість і широке використання такої служби.

Працівники патрульно-постової служби наділені широкими повноваженнями. Типовим для поліцій зарубіжних країн є високе технічне забезпечення патрульної служби, без чого її ефективна робота взагалі неможлива. Для системи організації патрулювання характерним є розподіл території, яка обслуговується, на невеликі дільниці, кожна з яких розглядається як окрема територіальна одиниця [2, *12–15*].Під час розроблення планів дислокації нарядів ураховують постійні і тимчасові фактори, що вирізняють обслуговувану територію: чисельність осілого та транзитного населення, його структуру, расовий і національний склад, вікові характеристики та концентрацію, кількість викликів поліції, засоби, місце та час раніше вчинених злочинів за місяцями, днями тижня та часом доби, місця, що потребують посиленого нагляду (банки, магазини, ресторани, нічні заклади, стадіони та спортивні арени, лісові масиви, пляжі, каменоломні, будівельні майданчики, кінцеві зупинки громадського транспорту тощо).

Наряди, як правило, не патрулюють дільницю двічі по одному і тому ж маршруту та графіку, щоб позбавити потенційного правопорушника можливості корегувати свої дії. Більшість поліцейських органів у США та країнах Західної Європи функціонують за планом, що відомий як “план зміни трьох взводів”, відповідно до якого патрульна служба працює у три зміни по вісім годин кожна.

Найчастішим недоліком у діяльності більшості поліцейських органів є використання сил та засобів патрульної служби не за прямим призначенням. Практикується кілька видів патрулювання, зокрема піше, кінне, з використанням автотранспортних засобів, літаків і катерів [4, *23–30*].

У багатьох державах широко практикується “активний” метод патрулювання. Він полягає в тому, що в разі вчинення на території обслуговування будь-яких небезпечних злочинів поліцейські ведуть таємне та відкрите спостереження за особами, що раніше вчинювали аналогічні злочини, а також за місцями, де вони можуть з’явитися.

Досвід держав-членів Європейського Союзу свідчить про те, що з метою припинення масових заворушень, правоохоронцям у відповідності до законів про поліцію дозволено застосовувати озброєння, що відноситься до категорії не летальної

Крім законодавчих актів, керівники поліції періодично видають вказівки щодо порядку і правил застосування спецзасобів. Наприклад, у Бельгії, Нідерландах, Люксембурзі та Швеції встановлено порядок, який передбачає проведення попередніх переговорів з організаторами масових заходів з метою попередження події, що можуть спровокувати заворушення, використання засобів протидії заворушенням, що мають мінімальний ризик спричинення летальних поранень та застосування сили поліцейськими припиняється одразу після досягнення результату.

Поліція Угорської республіки для забезпечення громадської безпеки може залучати поліцію швидкого реагування.

Як висновок, діяльність патрульної служби поліції країн Західної Європи та США базується на різних за своїм змістом нормативних актах, однак виконують однакові завдання та досягають однієї мети, а саме - забезпечення громадської безпеки й охорони громадського порядку. Вона забезпечується різними формами та методами, зокрема використовуються метод "активного патрулювання", "агресивний стиль" роботи патрулів. Практикується декілька видів патрулювання: піше,кінне, з використанням автотранспортних засобів, літаків і катерів. Також використовуються цивільні наряди (поліцейські в цивільному одязі). Необхідною умовою належного функціонування патрульної служби поліції є її достатнє технічне забезпечення. Однак у роботі патрульної служби поліції зарубіжних країн досить часто трапляється такий недолік, як використання сил та засобів патрульної служби не за прямим призначенням. Та, незважаючи на це, досвід організації службової діяльності поліції зарубіжних країн є цікавим та, що дуже важливо, результативним, а тому і досить корисним для використання патрульною службою МВС України на всіх рівнях.

Література:

1. Губанов А.В. Полиция зарубежных государств: основные черты организации и деятельности [Текст] / Андрей Валентинович Губанов. – М., 1991. – 64 с.

2. Крылов Б.С. Полиция Великобритании: основные черты организации и деятельности [Текст] / Б.С. Крылов. – М.: Высшая школа МВД СССР, 1974. – 48 с.

3. Крылов Б.С. Полиция США: основные черты организации и деятельности [Текст]: учеб. пособ. / Б.С. Крылов. – М.: НИиРИО,1972. – 77 с.

4. Шалягин Д. Коммунальная служба местной полиции США[Текст] / Д. Шалягин // Право и жизнь. – 1990. – 165 с.

Будаква Артем Андрійович
36 навчальна група ННІПФПГБПСНГУ
Науковий керівник: Островерх Л.Л.,к.е.н,
доцент кафедри Економіко-правових дисциплін

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

В теперішній час Україна знаходиться за 23 роки незалежності в переламному моменті, вона бореться за своє існування і європейське майбутнє. Проголошений Україною курс на інтеграцію до ЄС передбачає досягнення не тільки соціально орієнтованої економіки, а й високих стандартів, реальної демократії, побудови громадянського суспільства, дотримання верховенства права.

На початку червня 2014 року набув чинності Закон України від 13.05.2014 р. № 1261-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України». Законом передбачено виконання рекомендацій експертів Європейської Комісії з удосконалення положень антикорупційного законодавства, наданих в рамках переговорів щодо лібералізації ЄС візового режиму для України.

Удосконалення вітчизняного антикорупційного законодавства неможливе без його гармонізації із таким розвинених країн світу. І це справді так, але антикорупційне законодавство у вузькому розумінні є лише однією зі складових в ефективному подоланні корупції як такої і, як здається, не першою у черзі. Санкції за корупційні правопорушення, як і порушення правил дорожнього руху в ЄС, є доволі жорсткими, насамперед, з фінансової точки зору. Якщо бути відвертими, то незрозумілий для іноземців аномально низький рівень офіційних доходів українців пояснюється корупційною складовою, яка, коли говорити, наприклад, про діяння, передбачені ст. 354 Кримінального кодексу (КК) України (одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства,установи чи організації), не є таким уже страшним явищем у масштабах держави (суб'єктом злочину не є службова особа). За умови залишення офіційних заробітних плат на поточному рівні та впровадження ефективного корупційного контролю ці працівники стануть жебраками чи просто залишать дану сферу діяльності. Тобто, корупція може бути зумовлена не лише простою корисливістю, а й життєвою необхідністю. Такі міркування не виправдовують злочинну поведінку, а наштовхують на думку, що до імперативних заборон і санкцій мають бути віднесені заходи з попередження корупції, спрямовані на локалізацію та ліквідацію її причин. Тому питання значною мірою стає предметом регулювання економічних, соціальних, педагогічних та інших правових засобів. Оскільки проблема існує в такому широкому вимірі, навряд чи можливо її радикально вирішити коригуванням приписів тільки антикорупційного законодавства [1].

У зарубіжній правовій теорії корупція нерідко визначається як несумісне зі статусом державного службовця корисливе діяння (до речі, у конституційному законодавстві США передбачений варіант відмови Президента від посади за вчинені дії корупційного типу). В Румунії до обтяжуючих обставин відносять скоєння злочину для впливу на хід переговорів, зміст міжнародних комерційних угод та інвестиційну діяльність. Кримінальний кодекс Франції передбачає збільшення термінів ув'язнення та розмірів штрафів, якщо діями публічних посадових осіб спричинено невиконання законів.

Корупційне правопорушення — умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 4 цього закону, за яке законом установлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність.

Неправомірна вигода — грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Закон про засади запобігання і протидії корупції було доповнено новою ст. 14-1 «Запобігання корупції у діяльності юридичних осіб», в якій зазначається, що юридичні особи забезпечують розроблення та вжиття заходів із запобігання корупції, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання корупції у діяльності юридичної особи та заохочення її працівників діяти відповідно до закону, нормативно-правових актів, встановлених підприємством правил та процедур щодо виявлення і запобігання корупції в діяльності юридичної особи. Це означає, що законом на юридичних осіб покладено обов'язок забезпечити розроблення та вжиття заходів із запобігання корупції, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання корупції у діяльності юридичної особи та заохочення її працівників діяти відповідно до закону. Відповідно, якщо цей обов'язок не буде виконано, то в бездіяльності (діях) юридичної особи матиме місце склад правопорушення.

Антикорупційним законом також запроваджено зовнішній контроль за декларуванням відомостей про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру внесено зміни до закону про банки і банківську діяльність, в якому закріплено право центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, одержувати у банків інформацію щодо вказаних у декларації відомостей при проведенні їх перевірки [5].

Іншим важливим аспектом є правове забезпечення державного захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції. Так, ст. 20 Закону про засади запобігання і протидії корупції було викладено в новій редакції. По-перше, особи, які добросовісно (за відсутності корисливих мотивів, мотивів неприязних стосунків, помсти, інших особистих мотивів) повідомляють про порушення вимог даного закону

іншою особою, підпадають під дію закону про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. По-друге, повідомлення про порушення вимог закону про засади запобігання і протидії корупції може бути зроблене без зазначення авторства (анонімно), але за умови, якщо наведена у ньому інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані, що можуть бути перевірені [2].

Запровадження люстрації є одним, але не єдиним способом консолідації суспільства і подолання негативних наслідків авторитарного режиму. Люстрація є одночасно системою заходів, спрямованих на захист демократії, та способом досягнення «ретроактивної справедливості». Однак, слід розрізняти люстрацію та кримінальне переслідування, які хоча і становлять насідки минулих дій, але правовий, моральний та політичний виміри таких наслідків є переважно відмінними.

З точки зору ретроактивної справедливості найважливішим аспектом люстрації є притягнення до відповідальності винних у політично-мотивованих кримінальних злочинах. Концептуально люстрація становить засіб демонтажу структур старого режиму і відбудови на їх місці інститутів демократичного суспільства [3].

За останній час рівень корупції та злочинності в Україні росте і є однією з глобальних проблем людства. Ці явища затримують розвиток демократії країни, є загрозою, як для людини, так і для суспільства в цілому. Корупція є загрозою для законодавства України: порушує права та свободу людини, верховенство права, здійснення повноважень посадовими особами органів державної влади.

Рейтинг України за рівнем корумпованості залишився практично незмінним – 25 балів зі 100 можливих.

Про це свідчить дослідження Індексу сприйняття корупції, який провела Transparency International.

Згідно з даними дослідження, Україна посіла 144 місце серед 177 держав, охоплених дослідженням.

Україна стабільно залишається в групі «підвищеного ризику» разом з Камеруном, Іраном, Нігерією, Центральною Африканською Республікою та Папуа Новою Гвінеєю, але в наступному році вона ризикує скотитися ще нижче, відзначають в Transparency International.

Реформа державної служби наблизить систему державного управління до європейських стандартів, модернізує і професіоналізує її, підготує до здійснення масштабних реформ, передбачених у Програмі економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [4].

Отже, курс на модернізацію країни може і повинен стати тією національною ідеєю, яку так важко і болісно намагається відшукати наше суспільство вже майже два десятиріччя. Принаймні як її вагому складову і на той час, доки процеси модернізації не стануть реальністю і на порядок

денний можна буде поставити більш глибинні питання пошуку суспільного ідеалу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Програма економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – К., 2010. – 85 с.
2. Колобов Ю. Сучасні підходи до розуміння державної служби / Юрій Колобов // Вісник державної служби України. – 2012. – №2. – С.17-22.
3. Коцюба В.В. Реформування державної служби України /Коцюба В.В. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2011_17/Kocuba.pdf.
4. Модернізація України – наш стратегічний вибір. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. 2011 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/191.
5. На шляху створення професійної та ефективної державної служби // Бюрократ. – 2012. – №1-3 (146-148). – С.1-3.

Будаква Олена Євгенівна
36 навчальна група ННІПФПГБПСНГУ
Науковий керівник: Островерх Л.Л.,к.е.н,
доцент кафедри Економіко-правових дисциплін

Правові основи регулювання державного кредиту

В умовах ринкової економіки інститут державного кредиту набуває все важливішого значення у складі фінансової системи країни. Це пов’язано із бурхливим розвитком сфери кредитних відносин загалом в умовах демократії та конкурентного середовища, появою нових форм залучення кредитних ресурсів та гнучкої системи кредитних інструментів, підвищенням ролі кредитних ринків та формуванням відповідної інфраструктури, а відтак, – зростанням обсягу кредитних операцій за участю держави. Зазначене обумовлює доцільність теоретичного обґрунтування сутності державного кредиту, дослідження його особливостей і структури із застосуванням системного підходу.

Оскільки державний кредит – це сукупність відносин, у яких держава виступає в ролі позичальника коштів, кредитора або гаранта, питання державного кредиту слід досліджувати комплексно, враховуючи те, що держава одночасно надає кредити і бере у борг тимчасово вільні кошти. При цьому кредитні відносини, у яких вона виступає

позичальником, суттєво відрізняються від тих, у яких держава виступає кредитором чи гарантом повернення кредитів, за цілями, методами і соціально-економічними наслідками. Тому всі три основні складові системи державного кредиту потребують дослідження та обґрунтування. Разом із цим, можна відмітити певні особливості державного кредиту, які є загальними для усіх складових системи.

У зв’язку з тим, що у дослідженні питань державного кредиту основу становлять проблеми залучення державою кредитів для покриття бюджетного дефіциту та управління державним боргом, а іншій складовій системи державного кредиту не приділяється належна увага, у науковій літературі державний кредит інколи інтерпретується як відносини, у яких держава виступає лише позичальником. З метою формування відповідного понятійного апарату фінансової науки, необхідно уникати неоднозначності трактування основних фінансових термінів, до яких, безперечно, належить і державний кредит.

Метою дослідження питань державного кредиту є визначення сутності й особливостей державного кредиту, систематизація кредитних відносин за участю держави і характеристика визначених вище складових системи.

Стратегічним завданням боргової політики є також пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків. У короткостроковому періоді залучення позичкових ресурсів дає можливість дещо знизити фіскальне навантаження на національну економіку в розрахунку на спрямування додаткових коштів, які залишаються у суб'єктів господарювання, на їхній розвиток. Між тим, таким чином фінансування поточних бюджетних видатків здійснюватиметься за рахунок майбутніх ресурсів розвитку, а ,отже, економічний розвиток гальмуватиметься у довгостроковій перспективі.

Виходячи з вищезазначеного, стратегія формування і обслуговування ринку державних запозичень повинна базуватися на науково обґрунтованих засадах. Структура і розмір державного боргу мають прогнозуватися на часовому інтервалі в декілька років та навіть десятиріч з тим, щоб забезпечити збалансований бюджет, стабільне економічне зростання й потужну фінансову систему. За відсутності такої стратегії економічна криза загострюватиметься, а державний борг зростатиме.

Проблеми державного боргу повинні стати окремим напрямом дослідження у сферах економічного аналізу, прогнозування, фінансового менеджменту, господарського права. До принципових моментів, на яких варто зосередити увагу при вироблені стратегії боргового управління, слід віднести чітко визначену граничну межу частки зовнішнього та внутрішнього боргу та витрат на їхнє обслуговування в структурі державних витрат; подальше зниження вартості обслуговування державного боргу та подовження терміну запозичень, поєднання ринкових

та інституціональних механізмів управління державним боргом, використання світового досвіду врегулювання боргу тощо.

Спираючись на іноземний досвід управління державним боргом, слід акцентувати увагу на застосуванні методу «цільових орієнтирів» (benchmarking) в оцінці ефективності боргової політики, на основі якого може здійснюватися неупереджена оцінка ефективності боргової політики. Між тим, його застосування передбачає проведення активної політики в частині як здійснення запозичень, так і операцій із державним боргом на основі застосування стандартних схем та процедур: дострокового викупу, використання деривативів при емісії боргових зобов'язань, хеджування та сек'юритизації боргу.

Застосування операцій активного управління державним боргом дозволить заощадити значні кошти, що спрямовуються на обслуговування та погашення державного боргу. Проведення дострокового викупу, наприклад, амортизаційних облігацій зовнішньої державної позики 2010 року не тільки б заощадило мільйони доларів на платежах з їхнього обслуговування та погашення, а й поліпшило б структуру боргу. Це, в свою чергу, позитивно впливає на встановлення дохідності за новими випусками єврооблігацій України. Крім використання інструментів активного управління державним боргом (наприклад, проведення заміни боргових зобов'язань держави на акції підприємства державної власності, викуп державних облігацій на вторинному ринку), слід взяти за мету зниження розміру боргу та сплати процентів перед міжнародними офіційними кредиторами, кредити яких нерідко обумовлюється нав'язуванням додаткових зовнішніх вимог, в тому числі – з політичним підтекстом. Замість цього – розробити стратегію переорієнтації на ринкові джерела запозичень із використанням широкого набору інструментів, випробуваних зарубіжною практикою, сформувавши для цього необхідне правове та інституційне поле.

Комплексний підхід до реалізації стратегії управління державним боргом має знайти своє відображення в зміцненні координації боргової політики з бюджетно-фінансовою та грошово-кредитною політикою, метою чого є підвищення ефективності управління активами та пасивами держави.

Проведена наукова робота дозволяє зробити наступні висновки:

1. Державний кредит являє собою доволі специфічну ланку державних фінансів. Він не має ні окремого фінансового фонду (кошти, що мобілізуються за його допомогою, проходять, як правило, через бюджет), ні уособленого органу управління. Разом з тим він характеризує особливу форму фінансових відносин держави і тому виділяється в окрему ланку.

2. Державний кредит за своєю економічною сутністю — це сукупність економічних відносин між державою в особі органів влади й

управління, з одного боку, і фізичними та юридичними особами — з іншого, за яких держава є позичальником, кредитором і гарантом.

3. Основна класична форма кредитних відносин, коли держава виступає позичальником коштів. У таких умовах питання ефективного управління зовнішнім державним боргом України є надзвичайно актуальним. Слід зазначити, що вплив зовнішнього боргу на розвиток економіки, а саме на обсяг ВВП, є позитивним у короткостроковому періоді. Проте у довгостроковому періоді зовнішній борг має значні негативні наслідки, пов'язані з необхідністю його погашення та обслуговування. Таким чином, сьогодні основною проблемою розвитку сфери державного кредиту є ефективне управління зовнішнім державним боргом. Ця проблема пов'язана з потребою розумного обмеження залучення державою кредитних ресурсів на зовнішніх ринках; ефективним використанням зовнішніх кредитів, прогнозуванням відповідних джерел погашення державного боргу.

4. Величина залучених коштів прямо пропорційна платоспроможності країни, довіри юридичних і фізичних осіб до національної валюти і відповідальності держави, що зумовлено соціальною, юридичною та економічною сутністю внутрішнього державного запозичення.

5. У різні часи існували різноманітні способи використання державного кредиту, проте його вплив на економічну, політичну, а інколи й військову безпеку держави завжди був значним, а в деяких випадках - критично необхідним. Державний кредит потрібно розглядати не лише як економічну та фінансову, але і політичну категорію. У цьому випадку державний кредит відіграє роль політичного показника внутрішньо-економічної стабільності у державі та певного геополітичного барометра сприйняття міжнародними фінансовими колами України як повноцінного суб'єкта міжнародних відносин.

6. З метою забезпечення фінансової безпеки України відносини у сфері державних запозичень повинні реалізовуватися у розрізі таких функціональних блоків: а) розвиток державного внутрішнього кредиту; б) обґрунтування найефективніших напрямків використання кредитних коштів.

7. Основними чинниками, які впливають на розвиток відносин державного внутрішнього кредиту, є такі: ступінь довіри потенційних покупців державних боргових цінних паперів до органів державної влади; стабільна та прогнозована політична ситуація у державі; стабільність національної валюти; пріоритет середньо- та довгострокових боргових державних цінних паперів.

8. Найефективнішими напрямками використання кредитних коштів повинні бути:

– стимулювання і фінансова підтримка розвідки корисних копалин в Україні;

– інвестування програм енергозбереження з метою зниження об'ємів критичного імпорту;

– нарощування високотехнологічного експорту шляхом підвищення стандартів якості вітчизняної продукції;

– будівництво нових міжнародних транспортних коридорів та морських терміналів, модернізація автомобільних і залізничних доріг з метою утвердження України як транзитної держави;

– розвиток ринку інформаційно-комунікаційних технологій із орієнтацією на експорт вітчизняної продукції;

– інвестування програм розвитку туристичного та аграрного секторів;

– фінансування будівництва житла.

Важливою характеристикою нових запозичень на міжнародних ринках капіталу є їхній «довгий» характер, що дозволяє використовувати їх для довготермінових інноваційно-інвестиційних проектів. Тому нагальним питанням має стати розробка механізмів спрямування залучених коштів у пріоритетних напрямах наукомісткого розвитку.

Література:

1. Указ Президента України від 28.04.2004 № 493/2004 “Про Стратегію економічного та соціального розвитку України “Шляхом європейської інтеграції” на 2004-2015 роки // Офіційний вісник України від 21.05.2004 р., № 18, стор. 17, стаття 1278, код акту 28801/2004.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. № 320 “Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2013-2015 роки” // Офіційний вісник України від 17.05.2013 р., № 35, стор. 16, стаття 1240, код акту 67014/2013.
3. Назар Ю.С. Фінансове право [Текст] : навч. посіб. / Ю. С. Назар, Н. І. Романів ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – 243 с.
4. Онищук Я.В. Державний борг України в умовах ринкової трансформації економіки: Монографія. – К. : Світ, 2002. – 197 с.
5. Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.
6. Офіційний сайт Головного контрольно-ревізійного управління України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.dkrs.gov.ua.
7. Офіційний сайт групи фіскального аналізу при бюджетному комітеті Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dkrs.gov.ua.
8. Офіційний сайт Державного казначейства України // [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua.

Войтович Микола
курсант 33 навчальної групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Курилін І.Р.,** к.ю.н.,
доцент кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Криміналістична характеристика - це система відомостей про певні види злочинів, ознаки суб'єкта злочину, його мотиви, предмет посягання, обстановку, злочинні способи, які мають значення для виявлення і розкриття таких діянь криміналістичними засобами, прийомами та методами.

Сутність криміналістичної характеристики полягає в тому, що вона розглядається як система, що містить ознаки і дані про закономірні зв'язки слідів, виражені відповідним ступенем вірогідності, встановленої на підставі узагальнення даних матеріалів кримінальних справ, апробованих слідчою практикою.

Такі дані складають основу для побудови систем типових версій, які використовуються при вирішенні конкретних слідчих завдань, висуненні робочих версій.

Загальновизнаною в криміналістиці є така структура криміналістичної характеристики:
- предмет злочинного посягання;
- спосіб учинення злочину (підготовки, скоєння та приховування);
- типові сліди злочину (або слідова картина);
- характеристики особи потерпілого (жертви);
- характеристики особи злочинця;
- обставини вчинення злочину (знаряддя, місце, час та обстановка вчинення злочину тощо).

Предметом злочинного посягання слід вважати матеріальний предмет органічної та неорганічної природи, з яким злочинець вступає у взаємодію, змінює та перетворює його (за М.В. Салтевським).

Ознаки предмета посягання в криміналістичній характеристиці можуть мати різні зв'язки, наприклад: предмет посягання - способи вчинення злочину - відомості про особу злочинця.

Злочини, пов'язані із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, утворюють окрему

групу (ст. 305-322 КК України), яка має специфічну криміналістичну характеристику, що й обумовлює особливості їх розслідування.

Предметом досліджуваної категорії злочинів є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори.

Наркотичні засоби (НЗ) законодавець визначає як включені до Переліку13 речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними. Такими речовинами визнаються ті, що мають здатність впливати на центральну нервову систему, призводять до стану особливого сп'яніння, до звикання і наркотичної залежності (медична ознака), перелік яких закріплений у спеціальних нормативних актах (юридична ознака), а зловживання ними ставить під загрозу народне здоров'я (соціальна ознака). Для України "традиційними" наркотичними засобами є макова солома, опій та екстракційний опій, героїн, марихуана, гашиш (анаша), кокаїн.

Залежно від джерел походження наркотичні засоби поділяються на:

а) рослинного походження, тобто отримані з натурального продукту - кокаїнового куща, конопель (гашиш), опійного маку (макова солома), ефедри;

б) напівсинтетичного походження - одержують шляхом хімічної, термічної чи іншої обробки природних речовин і виготовляються з природного алкалоїду шляхом простої транскрипції (героїн є похідним опію і виготовляється шляхом ацетилування із діючої речовини опію - морфіну);

в) синтетичного походження - виготовляються виключно штучним шляхом, за допомогою проведення хімічних процесів (ЛСД, метадон, первітин та ін.). Крім того, криміналістичне значення має класифікація наркотичних засобів і психотропних речовин за способом виготовлення, яка включає кілька їх груп.

Обстановку вчинення злочинів (географічне положення України; сприятливі кліматичні умови; політична обстановка у ближніх країнах; стан боротьби у них з наркобізнесом; збільшення кількості наркоманів; наявність фармацевтичних підприємств та лікувальних установ; наявність легальних посівів наркотичних культур; наявність хворих, що вживають за призначенням лікаря наркотичні медпрепарати; дотримання релігійних традицій (святкування Маковію); розвиток туризму)

Проблематика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, суспільна небезпека «наркозлочинів»(поширення та згубний вплив наркоманії, мораль і спосіб життя, що призводить до поступового занепаду, деградації особистості, вплив наркозалежних на свідомість відносно нестійких людей)

Аналіз нормативно правових документів, що регулюють питання пов’язані з незаконним обігом наркотиків в Україні, визначення чіткої

системи проблемних питань пов’язаних із постачанням в Україну наркотичних засобів та порядок переміщення наркотичних засобів через територію України до Європейських держав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломеєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2011.

Пустовойт Анастасія
курсант 32 навчальної групи ФПФПМГБ
Науковий керівник: **Курилін І.Р.,** к.ю.н.,
доцент кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС

СУДОВА ГАБІТОСКОПІЯ, ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШНЬ

Зовнішній вигляд (зовнішність) людини здавна використовують під час упізнання та кримінальної реєстрації злочинців. Зовнішність людини залишається відносно незмінною протягом усього її життя. Ознаки, які характеризують зовнішню будову людини, називаються ознаками зовнішності. У кожної людини зовнішній вигляд суто індивідуальний і має здатність відображатися в матеріальних слідах та у пам'яті людини у вигляді уявних образів. Ознаки зовнішності є основою криміналістичної ідентифікації під час розв'язання ідентифікаційних та діагностичних завдань.

Учення про ознаки зовнішності людини, їх матеріальні та ідеальні відображення, методи та засоби їх фіксації й використання для встановлення фактів, які відіграють важливу роль у розкритті та розслідуванні злочинів, називається криміналістичною габітологією, або габітоскопією. Термін "габітоскопія " (від лат. habitus — зовнішність, skopeo — розглядати) запровадив у науковий обіг В. Снєтков.

Ознака — це характеристика, відмітна риса об'єкта. У габітології ознака характеризує зовнішність людини в цілому чи окремі її елементи (зріст, ніс, очі, волосся тощо). Ознаки зовнішності поділяють на власні та супутні.

Власні ознаки — це елементи й ознаки зовнішності людини, що проявляються у процесі її життєдіяльності. їх поділяють на загально-фізіологічні, анатомічні та функціональні (за Е. Зуєвим); загально-фізичні, анатомо-морфологічні та функціональні (за Ю. Дубягіним); анатомічні та функціональні (за І. Пантелєєвим); особливі прикмети та помітні ознаки.

Супутні ознаки — це предмети одягу, що перебувають у постійному користуванні особи в момент її відображення (куртка, піджак, брюки, плаття, головний убір, взуття), а також носильні речі (портфель, дипломат, парасолька, сумка, годинник, окуляри, сережки, каблучки, запальнички, слухові апарати тощо). Ці ознаки також індивідуалізують зовнішній вигляд особи, але їх ідентифікаційна значущість не така суттєва, бо їх можна змінити.

Загальнофізичні ознаки — це загальні біологічні, соціально-територіальні та популяційні особливості людини. До них належать ознаки загальнофізичні (стать, вік) і демографічні, що характеризують певну расу, національність, народність, етнічну групу чи іншу популяцію, яка живе на певній території.

Анатомічні (анатомо-морфологічні, статичні) ознаки — це особливості зовнішньої будови тіла та скелета людини. Ознаки, які підлягають опису та дослідженню, інколи називають елементами зовнішності. Індивідуальність зовнішнього вигляду проявляється насамперед у неповторній сукупності форм, розмірів і особливостей частин тіла. Ці ознаки відносно сталі, особливо ознаки обличчя, тому відіграють важливу роль у процесі впізнання та ототожнення особи. До анатомічних ознак належать зріст, загальна будова тіла, форма голови, лоба, брів, носа, губ, рота, вид і колір волосся, обличчя, носа та інших частин тіла.

Функціональні (динамічні) ознаки є загальними; вони характеризують людину як живу динамічну систему. Функціональні ознаки проявляються насамперед у русі. До функціональних ознак належать хода, міміка, жести, мова, голос, спосіб поведінки, навички злочинної професійної діяльності (способи злому, відкривання замків, проникнення у сховище, вчинення вбивства).

Особливі прикмети — це особливості зовнішності, що рідко зустрічаються й різко вирізняють одну людину з-поміж інших через їх неповторність і незвичність. До них належать невідповідності розміру окремих частин тіла (рук, ніг, голови, носа, вух тощо); кольорові аномалії, тілесні нарости, шрами, татуювання, викривлення хребта, горб, родимки, бородавки, особливості ходи, жестикуляції, мови, голосу тощо.

Особливі прикмети можуть бути помітні, тобто такі, що очевидно спостерігаються, кидаються в очі. У такому разі їх називають помітними ознаками. Вони, як правило, розташовані на відкритих частинах тіла, тому з першого погляду привертають увагу незвичайністю (форма, розмір, колір). Помітні ознаки дають змогу одразу ж вирізнити окрему особу з групи людей.

Особливі прикмети й помітні ознаки поділяються на анатомічні (статичні) та функціональні (динамічні).

З точки зору вирішення ідентифікаційних завдань, стосовно ототожнення особи людини, яка вчинила злочин або безвісти зникла, особливі прикмети цієї людини, до числа яких належить і татуювання, є найбільш цінними й інформативними серед інших ознак зовнішності людини, а їх значення для вирішення завдань ідентифікації є загальновідомим і не потребує додаткового обґрунтування та розгляду. Однак шляхом криміналістичного дослідження змісту татуювання може бути отримана також і суттєва інформація про властивості особи її носія.

Література:

1. Біленчук П.Д., Лисиченко В.К., Клименко Н.І. та ін. Криміналістика: Підручник. / За ред. П.Д. Біленчука. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2001. – 544 с.

2. Криміналістика: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Ю. Шепітька. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. – 728 с.

Побережна О. О., курсант 3 курсу 31 групи
ФПФПМГБПС
науковий керівник: **Феськов М. М.,** к.ю.н.,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини НАВС

Актуальні проблемии та напрями удосконалення тактики слідчих (розшукових) дій

Підвищення наукового рівня розслідування злочинів є однією з передумов успішної боротьби зі злочинністю та суворого дотримання законності.

У першу чергу, криміналістика повинна розробляти найбільш ефективні методи розслідування. Значне місце в цій розробці належить слідчої тактиці. В даний час у слідчій практиці розробляються загальні рекомендації з планування розслідування в цілому. Разом з тим, ці рекомендації не можуть забезпечити достатньо детальне виявлення, а, отже, і вивчення тих шляхів, за допомогою яких ці завдання можуть бути оптимально вирішені слідчим.

Потрібно зазначити, що розвиток теоретичних основ криміналістичної тактики неминуче спричинить за собою і розвиток методики розслідування, буде сприяти посиленню наукових основ розслідування злочинів, поліпшенню діяльності слідчих органів. Якщо термін "слідча тактика" відноситься цілком до діяльності слідчого і не виходить за рамки попереднього розслідування, то поняття "криміналістична тактика" ширше. Вона включає в себе також дослідження прийомів і методів криміналістики в судовій діяльності.

Криміналістична тактика - це, в першу чергу, прийоми слідчих і судових дій, які використовуються для збирання і дослідження доказів і, певною мірою, прийоми інших процесуальних дій, таких, як з'єднання і поділ справ, закінчення досудового розслідування, складання постанов, обвинувального висновку . Вона включає також тактику здійснення деяких організаційно-технічних заходів і непроцесуальних дій, до числа яких належить, зокрема, оперативно-розшукові заходи, проведені в процесі розслідування[1, с. 173].

Предметом вивчення слідчої тактики, крім загальних питань, є такі слідчі дії, як огляд і обшук, допит, слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання, словом, ті процесуальні дії, які спрямовані на збирання доказів.

І. Ф. Герасимов вважає, що в зміст слідчої тактики повинні бути включені тактичні характеристики не тільки тих слідчих дій, які спрямовані на збирання доказів, але й таких процесуальних дій, як обрання запобіжного заходу, пред'явлення обвинувачення, складання обвинувального висновку[2, с. 83] Якщо спробувати підсумувати всі ці висловлювання, то виявиться, що до предмета слідчої тактики мають бути віднесені такі методи і прийоми найбільш ефективної діяльності:

- Слідчого - по збиранню доказів;
- Слідчого - з проведення інших процесуальних дій, пов'язаних з розслідуванням кримінальної справи;
- Органів дізнання - з проведення оперативно-розшукових заходів;
- Інших органів - у діяльності, пов'язаної з розслідуванням, припиненням і профілактикою злочинів.

Розвиток слідчої тактики відбувається в тісному взаємозв'язку з наукою кримінального процесу. Це пояснюється тим, що та і інша вивчає досудове розслідування. Однак аспект і завдання вивчення різні. Наука кримінального

процесу досліджує правовий порядок провадження дізнання, досудового слідства, процесуальні правила виконання слідчих дій, вивчає кримінально-процесуальні норми, розробляє шляхи їх вдосконалення. Предметом вивчення слідчої тактики є тактична сторона дізнання і слідства, тактичні прийоми виконання слідчих дій.

У зв'язку з цим питанням теорії криміналістики є співвідношення слідчої тактики та кримінально-процесуального права.

Дана галузь є основою розвитку слідчої тактики, вдосконалення її тактичних прийомів. Одним з критеріїв допустимості того чи іншого тактичного прийому є його відповідність норма кримінально-процесуального закону. Якщо тактичний прийом суперечить кримінально-процесуальним вимогам, він неправомірне і неприпустимий у розслідуванні. У свою чергу, слідча тактика, як це зазначалося раніше, сприяє розвитку кримінально-процесуального права, удосконалення правових засобів кримінального судочинства. Перетворення окремих тактичних рекомендацій в обов'язкові процесуальні норми - переконливий показник плідного впливу слідчої тактики на розвиток кримінально-процесуального права. Останнім часом арсенал слідчої тактики поповнився новим тактичним засобом - "тактична операція", що представляє собою систему дій і тактичних прийомів, спрямованих на вирішення більш-менш великих тактичних завдань в результаті розслідування.

Тактична операція, будучи криміналістичної операцією, не вкладається в рамках якого-небудь одного слідчої дії чи оперативно-розшукових заходів. Поняття тактичної операції відноситься до слідчої тактики, а не до методики розслідування, тому що воно не обумовлено особливостями розслідування будь-якої конкретної групи злочинів та має загальний характер.

Криміналістична теорія тактичних операцій виникла з передової слідчої практики, діалектичного осмислення процесу розслідування злочинів, системно-структурного аналізу цього процесу[3, с. 210].

Отже, елементи слідчої тактики можуть бути правильно підібрані і дати найбільший ефект лише в тому випадку, якщо вони застосовуються на основі всебічної та об'єктивної оцінки конкретної ситуації.

У кожній конкретній ситуації закономірно повторюються деякі важливі обставини, що становлять її зміст і визначають вибір тактичного прийому.

Список використаних джерел

1. Баєв О.Я. Основи криміналістики. Курс лекцій. - М., 2001.
2. Бєлкін Р.С. Теорія відображення і методологічні проблеми радянської криміналістики. - М., 1990.
3. 39. Шиканов В.І. Теоретичні основи тактичних операцій у розслідуванні злочинів. - Іркутськ, 1983.

Щирська Вікторія Сергіївна
здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Вознюк Андрій Андрійович,** к.ю.н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

Правові заходи запобігання організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

Правові заходи запобігання передбачають розробку та удосконалення нормативно-правових актів, у сфері протидії організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також притягнення винних до юридичної відповідальності.

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15 лютого 1995 р. органи виконавчої влади, уповноважені законом на здійснення контролю у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та вирішення завдань у сфері протидії їх незаконному обігу, у разі виявлення порушень порядку цього обігу застосовують у межах своєї компетенції відповідні заходи щодо усунення таких порушень, і в разі наявності в діях осіб ознак адміністративного чи кримінального правопорушення зобов'язані надіслати інформацію або подати матеріали до відповідних правоохоронних органів, які ведуть боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Застосування практичних засобів виявлення, припинення та документування протиправної діяльності вказаних місць потребує якісного законодавства, що передбачає юридичну відповідальність за правопорушення у цій сфері.

По-перше, необхідно чітко визначити поняття та розширити перелік місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Адже під час кваліфікації злочинів цієї категорії на практиці досить часто виникають проблемні питання пов’язані з встановленням вказаних місць. У КК України не визначено поняття «місце для незаконного вживання,

виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів». Тлумачення положень ст. 317 КК України дає підстави стверджувати, що ці місця організовуються не лише в приміщеннях, але й в інших місцях, оскільки організація та утримання стосується місць, а надання – лише приміщень.

По-друге, кваліфікуючу обставину вчинення злочину групою осіб необхідно замінити на вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою. Оскільки доведено, що для злочину, передбаченого ст. 317 КК України, не характерна така форма співучасті як вчинення злочину групою осіб (ч. 1 ст. 28 КК України), натомість характерна інша – вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (ч. 2 ст. 28 КК України).

По-третє, з огляду на те, що окремі протиправні діяння, передбачені ст. 317 КК України, різні за ступенем суспільної небезпеки, необхідно диференціювати кримінальну відповідальність за їх вчинення. Крім того, потрібні чіткі критерії відмежування організації місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів від їх утримання та надання приміщень з цією метою.

По-четверте, доцільно виокремити в окрему статтю юридичні підстави кримінальної відповідальності за незаконну організацію, утримання або надання місць для створення підпільних нарколабораторій. Зокрема можна доповнити КК України «Стаття 317-1 Незаконна організація, утримання або надання місць для створення підпільних нарколабораторій».

По-п’яте, доволі часто місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів є місцями для аналогічних дій щодо алкогольних напоїв. Причому створення місць для систематичного виготовлення та вживання алкогольних напоїв, у тому числі самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення нерідко передує наступному виготовленню та вживанню там наркотичних засобів чи психотропних речовин. Такі місця сприяють поширенню аморального способу життя, порушують громадський порядок та створюють проблеми для оточуючих, що проживають поруч, а їх відвідування нерідко передує вчиненню адміністративних порушень або злочинів. Відтак необхідно дослідити питання щодо встановлення адміністративної відповідальності за утримання таких місць.

Найбільша небезпека таких місць виникає у разі їх постійного, практично безперервного відвідування невизначеною кількістю осіб, а також неповнолітніми, психічно хворими та особами, хворими на алкоголізм. Втягування зазначених категорій осіб до вживання алкогольних напоїв.

По-шосте, сучасна кримінально-правова політика протидії вживанню, виробництву та виготовленню наркотичних засобів, психотропних речовин, та їх аналогів характеризується активним використанням заохочувальних кримінально-правових норм. Досить часто до осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з організацією або утриманням місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, застосовують звільнення від відбування покарання з випробуванням, оскільки суд вважає, що їх виправлення можливе без реального відбування покарання. Водночас такого роду кримінально-правові заходи не завжди ефективні, про що свідчать численні випадки рецидиву злочинів в першу чергу з боку наркозалежних правопорушників. Відтак актуальним є дослідження обґрунтованості та ефективності застосування звільнення від покарання з випробуванням щодо осіб, які вчинили злочини, передбачені ст. 317 КК України.

Література:

1. Кримінальний кодекс України 2001 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кодексу : http://zakon1.rada.gov.ua.
2. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15 лютого 1995 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : http://zakon2.rada.gov.ua.
3. Про судову практику в справах про злочини сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.scourt.gov.ua.